

ویژه‌نامه دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی

تهیه شده در دبیرخانه همایش

اسفند ماه ۱۴۰۲

دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی

حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی

10th Annual Conference on
Moqavemati Economy

بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

**ویژه نامه دهمین همایش
سالانه اقتصاد مقاومتی**

موضوع: حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی
صاحب امتیاز: اندیشکده اقتصاد مقاومتی
مدیرمسئول: محمدمهدی تاجیک
شورای علمی: سید حسن محفوظی،
سید محمدرضا موسوی
اسفندماه ۱۴۰۲

همایش سالانه اقتصاد مقاومتی با هدف «بهبود کیفیت تصمیم‌گیری در کشور» هر سال در یک بازه ۴ تا ۶ ماهه توسط اندیشکده اقتصاد مقاومتی برگزار می‌شود. در جریان این رویداد مستمر، ابعاد یک «موضوع راهبردی» در چارچوب «مقاوم‌سازی اقتصاد» بین مسئولین، خبرگان و سیاست‌پژوهان به مباحثه گذاشته می‌شود و جمع‌بندی‌های انجام شده در قالب راهبردها، سیاست‌ها، قوانین و قواعد اجرایی، در دستور کار اندیشکده برای ترویج و پیگیری تا حصول نتیجه قرار می‌گیرد.

در سال جاری، دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی با موضوع «حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی» در بازه آبان تا اسفند برگزار شد. افتتاحیه این رویداد آبان ماه با حضور و سخنرانی اعضای کمیته علمی همایش برگزار گردید و طی آن، مهمترین مسائل مدنظر در جریان این رویداد مورد بحث قرار گرفت. پس از آن، ۸ نشست تخصصی در مهمترین موضوعات مرتبط با حوزه ارز، با حضور بیش از ۵۰ نفر از مسئولین و خبرگان حوزه ارزی کشور در سازمان‌ها و نهادهای مربوطه برگزار و محتوای آن در رسانه‌ها منتشر شد. همچنین در جریان همایش و پس از فراخوان، ۲۵ طرح سیاستی ناظر به مسائل نظام ارزی کشور به مرحله نهایی رسید که طی آن، سیاست‌پژوهان حوزه ارز به بیان دیدگاه‌ها و راهکارهای خود پرداختند و ارائه ایشان در معرض قضاوت داوران قرار گرفت.

ویژه‌نامه حاضر مشتمل بر تاریخچه همایش سالانه اقتصاد مقاومتی، گفتگو با کمیته علمی همایش دهم و سایر صاحب‌نظران حوزه ارز، گزارش افتتاحیه، نشست‌های تخصصی و اختتامیه و همچنین چکیده طرح‌های سیاستی ارائه شده در قالب همایش به انضمام سند راهبردهای حکمرانی ارزی کشور و مجموعه تصاویر همایش است.

اندیشکده اقتصاد مقاومتی

اسفندماه ۱۴۰۲

فصل اول

تاریخچه اقتصاد مقاومتی و همایش سالانه

بخش اول

تاریخچه اقتصاد مقاومتی..... ۱۲

بخش دوم

معرفی و تاریخچه همایش سالانه اقتصاد مقاومتی..... ۲۰

بخش سوم

دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی..... ۴۲

فصل دوم

گفتگو با صاحب نظران

علی حسین نبی زاده ۵۸

سید علی روحانی ۶۰

مجید شاکری ۶۲

محمد سلیمانی ۶۴

محمد امینی رعیان ۶۶

یونس سلمانی ۶۸

مهران محرمیان ۶۹

محسن کریمی ۷۰

علیرضا شاهمیرزایی ۷۲

موسی شهبازی غیائی ۷۴

علی فکری ۷۶

مجید کریمی ۷۷

محمد جلال ۷۸

علیرضا گچ پزاده ۷۹

علی مرتضی بیرنگ ۸۰

محمد سعید شادکار ۸۱

حسین عطااللهی ۸۲

احسان قمری ۸۴

مظفر ناصری طاهری ۸۵

محمد مهدی گرجی ۸۶

سامان قاسمی ۸۸

عباس آشتیانی ۹۰

فصل سوم

گزارش افتتاحیه، نشست‌های تخصصی و اختتامیه

۹۴.....	افتتاحیه دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی.....
۱۰۹.....	نشست فرآیندهای ارزی واردات؛ چالش‌ها و راهکارها.....
۱۳۲.....	نشست پیمان سپاری ارزی صادرکنندگان؛ ضرورت و الزامات.....
۱۴۹.....	نشست سیاست ارزی بهینه در مختصات اقتصاد ایران.....
۱۶۳.....	نشست بازیگران حکمرانی ارزی؛ هماهنگی در سیاستگذاری و اجرا.....
۱۷۹.....	نشست سیاستگذاری رمزارزها و رمزارایی‌ها و جایگاه آن در نظام ارزی کشور.....
۱۹۱.....	نشست بازاریابی و مداخلات موثر ارزی در بازار ارز ایران.....
۲۰۵.....	نشست سازگار بهینه نظام پرداخت بین‌المللی در اقتصاد ایران.....
۲۱۸.....	نشست انطباق نقشه ارزی و تجاری کشور؛ ضرورت و الزامات.....
۲۳۶.....	اختتامیه دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی.....

فصل چهارم

چکیده طرح‌های سیاستی مورد تأیید

۲۵۰.....	انطباق نقشه ارزی و تجاری کشور با تمرکز بر اصلاح الگوی واردات غذایی اساسی.....
۲۵۱.....	بهینه‌سازی پیمان سپاری ارزی برای صادرکنندگان با رویکرد توسعه صنعتی و تجاری.....
۲۵۲.....	الزامات ارزی-حقوقی صادرات انرژی با تمرکز بر اصلاح سازکار صادرات گاز به عراق.....
۲۵۴.....	تطبیق نقشه تجاری و ارزی با راه‌اندازی بازار معاملات سوآپ ارزی در مرکز مبادله ارز و طلای ایران.....
۲۵۵.....	طراحی شبکه پرداخت فرامرزی در شرایط تحریم مبتنی بر سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی.....
۲۵۶.....	سیاستگذاری ارزی در ایران؛ بررسی دلالت‌های سیاستی مدیریت نرخ ارز در بازه فروردین تا آبان ۱۳۹۸.....
۲۵۸.....	ایجاد و توسعه قراردادهای سلف حوالات ارزی؛ ابزارهای جهت پوشش ریسک نرخ ارز در نظام ارزی ایران.....
۲۵۹.....	ضرورت بکارگیری سیستم هشدار زودهنگام (EWS) در ایران.....
۲۶۰.....	طراحی سازگار تأمین مالی جمعی ارزی در ایران.....
۲۶۱.....	ایجاد صندوق تثبیت بازار ارز؛ نهادی جهت اعمال سیاست‌های تثبیتی در بازار ارز ایران.....

۲۶۳..... سند راهبردهای حکمرانی ارزی کشور.....

۲۶۹..... گزارش تصویری.....

فصل اول

تاریخچه اقتصاد مقاومتی و همایش سالانه

بخش اول

تاریخچه اقتصاد مقاومتی

در همه کشورهای جهان، یکی از اقدامات مهم رهبران برای جهت‌دهی به ارکان مختلف اعم از مسئولین، سیاستگذاران، کارشناسان، دانشگاهیان، فعالان اقتصادی و عموم مردم برای حرکت در راستای منافع ملی، طرح یک گفتمان و ترسیم یک چشم‌انداز است. این مهم گاه در قالب یک کلیدواژه، گاه در قالب یک اقدام ملی و گاه در قالب نهادسازی اتفاق می‌افتد.

گفتمان اقتصاد مقاومتی نیز در کشور به‌منظور جهت‌دهی به تمام ارکان نظام جمهوری اسلامی ایران برای حرکت در مسیر مقاوم‌سازی اقتصاد مطرح گردید و همان‌طور که رهبر معظم انقلاب آیت‌الله خامنه‌ای بیان فرمودند، چنین رویکردی در جهان نیز مسبوق به سابقه بوده‌است.

در واقع اقتصاد مقاومتی مطرح شد تا مهم‌ترین نیاز کشور در حال و آینده یعنی ایجاد یک اقتصاد مقاوم، قدرتمند و پیشرو، با توان دوچندان نسبت به گذشته دنبال شود؛ هدفی که بدون حضور همه ارکان نظام از مسئولین دست‌اندرکار گرفته تا عموم مردم، محقق نخواهد گردید.

نیاز جمهوری اسلامی ایران به چنین اقتصادی، تنها متوجه شرایط تحریم نبوده و برای پیشرفت و تقویت کشور از بعد اقتصادی، تحقق آن در هر شرایطی ضروری و از اولویتهای اصلی است.

در ادامه به تاریخچه طرح گفتمان اقتصاد مقاومتی در کشور پرداخته خواهد شد.

طرح کلیدواژه اقتصاد مقاومتی برای اولین بار

رهبر معظم انقلاب در دیداری که در شهریورماه سال ۱۳۸۹ با جمعی از کارآفرینان داشتند، برای اولین بار کلیدواژه اقتصاد مقاومتی را مطرح نمودند. ایشان در این دیدار فرمودند:

«از نظر نظام سلطه، گناه بزرگ ملت ایران این است که خودش را از زیر بار سلطه آزاد کرده؛ می‌خواهند مجازات کنند به خاطر این گناه، که چرا خودت را از زیر بار سلطه، ای ملت! آزاد کرده‌ای. این ملت راه را پیدا کرده. اصلاً محاسباتشان اشتباه است؛ نمی‌فهمند چه کار باید بکنند و چه کار دارند می‌کنند. خب، اما فشار می‌آورند؛ فشار اقتصادی از راه تحریم‌ها. ما باید یک اقتصاد مقاومتی واقعی در کشور به وجود بیاوریم. امروز کارآفرینی معنایش این است.»

فعالیت دانشجویان، اساتید و مسئولان کشور در حوزه اقتصاد مقاومتی

در پی طرح این موضوع از سوی رهبر انقلاب و همزمان با تشدید تحریم‌های نفتی، بانکی و تجاری غرب علیه جمهوری اسلامی ایران، جمعی از دانشجویان دغدغه‌مند در مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری در رشته‌های اقتصاد، مدیریت و سیاستگذاری، با همکاری تعدادی از اساتید و مسئولان خدوم کشور، همت خود را روی مطالعه پیرامون الگوی بومی اقتصاد جهت ارائه راهکارهایی به منظور مقاوم‌سازی آن گذاشتند. نتایج این مطالعات، پژوهش‌ها و پیگیری‌ها، در دیداری که رهبر انقلاب در مردادماه سال ۱۳۹۰ با تشکل‌های دانشجویی داشتند، خدمت ایشان ارائه گردید.

آیت الله خامنه‌ای با اشاره به فعالیت‌های دانشجویان، این حرکت را مفید و موثر دانستند و دانشجویان را به انجام چنین کارهایی تشویق نمودند:

«یکی از دوستان اطلاع دادند که یک ستاد دانشجویی برای تحقیق در اقتصاد مقاومتی تشکیل شده. کار بسیار جالبی است. اینجور کارهای عمیق، همان چیزی است که کشور به آن احتیاج دارد. شما باید فکر کنید، مطالعه کنید، تحقیق کنید. این تحقیق‌ها اگر به درد آن

دستگاه مسئول هم نخورد یا به کار او نیاید یا نپسندد، قطعاً به کار شما می‌آید و به درد شما می‌خورد. این، کار بسیار جالبی است.»

برگزاری اولین همایش اقتصاد مقاومتی در کشور

عنایت و توجه رهبر انقلاب به این حرکت، شور و انگیزه مضاعفی جهت ادامه فعالیت‌ها در کار ایجاد کرد و دانشجویان دانشگاه‌های مختلف، حول محور اقتصاد مقاومتی تلاش‌های خود را برای مطالعه، پژوهش و مطالبه در این زمینه بیشتر نمودند. در پی این تلاش‌ها، جمع دانشجویی مذکور با همکاری دانشکده مهندسی پیشرفت دانشگاه علم و صنعت ایران در اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۱، اولین همایش اقتصاد مقاومتی را در کشور برگزار کرد.

در این همایش آقایان سعید جلیلی مسئول وقت تیم مذاکره کننده هسته‌ای، مسعود درخشان استاد دانشگاه علامه طباطبائی، مهدی غضنفری وزیر وقت صنعت، معدن و تجارت و محسن رضایی دبیر مجمع تشخیص مصلحت نظام سخنرانی نمودند.

همچنین در این همایش، نتایج مطالعات، تحقیقات و پیگیری‌های گروه‌های دانشجویی فعال در موضوع اقتصاد مقاومتی، در قالب مقالاتی با موضوعات نظام بانکی، مسکن، صنعت، تجارت، ارز، تولید، نفت و انرژی و ... ارائه گردید و پس از آن نیز مورد پیگیری قرار گرفت. همایش سال جاری نیز در ادامه این همایش به مرحله کنونی رسیده است.

بازتاب همایش در رسانه‌های داخلی و خارجی

تقارن اولین همایش اقتصاد مقاومتی با مذاکرات هسته‌ای و حضور مسئولان وقت کشور در آن، بازتاب بسیار گسترده‌ای در رسانه‌ها داشت؛ به طوری که تا چند روز تمام رسانه‌های داخلی و خارجی به پوشش اخبار این همایش و تحلیل آن می‌پرداختند.

قسمت‌های مهمی از همایش به صورت زنده از شبکه خبر و پرس تی‌وی پخش شد. بعد از همایش نیز در بخش‌های مختلف خبری صداوسیما، گزارش برگزاری آن انتشار یافت. برخی از خبرگزاری‌های خارجی از جمله رسانه دولتی انگلیس (بی‌بی‌سی) نیز به بازتاب و ارائه تحلیل‌های خود از برگزاری این همایش پرداختند و این اقدام جمهوری اسلامی ایران که همزمان با مذاکرات هسته‌ای و تشدید تحریم‌ها بود را، اقدامی هوشمندانه در جهت تقویت

اقتصاد برای مقابله با غرب توصیف کردند.

ایران به چه کسی علامت می دهد؟

کاوه امیدوار

به روز شده: 17:02 گرینویچ - 20 مه 2012 - 31 اردیبهشت 1391

برگزاری همایش اقتصاد مقاومتی این پرسش را پیش آورده که جمهوری اسلامی با برگزاری این همایش چه هدفی را دنبال می کند.

چند روز مانده به برگزاری نشست گروه پنج به علاوه یک در بغداد، ایران در حالی یک همایش اقتصادی با عنوان اقتصاد مقاومتی برگزار کرده که برخی مقامات ایرانی برداشتن تحریم‌ها را به عنوان شرط اول مذاکرات هسته‌ای بغداد مطرح کرده‌اند.

در همایش اقتصاد مقاومتی برخی اعضای شورای عالی امنیت ملی نظیر سعید جلیلی دبیر این شورا حضور پررنگی داشتند و آقای جلیلی به عنوان مذاکره کننده

جریان سازی گفتمان اقتصاد مقاومتی در سطح کشور

پس از برگزاری اولین همایش اقتصاد مقاومتی و بازتاب رسانه‌ای گسترده آن و همچنین ارائه گزارشی از خروجی‌های همایش خدمت رهبر معظم انقلاب، موجی در زمینه اقتصاد مقاومتی در کشور به راه افتاد. آیت الله خامنه‌ای نیز در دیدارهایی که پس از آن همایش با مسئولان نظام و فعالان اقتصادی و صنعتی و دانشجویان داشتند، ضمن تبیین ابعاد اقتصاد مقاومتی، تلاش برای پیاده‌سازی سیاست‌های مرتبط با آن را به طور جدی از ایشان مطالبه نمودند؛ برای مثال ایشان در ۳ مردادماه ۱۳۹۱ در دیدار با کارگزاران نظام فرمودند:

«ما چند سال پیش «اقتصاد مقاومتی» را مطرح کردیم. همه کسانی که ناظر مسائل گوناگون بودند، می‌توانستند حدس بزنند که هدف دشمن، فشار اقتصادی بر کشور است ... مسئله

اقتصاد مهم است؛ اقتصاد مقاومتی مهم است. البته اقتصاد مقاومتی الزاماتی دارد. مردمی کردن اقتصاد، جزو الزامات اقتصاد مقاومتی است ... به نظر ما طرح‌های «اقتصاد مقاومتی» جواب می‌دهد. همین مسئله سهمیه‌بندی بنزین که اشاره کردند، جواب داد ... مسئله مدیریت مصرف، یکی از ارکان اقتصاد مقاومتی است؛ یعنی مصرف متعادل و پرهیز از اسراف و تبذیر. هم دستگاه‌های دولتی، هم دستگاه‌های غیر دولتی، هم آحاد مردم و خانواده‌ها باید به این مسئله توجه کنند؛ که این واقعاً جهاد است. امروز پرهیز از اسراف و ملاحظه تعادل در مصرف، بلاشک در مقابل دشمن یک حرکت جهادی است؛ انسان می‌تواند ادعا کند که این اجر جهاد فی سبیل‌الله را دارد. یک بُعد دیگر این مسئله تعادل در مصرف و مدیریت مصرف این است که ما از تولید داخلی استفاده کنیم ... کاهش وابستگی به نفت یکی دیگر از الزامات اقتصاد مقاومتی است.»

همچنین رهبر انقلاب در دیدار با جمعی از پژوهشگران و مسئولان شرکت‌های دانش بنیان در تاریخ ۸ مردادماه سال ۱۳۹۱ فرمودند:

«ما باید هرکدام نقش خودمان را بشناسیم و آن را ایفا کنیم. یکی از بخش‌های ما، اقتصاد است و خاصیت اقتصاد در یک چنین شرایطی، اقتصاد مقاومتی است؛ یعنی اقتصادی که همراه باشد با مقاومت در مقابل کارشکنی دشمن، خبثت دشمن؛ دشمنانی که ما داریم. به نظر من یکی از بخش‌های مهمی که می‌تواند این اقتصاد مقاومتی را پایدار کند، همین کار شماسه است؛ همین شرکت‌های دانش بنیان است؛ این یکی از بهترین مظاهر و یکی از مؤثرترین مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی است؛ این را باید دنبال کرد ... هم دانشگاه‌ها، هم دستگاه‌های دولتی، هم آحاد مردمی که خوشبختانه توانایی و استعداد این کار را دارند، چه از لحاظ علمی، چه از لحاظ توانایی‌های مالی، باید تلاش کنند مسئولیت زمان خود و مقطع تاریخی حساس خود را بشناسند و به آن عمل کنند. این که ما عرض کردیم «اقتصاد مقاومتی»، این یک شعار نیست؛ این یک واقعیت است.»

ایشان در دیداری دیگر با دانشجویان در تاریخ ۱۶ مردادماه ۱۳۹۱ فرمودند:

«اقتصاد مقاومتی یعنی آن اقتصادی که به یک ملت امکان می‌دهد و اجازه می‌دهد که حتی در شرایط فشار هم رشد و شکوفایی خودشان را داشته‌باشند. این یک فکر است، یک مطالبه عمومی است. شما دانشجو هستید، استاد هستید، اقتصاددان هستید؛ بسیار خوب، با زبان دانشگاهی، همین ایده اقتصاد مقاومتی را تبیین کنید؛ حدودش را مشخص کنید؛ یعنی آن اقتصادی که در شرایط فشار، در شرایط تحریم، در شرایط دشمنی‌ها و خصومت‌های شدید می‌تواند تضمین‌کننده رشد و شکوفایی یک کشور باشد.»

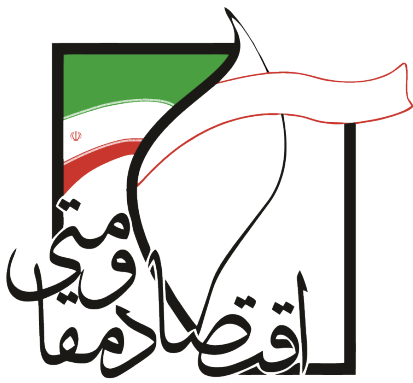
ابلاغ سیاست‌های کلان اقتصاد مقاومتی

بعد از گفتمان‌سازی اقتصاد مقاومتی در سطح کشور، در ۲۹ بهمن ماه سال ۱۳۹۲، رهبر انقلاب سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی را در ۲۴ ماده پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام تهیه و به رؤسای قوای سه‌گانه و رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام ابلاغ نمودند.

ایشان در جریان ابلاغ این سیاست‌ها فرمودند:

«ایران اسلامی با استعدادهای سرشار معنوی و مادی و ذخایر و منابع غنی و متنوع و زیرساخت‌های گسترده و مهم‌تر از همه، برخورداری از نیروی انسانی متعهد و کارآمد و دارای عزم راسخ برای پیشرفت، اگر از الگوی اقتصادی بومی و علمی برآمده از فرهنگ انقلابی و اسلامی که همان اقتصاد مقاومتی است، پیروی کند نه تنها بر همه مشکلات اقتصادی فائق می‌آید و دشمن را که با تحمیل یک جنگ اقتصادی تمام عیار در برابر این ملت بزرگ صف‌آرایی کرده، به شکست و عقب‌نشینی وا می‌دارد، بلکه خواهد توانست در جهانی که مخاطرات و بی‌اطمینانی‌های ناشی از تحولات خارج از اختیار، مانند بحران‌های مالی، اقتصادی، سیاسی و ... در آن رو به افزایش است، با حفظ دستاوردهای کشور در زمینه‌های

مختلف و تداوم پیشرفت و تحقق آرمان‌ها و اصول قانون اساسی و سند چشم‌انداز بیست ساله، اقتصاد متکی به دانش و فناوری، عدالت بنیان، درون‌زا و برون‌گرا، پویا و پیشرو را محقق سازد و الگویی الهام‌بخش از نظام اقتصادی اسلام را عینیت بخشد. اکنون با مذاقه لازم و پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام، سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی که در ادامه و تکمیل سیاست‌های گذشته، خصوصاً سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و با چنین نگاهی تدوین شده و راهبرد حرکت صحیح اقتصاد کشور به سوی این اهداف عالی است، ابلاغ می‌گردد. لازم است قوای کشور بی‌درنگ و با زمان‌بندی مشخص، اقدام به اجرای آن کنند و با تهیه قوانین و مقررات لازم و تدوین نقشه راه برای عرصه‌های مختلف، زمینه و فرصت مناسب برای نقش‌آفرینی مردم و همه فعالان اقتصادی را در این جهاد مقدس فراهم آورند تا به فضل الهی حماسه اقتصادی ملت بزرگ ایران نیز همچون حماسه سیاسی در برابر چشم جهانیان رخ نماید. از خداوند متعال توفیق همگان را در این امر مهم خواستارم.»

بخش دوم

معرفی و تاریخچه همایش سالانه اقتصاد مقاومتی

همایش سالانه اقتصاد مقاومتی هر ساله در ایام مقارن با سالروز ابلاغ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی برگزار می‌شود و طی آن، زمینه برای رصد و پایش اقتصاد مقاومتی در کشور، تقویت پایه‌های علمی و سیاستی اقتصاد مقاومتی و ارائه پیشنهادهای عملیاتی برای تحقق اقتصاد مقاومتی با حضور همه فعالان این حوزه فراهم می‌گردد. این همایش که معتبرترین رویداد سالانه اقتصاد مقاومتی در کشور است، برای کارشناسان، مسئولین، سیاست‌پژوهان و دانشجویان فرصتی فراهم می‌سازد تا پیرامون مسائل مختلف کشور که در موضوع همایش مدنظر قرار گرفته‌است، در تعاملی چند سویه به گفتگو بنشینند.

همایش سالانه اقتصاد مقاومتی توسط اندیشکده اقتصاد مقاومتی با همکاری دیگر نهادها برگزار می‌شود. رویکرد این همایش سالانه سیاست‌پژوهی و عملیات‌پژوهی است و هر سال یک موضوع محوری را مدنظر قرار می‌دهد تا راهکارهای لازم در آن حوزه را، با رویکرد مقاوم‌سازی اقتصاد طرح و بررسی نماید.

طراحی این همایش به گونه‌ای است که تنها به یک روز منتهی نمی‌شود؛ همایش اقتصاد مقاومتی در یک بازه ۴ الی ۶ ماهه، با افتتاحیه آغاز شده سپس با برگزاری نشست‌های تخصصی با میزبانی نهادهای مختلف ادامه می‌یابد و در پایان اختتامیه همایش با حضور مسئولین مرتبط برگزار می‌شود. همچنین در جریان همایش «طرح‌های سیاستی» توسط صاحبان اراده و به داوری گذاشته می‌شود. پس از برگزاری همایش نیز، نتایج و یافته‌های سیاستی از دستگاه‌ها و مسئولین مرتبط پیگیری و مطالبه می‌شود تا منشا اثر واقع شود.

برگزاری اولین و دومین همایش اقتصاد مقاومتی

پس از برگزاری اولین همایش اقتصاد مقاومتی در اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۱ و جریان‌سازی شکل گرفته حول مفهوم اقتصاد مقاومتی پس از آن که در بخش قبلی توصیف گردید، دومین همایش اقتصاد مقاومتی با موضوع نفت و انرژی، بهمن ماه سال ۱۳۹۱ در دانشگاه علم و صنعت برگزار گردید.

بعد از این همایش، برگزاری سومین همایش اقتصاد مقاومتی تا سال ۱۳۹۵ به تاخیر افتاد؛ اما از سال ۱۳۹۵ اندیشکده اقتصاد مقاومتی مسئولیت برگزاری این همایش‌ها را به عهده گرفت تا این جریان در فضای نخبگانی فعال بماند و هرساله به ارزیابی مباحث مهم کشور در این زمینه پردازد.

سومین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی

سومین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی با موضوع «پایش وضعیت اقتصاد مقاومتی در سال ۹۵ و چشم‌انداز سال ۹۶»، بهمن ماه سال ۱۳۹۵ در دانشگاه علم و صنعت برگزار شد و عملکرد دستگاه‌ها در اقتصاد مقاومتی ضمن آن مورد بررسی قرار گرفت. در این همایش برای اولین بار، عملکرد ۲۴ دستگاه فعال در ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی در قالب کتابچه همایش ارزیابی شد.

آقایان سید ناصر موسوی لارگانی نایب رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی، محمدحسین حسین زاده مدیرعامل بانک قرض الحسنه رسالت، سید محمد صاحبکار رئیس امور شرکت‌های دانش‌بنیان معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، مهدی غضنفری عضو هیئت علمی دانشکده مهندسی پیشرفت دانشگاه علم و صنعت و وزیر سابق صنعت، محمدحسین بحرینی عضو کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی، علیرضا رزم‌حسینی استاندار استان کرمان، سید فرشاد فاطمی عضو هیئت علمی دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه صنعتی شریف، وحید شقاقی عضو هیئت علمی دانشگاه خوارزمی و معاون کمیسیون نظارت مجمع تشخیص مصلحت نظام، مهندس عیدی فرماندار شهر قلعه گنج شهر نمونه اقتصاد مقاومتی و احمد توکلی مدیر سازمان مردم نهاد دیده‌بان شفافیت و عدالت و نماینده سابق مجلس در این همایش سخنرانی کردند.

در مراسم اختتامیه سومین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی، استانداری کرمان، وزارت جهاد کشاورزی و سازمان بسیج سازندگی به عنوان ۳ دستگاه نمونه در اقتصاد مقاومتی، تندیس برتر همایش را دریافت نمودند. همچنین ۱۰ مقاله و ۱۰ پایان نامه برتر همایش، تقدیرنامه و جوایز همایش را در این زمینه دریافت کردند.

کمیته علمی سومین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی را آقایان عطاالله رفیعی آتانی عضو هیئت علمی رشته اقتصاد دانشکده مهندسی پیشرفت دانشگاه علم و صنعت ایران، محمد نوفرستی عضو هیئت علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه شهید بهشتی، سید احسان خاندوزی عضو هیئت علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه علامه طباطبایی و مدیرکل دفتر اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس، مهدی طغیانی عضو هیئت علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه اصفهان و میثم نریمانی مدیرکل دفتر سیاستگذاری معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری تشکیل می‌دادند.

حامیان سومین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی نیز معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، مرکز همکاری‌های فناوری و نوآوری ریاست جمهوری، بانک قرض الحسنه رسالت، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، دانشکده مهندسی پیشرفت دانشگاه علم و صنعت ایران، دانشکده معارف اسلامی و اقتصاد دانشگاه امام صادق (ع)، معاونت آموزش و پژوهش خبرگزاری فارس، جامعه خبری تحلیلی الف، سازمان بسیج دانشجویی کل کشور، قرارگاه شهید باقری، قرارگاه شهید احمدی روشن و مرکز مطالعات اقتصادی بسیج دانشجویی دانشگاه علم و صنعت بودند.

چهارمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی

چهارمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی با موضوع «حمایت از تولید داخلی؛ ایجاد اشتغال پایدار»، بهمن ماه سال ۱۳۹۶ در دانشگاه شهید بهشتی برگزار شد. در این همایش، علاوه بر محوریت موضوع تولید و اشتغال با توجه به نامگذاری سال، عملکرد دستگاه‌ها در اقتصاد مقاومتی نیز بررسی شد.

بر این اساس، کتابچه «مسیر فرمانده اقتصاد ایران» در جریان همایش عرضه گردید. در این کتابچه که اولین محصول مکتوب در بررسی اقتصاد مقاومتی و اقدامات اجرایی آن در کشور بود، ضمن نقد و بررسی اقدامات ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی، به ارزیابی ۱۰ دستگاه منتخب در چارچوب ۹۵ اقدام جهشی و اولویت‌دار پرداخته شد.

کمیته علمی چهارمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی را آقایان دکتر دژپسند عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی، دکتر پوراابراهیمی رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی، دکتر نصیری اقدم عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی، دکتر عیوضلو عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق علیه السلام و دکتر خاندوزی مدیرکل دفتر اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی تشکیل دادند.

همچنین در این همایش دکتر خالصی رئیس دبیرخانه شورای اقتصاد و رئیس امور اقتصاد مقاومتی سازمان برنامه و بودجه کشور، مهندس آذری جهرمی وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات، دکتر پوراابراهیمی رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس، دکتر میرشجاعیان معاون وزیر اقتصاد، دکتر خسرو تاج رئیس سازمان توسعه تجارت و دکتر زارع رئیس کمیته اقتصاد مقاومتی مجلس سخنرانی کردند.

همچنین در این همایش سه نشست سیاستی برگزار شد و در پایان از ۱۰ مقاله و ۱۰ پایان نامه برتر اقتصاد مقاومتی که برای دبیرخانه همایش ارسال شده بود، تقدیر به عمل آمد.

پنجمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی

پنجمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی با موضوع «انرژی؛ پیشران اقتصاد ایران» ۲۹ بهمن ماه سال ۱۳۹۷ در دانشگاه علم و صنعت ایران برگزار شد. محورهای پنجمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی عبارت بودند از ساختار اداره بخش انرژی، انرژی و روابط خارجی، اقتصاد برق، زنجیره تامین صنعت انرژی و زنجیره ارزش نفت و گاز.

کمیته علمی این همایش را آقایان دکتر عباس ملکی عضو هیئت علمی دانشگاه صنعتی شریف، دکتر محمودرضا حقی فام عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس و معاون توانیر، دکتر سیروس وطن خواه معاون انرژی مرکز همکاری های تحول و پیشرفت ریاست جمهوری، مهندس محمدرضا محمدخانی معاون زیربنایی سابق مرکز پژوهش های مجلس، مهندس نصرت اله سیفی مدیرعامل سابق شرکت بهینه سازی مصرف سوخت و دکتر محمد صادق کریمی دکترای سیستم های انرژی دانشگاه صنعتی شریف و کارشناس انرژی تشکیل می دادند.

همچنین کمیته اقتصاد مقاومتی مجلس شورای اسلامی، مرکز همکاری های تحول و پیشرفت ریاست جمهوری، پژوهشگاه نیرو، پژوهشگاه مطالعات فناوری ریاست جمهوری، شرکت توانیر، سازمان بهینه سازی مصرف سوخت کشور، دانشگاه شهید بهشتی و دانشگاه تربیت مدرس، حامیان این همایش بودند.

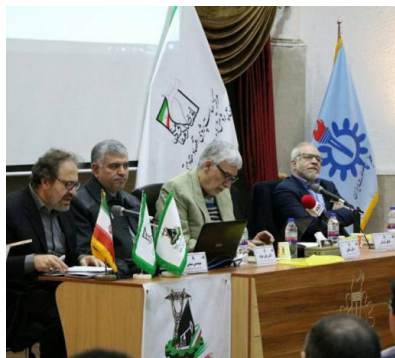
پیش از برگزاری این همایش، در هر یک از ۵ محور یک پیش نشست با حضور صاحب نظران حوزه مدنظر برگزار گردید.

در جریان این همایش کتابچه «مسیر انرژی ایران» توسط اندیشکده اقتصاد مقاومتی منتشر شد؛ این کتابچه حاوی ۳۳ اقدام راهبردی در حوزه انرژی است که برای تحقق اقتصاد مقاومتی در سطح کشور، باید در دستور کار قرار گیرد.

بیش از ۴۰ مقاله برای دبیرخانه این همایش ارسال شده بود که مورد ارزیابی کمیته علمی قرار گرفت و ۸ مقاله به عنوان برترین مقالات، مورد تقدیر قرار گرفت.

ششمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی

ششمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی با موضوع «نظام بانکی در خدمت تولید» ۲۹ بهمن ماه سال ۱۳۹۷ در دانشگاه علم و صنعت ایران برگزار شد. محورهای ششمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی عبارت بودند از ظرفیت پول در اقتصاد، نقش هدایت اعتبار در رونق تولید، جایگاه بانک مرکزی در تقویت تولید و عملکرد بانکها در حمایت از تولید.

کمیته علمی این همایش را آقایان علی نصیری اقدم عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبایی، کامران ندری عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق (ع)، سید احسان خاندوزی عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبایی و نماینده مجلس شورای اسلامی، محمدجواد شریفزاده عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق (ع)، سید علی روحانی مدیر کل دفتر اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی و حسین درودیان پژوهشگر بانکی و مدرس اقتصاد دانشگاه تهران تشکیل می‌دادند.

کمیته اقتصاد مقاومتی مجلس شورای اسلامی، مرکز همکاری‌های تحول و پیشرفت ریاست جمهوری، دانشگاه علم و صنعت ایران و بانک قرض الحسنه رسالت حامیان این همایش بودند.

پیش از برگزاری این همایش، ۵ پیش‌نشست در موضوعات مرتبط با همایش با همکاری نهادهای مختلف برگزار شد. همچنین در جریان این همایش ویژه‌نامه «نظام بانکی در خدمت تولید» توسط اندیشکده اقتصاد مقاومتی منتشر گردید.

6th ششمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی
نظام بانکی در خدمت تولید
Annual Conference on Moqavemati Economy

www.conf.pmecenter.ir
@pmecenter

زمان: سه شنبه ۲۹ بهمن ماه
مکان: دانشگاه علم و صنعت ایران

کمیته علمی همایش:

<p>دکتر گلرمان اکبری عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق علیه السلام</p>	<p>دکتر سعید احسان فاندوزی عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی</p>	<p>دکتر علی نصیری اقدم عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی</p>
<p>دکتر حسین درودیان پژوهشگر حوزه بانکی و مدیر اقتصاد دانشگاه تهران</p>	<p>دکتر سعید علی روحانی مدیرکل دفتر اقتصادی مرکز پژوهش های مجلس</p>	<p>دکتر محمد جواد شریف زاده عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق علیه السلام</p>

در این همایش آقایان دکتر عبدالناصر همتی رئیس بانک مرکزی، دکتر محمدجواد ابروانی عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام و دکتر عادل پیغامی عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق علیه السلام سخنرانی کردند. همچنین بیش از ۴۰ مقاله برای دبیرخانه این همایش ارسال شده بود که مورد ارزیابی کمیته علمی قرار گرفت و ۱۱ مقاله به عنوان برترین مقالات، مورد تقدیر قرار گرفت.

هفتمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی

هفتمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی با موضوع «تجارت منطقه‌ای؛ اولویت راهبردی» ۲۹ بهمن ماه سال ۱۳۹۹ در دانشگاه علم و صنعت ایران برگزار شد. محورهای هفتمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی عبارت بودند از سیاست‌ها و راهبردها، متولیان و بازیگران، زیرساخت‌ها و سازکارها و ظرفیت‌ها و فرصت‌های ویژه.

کمیته علمی این همایش را آقایان دکتر علی فکری کارشناس ارشد اقتصاد کشورهای شرق آسیا و مدیرکل وزارت امور خارجه، دکتر مهدی غضنفری عضو هیئت علمی دانشگاه علم و صنعت ایران و وزیر اسبق صمت، دکتر الله مراد سیف عضو هیئت علمی دانشگاه امام حسین (ع)، دکتر رضا محتشمی پور کارشناس اقتصاد کشورهای منطقه و قائم مقام بورس کالا و دکتر سید علی روحانی معاون اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، تشکیل می‌دادند.

کمیته اقتصاد مقاومتی مجلس شورای اسلامی، دانشگاه علم و صنعت ایران، سازمان توسعه تجارت ایران، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، پژوهشکده تحقیقات راهبردی، پژوهشکده پولی و بانکی بانک مرکزی و فراهسیون حمایت از محور مقاومت و آزادی قدس شریف مجلس شورای اسلامی حامیان این همایش بودند.

پیش از برگزاری این همایش، ۶ پیش‌نشست تخصصی حول محورهای همایش با حضور صاحب‌نظران برگزار گردید. همچنین در جریان این همایش ویژه‌نامه «تجارت منطقه‌ای؛ اولویت راهبردی» توسط اندیشکده اقتصاد مقاومتی منتشر شد.

وزیر نامه هفتمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی
تیمه شده در دبیرخانه همایش
بهمن ماه ۱۳۹۹

7th Annual Conference on Moqavemati Economy
هفتمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی
تجارت منطقه ای؛ اولویت راهبردی

یک مسئله هم مسئله حمایت از صادرات و حضور فعالان اقتصادی در معرض خارجی است؛ ما از ظرفیت دیپلماتیسمان میزبانیم استفاده کنیم. اطراف خود ما، سوئد چهارم میزبان، صنعت مسابزه‌های ما هستند که با بخش‌شان هم روانه، مادی و خوب است؛ می‌توانیم با اینها از مزایای خوبی داشته باشیم. اگر ما بتوانیم بیست درصد از مجموع مصرف کشورهای همسایه خودمان را متعهد بشویم، تأثیرش در ایجاد اشتغال در کشور و ایجاد ثروت ملی بسیار زیاد خواهد بود.

بیانیه در تاریخ ۱ فروردین ۱۳۹۷ و ۲۸ تیر ۱۳۹۸

در این همایش آقایان دکتر سعید جلیلی عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام، دکتر حمید زادبودم رئیس سازمان توسعه تجارت و دکتر مهدی غضنفری وزیر اسبق صنعت، معدن و تجارت سخنرانی کردند. همچنین بیش از ۷۰ مقاله برای دبیرخانه این همایش ارسال شده بود که مورد ارزیابی کمیته علمی قرار گرفت و ضمن تایید ۲۲ مقاله توسط کمیته علمی، ۵ مقاله به عنوان برترین مقالات، مورد تقدیر قرار گرفت.

هشتمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی

هشتمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی با موضوع «مسکن؛ پیشران تولید» ۱ اسفند ماه سال ۱۴۰۰ در وزارت راه و شهرسازی برگزار شد. محورهای هشتمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی عبارت بودند از مدیریت بازار، ساخت و تولید، تامین مالی، توسعه و حکمرانی.

کمیته علمی این همایش را آقایان اقبال شاکری عضو هیئت علمی دانشگاه امیرکبیر و عضو کمیسیون عمران مجلس، مهدی موحدی بک نظر عضو هیئت علمی دانشگاه شاهد و مشاور رئیس کل سازمان امور مالیاتی، حسین درودیان پژوهشگر اقتصادی و مدرس دانشگاه، محمد صالح شکوهی عضو هیئت علمی دانشگاه علم و صنعت ایران و هادی عباسی پژوهشگر اقتصاد و مشاور وزیر اسبق راه و شهرسازی تشکیل می‌دادند.

وزارت راه و شهرسازی، مجلس شورای اسلامی، دانشگاه علم و صنعت ایران، پایگاه استنادی علوم جهان اسلام، گروه مشاوران مدیریت و مطالعات راهبردی تدبیر و مرکز همکاری‌های تحول و پیشرفت ریاست جمهوری حامیان این همایش بودند.

پیش از برگزاری این همایش، ۸ پیش‌نشست تخصصی حول محورهای همایش با حضور صاحب‌نظران برگزار گردید. همچنین در جریان این همایش ویژه‌نامه «مسکن؛ پیشران تولید» توسط اندیشکده اقتصاد مقاومتی منتشر شد.

ویژه نامه هشتمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی
تهیه شده در دبیرخانه همایش
اسفندماه ۱۴۰۰

وزارت راه و شهرسازی
وزارت امور اقتصادی و دارایی
وزارت صنعت، معدن و تجارت
سازمان مدیریت صنعتی
سازمان اسناد و کتابخانه ملی
سازمان پژوهش‌های علمی و مطالعات استراتژیک
سازمان برنامه و بودجه
سازمان تعاون، رفاه و امور اجتماعی
سازمان نظام مهندسی
سازمان نظام پزشکی
سازمان نظام روانشناسی
سازمان نظام حسابداری
سازمان نظام بازرگانی
سازمان نظام حقوقی
سازمان نظام کادری
سازمان نظام کارشناسان
سازمان نظام مشاوران
سازمان نظام مدیران
سازمان نظام اقتصاددانان
سازمان نظام بازرگانان
سازمان نظام بازرگانی
سازمان نظام بازرگانی
سازمان نظام بازرگانی

رشته مسکن از جمله رشته‌های کارآفرین در کشور است. خود تولید مسکن منابع زیادی را به خدمت می‌گیرد و به کار می‌اندازد؛ یعنی کارآفرین است. تولیدآفرین است.

چهارم با مسئولین در ماه مبارک رمضان ۱۳۹۸/۰۶/۲۳

ویژگی‌ها هشتمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی

8th Annual Conference On Moqavemati Economy
هشتمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی
مسکن؛ پیش‌ران تولید

در این همایش آقایان محمود محمودزاده معاون مسکن و ساختمان وزارت راه و شهرسازی، محمدهادی سبحانیان معاون سیاستگذاری اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارایی و محمود شایان مدیر عامل بانک مسکن سخنرانی کردند. همچنین حدود ۵۰ مقاله برای دبیرخانه این همایش ارسال شده بود که مورد ارزیابی کمیته علمی قرار گرفت و ضمن تایید ۲۲ مقاله توسط کمیته علمی، ۵ مقاله به عنوان برترین مقالات، مورد تقدیر قرار گرفت.

نهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی

نهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی با موضوع «نظام مالیاتی؛ عادلانه و هوشمند» ۲ اسفند ماه سال ۱۴۰۱ در وزارت امور اقتصادی و دارایی برگزار شد. محورهای نهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی عبارت بودند از حکمرانی، ترکیب و پایه‌ها، فرایند و فناوری، شاخص‌های عملکردی و کارکردها و آثار.

کمیته علمی این همایش را آقایان مهدی موحدی بک‌نظر عضو هیئت علمی دانشگاه شاهد، مهدی طغیانی سخنگوی کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی، مهدی رعنائی مدیر کل دفتر مطالعات بخش عمومی وزارت امور اقتصادی و دارایی، احمد غفارزاده عضو سابق شورای عالی مالیاتی، محمد برزگری رئیس مرکز تنظیم مقررات سازمان امور مالیاتی و علی نصیری‌اقدم عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبایی(ره) تشکیل می‌دهند.

مجلس شورای اسلامی، وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان امور مالیاتی کشور، خانه اندیشه‌ورزان ایران، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، پژوهشکده امور اقتصادی وزارت اقتصاد حامیان این همایش بودند.

در جریان برگزاری این همایش که با افتتاحیه با حضور اعضای کمیته علمی و رئیس سازمان امور مالیاتی آغاز شد، ۷ نشست تخصصی حول محورهای همایش با حضور صاحب‌نظران و با میزبانی نهادها و سازمان‌های مرتبط برگزار گردید. همچنین در جریان این همایش ویژه‌نامه «نظام مالیاتی؛ عادلانه و هوشمند» به انضمام سند اقدامات راهبردی این حوزه توسط اندیشکده اقتصاد مقاومتی منتشر شد. در پایان نیز اختتامیه همایش با میزبانی وزارت امور اقتصادی و دارایی و با سخنرانی وزیر اقتصاد، دبیر علمی همایش و مدیر اندیشکده اقتصاد مقاومتی برگزار شد.

ورژدهامه نهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی
تهیه شده در دبیرخانه همایش
اسفندماه ۱۳۹۰

وزیران و نمایندگان همایش سالانه اقتصاد مقاومتی
اسفند ماه

نظام مالیاتی؛ عادلانه و هوشمند
نهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی

9th Annual Conference On Moqavemati Economy

مالیات یک فریضه است. ما امروز از شفافیت مالیات می‌گوییم. از کارآمد مالیات می‌گوییم. از کارگر مالیات می‌گوییم. از کاسب جز مالیات چیزی می‌گوییم. اما از فلان درآمدار بی‌نصاب و کتاب مالیات نمی‌گوییم. فرار مالیاتی دارد. این‌ها فرود است. فرار مالیاتی برود است... مسئله مالیات خیلی مهم است. قلم اول از کارهای نهی که بعد انجام بگیرد. این است که بودجه کشور ادارتی دولت، بوسیله درآمدهای از درون مردم باشد. یعنی از همین مالیات. که مالیات هم مربوط می‌شود به تولید و کسب و کار.

بیانات در دیدار با فقهاء و علمای در زمینه‌های اقتصادی - شهری - ۱۳۸۳/۱/۲۳

در اختتامیه این همایش آقایان سید احسان خاندوزی وزیر امور اقتصادی و دارایی، مهدی موحدی بکنظر دبیر علمی همایش و عضو هیئت علمی دانشگاه شاهد و محمد امینی‌رعیا مدیر اندیشکده اقتصاد مقاومتی سخنرانی کردند. همچنین از میان ۵۰ طرح سیاستی ارسالی به دبیرخانه همایش، تعداد ۳۰ طرح سیاستی با حضور کمیته علمی همایش داوری و ارزیابی شد که از این تعداد، ۱۷ طرح سیاستی به تایید نهایی کمیته علمی رسید و حد نصاب لغازم را کسب کرد. گفتنی است ۳ طرح سیاستی برتر این همایش، در روز اختتامیه به مسئولان عالی‌رتبه حوزه مالیات کشور ارائه شد.

دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی
حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی
10th Annual Conference on
Moqavemati Economy

بخش سوم

دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی

در ادامه برگزاری نهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی، دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی با موضوع «حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی» در دستور کار قرار گرفت؛ کتابچه حاضر ویژه این همایش تهیه شده است.

کمیته علمی این همایش را آقایان علی حسین نبی‌زاده مشاور ارزی رئیس کل بانک مرکزی، سید علی روحانی معاون سیاستگذاری اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارایی، یونس سلمانی مشاور اقتصادی وزیر صنعت، معدن و تجارت، مجید شاکری مدرس دانشگاه و کارشناس مالیه بین‌الملل و محمد سلیمانی عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق (ع) تشکیل می‌دهند.

افتتاحیه این رویداد آبان ماه با حضور و سخنرانی اعضای کمیته علمی همایش برگزار شد. پس از آن، هشت نشست تخصصی در موضوعات مختلف مرتبط با حوزه ارز، با حضور مسئولین و خبرگان در سازمان‌ها و نهادهای مربوطه برگزار و محتوای آن در رسانه‌ها منتشر شد. همچنین ۲۵ طرح سیاستی ناظر به مسائل نظام ارزی کشور ارائه شده و در معرض قضاوت داوران قرار گرفت و طی آن، سیاست‌پژوهان حوزه ارز به بیان دیدگاه‌ها و راهکارهای خود پرداختند. در پایان نیز اختتامیه همایش با میزبانی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و با سخنرانی رئیس کل بانک مرکزی و رئیس هیئت عامل صندوق توسعه ملی برگزار شد.

دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی 10th Annual Conference on Moqavemati Economy

مهلت ارسال طرح‌های سیاستی _____ ۱۰ آذر ماه

کمیته علمی همایش

یونس سلمانی
مشاور اقتصادی
وزیر صنعت، معدن و تجارت

مجدید شاکری
مدرس دانشگاه
و کارشناس مالی بین‌الملل

علی حسین نایزاده
مشاور رئیس کل
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

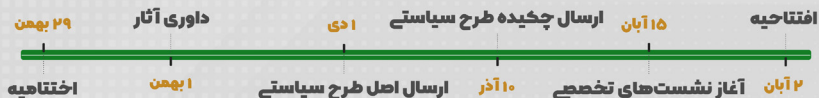

سید علی روحانی
معاون سیاستگذاری
وزارت امور اقتصادی و دارایی

محمد سلیمان
عضو هیئت علمی
دانشگاه امام صادق (ع)

زمان‌بندی همایش

محورهای همایش

قاعده‌گذاری و تنظیم‌گری

متولیان و بازیگران بازار ارز
بازارسازی و مداخلات مؤثر ارزی
رهبری قیمت و مرجعیت بازار رسمی
حکمرانی ریال و جلوگیری از خروج سرمایه
سیاستگذاری ارزهای دیجیتال

جمهوری اسلامی ایران
وزارت امور اقتصادی و دارایی

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مؤسسه پژوهش‌های راهبردی اقتصاد

انستیتو ملی پژوهش‌های اقتصادی

نظام و سیاستگذاری ارزی

مدیریت تراز پرداخت‌ها و ذخایر ارزی
پیمان‌سپاری ارزی صادرکنندگان
کنترل‌های ارزی: ثبت سفارش، تخصیص و تأمین ارز
ترتیب‌های ارزی مطلوب در راستای اهداف اقتصاد کلان
سیاست‌های ارزی و توسعه اقتصادی

نشاطات پرداخت و بانکداری بین‌الملل

انطباق نقشه ارزی و نقشه تجاری کشور
طراحی و ایجاد شبکه پرداخت رسمی در شرایط تحریم
زیرساخت‌ها و ابزارهای نوین در توسعه شبکه پرداخت رسمی
توسعه بانکداری بین‌الملل در بستر اتحادیه‌ها و نهادهای منطقه‌ای
مدیریت بهینه مبادلات در شبکه پرداخت غیررسمی

@mett_ir

conf10.mett.ir

محورهای همایش

دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی حول ۳ محور و ۱۵ زیرمحور برگزار می‌شود که عناوین آن به شرح زیر است:

نظام و سیاستگذاری ارزی

- مدیریت تراز پرداخت‌ها و ذخایر ارزی
- پیمان‌سپاری ارزی صادرکنندگان
- کنترل‌های ارزی: ثبت سفارش، تخصیص و تأمین ارز
- ترتیبات ارزی مطلوب در راستای اهداف اقتصاد کلان
- سیاست‌های ارزی و توسعه اقتصادی

قاعده‌گذاری و تنظیم‌گری بازار ارز

- متولیان و بازیگران بازار ارز
- بازارسازی و مداخلات مؤثر ارزی
- رهبری قیمت و مرجعیت بازار رسمی
- حکمرانی ریال و جلوگیری از خروج سرمایه
- سیاستگذاری ارزهای دیجیتال

نظامات پرداخت و بانکداری بین‌الملل

- انطباق نقشه ارزی و نقشه تجاری کشور
- طراحی و ایجاد شبکه پرداخت رسمی در شرایط تحریم
- زیرساخت‌ها و ابزارهای نوین در توسعه شبکه پرداخت رسمی
- توسعه بانکداری بین‌الملل در بستر اتحادیه‌ها و نهادهای منطقه‌ای
- مدیریت بهینه مبادلات در شبکه پرداخت غیررسمی

در ادامه هر یک از زیرمجموعه‌های همایش تشریح شده‌است.

محور اول: نظام و سیاستگذاری ارزی

در این محور به موضوعات بنیادین نظام و سیاستگذاری ارزی کشور که با شاخص‌ها و متغیرهای کلان اقتصادی و روند توسعه اقتصادی کشور مرتبط است، پرداخته می‌شود. این محور به دنبال بررسی نقش حکمرانی ارزی در دستیابی به شاخص‌های اقتصادی هدفگذاری شده، اصلاح سیاست‌ها و فرآیندهای ارزی مرتبط با تجارت خارجی و بهبود تراز تجاری از مسیر بهبود سیاستگذاری و کارآمدسازی نظام ارزی است.

مدیریت تراز پرداخت‌ها و ذخایر ارزی

یکی از مهمترین شاخص‌های سنجش وضعیت اقتصادی کشور، وضعیت تراز پرداخت‌های آن است. عدم تعادل در دریافت‌ها و پرداخت‌های ارزی کشور در این زمینه موجب ایجاد چالش در مدیریت جریان ارزی کشور و در نتیجه برداشت غیربهبوده از ذخایر ارزی به منظور پوشش ناترازی‌ها می‌شود. در ایران دو عامل کسری تراز تجاری و خروج سرمایه در زمان تشدید انتظارات تورمی از مهمترین عواملی است که در سال‌های اخیر تراز پرداخت‌ها را از تعادل خارج کرده و مدیریت ذخایر ارزی را تحت الشعاع قرار داده است. بنابراین ایجاد تعادل در دریافت‌ها و پرداخت‌های ارزی کشور در دو بخش حساب جاری و حساب سرمایه یکی از مهمترین اولویت‌های سیاستگذاران اقتصادی است. آنچه در این راستا دارای اهمیت است، توجه به اجزای مختلف تراز پرداخت‌هاست. تنوع در اجزای مختلف تراز پرداخت‌ها و تراز نبودن دریافت‌ها و پرداخت‌ها در زیرشاخه‌های مختلف این اجزا از یکسو و عدم شفافیت جریان ورودی و خروجی ارزی ناشی از محدودیت‌های تحریمی - به ویژه در موضوع پرداخت‌های خرد و غیررسمی - از سوی دیگر، ایجاد تعادل کلان در تراز پرداخت‌ها را با چالش مواجه کرده است. بنابراین تلاش برای شناخت دقیق اجزای متنوع تراز پرداخت‌ها و زیرشاخه‌های آن بر اساس واقعیت‌های اقتصاد ایران و تراز نمودن آنها لازمه ایجاد تعادل در تراز پرداخت‌ها و مدیریت صحیح و بهینه ذخایر ارزی کشور است که ضروری است مورد بررسی، نقد و تدقیق کارشناسان این حوزه قرار گیرد.

پیمان سپاری ارزی صادرکنندگان

در سال‌های اخیر و به ویژه پس از اعمال تحریم‌های اقتصادی که موجب کاهش محسوس درآمدهای ارزی ناشی از صادرات نفت خام شده است، توسعه صادرات غیرنفتی به عنوان یکی از مهمترین منابع تأمین ارز مورد نیاز کشور مورد توجه سیاستگذاران اقتصادی قرار گرفته است. به همین دلیل سیاستگذار الزام کرده که صادرکننده با رفع تعهد ارزی، درآمدهای ارزی خود را در اختیار نهاد تنظیم‌گیر و واردکنندگان قرار دهد. در همین راستا و در سال‌های مختلف، قواعد مختلفی بر این فرآیند حکم‌فرما بوده که به عنوان مثال می‌تواند به نسبت الزامی رفع تعهد و روش‌های مختلف آن، زمان و مهلت قانونی بازگشت ارزهای حاصل از صادرات و استثنائات کشوری و کالایی از رفع تعهد ارزی اشاره کرد. البته در این میان چالش‌های فراوانی نیز به وجود آمده است. به عنوان مثال با توجه به شرایط تحریمی فعلی، حجم و ارزش بسیاری از محموله‌های صادراتی دقیقاً مشخص نیست و امکان کم‌اظهاری ارزش کالای صادراتی توسط صادرکنندگان به وجود می‌آید که عملاً به معنای از دست رفتن منابع ارزی در دسترس کشور خواهد بود و با اینکه سازکار ارزش‌گذاری گمرکی برای حل این موضوع در حال اجراست، اما همچنان این سازکار نواقصی دارد که سبب شده است همچنان بخشی از منابع ارزی حاصل از صادرات، در دسترس تنظیم‌گر نباشد. از سوی دیگر برخی صادرکنندگان نیز معتقدند چالش‌هایی همچون فرآیند طولانی و روش‌های محدود رفع تعهد ارزی سبب سخت‌شدن صادرات شده است. از این رو بررسی فرآیند فعلی پیمان سپاری ارزی و بازگشت ارز حاصل از صادرات یکی از موضوعاتی است که باید مورد مطالعه و بررسی دقیق قرار گیرد و پیشنهادهایی برای بهبود این فرآیند پیشنهاد شود.

کنترل‌های ارزی: ثبت سفارش، تخصیص و تأمین ارز

کنترل‌های ارزی یکی از اقداماتی است که کشورها عمدتاً در شرایط محدودیت منابع ارزی در دستور کار خود قرار می‌دهند و از این طریق سعی می‌کنند نظارت و تنظیم‌گری بیشتری

نسبت به مصارف ارزی کشور داشته باشند. اقداماتی از جمله لزوم ثبت سفارش برای واردات همه کالاها، اولویت‌بندی کالاها برای تخصیص ارز، اختصاص ارزهای خاص با منشأهای مختلف برای دسته‌های مختلف کالایی و سایر موارد مشابه اگرچه همگی با هدف مدیریت بهتر منابع محدود ارزی صورت می‌پذیرد، اما مشکلاتی نیز برای فعالان تجاری کشور به وجود آورده است که سبب شده است فرآیند واردات کالا طولانی و با هزینه بالاتری صورت پذیرد. در واقع با توجه به حجم بالای ثبت سفارش واردات و محدودیت منابع، زمان زیادی برای تخصیص و تأمین ارز مورد نیاز است که واردات را با مشکلات متعددی همراه می‌کند. از سوی دیگر برخی واردکنندگان به دلیل این فرآیند طولانی مدت، ترجیح می‌دهند که ارز مورد نیاز خود را از بازار غیر رسمی، چه به صورت حواله و چه اسکناس، تأمین کنند که سبب افزایش تقاضا در این بازار و جهش نرخ ارز می‌شود. همچنین عدم اختصاص ارز به واردات برخی کالاها که در نتیجه به واردات غیرقانونی آن کالاها منجر می‌شود نیز یکی دیگر از آثار منفی برخی سیاست‌هاست که تأثیر آن در بازار غیر رسمی ارز نمود پیدا می‌کند. در این راستا بررسی و مطالعه سیاستگذاری کنترل‌های ارزی در کشور و ارائه پیشنهادهای اصلاحی از جمله موضوعات حائز اهمیتی است که به بهبود حکمرانی ارزی در کشور کمک می‌کند.

ترتیبات ارزی مطلوب در راستای اهداف اقتصاد کلان

دولت‌ها با توجه به رویکرد های مختلفی نسبت به اداره نظام ارزی دارند، ترتیبات ارزی مختلفی را در نظر می‌گیرند. این ترتیبات از نوع نظام ارزی تا رویکردهای مختلف در باب نرخ ارز و نحوه مدیریت بازار را در بر می‌گیرد. بنابراین انتخاب نوع ترتیبات ارزی، نقطه آغازین اختلاف دیدگاه‌های کارشناسی درباره نحوه مدیریت نظام ارزی است. اما آنچه در اینجا حائز اهمیت است و می‌تواند ملاک و معیار روشنی در مقابل دیدگاه‌های کارشناسی مختلف باشد، انتخاب ترتیبات ارزی بر اساس اهداف اقتصاد کلان است. این رویکرد به خوبی می‌تواند ارتباط منطقی و موجهی میان مختصات نظام ارزی و شاخص‌های هدفگذاری شده کلان اقتصادی برقرار کند. در شرایط فعلی نیز اتخاذ سیاست تثبیت اقتصادی از سوی

سیاستگذار را می توان گامی در راستای تحقق سیاست های کلان اقتصادی نظیر رشد تولید، کنترل تورم، کاهش بیکاری، توسعه صادرات و مدیریت نیازهای وارداتی تفسیر کرد. بنابراین مطالعه سازکارهای هماهنگی ترتیبات ارزی با اهداف کلان اقتصادی، بررسی کارشناسی ابعاد سیاست تثبیت اقتصادی و ارائه راهکارهای هماهنگ سازی این سیاست با شاخص های هدفگذاری شده در برنامه هفتم توسعه می تواند گامی رو به جلو در توسعه و کارآمدی هرچه بیشتر نظام ارزی کشور باشد.

سیاست های ارزی و توسعه اقتصادی

بدون تردید اتخاذ سیاست ارزی مناسب و کارآمد از جمله لوازم اساسی دستیابی به توسعه اقتصادی است. اهمیت این مسئله در اقتصادی مانند اقتصاد ایران که رشد تولید و عبور از مراحل فعلی توسعه در آن همچنان وابسته به واردات و به تبع آن منابع ارزی است، بیش از پیش احساس می شود. اما تجربه نشان می دهد در طول دهه های گذشته، سیاستگذاری ارزی عمدتاً مغلوب روزمرگی و اولویت یافتن دغدغه های مقطعی و جاری کشور شده و جای خالی نگاه توسعه محور در سیاستگذاری ارزی کشور همواره احساس شده است. وابستگی واردات ضروری کشور به ارزهای نفتی واضح ترین نمونه این روزمرگی است. در این میان، اقداماتی مانند تأسیس صندوق توسعه ملی و اعطای تسهیلات ارزی به واحدهای تولیدی و پروژه های ملی، تلاشی بود در جهت تقویت نگاه توسعه ای، اما تحریم و تأثیر آن بر کاهش منابع ارزی در کنار غفلت از توسعه ارزآوری از محل صادرات غیرنفتی همچنان کشور را در شرایط اضطرار نگاه داشته و مانع از شکل گیری اولویت های توسعه ای در سیاستگذاری ارزی کشور شده است.

بنابراین آنچه در این راستا به مسئله اصلی سیاستگذار تبدیل شده، اختصاص بهینه منابع ارزی به نیازهای جاری و اهداف کلان توسعه ای است. نحوه دستیابی به این بهینگی با توجه به رویکردهای توسعه ای، کارآمدسازی و رفع چالش های ابزارهای تأمین مالی ارزی

بخش تولید نظیر تسهیلات ارزی، سرمایه گذاری خارجی و تأمین ارز از بازار، روش های منضبط سازی بودجه ارزی دستگاه های اجرایی کشور و راهکارهای هدایت منابع ارزی به سمت پروژه های دارای بازدهی ارزی از اولویت های مطالعاتی در این زمینه به شمار می رود.

محور دوم: قاعده گذاری و تنظیم گری بازار ارز

در این محور، مسائل مربوط به سازکار مبادله میان عرضه کنندگان و متقاضیان در بازار ارز داخلی، چارچوب ها و قواعد حاکم بر روابط متولیان و بازیگران بازار، سیاستگذاری و تنظیم گری مطلوب در بازار و الزامات شکل گیری نرخ عادلانه و بهینه مد نظر قرار گرفته است.

متولیان و بازیگران بازار ارز

بازیگران و نهادهای متولی بازار ارز نقش مؤثری در شکل گیری تحولات این بازار ارز دارند. این نقش آفرینی گاهی در جهت حفظ ثبات بازار و گاهی در جهت تشدید بی ثباتی و نابسامانی در بازار ارز بوده است. در وضع موجود، از یکسو هماهنگی دقیقی میان نهادهای متولی و مؤثر در بازار ارز وجود ندارد و به درستی انجام نشده است، از سوی دیگر تعارض منافع میان بازیگران و فعالان اقتصادی مرتبط با بازار ارز موجب اختلال در روند تنظیم گری در این بازار شده است. عدم شفافیت در فعالیت نهادهای واسطه در معاملات ارزی نظیر صرافی ها نیز چالش دیگری است که تنظیم گری در بازار ارز را با دشواری روبرو کرده است. بنابراین طراحی راهکارهایی به منظور ایجاد هماهنگی و توزیع صحیح مسئولیت و اختیارات میان نهادهای متولی بازار ارز و چگونگی بازتعریف مجدد جایگاه بازیگران این بازار در کنار حفظ منافع مشروع آنها از جمله مسائلی است که می تواند جزو اولویت های مطالعاتی و بررسی های کارشناسی قرار گیرد.

بازارسازی و مداخلات مؤثر ارزی

یکی از چالش‌های مدیریت بازار ارز در دهه‌های گذشته، حاکم بودن رویکردهای مقطعی و موقت در این زمینه بوده است. دولت‌ها در زمان بروز شوک‌های ارزی، صرفاً به ارزیابی‌های مقطعی و مداخلات غیرمؤثر در بازار ارز روی آورده و از اصلاحات بنیادین در بازار و زدودن ریشه‌های بروز بی‌ثباتی در آن غفلت ورزیده‌اند. نتیجه این رویکرد، ایجاد ثبات موقت در بازار ارز به قیمت از دست رفتن منابع و بروز شوک‌های شدیدتر در بازه‌های زمانی دیگر به دلیل تشدید عوامل بی‌ثباتی در بازار بوده است. بنابراین شیوه‌های اصلاح بازار ارز و مقابله با زمینه‌های بروز بی‌ثباتی در آن در کنار مداخلات هدفمند و مؤثر - و نه صرفاً ارزیابی - و ایجاد ابزارهای متنوع توسعه مبادلات ارزی به منظور ایجاد ثبات پایدار در بازار ارز، از جمله مهمترین زمینه‌های فعالیت مطالعاتی و ارائه راهکارهای عملیاتی در این زمینه است.

رهبری قیمت و مرجعیت بازار رسمی

نرخ ارز از جمله مهمترین عوامل تأثیرگذار بر شاخص‌های اقتصادی کشور و به نوعی لنگر اسمی اقتصاد ایران است. این ویژگی موجب اثرگذاری بر انتظارات و علامت‌دهی به سایر بخش‌های اقتصادی کشور شده است و بسیاری از فعالان اقتصادی، تصمیمات خود را بر اساس پیش‌بینی خود از روند تغییرات شاخص‌های مختلف از جمله نرخ ارز می‌گیرند. اما در سال‌های اخیر به دلیل بروز نوسانات ارزی در بستر بازار غیررسمی و تحریک انتظارات تورمی از یکسو و برخی اختلال‌ها در بازار ارز موجب شد حجم معاملات بازار غیررسمی ارز افزایش یابد و نرخ این بازار به عامل شکل‌دهنده به انتظارات تورمی و علامت‌دهی به سایر فعالان و بازارها تبدیل شود. در همین راستا، سیاست‌گذاران ارزی کشور کوشیده‌اند کلیه معاملات مجاز ارزی را در بازار رسمی پوشش دهند تا نرخ این بازار به مرجع اصلی فعالان اقتصادی در تنظیم مرادوات آنها تبدیل شود. در این راستا، بررسی‌های علمی و ارائه

راهکارهایی جهت رفع اختلال های بازار رسمی ارز، کارآمدسازی این بازار و کاهش حجم و اثرگذاری بازار غیررسمی در راستای بهبود سیاستگذاری ارزی دارای اهمیت است.

حکمرانی ریال و جلوگیری از خروج سرمایه

تحلیل عوامل مختلف در بازار ارز نشان می دهد یکی از مهم ترین عوامل بروز شوک های ارزی از طرف تقاضا، تقاضا برای خروج سرمایه بوده است. تقاضا برای خروج سرمایه به ویژه در سال های اخیر موجب شده بخشی از منابع ارزی کشور از کانال های مختلف و به اشکال گوناگون از چرخه اقتصاد و دسترس سیاست گذار و فعالان اقتصادی کشور خارج شود و به کمبود منابع ارزی به ویژه در شرایط بحران دامن بزند. به دلیل اهمیت این موضوع، سیاست گذاران و اندیشمندان اقتصادی همواره به دنبال یافتن مسیرهای خروج سرمایه از کشور و طراحی سازکارهایی به منظور مسدودسازی این کانال ها بوده اند. در این میان، استفاده از ابزارهای حکمرانی ریال مانند کنترل تراکنش های بانکی، الگوهای کشف تقلب در سیستم بانکی و مالیات های تنظیمی از جمله ابزارهایی است که در سال های اخیر مغفول واقع شده است. بنابراین مطالعه و بررسی ابعاد مختلف حکمرانی ریال و الزامات بکارگیری ابزارهای مبتنی بر آن می تواند در کاربرد مؤثر این ابزارها در جلوگیری از خروج سرمایه مؤثر باشد.

سیاستگذاری ارزهای دیجیتال

ظهور پدیده ارزهای دیجیتال را می توان یکی از تحولات شگرف فناوری در عصر حاضر دانست. ماهیت بین المللی ارزهای دیجیتال و کاربرد های وسیعی که در عرصه اقتصاد و مالیه بین الملل برای این پدیده نوظهور ایجاد شده، موجب پررنگ شدن ابعاد ارزی آنها شده است. در کشور ما نیز اگرچه کاربردهای بین المللی ارزهای دیجیتال همچنان مغفول واقع شده، اما معاملات این ارزها به عنوان دارایی نامولد در کنار سایر انواع ارزهای خارجی

همچنان بر مدیریت بازار ارز سایه انداخته است. بنابراین سیاستگذار ارزی کشور ناگزیر از توجه به ابعاد ارزی رمزرها و در نظر گرفتن جایگاه آنها در حکمرانی نظام ارزی کشور است. بدیهی است که با توجه به تفاوت های اساسی و ماهوی ارزشهای دیجیتال نسبت به سایر نواع ارزشهای خارجی و ویژگی های منحصر به فرد آنها، سیاستگذاری درباره آنها نیز ملاحظات خاصی را می طلبد. الزامات سیاستگذاری ارزشهای دیجیتال از منظر سیاستگذاری ارزی، راهکارهای تغییر کاربرد آنها از دارایی نامولد به ابزارهای مالی مولد و کارآمد و فرصت ها و تهدید های توسعه کاربردهای آنها در تجارت خارجی از جمله موضوعاتی است که در این راستا می تواند محور مطالعات و بررسی های کارشناسان قرار گیرد.

محور سوم: نظامات پرداخت و بانکداری بین الملل

در این محور به نقش نظامات پرداخت و بانکداری بین الملل بر بهبود حکمرانی ارزی با هدف ثبات و رونق اقتصادی پرداخته خواهد شد. سوال کلیدی در این محور این است که چگونه با بهره گیری از ظرفیت های نظامات پرداخت برون مرزی و سایر ابزارهای بانکداری بین الملل، حکمرانی ارزی مناسب تری در فضای اقتصادی کشور مشاهده شود.

انطباق نقشه ارزی و نقشه تجاری کشور

یکی از چالش های نظام بانکداری بین الملل کشور، عدم انطباق نقشه ارزی و نقشه تجاری است. این چالش به صورت کلی به معنای آن است که درآمدهای ارزی کشور عمدتاً در کشورها و به ارزشهایی است که محل مصرف ارزی نیستند و برای استفاده از ارزشهای به دست آمده، به ناچار باید تبدیل ارز رخ دهد. به عنوان مثال با فرض اینکه حجم بالایی از درآمدهای ارزی کشور حاصل از فروش نفت به کشور چین باشد، ارز به دست آمده از این تجارت، عمدتاً یونان خواهد بود. حال برای استفاده از این ارز برای واردات کالا از سایر کشورها، مثلاً کشورهای اروپایی، این ارز باید طی فرآیندی از یونان به یورو (یا دلار یا ارزشهای دیگر)

تبدیل شود که این فرآیند بعضاً با ریسک و هزینه بالایی نیز همراه است. از همین رو برخی کارشناسان راهکار «انطباق نقشه ارزی و نقشه تجاری کشور» را پیشنهاد می‌دهند که در آن تلاش می‌شود سیاستگذاری تجاری و ارزی کشور به نحوی باشد که واردات از یک کشور با استفاده از درآمدهای ارزی حاصل از صادرات به همان کشور صورت پذیرد. از این رو بررسی امکان‌پذیری این راهکار، الزامات سیاستگذاری و همچنین چالش‌ها و فرصت‌های پیش رو و تأثیر آن بر حکمرانی ارزی کشور از جمله موضوعاتی هستند که باید مورد مطالعه، نقد و بحث قرار گیرد.

طراحی و ایجاد شبکه پرداخت رسمی در شرایط تحریم

یکی از دلایل اثرگذاری تحریم‌های غرب بر اقتصاد ایران، محدود شدن نظامات پرداخت رسمی کشور و تراسی شدن آنها بوده که هزینه قابل توجهی بر اقتصاد کشور تحمیل کرده‌است. در واقع در صورت عدم وجود نظام تبادلات رسمی بانکی، ساختار پرداخت‌های تجاری کشور برای در امان بودن از تحریم‌ها، مجبور است از ابزارها و روش‌های غیررسمی و واسطه‌ای استفاده کند که هزینه‌های مختلفی را به بنگاه‌های اقتصادی تحمیل می‌کند و در نهایت بر قیمت تمام‌شده کالاهای وارداتی یا تولیدی کشور که مواد اولیه وارداتی دارند، تأثیر می‌گذارد. از همین رو برخی از کارشناسان راهبرد بی‌اثر کردن تحریم‌ها در این زمینه را به معنای توسعه نظامات بانکی رسمی بین‌المللی، به‌ویژه با شرکای بزرگ تجاری می‌دانند با این ملاحظه که بازگشت به نظامات قابل تحریم قبلی صرفاً با استفاده از مذاکره، مجدداً کشور را در معرض ریسک‌های آتی و بسته شدن پنجره‌های باز شده قرار خواهد داد. در این راستا بررسی امکان‌پذیری این راهکار، مزیت‌ها و الزامات آن، همچنین چگونگی در امان ماندن از ریسک‌های تحریمی و تأثیر آن بر حکمرانی ارزی کشور از جمله مواردی است که می‌تواند موضوع طرح‌های سیاستی ارسالی به همایش باشد.

زیرساخت‌ها و ابزارهای نوین در توسعه شبکه پرداخت رسمی

با رشد فناوری و افزایش پرداخت‌های بین‌المللی، زیرساخت‌ها و ابزارهای متنوعی با هدف تسهیل پرداخت‌های خرد و کلان بین‌المللی در سطح جهان معرفی شده و در کشورهای مختلف مورد استفاده گرفته است. علی‌رغم این موضوع، استفاده از این زیرساخت‌ها و ابزارها در ایران به دلایل مختلفی به صورت حداقلی بوده است. از سوی دیگر با توجه به اهمیت توسعه شبکه پرداخت رسمی کشور در پرداخت‌های بین‌المللی، زیرساخت‌ها و ابزارهایی که به شکل‌های مختلفی بتواند حجم این شبکه را افزایش دهد، مطلوب شبکه بانکداری بین‌الملل کشور است. در همین راستا الزامات، مزیت‌ها و چگونگی استفاده از زیرساخت‌ها و ابزارهای مختلفی از جمله الگوی حقوقی همکاری بانکی با کشورهای هدف، راه‌اندازی و توسعه نهادهای پایاپای‌کننده وجوه تجاری، شبکه پرداخت کارتی منطقه‌ای، پیمان‌های پولی، استفاده از ارزهای ملی و ارزهای دیجیتال در تجارت خارجی، بانکداری فراساحلی و سایر زیرساخت‌ها و ابزارها در شرایط فعلی کشور از جمله موضوعاتی هستند که در این زیرمجموعه مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

توسعه بانکداری بین‌الملل در بستر اتحادیه‌ها و نهادهای منطقه‌ای

یکی از ظرفیت‌های ویژه‌ای که عضویت ایران در اتحادیه‌ها و نهادهای منطقه‌ای به وجود می‌آورد، توسعه همکاری‌های اقتصادی و بانکی با سایر کشورها در بستر این اتحادیه‌ها و نهادها است. به عنوان مثال تایید عضویت ایران در بریکس یا حضور در سازمان همکاری شانگهای، سازمان همکاری‌های اسلامی، اگو و اتحادیه اوراسیا ظرفیتی را برای ایران فراهم می‌کند که از این طریق اقدام به توسعه بانکداری بین‌الملل خود کند. این موضوع هم از جهت تسهیل و توسعه همکاری‌های اقتصادی و تجاری و هم از جهت افزایش حجم شبکه پرداخت رسمی و تأثیر آن بر بهبود حکمرانی ارزی در کشور حائز اهمیت است. از این رو بررسی ظرفیت و نقش اتحادیه‌ها و نهادهای منطقه‌ای در توسعه بانکداری بین‌الملل، الگوی

حضور فعالانه ایران و چگونگی بهره‌برداری از آن‌ها از جمله مواردی است که باید مورد بررسی و مطالعه قرار گیرد.

مدیریت بهینه مبادلات در شبکه پرداخت غیررسمی

در شرایط فعلی به دلیل محدودیت‌های تحریمی بخش زیادی از مبادلات مربوط به تجارت خارجی کشور در شبکه پرداخت غیر رسمی و با واسطه‌گری و نقش آفرینی تراستی‌ها، صرافی‌ها، شرکت‌ها و حساب‌های بانکی خارجی صورت می‌پذیرد. یکی از چالش‌های به وجود آمده، عدم نظارت و کنترل کامل تنظیم‌گر ارزی کشور بر جریان ارزی این شبکه است. طی سال‌های گذشته سیاستگذار با استفاده از الزامات قانونی و صدور آیین‌نامه‌هایی سعی در انتقال جریال ارزی خارج از کشور به صرافی‌ها و تراستی‌های زیر نظر بانک‌های تجاری منتخب داخلی داشته است و از این طریق سعی در مدیریت، نظارت و کنترل بهتر آن داشته است. با این حال برخی از کارشناسان اعتقاد دارند که به دلیل ماهیت صرافی‌ها و تراستی‌های مورد استفاده در خارج از کشور، همچنان نهاد تنظیم‌گر نتوانسته مبادلات فعلی موجود در شبکه پرداخت رسمی را تا حد مطلوب و بهینه‌ای مدیریت کند که طبیعتاً نتیجه آن باید کاهش هزینه نقل‌وانتقال ارز و همچنین تسریع در تأمین ارزهای مورد نیاز واردات کشور باشد. از این رو سوال اصلی این است که آیا می‌توان بازیگران مختلف شبکه پرداخت غیر رسمی را به شکل بهینه‌تری مدیریت کرد به نحوی که نظارت بر کمیت، کیفیت و نوع نقدینگی ارزی در دسترس امکان پذیر باشد و با استفاده از آن هزینه، ریسک و زمان تأمین ارز در شبکه پرداخت غیررسمی به حداقل برسد.

فصل دوم

گفتگو با صاحب نظران

علی حسین نبی زاده

مشاور ارزی رئیس کل بانک مرکزی و
دبیر علمی همایش

یکی از وجوه تمایز همایش سالانه اقتصاد مقاومتی این است که این همایش محدود به چارچوب‌های آکادمیک و دانشگاهی نیست و تلاش می‌کند از ظرفیت نخبگانی در همه ابعاد و لایه‌های ممکن استفاده کند. همچنین دیگر مشخصه ویژه این همایش، بازه زمانی و اقدامات صورت گرفته در این بازه زمانی نسبتاً طولانی است؛ به‌طوریکه این همایش تلاش می‌کند با فراهم کردن بستری مناسب، در یک فرآیند چندماهه با بهره‌گیری از ظرفیت تمام پژوهشگران و کارشناسان فعال در این حوزه، به نوعی به یک همگرایی و استفاده از خرد جمعی برسد و به بهترین شکل ممکن بتواند مسائل و ریشه‌های موجود در حکمرانی ارزی کشور را بررسی و برای حل آن پیشنهادها و طرح‌های سیاستی مناسبی را به تصمیم‌سازان حوزه ارز، به خصوص بانک مرکزی ارائه کند.

بررسی همایش‌های مشابه نشان می‌دهد این ظرفیت که تمام دستگاه‌ها در یک فرآیند بلندمدت بتوانند در کنار یکدیگر به بحث و گفتگو بپردازند، ایده‌های مختلف ارائه دهند و ایده‌های جدیدی را نیز بشوند، وجود نداشته که همایش سال جاری اقتصاد مقاومتی به نحو احسن این خلاء را پوشش داده است و در یاری‌رسانی به بانک مرکزی نقش موثری را می‌تواند ایفا کند. استفاده از ظرفیت و نقطه نظرات افراد و دستگاه‌هایی که در حوزه ارزی به صورت عملیاتی مشغول به فعالیت هستند و همچنین افرادی که چه در داخل کشور و چه در خارج کشور، به نحوی با مسئله ارز و تجارت خارجی مواجه می‌شوند، یکی از ملاحظات اصلی است که باید مد نظر قرار داد.

می‌توان اینگونه بیان کرد که در دیگر همایش‌های این حوزه؛ تمرکز اصلی بر افزایش سطح علمی و دانشگاهی همایش است و کمتر به وجه سیاستگذاری و پیشنهادهای عملیاتی و اجرایی پرداخته می‌شود که به نظر من، دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی اینگونه نیست و در کنار تأکید بر علمی بودن مباحث، به کاربردی بودن راهکارها و موضوعات مطرح‌شده در فرآیند همایش نیز تأکید ویژه‌ای دارد.

همچنین باید توجه داشت که به دلیل برخی محدودیت‌ها و تحریم‌ها و شرایط به‌وجودآمده برای کشور طی سال‌های گذشته، الزامات و پیچیدگی‌های سیاستگذاری و حکمرانی ارزی در ایران منحصر به فرد است که متأسفانه این موارد کمتر مورد توجه جامعه نخبگانی و دانشگاهی کشور قرار می‌گیرد. به همین دلیل انتظار می‌رود هنگامی که یک سیاست‌ناظر به این محدودیت‌ها بخواهد پیشنهاد شود، همراهی و هماهنگی همه دستگاه‌های دخیل را نیز در نظر داشته باشد.

یک نکته دیگر، توجه به اهمیت حکمرانی ریال در موضوع حکمرانی ارزی است. اگرچه بخش عمده‌ای از حکمرانی ریال نیز در ارتباط با سیاستگذاری‌ها و مقررات بانک مرکزی است، اما ترتیبات و قواعدی که باید در حوزه حکمرانی ریال در نظر گرفت، صرفاً محدود به بانک مرکزی نیست و سایر دستگاه‌ها از جمله وزارت صنعت، معدن و تجارت و همچنین وزارت امور اقتصادی و دارایی نیز در آن نقش دارند که به همین دلیل این سه دستگاه به طور مشخص باید با هماهنگی و کارآمدی بیشتری، به یک جمع‌بندی و سیاستگذاری واحد در حکمرانی ریال دست یابند.

باید توجه داشت که تا زمانی که حکمرانی ریال در کشور به طور مناسبی برقرار نباشد، قاعدتاً نمی‌توان به حکمرانی مطلوب ارزی دست یافت که امید می‌رود این مهم در همایش حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی مورد بررسی و بحث قرار گیرد.

سید علی روحانی

معاون سیاستگذاری وزارت اقتصاد
و عضو کمیته علمی همایش

همایش سالانه اقتصاد مقاومتی یک ابتکار دهساله است و نقاط تمایز مهم آن را می‌توان در مواردی همچون نحوه و بازه زمانی برگزاری همایش مشاهده کرد. این همایش یک رویداد چندماهه است که با در نظر گرفتن نشست‌های تخصصی و شیوه ارزیابی طرح‌های ارسالی به همایش، سعی در افزایش اثرگذاری بر محیط سیاستگذاری دارد.

یکی از الزاماتی که به کارآمدی همایش کمک شایانی می‌کند، تعامل با نهادها و دستگاه‌های سیاستگذار است. در هر صورت همایش سالانه اقتصاد مقاومتی قرار است که پاسخ سوالات سیاستی را از فضای دانشگاهی به فضای اجرایی و عملیاتی بیاورد و متناسب با شرایط و ملاحظات فضای سیاستگذاری کشور، طراحی جدیدی ارائه کند. به این دلیل تعمیق و توسیع ارتباطات هم با بخش دانشگاهی و هم ارتباط عمیق‌تر و دقیق‌تر با نهادهای سیاستگذاری یکی از عوامل ارتقای کیفیت و اثرگذاری همایش است.

مقوله ناترازی‌هایی که در حال فشار بر نظام ارزی کشور و تشدید مشکلات ارزی است، به‌ویژه ناترازی انرژی، یکی از مهمترین چالش‌های موجود در حکمرانی ارزی کشور است. ناترازی انرژی هم منابع ارزی در دسترس را کاهش می‌دهد و هم مصارف ارزی جدیدی برای کشور ایجاد می‌کند و در نتیجه ناترازی ارزی را تشدید می‌کند. لذا پاسخ به مسئله حکمرانی ارزی، بدون پاسخ به مسئله ناترازی انرژی، عملاً پاسخ‌ناپذیر خواهد بود.

در حال حاضر، کشور نیازمند مدیریت مصارف ارزی است. در این یکی دو سال اخیر اقدامات خیلی خوبی در این راستا انجام شده است. ساماندهی ثبت سفارش‌ها، تهیه و تدوین بودجه

ارزی کشور که به هر حال نخواهیم مدیریت آتش‌نشانی داشته باشیم و از بروز بحران پیشگیری کنیم. اقداماتی از جمله طراحی و پیاده‌سازی بودجه ارزی به تفکیک دستگاه‌ها -وزارت جهاد و وزارت صنعت، معدن و تجارت- که اقدام مهمی بود و کمک کرد به کاهش مصارف ارزی کشور. از سوی دیگر اصلاح شرکای تجاری در واردات‌های مهم کشور، به‌ویژه واردات کالای اساسی و حرکت به سمت کشورهای آسیایی و اوراسیا اقدام مهم در حال پیگیری است. همچنین اصلاح مدل‌های خرید کالای اساسی نیز در حوزه مدیریت مصارف ارزی، جزء اقدامات مؤثری است که انجام شده است.

موضوع بازگشت ارزهای صادراتی نیز از جمله مسائل خیلی مهم در حکمرانی ارزی کشور است. اساساً مستقل از فشارهای خارجی و تحریم‌ها و موارد مشابه دیگر، اینکه حساب سرمایه قابل مدیریت باشد، به شدت مهم و مورد نیاز است که یکی از الزامات اصلی آن، بازگشت ارز حاصل از صادرات است. در این خصوص نیازمند ضمانت‌های اجرایی هستیم که در سطح قانون‌گذاری در حال پیگیری است و از سوی دیگر مجموعه‌ای از نظامات انگیزشی را باید در نظر بگیریم، از جمله نرخ‌گذاری در مرکز مبادله و روش‌های واردات در مقابل صادرات و سایر موارد که موضوعاتی است که انگیزه بازگشت ارز حاصل از صادرات را می‌تواند افزایش دهد.

علاوه بر این، موضوع رسمیت بخشی و مرجعیت مرکز مبادله نیز از اهمیت بالایی برخوردار است. توجه به مواردی همچون نرخ کشف‌شده در این مرکز، مدیریت بازار به جای تثبیت نرخ ارز توسط بانک مرکزی و حرکت به سمت بازاری متشکل و پوشش‌دهنده همه نیازهای مشروع تقاضا و عرضه ارز، به شدت بازار غیر رسمی را تضعیف می‌کند و به بازار رسمی مرجعیت می‌بخشد.

مجید شاکری

کارشناس مالیه بین الملل، مدرس دانشگاه و
عضو کمیته علمی همایش

مهم‌ترین تفاوت این همایش با همایش‌های مشابه، حرکت از الگوی ارائه مقالات به الگوی ارائه طرح‌های سیاستی و در نظر گرفتن الزامات و ملاحظات سیاستگذاری است. اینکه تمرکز این همایش، به جای مقالات بر روی طرح‌های سیاستی است، واقعا یک گام محکم رو به جلو است. من به عنوان داور بخشی از طرح‌های سیاستی حاضر بودم، اگرچه طرح‌های سیاستی ارائه شده نقاط قوت و نقاط ضعف داشت اما چون شرکت کننده برای ارائه یک طرح سیاستی حاضر شده بود، حتما از منظر اجرایی به موضوع فکر کرده بود. این موضوع خیلی ارزشمند است و به نظر من جا دارد در سال‌های آینده و همایش‌های بعدی روی افزایش کمیت و کیفیت طرح‌های سیاستی و افزودن مجموعه‌ای از شاخص‌های کلیدی عملکرد، قبل از داوری طرح‌ها تمرکز شود تا نتیجه بهتری نیز به دنبال داشته باشد.

همچنین علی‌رغم اینکه ممکن است کیفیت همایش در سال‌های گذشته، متفاوت بوده باشد، اما اولاً تداوم بلندمدت این همایش و ثانياً ساختارمند شدن آن به ساختاری که در حال حاضر مشاهده می‌شود، به نظر من یک مسیر روبه جلو و قابل توجه است.

به طور خاص دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی که با موضوع حکمرانی ارزی در حال برگزاری است، در واقع محدودیت سیاستگذاری اصلی است که بر تمام موضوعات سابق سایه می‌افکند؛ بر موضوع مالیات، مسکن، تجارت، نظام بانکی و دیگر موضوعات عملاً بدون داشتن یک سیاست ارزی مناسب و به تنهایی قابل انجام نیستند و حتی ممکن است اجرای آن‌ها بدون در نظر گرفتن ملاحظات ارزی، آثار معکوس و منفی داشته باشد.

از این بابت تمرکز بر سیاست‌های ارزی و حکمرانی ارزی قابل توجه است و همچنین حرکت به سمت اجرا و فاصله گرفتن از مباحث صرف دانشگاهی از نقاط مثبت این همایش است. همچنین برای افزایش کیفیت همایش چند الزام وجود دارد که یکی از آن‌ها نزدیکی به لایه اجراست که در گذشته هم بوده است ولی باید جدی‌تر مورد تأکید قرار گیرد؛ تمرکز بر طرح‌های سیاستی عملیاتی و پیگیری به نتیجه رسیدن این طرح‌ها و دریافت بازخورد، حتی پس از اتمام بازه همایش نیز دارای اهمیت است.

یکی از چالش‌های جدی برای حکمرانی ارزی، چگونگی بستن حساب سرمایه در شرایط تحریم است. به عبارت دیگر، سیاست‌های پولی کشور حکم می‌کند که حساب سرمایه تا حد مشخصی - و نه به صورت مطلق - بسته باشد، اما در شرایط تحریمی نمی‌توان از روش‌های کلاسیک و مرسوم در حال اجرا توسط سایر کشورها استفاده کرد. به نظر من این سوال، کلیدی‌ترین سوال حکمرانی ارزی کشور است که در درون خود تناقضات فراوانی نیز دارد و باید به آن پاسخ داده شود که به نظر می‌رسد این همایش بستر مناسبی برای بحث و تبادل نظر در خصوص این سوال فراهم کرده است.

به نظر من برای داشتن یک حکمرانی ارزی مناسب، قبل از بحث و گفتگو در خصوص نرخ ارز باید سراغ شکل بازار و امکان عملکرد بانک مرکزی در این بازار رفت. در بازاری که درگیر نوسان‌های تقنینی دوره‌ای باشد، بانک مرکزی اصلاً امکان معرفی و ارائه هدف‌گذاری ارزی نخواهد داشت. رسیدن به این نقطه که بتوان هدفی را تعیین و اعلام کرد و به رسیدن به این هدف متعهد باقی ماند، نیازمند تغییر اساسی در شکل و ساختار بازار ارز ایران است و فراتر از مباحثی مانند آزادکردن نرخ ارز یا اعمال سیاست‌های تثبیت و... است. تغییر اساسی در شکل و ساختار بازار ارز به معنای تغییراتی از جنس تغییر شکل صادرات و واردات، تنوع مبادی واردات کالاهای اساسی، تغییر شکل واردات اقلام پرمصرف ارزی و موارد مشابه آن، بدون محدودکردن واردات، است.

محمد سلیمانی

عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق (ع)
و عضو کمیته علمی همایش

همایش سالانه اقتصاد مقاومتی یک ویژگی کاملاً متمایز دارد که عبارت است از بررسی موضوعات سیاستی از جانب جامعه اندیشگاهی کشور. در واقع این همایش هر سال توسط اندیشکده اقتصاد مقاومتی برگزار می‌شود، اندیشکده‌ای که دغدغه حل مسائل واقعی کشور را دارد و به همین دلیل صرفاً به دنبال مقالات دانشگاهی نیست و در مقابل هدفش این است که در قالب طرح‌های سیاستی که بتواند دیدگاه سیاستگذار را تغییر دهد، حل مسئله کند.

به طور خاص نیز دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی با موضوع حکمرانی ارزی، به دنبال شناسایی مجموعه‌ای از مسائل و چالش‌های ارزی کشور است که با استفاده از ظرفیت همه دستگاه‌ها و دغدغه‌مندان حوزه ارز، پاسخ‌هایی فراهم کند که به میدان عمل نزدیک بوده و قابلیت پیاده‌سازی در عرصه عملیاتی کشور داشته باشد.

با توجه به عنوان همایش، از مفهوم حکمرانی، سامان‌بخشیدن به امور نتیجه می‌شود. برای این سامان‌بخشی باید همه ذی‌نفعان شناسایی و جایابی شوند، انگیزه‌های آنان مورد رصد قرار گیرد و متناسب با انگیزه‌های هر کدام از ذی‌نفعان، برای آن‌ها نقشی تعریف شود. این همایش به دنبال این است که بتواند این نظام مسائل را با توجه به ذی‌نفعان شناسایی کند. در صورت رقم خوردن این اتفاق، می‌توان این انتظار را داشت که امور کشور در حوزه ارزی سامان پیدا کند.

به طور خاص در حوزه حکمرانی ارزی، با مسائل متعددی در بازار ارز چه از جانب عرضه و چه از جانب تقاضا مواجه هستیم. هر اقدامی که بتواند عرضه را تقویت و تقاضاهای غیربهبینه،

نابه‌جا و نابه‌نگام را کنترل کند، طبیعتاً می‌تواند به ثبات اقتصاد کشور کمک کند. هر اقدامی که بتواند مسیر اثرگذاری شوک‌های بیرونی بر تورم کشور را کنترل کند، به ثبات اقتصادی کشور کمک می‌کند. از سوی دیگر باید به این موضوع نیز توجه کرد که ارتقای حکمرانی ارزی کشور از مسیر بهبود نقشه تجاری، می‌تواند نقش موثری در رونق اقتصادی نیز به همراه داشته باشد. هرچه بتوانیم کانال‌های توسعه صادرات خود را از طریق حذف موانع فعال کنیم، به ما کمک خواهد کرد که رشد اقتصادی بالاتری داشته باشیم.

همچنین باید توجه داشت که نظام ارزی کشور به شدت بر شکل‌گیری انتظارات موثر بوده که به انتظارات تورمی بالا نیز دامن زده است. به نظر می‌رسد که حکمرانی ارزی اگر بتواند پدیده‌های سفته‌بازانه روی ارز را کنترل کند و چشم‌انداز باثباتی را برای سرمایه‌گذاران و فعالان اقتصادی شکل دهد، مطمئناً می‌تواند در مسیر توسعه کشور، نقش پررنگ‌تری را ایفا کند. به طور کلی هر اقدامی که جریان ورودی ارز به کشور را افزایش و جریان خروجی نامطلوب، مانند خروج سرمایه، تامین مالی قاچاق و موارد مشابه را کاهش دهد و به پیش‌بینی‌پذیری بازار ارز کشور کمک کند، جزء اصلاحات لازم در سیاستگذاری ارزی کشور است.

محمد امینی رعی

مدیر اندیشکده اقتصاد مقاومتی

همایش سالانه اقتصاد مقاومتی دارای چند ویژگی منحصر به فرد است که این همایش را از همایش‌های مشابه، متمایز می‌کند. اولین ویژگی، مسئله‌محور بودن است. هر سال موضوع همایش یکی از موضوعات اساسی کشور است و در آن با رویکرد مقاوم‌سازی اقتصاد به این موضوع پرداخته می‌شود. این ویژگی مسئله محوری باعث می‌شود که افکار عمومی، خبرگان، تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران بر این موضوع متمرکز شوند تا بتوانند فارغ از کلی‌گویی به این موضوع بپردازند و از خروجی‌های عملیاتی آن استفاده کنند.

ویژگی دوم همایش سالانه اقتصاد مقاومتی، بحث پرداختن به مسائل اصلی و اساسی مرتبط با موضوع است. یعنی وقتی که موضوعی به عنوان موضوع همایش انتخاب می‌شود، کاملاً میدانی و عملیاتی، مبتنی بر واقعیت‌های کشور و نیازمندی‌های کشور به موضوع پرداخته می‌شود، نه صرفاً با رویکرد دانشگاهی و با فاصله از واقعیت‌های میدانی. این ویژگی باعث می‌شود که خروجی همایش برای سیاستگذاران و تصمیم‌گیران قابل استفاده باشد. این موضوع که رویکرد همایش به جای دریافت مقالات مرسوم دانشگاهی، به دریافت طرح‌های سیاستی تغییر کرده است نیز نمود این دغدغه است که به بهبود کیفیت تصمیم‌گیری در کشور نیز منجر شود.

ویژگی سوم این همایش نیز این است که خروجی‌های آن در بستری علمی و پس از تضارب آرا و همفکری و رفت‌وبرگشت کارشناسی و سیاستی به جمع‌بندی می‌رسد، به دستگاه‌های مسئول ارائه می‌شود و بخشی از این جمع‌بندی‌ها که قابلیت عملیاتی دارند، پیگیری می‌شود. ویژگی چهارم همایش نیز این است که در این بستر، فضای گفتگوی گسترده‌ای نیز فراهم

می‌شود که خود این فضا کمک می‌کند به دقیق‌تر شدن و همگرایی نظرات مختلف و همچنین تصحیح یا تکمیل نظرات کارشناسی در بخش‌های مختلف کشور که می‌تواند در نهایت برای فضای حکمرانی آورده داشته باشد.

در خصوص عنوان همایش سال جاری باید توجه داشت که موضوع ارز، از ابعاد گوناگونی می‌تواند بر شرایط اقتصادی کشور تاثیرگذار باشد که یکی از آن‌ها نوسانات ارزی و بی‌ثباتی در بازار ارز است که این نوسانات در نهایت به کل اقتصاد کشور منتقل می‌شود. لذا حکمرانی ارزی مورد نظر همایش، باید به یک ثبات مطلوب در فضای اقتصادی کشور منتهی شود. اثر دیگر نوع حکمرانی ارزی کشور بر اقتصاد این است که تولید، صنعت و صادرات را جهش دهیم. اگر حکمرانی ارزی به گونه‌ای باشد که تولید محدود شود یا ممنوعیت‌های صادراتی رخ دهد، طبیعتاً این شیوه از حکمرانی ارزی، نمی‌تواند مولد باشد.

از سوی دیگر پیش‌بینی‌پذیری اقتصاد کشور نیز یکی از خروجی‌های حکمرانی ارزی مطلوب است؛ به طوریکه سرمایه‌گذار و فعال اقتصادی کشور بتواند شرایط اقتصادی را تا حد خوبی پیش‌بینی کند. محور دیگر دارای اهمیت در حکمرانی ارزی، رسمیت‌بخشی به نظامات پرداخت بین‌المللی کشور است. این رسمیت بخشی در شرایط تحریم، معنایی متفاوت از شرایط عادی دارد. در شرایط تحریم به این معناست که نقشه تجاری و ارزی کشور با یکدیگر منطبق شوند. موضوع سوم نیز این است که در حکمرانی ارزی مطلوب، باید به سمت قیمت‌سازی حرکت کنیم و نه قیمت‌گذاری. قیمت‌گذاری یعنی اینکه با یک مصوبه یا با یک دستور انتظار داشته باشید، قیمت‌ها در بازار آن طور که تمایل داریم تغییر کند که معمولاً نتیجه‌بخش نیز نبوده است. در مقابل قیمت‌سازی به این معناست که زیرساخت‌ها، سازکارها و مسائل ریشه‌ای به گونه‌ای حل شود که باعث شود بازار ارز به سمت قیمت بهینه‌ای که متناسب با شرایط اقتصادی کشور است، حرکت کند. موضوع چهارم نیز، موضوع توسعه اقتصادی، رشد تولید، افزایش صادرات و ارزآوری و کاهش ارزبری است که حکمرانی ارزی مطلوب در کشور باید آن‌ها را محقق کند. این موارد، سوالات و مباحثی است که انتظار می‌رود در جریان همایش به آن پرداخته شود.

يونس سلمانى

مشاور اقتصادى وزارت صنعت، معدن و تجارت
و عضو كمېته علمى همائش

يکى از کارکردهاى اصلى دهمين همائش سالانه اقتصاد مقاومتى اين است که يک آسيب‌شناسى از حکمرانى ارزى کشور داشته باشيم. در اين همائش حکمرانى ارزى کشور از منظرهاى مختلفى مورد بررسى قرار گرفت و راهکارهاى گوناگونى نيز با توجه به ابعاد مختلف آن مطرح شد. ويژگى بارز اين همائش اين بود که توانست نگاه جامعى به موضوع ارز داشته باشد و نظرات و ايده‌هاى افراد مختلف در سطوح متفاوت را دريافت کند و بستر مناسبى براى ارائه آن‌ها باشد که اميدواريم بتوان از تجميع اين نظرات در طراحى سياست‌هاى ارزى و تجارى بهبوديافته براى کشور استفاده کرد.

از جمله موضوعات مهم در حکمرانى ارزى، مرجعيت‌بخشى به بازار رسمى است. هرچقدر بتوان اين مرجعيت را از بازارهاى غيررسمى به سمت بازارهاى رسمى سوق داد، به ما در حکمرانى ارزى مناسب‌تر کمک مى‌کند. همچنين ضرورى است که جريان تجارى کشور را طورى هدايت کنيم که هم منجر به توسعه منابع ارزى شود و هم دسترسى به اين منابع مقدورتر باشد. به نظر من با تمرکز بر اين سه موضوع، مى‌توان بيش از بيش به رفع چالش‌ها و مسائل ارزى کشور کمک کرد.

مهران محرمیان

معاون فناوری‌های نوین بانک مرکزی

برای یافتن پاسخ مناسب به چالش‌های اقتصادی اگر صرفاً سراغ افرادی برویم که در حال حاضر مشغول فعالیت در دولت و جایگاه‌های اجرایی هستند، ممکن است ما را به پاسخ‌های جامع نرساند. به همین دلیل ضرورت دارد که راهکارها و ایده‌های موجود با صاحب‌نظران و کارشناسان نیز در میان گذاشته شود و از نقطه نظرات آنان برای بهبود راهکارها استفاده کرد. یکی از نقاط اثرگذاری همایش سالانه اقتصاد مقاومتی، دقیقاً در این موضوع است. این همایش با دعوت از کارشناسان و صاحب‌نظران و ارائه بازخورد به مسئولین و مجریان، سبب بهینه‌تر کردن تصمیم‌گیری در کشور می‌شود.

مهمترین موضوع در حکمرانی ارزی این است که بتوان بازار رسمی را توسعه و بازارهای غیررسمی و قاچاق را کوچک و محدود کنیم. این مهم نیز کاری نیست که بتوان گفت صرفاً یک دستگاه می‌تواند انجام دهد. البته می‌توان گفت که پایه این کار، حکمرانی ریال است؛ چراکه با حکمرانی ریال است که می‌توانیم اشراف لازم بر بازار ارز را داشته باشیم. در عین حال در حوزه‌های ارزی، همکاری سایر سازمان‌ها و دستگاه‌ها، چه دستگاه‌های سمت عرضه ارز و چه دستگاه‌های سمت تقاضا و همچنین هماهنگی بهینه بین این دستگاه‌ها یک ضرورت غیرقابل اغماض است.

محسن کریمی

معاون امور بین الملل بانک مرکزی

یکی از نوآوری‌هایی که در همایش سالانه اقتصاد مقاومتی وجود دارد، برگزاری همایش در بازه‌های طولانی و حدوداً شش ماهه است که در این مدت با برگزاری نشست‌ها و جلسات متعدد حول یک موضوع مشخص و با رویکرد حل مسئله، کارشناسان و صاحب‌نظران مختلف را دعوت و از ظرفیت کارشناسی کشور برای رفع چالش‌های اقتصادی استفاده می‌کند.

وقتی برای یک همایش شش‌ماه زمان گذاشته می‌شود و در آن سعی می‌شود دستگاه‌ها و افراد مختلف دخیل شوند، به کمک گفتمان‌سازی و عمق‌بخشی به راهکارها و ایده‌های مطرح‌شده در جریان همایش، این راه‌حل‌ها جنبه عملیاتی بیشتری به خود می‌گیرند. در مقام مقایسه با سایر همایش‌هایی که عمدتاً در یک روز برگزار می‌شوند و صرفاً مقالات دانشگاهی و منابع کتابخانه‌ای در آن ارائه می‌شود، می‌توان گفت که سازکار همایش سالانه اقتصاد مقاومتی، عملیاتی‌بودن و ناظر به حل مسئله بودن مباحث و طرح‌های ارائه‌شده را تضمین می‌کند.

شرایط اقتصادی ایران پیچیدگی‌های بسیاری دارد و عوامل برون‌زای زیادی بر آن تأثیرگذار هستند. این موضوع به‌ویژه در بازار ارز نیز مشاهده می‌شود. به همین دلیل نمی‌توان صرفاً از الگوهایی که در کتاب‌ها هست، که عمدتاً ویژه اقتصادهایی است که عوامل برون‌زای محدود و ناچیزی دارند، بهره بگیریم. قطعاً باید الگوهای حکمرانی ارزی در ایران با در نظر گرفتن این شرایط طراحی شود که خوشبختانه در مباحث مطرح‌شده در نشست‌های دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی، به این مهم پرداخته شده است.

ما اقتصادی داریم که دچار یک تورم مزمن دو رقمی برای چندین سال بوده و همچنان هست که از معضلات مهم و بزرگ اقتصاد ایران به شمار می‌آید و باید در نظر داشته باشیم وقتی چنین تورم بزرگ و مزمنی در اقتصاد ایران وجود دارد، این مسئله اثر خود را بر نظام ارزی نیز خواهد گذاشت. به نظر من ریشه بسیاری از مسائل ما در نظام اقتصادی همین تورم مزمن دو رقمی است.

از طرف دیگر اقتصاد ایران شرایط و عوامل برون‌زای دیگری از جمله فشارهای خارجی را دارد تحمل می‌کند و حتی در برابر برخی از رخدادهای نظام بین‌الملل نیز به نوعی شرطی شده است.

بنابراین همه این عوامل برای نسخه‌پیچی برای نظام ارزی ایران باید در نظر گرفته شود که باعث خرسندی است که در مباحث و نشست‌های دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی به صورت جامع به همه این مسائل و پیچیدگی‌ها توجه شده است و دعوت می‌کنم از همه افرادی که مخاطب این همایش هستند، حتما نشست‌های دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی را با دقت مطالعه و مرور کنند.

علیرضا شاهمیرزایی

معاون تجارت و خدمات

وزارت صنعت، معدن و تجارت

در مسئله ارز باید توجه داشت که همه مسائل را نمی‌توان صرفاً با سیاستگذاری ارزی حل کرد. اولین گام استفاده از ابزار سیاستگذاری ارزی، احصا کردن نتایجی است که انتظار داریم با حکمرانی ارزی به آن دست پیدا کنیم. این ملاحظه باعث خواهد شد که آدرس غلط به سیاستگذاران داده نشود. به عنوان مثال برخی راهکار حل مسئله تورم را صرفاً سیاستگذاری ارزی می‌دانند، در حالی که به نظر من مسئله تورم را باید با حکمرانی ریال حل کنیم. به عنوان مثالی دیگر، بعضی کارشناسان و مسئولین تصور می‌کنند که مسئله محرومیت زدایی و یارانه‌ها را می‌توان از طریق بحث ارز حل کرد که این اشتباه است. یعنی شما یک بار در ارز، یارانه پرداخت می‌کنید و یک بار هم در فرآیند تولید به مصرف‌کننده. این دوگانگی باعث ایجاد مشکل در مدیریت و کنترل منابع می‌شود که بعداً باعث کسری بودجه خواهد شد و در نهایت باعث ناترازی در حساب مصرف‌کننده شده و قدرت خرید مردم کمتر خواهد شد. بنابراین باید مسئله به درستی شناخته و برای حل آن راهکار مناسب پیشنهاد شود.

نکته بعدی در مورد ترکیب بهینه از سیاست‌های تجاری و سیاست‌های ارزی است. لذا باید توجه کرد که مسئله پرداخت را نمی‌توان از مسئله تجارت تفکیک کرد و به این سبب که ما می‌خواهیم به یک تراز ارزی بهینه برسیم، حتماً باید به فکر تراز تجاری بهینه نیز باشیم.

بحث بعدی در مورد ضرورت وجود تنخواه ارزی است. یک جاهایی بالاخره ما باید در تامین مواد اولیه و تامین نیازهای صنعت بتوانیم با دست بازتر عمل بکنیم که به این سبب بتوان صادرات بیشتری نیز رقم بزنیم. به همین دلیل باید در تامین ارز تسهیل‌گری بیشتری را شاهد باشیم و به نوعی تنخواه ارزی نیاز است. همچنین استفاده از ابزارهای نوین نیز یکی

دیگر از الزامات حکمرانی ارزی مناسب است؛ یعنی شرایط امروز کشور نسبت به سال‌های قبلی که برخی از روش‌های پرداخت غیر رسمی و تراستی‌ها ایجاد شدند، خیلی فرق کرده‌است و لذا امروز می‌توانیم از راه‌حل‌های نوین و هوشمندانه استفاده کنیم.

مهمترین عامل هماهنگی بین نهادها در حکمرانی ارزی، تقسیم وظایف و اختیارات به تناسب است. یعنی کسی که وظیفه دارد نتواند به بهانه نداشتن اختیار از انجام دادن کار شانه خالی کند. بزرگترین مشکل این است که هر کدام از این مسئولیت‌ها را به افراد متمایزی واگذار کنیم. بنابراین ضمن داشتن فرماندهی واحد در حکمرانی ارزی، ساحت‌ها و کارکردهای مختلف را به نحوی تقسیم کنیم که وظایف و اختیارات به صورت مناسب تقسیم شود؛ در این صورت خودبه‌خود هماهنگی بین نهادها ایجاد می‌شود؛ چراکه عملاً هماهنگی زمانی ایجاد خواهد شد که تعاملات فی‌مابین نهادها در شرایط مطلوب باشد.

موسی شهبازی غیائی

دبیر کمیسیون اقتصادی دولت

برخی مؤلفه‌های حکمرانی ارزی کشور مربوط به زیرساخت‌ها و ویژگی‌های بنیادین اقتصادی طی سال‌های گذشته است. به عنوان مثال می‌توان به چالش‌هایی همچون عدم مدیریت صحیح منابع ارزی، عدم تنوع در منابع درآمدهای ارزی و اتکا بیش از اندازه به منابع نفتی اشاره کرد که راهکار رفع این چالش‌ها را باید در برنامه‌های توسعه و طی برنامه‌های بلندمدت جستجو کرد.

در کنار این مؤلفه‌های بنیادین و تاریخی، برخی دیگر از مؤلفه‌های حکمرانی ارزی به مدیریت بازار ارز مرتبط است. طی سال‌های گذشته، نرخ ارز خواه‌ناخواه به متغیری تبدیل شده است که بر ابعاد مختلف اقتصادی تأثیرگذار است و آحاد مردم، فعالان اقتصادی، دولت و سایر بازیگران از این نرخ ارز اثر می‌پذیرند.

بنابراین سیاستگذار باید به نحوی بازار ارز را مدیریت کند که ثبات، پیش‌بینی‌پذیری، کنترل و متناسب‌سازی نرخ ارز با متغیرهای کلان اقتصادی را همواره مد نظر خود قرار دهد. تنها راهکار این موضوع نیز این است که بانک مرکزی به عنوان نهاد متولی و رکن اصلی حکمرانی ارزی کشور، بتواند رهبری بازار ارز را بر عهده بگیرد و اساساً بازار ارز تابع سیاست‌های بانک مرکزی باشد.

این موضوع نیز اقتضائاتی دارد که می‌توان به تجمیع عرضه و تقاضای ارز در بانک مرکزی و مدیریت تقاضای ارزی دستگاه‌هایی مثل وزارت صنعت، معدن و تجارت و وزارت جهاد در چارچوب سیاست‌های ارزی بانک مرکزی اشاره کرد. علاوه بر این باید به این نکته نیز توجه

داشت که کلیه اقدامات و سیاستگذاری‌های کوتاه‌مدت در حوزه ارز، باید در راستای اهداف و وضعیت مطلوب کشور در بلندمدت باشد.

برای تحقق تعامل بهینه بازیگران مختلف حکمرانی ارزی، دستگاه‌ها باید نقش سنتی خود را که همواره تقاضادهنده ارز بودند، مورد بازبینی قرار دهند. با توجه به شرایط فعلی کشور که درآمدهای نفتی دیگر جواب‌گوی تمام نیازهای ارزی کشور نیست، باید دستگاه‌ها اولاً با مدیریت نیازهای ارزی، تأمین‌کننده ارز مورد نیاز خود باشند و ثانیاً با برنامه‌ریزی و اقدامات مناسب، به افزایش صادرات و در نتیجه شکل‌گیری منابع جدید ارزی کشور روی آورند.

علی فکری

معاون وزیر اقتصاد و رئیس کل سازمان سرمایه گذاری و
کمک‌های اقتصادی و فنی ایران

موضوعات مطرح شده در جریان همایش و جلسات ارائه طرح‌های سیاستی از جمله موضوعات روز و مبتلابه کشور است. برای کسانی که در عرصه اجرا حضور دارند، استفاده از این پژوهش‌ها و نقطه نظرات علمی و کارشناسی خیلی می‌تواند کمک‌کننده باشد.

شخصاً برای من که به عنوان داور برخی از طرح‌های سیاستی در همایش حضور داشتم، بیش از آنکه صرفاً داوری و قضاوت طرح‌های سیاستی موضوعیت داشته باشد، حضور در جریان همایش و شنیدن نظرات و ایده‌های سیاستی که هر کدام در یکی از موضوعات مبتلابه و مهم کشور مطرح شده، اهمیت داشت.

مجید کریمی

مدیر کل دفتر مطالعات بازارهای مالی و بازرگانی
وزارت امور اقتصادی و دارایی

یکی از الزامات ضروری برای بهبود حکمرانی ارزی کشور، بازنگری در بازیگران، وظایف، مسئولیت‌ها، جانمایی و اختیارات آن‌ها است. به عنوان مثال می‌توان به بازنگری در رویه‌های تخصیص و تامین ارز و نقش بازیگران مختلف در آن، فرآیندهای رفع تعهد ارزی صادرات، استفاده از ابزارهای سامانه‌ای و نقش بازیگران جدیدی که طی سال‌های اخیر در حکمرانی کشور ظهور و بروز پیدا کرده‌اند، اشاره کرد که با توجه به این بازنگری، سیاست‌گذاری ارزی جدیدی متناسب با این رویه‌ها اتخاذ شود.

به‌طور کلی طی سال‌های گذشته و با توجه به شرایط تحریمی، سامانه‌هایی همچون سامانه جامع تجارت و سامانه و نهادهایی مثل بازار متشکل ارزی و مرکز مبادله ارز و طلا ایجاد شده است. همچنین در زمینه پرداخت، نقش شرکت‌های تراستی نیز پررنگ‌تر شده است که همه این‌ها نیاز به یک بازنگری کلی دارد و ضروری است تعاملات مطلوب این بازیگران با یکدیگر مجدداً طراحی شود.

در زمینه هماهنگی دستگاه‌های مختلف دولتی نیز باید به این نکته توجه کرد که هر دستگاه متناسب با مسئولیتی که دارد، نقش متفاوتی در سیاست‌گذاری ارزی بر عهده دارد. به عنوان مثال وزارت جهاد کشاورزی و وزارت بهداشت به دنبال دریافت ارز برای تأمین نیازهای وارداتی کشور هستند، وزارت صنعت، معدن و تجارت به دنبال توسعه صنعت و تولید است و به تبع آن به ارز بیشتری نیاز دارد. بانک مرکزی نیز به دنبال مدیریت و کنترل مصارف ارزی برای جلوگیری از کمبود منابع ارزی است. بنابراین سیاست‌گذاری مطلوب ارزی باید حالت بهینه رفتار دستگاه‌های مختلف را در نظر داشته باشد و این امر جز با تعامل و هماهنگی نزدیک دستگاه‌ها به یکدیگر میسر نمی‌شود.

محمد جلال

دستیار وزیر امور اقتصادی و دارایی

پدیده رمزدارایی‌ها طبیعتاً دارای کاربردهای مختلفی است؛ با این حال به نظر من به دلیل نقش پررنگ‌تر حفظ ارزش دارایی نسبت به کاربرد آن در تسویه مبادلات، فرضیه اینکه رمزدارایی‌ها بتوانند جایگزین پول ملی کشور شوند، دور از انتظار است. راهکارهای کلیدی دولت، مشاهده پذیر کردن و مشاهده پذیر نگه‌داشتن این پدیده، قاعده پذیر کردن و قاعده‌پذیر نگه‌داشتن این پدیده و پیگیری مباحثی از این جنس است. خدماتی که در این حوزه با همکاری دستگاه‌های مرتبط انجام می‌شود، نیازمند نظام تنظیم‌گری نوینی است که در نتیجه آن جریان مبادلات شفاف‌تر اتفاق افتد. نگرانی امروز هم در حوزه شفافیت و تنظیم‌گری مبادلات است و بحث جایگزینی کارکرد پول ملی با رمز دارایی‌ها دور از انتظار است.

ما با یک پدیده نوآورانه مواجه هستیم که ابعاد مختلفی دارد و هر برش از کارکردهای این مقوله می‌تواند متوجه یکی از دستگاه‌های حوزه نظارت و تنظیم‌گری مالی، پولی، انرژی و موارد مشابه باشد. ایجاد یک بستر تعاملی و یک نهاد ملی برای پیگیری این موضوع اجتناب ناپذیر به نظر می‌آید. البته همکاری‌هایی در این حوزه طی یکی دو سال گذشته شکل گرفته‌است. طرح تحول دولت نیز تصریح کرده که این موضوع حائز اهمیت است.

از همین رو نهادها و دستگاه‌های مرتبط باید کاملاً مسئولانه و متعهدانه مواجهه فعال با این حوزه داشته‌باشند؛ و با همفکری و برگزاری همایش‌ها، مشابه دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی، در فرآیند شناخت، مواجهه صحیح و فعالانه، کنترل تهدیدات و تقویت فرصت‌ها در این مقوله رشد سریع‌تری ایجاد کنند.

علیرضا گچ‌پرزاده

عضو هیأت عامل و معاون ارزی و بین‌الملل
بانک ملی ایران

برای بهبود در عملکرد تصمیم‌گیری در کشور، نیازمند ترکیبی مناسب از فعالیت‌های تحقیقاتی و پژوهشی در کنار فعالیت‌های واقعی توسط دستگاه‌های مجری، نظام بانکی و سایر عوامل مرتبط با حکمرانی ارزی از بانک مرکزی تا بانک‌های تجاری، صرافی‌ها و سایر بازیگران هستیم.

به نظر من طی ماه‌های گذشته و در جریان دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی که از نزدیک شاهد آن بوده‌ام، ترکیب مناسبی از پژوهش‌های انجام‌شده با حضور مسئولین و مقامات و همچنین دست‌اندرکاران اجرایی در مجموعه‌ای کنار هم شکل گرفت که لازم است حتی پس از اختتامیه همایش، همچنان این پژوهش‌ها و مباحث مطرح‌شده در جریان همایش مورد پیگیری و تدقیق قرار گیرد که بتواند به بهبود کیفیت عملکردی حکمرانی ارزی کشور منجر شود.

من در مجموع دستاوردهای همایش و فرآیند و نگرش موجود در برگزاری همایش را مثبت می‌بینم؛ مهم این است که کلیه بازیگران مختلف حکمرانی ارزی از جمله فعالان نظام بانکی و حتی مردم به این دستاوردها و نتایج توجه کنند و از طریق همکاری و برقراری ارتباط مناسب، تعامل مثبتی بین مصرف‌کنندگان ارز، سیاستگذاران ارزی و مجریان حوزه ارز ایجاد شود و این دستاوردها، منجر به نتیجه‌ای مثبت برای حکمرانی ارزی کشور شود.

علی مرتضی بیرنگ

مدیرعامل شرکت سامانه پایپای رانک

این موضوع که اندیشکده اقتصاد مقاومتی، بر خلاف همایش‌های رایج کشور که طی یک تا دو روز برگزار می‌شوند و صرفاً مقالاتی ارائه می‌شود، با سبک جدیدی اقدام به برگزاری همایش در بازه چندماهه و ارائه طرح‌های سیاستی و داوری آن‌ها در چند نوبت کرده است، نقطه قوت منحصر به فرد این همایش به شمار می‌آید و برای بنده تازگی داشت.

همچنین انتخاب موضوع حکمرانی ارزی برای دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی، با توجه به شرایط اقتصادی کشور و اولویت تمرکز روی این موضوع نیز نشان‌دهنده فهم درستی از مسائل کشور است و جای تحسین و تبریک دارد. در خصوص طرح‌های سیاستی ارائه شده نیز اغلب ارائه‌ها به نظر من بسیار دقیق و فراتر از انتظار بودند که امیدواریم این طرح‌ها به حل چالش‌های حکمرانی ارزی در کشور کمک کند.

محمد سعید شادکار

عضو هیئت علمی دانشگاه الزهرا (س)

حکمرانی ریال یکی از موضوعاتی است که با توجه به اهمیت آن در بحث حکمرانی ارز، باید مورد بررسی و مطالعه دقیق قرار گیرد. ضعف در حکمرانی ریال باعث شده است تا خیلی از ظرفیت‌های موضوع ارز نادیده گرفته شود. حتی برخی از این ظرفیت‌ها تبدیل به تهدید شده‌اند و اقتصاد کشور را دچار مخاطره کرده‌اند.

در مواجهه با این خطرها صرفاً سعی شده است که این خطرها کنترل شود و در بیشتر موارد برخورد سلبی با این پدیده‌ها شده است؛ علاوه بر اینکه در بحث حکمرانی ارزی به ساختار یکپارچه و تصمیم‌گیری این حوزه پرداخته می‌شود، باید به اهمیت بحث حکمرانی ریال توجه داشت. چراکه در بحث حکمرانی ریال، تاثیرات مثبت و ایجابی که می‌تواند در حوزه حکمرانی ارزی داشته‌باشد، حائز اهمیت است. حکمرانی ریال کمک می‌کند تا تهدیدهایی که در بحث ارزی وجود دارد، کنترل شوند و با استفاده از این شیوه کنترلی از ظرفیت اقتصادی کشور به خوبی استفاده شود.

حسین عطااللهی

کارشناس مسائل اقتصادی

نرخ ارز در اقتصاد ما یک متغیر کلان، در کنار سایر متغیرهای کلان مثل تورم، نرخ رشد و تولید به شمار می‌آید. بنابراین نمی‌توان نگاه اقتصاد خرد یا نگاه جزئی به ارز داشت و به این دلیل که نرخ ارز به نوعی یک زبان مشترک در تجارت هر کشوری با کشورهای طرف تجاری‌اش است، در این خصوص با مسائل دیگری هم روبرو خواهیم بود؛ مثلاً تجارت، تورم و بازار ارز داخلی.

بنابراین این انتظار خواهد رفت که موضوع ارز متولیان متعددی داشته باشد. در کشورهای مختلف بانک مرکزی، متولی، مقررات‌گذار، سیاست‌گذار و اصطلاحاً خزانه‌دار حوزه ارز هست. در کشور ما نیز بانک مرکزی یکی از بازیگران است که از بُعد مقررات‌گذاری و سیاست‌گذاری در حوزه ارز ورود می‌کند. یکی دیگر از متولیان ما وزراتخانه‌ها، نهادها و سازمان‌های متولی حوزه تجارت خارجی هستند. چون هر تجارتی که ما با دنیا انجام می‌دهیم، در نهایت منجر به یک درآمد ارزی شده و این درآمد ارزی که از طریق بازیگران مختلف تجاری ایجاد می‌شود، در بازار ارز ما حضور خواهد داشت؛ لذا یکی از متولیان دیگر در کشور ما وزارت صنعت، معدن و تجارت است.

همچنین این نکته را باید توجه داشت که در رابطه با کشور ما شرایط مقداری متفاوت هست؛ چراکه عرف تجارت دنیا مبتنی بر سیستم بانکداری بین‌الملل است، درحالی‌که ما برای نقل و انتقال بانکی از شبکه بانکی تجار هر کشوری استفاده می‌کنیم. بنابراین یک تاجر که مثلاً در چین و یا دیگر کشورهای دنیا قصد معامله‌ای را دارد، به بانک خود رجوع می‌کند. اما به علت تحریم‌هایی که آمریکا علیه ایران اعمال کرده، این مسئله باعث شده است

که روابط کارگزاری و بانکی که با بانک‌های کشورهای دیگر داشتیم، کمی کم‌رنگ‌تر و دچار مشکل شود و کشور ما به سمت راهکارهایی برود که بتواند از طریق آن‌ها با شبکه بانکی دنیا ارتباط برقرار کند که این راهکارها به صورت سایه‌ای یا به اصطلاح امروزی، تراستی‌ها، شناخته می‌شوند.

بنابراین یکی دیگر از بازیگران مهم در حوزه ارز، بانک‌های تجاری هستند که در داخل کشور ما این شیوه به صورت غیررسمی انجام می‌شود و از قضا این بخش از نهادها، تراستی یا شبکه‌های غیررسمی پرداخت در اقتصاد و بازار ارز ما خیلی اهمیت دارند که باید به آنها توجه کرد و نیز با مقررات‌گذاری مناسب، نظارت و شفافیت آن‌ها برای بانک مرکزی بیشتر شود. از بین این چند نهاد، مهمترین نهاد بانک مرکزی هست. در حال حاضر یکی از مسائل روز ما می‌تواند این مساله باشد که بانک مرکزی و وزارت صمت که متولی حوزه تجارت هستند، ارتباط و شفافیت‌شان را با متولیان شیوه پرداخت‌های غیررسمی توسعه بدهند و به عبارتی آن‌ها را ذیل مقررات‌گذاری خودشان قرار دهند.

نکته دیگر اینکه ما در بلندمدت و نیز میان‌مدت باید به سمت بازگشت پرداخت‌های بین‌المللی به کانال‌های رسمی و بانکی و مشابه عرف دنیا حرکت کنیم. در این بین می‌توان با کشورهای مختلف از جمله چین، ترکیه، روسیه و کشورهای معروف به SIC، تعریف همکاری کرد و تلاش بکنیم تا پرداخت‌هایمان به سمت کانال‌های بانکی سوق یابد. این کار باعث می‌شود از یک سو هزینه معاملات تجاری کشور در عرصه بین‌الملل کاهش پیدا کند و از سوی دیگر اینکه نظارت بانک مرکزی و شفافیت نقل و انتقالات ارزی کشور برای بانک مرکزی افزایش پیدا کند که در بلندمدت و میان‌مدت باعث شود مسئله ارز ما از حالت بحرانی و مسئله برای کشور خارج شود.

احسان قمری

کارشناس مسائل تجارت بین الملل

مهمترین مسئله‌ای که در حوزه ارز و به‌ویژه رفع تعهدات ارزی وجود دارد، جزیره‌ای عمل کردن بخش‌های مختلف هست؛ متأسفانه این جزیره‌ای عمل کردن منجر به این می‌شود که بسیاری از تصمیمات گرفته شده، ناقص باشند یا به درستی اجرا نشوند.

یکی از بزرگترین مشکلات این هست که همه مسئولیت‌ها به بانک مرکزی واگذار شده است و سایر بخش‌ها، چه بخش دولتی و چه بخش خصوصی، فقط به عنوان مشاور و مشورت‌دهنده در این حوزه کار می‌کنند. در حالی که ذی‌نفعان بخش تعهدات ارزی، بخش خصوصی و سایر بخش‌ها غیر از بانک مرکزی هستند و در واقع بانک مرکزی یکی از سیاست‌گذاران در این زمینه است.

بنابراین باید در حوزه ایفای تعهدات ارزی و بازگشت ارز، یک اجماعی وجود داشته باشد و تصمیمات بر مبنای کار کارشناسی و اجماع صورت بگیرد. با انجام این کار به درستی، مطمئناً بسیاری از مشکلاتی که در این حوزه داریم حل خواهد شد؛ چراکه اشرافی که در مجموعه‌های مختلف وجود دارد، به همین اندازه در بانک مرکزی وجود ندارد.

بانک مرکزی خدمات بسیار خوبی می‌تواند در حوزه ارز انجام بدهد اما در حوزه تامین ارز، تخصیص ارز، ثبت سفارش، گروه‌های کالایی و شناخت بازار مطمئناً بخش‌های دیگر می‌توانند کمک کنند؛ ضمن اینکه ما نباید فراموش کنیم که بحث ایفای تعهدات ارزی شدیداً به بحث تجارت خارجی و تراز تجاری کشور وابسته هست و هر متغیری در حوزه ایفای تعهدات ارزی که بر آن تمرکز کنیم، مطمئناً بر تجارت خارجی کشور تاثیرگذار خواهد بود.

مظفر ناصری طاهری

رئیس گروه تنظیم مقررات صادرات و واردات
وزارت صنعت، معدن و تجارت

یکی از چالش‌های اصلی در حوزه توسعه صادرات که مورد غفلت سیاستگذار نیز واقع شده است، ارزش‌گذاری تکلیفی کالاهای صادراتی است که در برخی موارد سبب می‌شود درآمدهای ارزی حاصل از صادرات به طور دقیق قابل احصاء نباشد. از سوی دیگر نرخ‌گذاری‌های نامناسب در برخی موارد سبب می‌شود که صادرکنندگان رغبت کافی برای بازگشت ارز به چرخه رسمی اقتصاد نداشته باشند.

در زمینه واردات نیز علاوه بر موضوع ارزش‌گذاری کالاها، روش‌های نامناسب تأمین مالی واردات است. به عنوان مثال محدودسازی واردات برخی از ردیف تعرفه‌ها صرفاً از طریق ارز بانکی (تالار دوم) و عدم امکان استفاده از روش‌هایی مانند واردات در مقابل صادرات خود یا دیگران، از جمله چالش‌های اصلی در فرآیندهای تجاری کشور است که سیاستگذاری ارزی را از رسیدن به هدف مطلوب خود دور می‌کند.

محمد مهدی گرجی

مدیر بازرگانی داخلی شرکت بازرگانی پتروشیمی

در خصوص وضعیت ارزی کشور مخصوصاً در ارتباط با صادرات و واردات، چند نکته حائز اهمیت است؛ اول اینکه ما حتماً باید موضوع بازگشت ارز به کشور را داشته باشیم. منتهی موضوعی که وجود دارد، چگونگی و روش‌های برگشت ارز است. مصوبه پیمان‌سپاری ارزی مربوط به ۵ سال پیش است و با توجه به تعدد نرخ ارز و نیز با توجه به تنوع کالاهای صادراتی حتماً باید یک بازنگری در این مورد شود. در حال حاضر برخی از مصوبه‌ها باعث شده که صادرکننده به واردکننده تبدیل شود. به همین دلیل ما این دیدگاه را داریم که مصوبات موضوع رفع تعهدات ارزی صادرات مورد تجدیدنظر قرار گیرد.

همچنین پیشنهاد می‌کنم که به صورت کلان در خصوص نحوه صادرات و اینکه چه محصولاتی مزیت رقابتی برای کشور دارند و چه امتیازاتی به صادرکنندگان داده شود که صادرات‌شان را بیشتر بکنند، چه از بحث نوع صادرات و اینکه چه مشوق‌هایی که ما به این صادرکنندگان می‌دهیم، مجدداً بررسی و مطالعه صورت پذیرد.

در خصوص واردکنندگان نیز من اعتقاد این هست که ما دچار یک بی‌نظمی در واردات شده‌ایم. یعنی اینکه صادرکنندگان را تبدیل به واردکننده کردیم و هر کسی بر اساس نوع منفعتی که احساس می‌کند، یک کالای وارداتی راه، که شاید نیاز کشور هم نباشد، وارد می‌کند. یک نمونه خیلی بارز، واردات موبایل و واردات طلا است؛ چراکه صادرکنندگان به یک کالایی که زود تبدیل به ریال شود نیاز دارند که بتوانند با نرخ ارز آزاد در بازار غیر رسمی به فروش برسانند.

من پیشنهاد می‌دهم که یک ساماندهی در امر واردات صورت گیرد. اولاً نیازهای واقعی کشور سنجیده بشود، ثانیاً واردکنندگان کلان کشور را پیدا کنیم تا به آنها مشوق‌هایی دهیم که هزینه واردات کشور را کم کنند. خدمات مربوط به تجارت خارجی نیز نیاز به اصلاح و افزایش سرعت دارد که می‌تواند در امور مانند گمرک، تخصیص ارز یا ثبت سفارش باشد. همچنین نرم افزارهای مرتبط با تجارت خارجی نیز به کارآمدی بیشتری نیاز دارند. ما در برخی مواقع می‌بینیم که EPL قطع می‌شود، سامانه جامع تجارت قطع می‌شود یا بانک‌ها سامانه‌شان قطع می‌شود. این موضوع نیز باعث می‌شود که نرخ و هزینه تمام‌شده واردات بیشتر شود.

سامان قاسمی

مدیر گروه بازارهای مالی پژوهشکده امور اقتصادی

بحث ارز یکی از مسائلی است که طی سال‌های اخیر در کشورمان با ابعاد مختلفی از آن مواجه بوده‌ایم؛ مسئله ارز، حاکمیت ارز، نحوه استفاده از ارز و نحوه قیمت‌گذاری ارز نمونه‌ای از این ابعاد است که همگی آن‌ها وابسته به درآمدهای ارزی کشور در طول این سال‌ها بوده‌است.

بخشی از مشکل نرخ ارز نتیجه تحریم‌هایی است که علیه کشور وضع شده و کنترل عمده فضای اقتصادی را از دستمان گرفته است. یک نکته دیگر اینکه فضای آموزشی در کشور ما تئوریک بوده و با واقعیت و فضای اجرایی و عملیاتی فاصله دارد و این باعث می‌شود بعضی تصمیماتی که در حوزه اقتصاد گرفته می‌شود، نتایج مثبتی نداشته‌باشد.

دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی، رویدادی دارای پشتوانه علمی است که یک سال برای آن زحمت کشیده شده است و همچنین از متخصصین حوزه‌های علمی و اجرایی برای شرکت در جلسات آن دعوت می‌شود. خروجی این رویداد می‌تواند به سیاست‌گذار در تصمیم‌گیری بهتر و درست‌تر کمک کند. در حوزه ارز هم به چنین بررسی‌هایی نیاز داریم که براساس نظرات کارشناسان متفاوت و تضارب آرای سیاست‌های موجود و قبل، این موضوع بررسی شده و خروجی آن برای بررسی مجدد و کمک به تصمیمات آینده، در اختیار مسئولین قرار گیرد.

بحث اصلی در حوزه رمزارز این است که پذیرش این پدیده از چه منظر صورت بگیرد. یعنی ما کریپتو را بعنوان (Crypto Asset) یا دارایی رمزنگاری شده بپذیریم یا به‌عنوان

(Crypto Currency). اگر به‌عنوان دارایی قبول داشته‌باشیم، قطعاً وزارت اقتصاد متولی اصلی موضوع ارز خواهد بود و می‌تواند بعنوان راهبر و هماهنگ‌کننده با سایر دستگاه‌های مرتبط، نقش آفرینی کند. به نظر من حاکمیت می‌تواند در مرحله اول این پدیده را به‌عنوان دارایی بپذیرد چون کمترین تاثیر نامطلوب را در کشور داشته و همچنین تاثیر ناچیزی بر نرخ ارز یا میزان ارز خواهد داشت.

به علاوه، این پدیده را می‌توان به‌عنوان ابزار مبادلاتی پذیرفت که می‌تواند در مهار فساد و فرارهای مالیاتی تاثیرگذار باشد. با رسمیت‌بخشی به بسترهایی که این مبادلات را انجام می‌دهند، می‌توان شفافیت بیشتری ایجاد کرد. همچنین با رسمیت‌بخشی به این پدیده، در آینده می‌توان از سایر قابلیت‌های آن استفاده کرده و با همکاری نهادها و دستگاه‌های مرتبط دیگر، سیاستگذاری این حوزه را به‌صورت بهینه رقم زد.

عباس آشتیانی

فعال حوزه سیاستگذاری بلاک چین و رمزارزها

بازه زمانی نسبتاً بلندمدت همایش سالانه اقتصاد مقاومتی، فرصتی است که مشارکت افراد، نهادها و دستگاه‌های مرتبط با حوزه موضوعی همایش را میسرتر می‌کند. همچنین برگزاری افتتاحیه و بیان خواسته‌های کمیته علمی همایش که به نوعی نماینده دستگاه‌های مختلف اقتصادی کشور نیز بودند، از شرکت‌کنندگان نیز یکی دیگر از وجوه تمایز این همایش با سایر رویدادهای مشابه است. به طور خاص موضوع همایش سال جاری که حکمرانی ارزی انتخاب شده است نیز یکی دیگر از ویژگی‌های مثبت این همایش است؛ چراکه به موضوع مهم و چالش امروز کشور پرداخته شده است.

علاوه بر این جای خالی یک سند راهبردی و بالادستی در حوزه حکمرانی ارزی در کشور احساس می‌شود. سندی که طبیعتاً بدون وجود آن، بدنه میانی دولت برای اجرای مناسب سیاست‌های ارزی دچار سردرگمی خواهند بود. اینکه این همایش در نهایت تلاش دارد چنین سندی را ارائه کند نیز از جمله ویژگی‌های منحصر به فرد همایش سالانه اقتصاد مقاومتی است.

هرچه بیشتر بتوان مشارکت و فعالیت افراد جامعه هدف همایش را جلب کرد و از نقطه نظرات و مباحث کارشناسی آن‌ها استفاده کرد، به غنای همایش و محتوای آن کمک بیشتری می‌شود. برگزاری نشست‌های تخصصی با مشارکت نهادها و دستگاه‌های مرتبط نیز از جمله مواردی است که می‌تواند ایده‌ها و پیشنهادهای مطرح‌شده در همایش را به میدان اجرا نزدیک‌تر کند. استفاده بیشتر از ظرفیت تشکل‌ها و انجمن‌های مختلف علمی، اقتصادی و بخش خصوصی در کشور نیز یکی دیگر از راه‌های کارآمدی بیشتر این همایش است.

مسئله بعدی، پیگیری موضوعات مطرح‌شده پس از بازه همایش است. در واقع اندیشکده اقتصاد مقاومتی به عنوان حلقه وصل جامعه دانشگاهی و نخبگانی با حاکمیت، می‌تواند با کمک با طراحی پیشنهادهای متناسب با فضای واقعی کشور با استفاده از ایده‌های مطرح‌شده در طول همایش، به سیاستگذار کمک کند که تصمیمات بهتر و بهینه‌تری بگیرد.

شرایط فعلی کشور شرایط ویژه‌ای است. در حال حاضر ما در قلب دوران گذار از اقتصاد سنتی به اقتصاد دیجیتال هستیم. در قلب دوران گذار از هژمونی دلار هستیم. این شرایط فرصتی است که شاهد نظام جدیدی از اقتصاد بین‌الملل باشیم و به همین دلیل نیاز است که انتخاب‌ها و رویکردهای دقیق‌تری در این حوزه اتخاذ کنیم. کشور ما جزء معدود کشورهایی است که ارز در آن به عنوان یک دارایی فراگیر شناخته می‌شود که از این ناحیه نیز فشارهای زیادی به بازار ارز کشور وارد شده است که ضروری است با حکمرانی مناسب و استفاده از ابزارهای مختلف این شرایط را بهبود بخشید.

فصل سوم

گزارش افتتاحیه، نشست‌های تخصصی و اختتامیه

در این بخش گزارش افتتاحیه، نشست‌های تخصصی و اختتامیه همایش ارائه شده است. افتتاحیه همایش، ۲ آبان ۱۴۰۲ به میزبانی دانشگاه علم و صنعت و با سخنرانی کمیته علمی همایش و مدیر اندیشکده اقتصاد مقاومتی و اختتامیه آن، ۳۰ بهمن ماه به میزبانی بانک مرکزی و با سخنرانی رئیس کل بانک مرکزی، رئیس هیئت عامل صندوق توسعه ملی، دبیر علمی همایش و مدیر اندیشکده اقتصاد مقاومتی برگزار شد.

همچنین در بازه بین افتتاحیه تا اختتامیه، ۸ نشست تخصصی با میزبانی نهادهای مرتبط با موضوع حکمرانی ارزی برگزار شد.

افتتاحیه دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی؛ «حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی»

۲ آبان ماه ۱۴۰۲؛ دانشگاه علم و صنعت ایران

افتتاحیه دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی ۲ آبان ماه با موضوع «حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی» به همت اندیشکده اقتصاد مقاومتی و با حضور کمیته علمی همایش و جمعی از صاحب نظران و کارشناسان این حوزه در دانشگاه علم و صنعت برگزار شد. در این مراسم اعضای کمیته علمی همایش به بیان اهداف آن، کیفیت برگزاری نشست‌های تخصصی در بازه آبان تا بهمن، محورهای فراخوان طرح‌های سیاستی و رویکردهای اصلی این همایش پرداختند.

«طرح‌های سیاستی» راه مشارکت کارشناسان در حکمرانی ارزی

در ابتدای این رویداد سیدحسن محفوظی، دبیر افتتاحیه همایش ضمن ارائه گزارشی درخصوص کیفیت طراحی این همایش و بیان محورهای اصلی آن، برنامه آتی همایش از جمله برگزاری نشست‌های تخصصی تا برگزاری اختتامیه در انتهای بهمن ماه را ارائه کرد.

محفوظی بیان داشت: ۳ محور اصلی همایش «حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی» و ۱۵ زیر محور آن متناسب با مسائل کشور در حوزه حکمرانی ارزی و با همکاری پژوهشگران این حوزه از نهادهای کارشناسی و تخصصی طراحی شده است و هدف آن است که در این زمینه‌ها توصیه‌های سیاستی در سطح عملیاتی برای بانک مرکزی و دیگر نهادهای مرتبط استخراج شود. ۳ محور اصلی این همایش عبارتند از «نظام و سیاستگذاری ارزی»، «قاعده‌گذاری و تنظیم‌گری بازار ارز» و «نظامات پرداخت و بانکداری بین‌الملل» که ذیل هرکدام از این محورها ۵ زیر محور نیز در نظر گرفته شده است.

مدیر گروه تولید و تجارت اندیشکده اقتصاد مقاومتی مسائل مطرح شده در این همایش را مسائل اصلی کشور در حوزه حکمرانی ارزی عنوان کرد و از همه فعالین این حوزه درخواست کرد با ارائه طرح‌های سیاستی خود در سیاستگذاری نهادهای متولی کشور در حکمرانی ارزی مشارکت نمایند.

همایش اقتصاد مقاومتی جریانی برای بهبود سیاست‌های اقتصادی است

در ادامه علی‌حسین نبی زاده مشاور ارزی رئیس کل بانک مرکزی و دبیر علمی همایش، ضمن تشکر از اندیشکده اقتصاد مقاومتی بابت تعامل با دستگاه‌های حاکمیتی به منظور احصاء مسائل کشور در حوزه اقتصاد و حل آن‌ها، این همایش را بستری برای همگرایی و هم افزایی بین دستگاه‌های حاکمیتی، ریشه‌یابی مشکلات و بهره‌گیری از نخبگان و در نهایت رسیدن به طرح‌های سیاستی برای رفع مشکلات کشور دانست و افزود: امسال با

نام‌گذاری سال با مسئله مهار تورم مواجه شدیم که بسیار حائز اهمیت است و بانک مرکزی نیز سیاست تثبیت را سرلوحه برنامه‌های خود قرار داد و تلاش کرد با اقداماتی در حوزه مهار تورم باری را از دوش کشور بردارد.

سیاست تثبیت به معنی پیش بینی پذیری بازار است نه تثبیت نرخ اسمی ارز

وی افزود: در این همایش از نخبگان انتظار داریم به سیاست‌گذاری بانک مرکزی کمک کنند. سیاست تثبیت به معنی ثابت نگه‌داشتن نرخ اسمی ارز نیست. پیش بینی پذیری مهمترین مولفه و هدف در سیاست تثبیت بانک مرکزی است. نکته دوم اینکه بانک مرکزی تلاش دارد رشد نقدینگی تحت کنترل باشد و در نهایت نکته سوم اصلاح قواعد و مقرراتی است که حکمرانی ارزی ما را تحت تاثیر قرار داده است که حوزه وسیعی محسوب میشود و نخبگان به ویژه میتوانند در این زمینه به ما کمک کنند. به طور خاص در این زمینه میتوان به صف طویل برای تامین ارز واردات اشاره کرد که در ماه‌های اخیر با هماهنگی بانک مرکزی و وزارت صنعت، معدن و تجارت از شدت آن کاسته شده است. بحث بعدی بحث صادرات کشور است و در این زمینه مدیریت جریان ارزی از طرف صادرکنندگان و رساندن آن به واردکنندگان کالا است. در این بخش مشکلات و چالش‌های زیادی وجود دارد که به نوعی خودش را در نرخ ارز نشان می‌دهد و برای اصلاح آن علاوه بر بانک مرکزی دیگر دستگاه‌های مسئول نیز نقش دارند.

مشاور رئیس کل بانک مرکزی ادامه داد: در حوزه ارزی کشور بدون اصلاح حکمرانی این حوزه و ایجاد زیرساخت‌های لازم، امکان صحبت درخصوص بازار ارز فراهم نیست و در واقع در این حوزه اولویت اصلاح حکمرانی ارزی و فراهم کردن زیرساخت‌ها و ابزارها برای تحقق این هدف است. هدف اصلی این همایش نیز این است که به این سوال پاسخ بدهیم که ما چگونه می‌توانیم پایه‌های سیاست‌گذاری ارزی را فراهم کنیم که به بانک مرکزی و

دیگر دستگاه‌های مسئول کمک کند. بانک مرکزی پیش از این نیز رویکرد اصلاح حکمرانی ارزی را در دستور کار داشته و به طور خاص مرکز مبادله ارز و طلا را در راستای نهادسازی برای اصلاح حکمرانی ارزی راه‌اندازی کرده است. انتظار می‌رود در این همایش در خصوص همین نهادهای موجود یا نهادهایی که لازم است ایجاد شود نیز صحبت شود و پیشنهادهایی مطرح شود.

وی افزود: بحث بعدی صندوق تثبیت ارزی است که هدف آن ایجاد نظم و هماهنگی در سیاست‌های مداخله ارزی است که در حال حاضر بانک مرکزی با مشکلاتی در این زمینه مواجه است و نخبگان می‌توانند در این زمینه کمک کننده باشند. علاوه بر این انتظار ما این است که نخبگان در خصوص دوره بعد از این سیاست تثبیت فعلی که عمر طولانی ندارد، نیز به بانک مرکزی کمک کنند. ما انتظار داریم در این همایش به این سوالات که بعد از دوره تثبیت چه سیاست‌هایی در پیش گرفته شود نیز پاسخ داده شود. بانک مرکزی به ایجاد بازار ارز و استفاده از ساز کار بازار معتقد است اما مسئله این است که چه قواعدی باید بر این بازار حاکم شود که کارایی لازم را داشته باشد.

نبی زاده همایش اقتصاد مقاومتی را جریانی برای بهبود سیاست‌های اقتصادی عنوان کرد و افزود: در همایش‌های گذشته اندیشکده اقتصاد مقاومتی سیاست‌های متعددی طراحی شده و به متولیان رسیده است که قابل تقدیر است. ویژگی مثبت این همایش در این است که یک برنامه یک روزه نیست که بعد از برگزاری به پایان برسد، بلکه در یک دوره طراحی شده است و برگزار کنندگان آن قصد دارند با استفاده از ظرفیت نخبگان در نهایت سیاست‌هایی را که قابلیت اجرا دارد، به دست مسئولین این حوزه برسانند و انتظار داریم در سال جاری نیز طرح‌های سیاستی متعددی برای ارائه به سیاستگذاران تدوین و طراحی شود.

همایش اقتصاد مقاومتی رویداد با سابقه و موثری است

در ادامه سیدعلی روحانی معاون سیاستگذاری وزارت امور اقتصادی و دارایی گفت: اولین همایش با موضوع اقتصاد مقاومتی در سال ۹۱ در همین دانشگاه علم و صنعت برگزار شد و جای تقدیر دارد که کماکان برگزارکنندگان در حال برگزاری سالانه این همایش هستند. این همایش با ادبیات سازی در حوزه اقتصاد مقاومتی به ارائه طرح های سیاستی و بهبود سیاستگذاری کمک کرده است.

ناترازی های اقتصادی سیاستگذاری ارزی را دچار مشکل کرده است

روحانی در مورد موضوع همایش دهم و بحث ارز بیان داشت: بخش قابل توجهی از مسئله ناترازی ارزی کشور به ناترازی انرژی بر می گردد و یکی از جاهایی که مصارف ارزی کشور را زیاد کرده است مشکل ناترازی انرژی است. لذا اگر این مشکل حل نشود ناترازی ارزی حل نخواهد شد.

معاون سیاستگذاری وزارت اقتصاد با اشاره به مسئله دیگر در نظام ارزی و گشایش های ارزی اخیر گفت: در مورد گشایش های جدید ارزی یک نگرانی وجود دارد که اگر تزریق منابع ارزی اتفاق بیفتد کشور دچار کسری ذخایر ارزی شود. لذا نقش بانک مرکزی در سیاست گذاری پیرامون این مسئله بسیار مهم است. آیا هدف گذاری ذخایر ارزی برای ما مهم است؟ ذخایر چه میزان باید باقی باشد و چقدر باید مصرف شود؟ و به طور کلی بانک مرکزی و دولت چه نگاهی به ذخایر ارزی با توجه به گشایش ها دارد؟

وی افزود: مقوله مرکز مبادله ارز و طلا بحث مهم دیگر است که همه باید تلاش کنند این مرکز تقویت شود. اصلاح نرخ خوراک پتروشیمی ها بخشی از کار انجام شده در این مرکز بوده است. تقاضا و عرضه ارز نامشروع ناشی از قاچاق و تشکیل نرخ خارجی از مرکز مبادله ارز و طلا اجتناب ناپذیر است اما با این وجود باید سعی کرد تقاضا و عرضه مشروع ارز در این بازار رسمی باشد.

بانک مرکزی باید قاعده گذار بازار ارز باشد

روحانی با اشاره به اهمیت رویکرد بانک مرکزی در برخورد با این بازار گفت: بانک مرکزی می‌تواند رویکرد متفاوتی در این بازار داشته باشد. یک رویکرد این است که بانک مرکزی در این بازار واسطه تقاضا و عرضه ارز مشروع ناشی از واردات و صادرات باشد. در این رویکرد بانک مرکزی تعیین کننده نرخ ارز خواهد بود. اما رویکرد دیگر این است که بانک مرکزی در سطح تعیین کننده زمین بازی مرکز مبادله ارز باشد. یعنی «جریان» عرضه و تقاضای ارز توسط بانک مرکزی مدیریت شود. تطابق جریان ورود و خروج ارز و تنظیم آن کارویژه بانک مرکزی در مرکز مبادله باشد و این جا بانک مرکزی تعیین کننده نرخ نیست و می‌توان با مدیریت صحیح انتظار نرخ ارز با ثبات را داشت.

روحانی با ذکر اهمیت بازگشت ارز حاصل از صادرات و نظامات انگیزشی و ضمانت اجرای آن اظهار داشت: ضمانت اجرایی‌هایی برای بازگشت ارز وجود دارد که البته قابل تقویت است؛ اما برای طراحی نظام انگیزشی هم باید کارهایی انجام شود. به طور مثال سقف‌گذاری برای نرخ بازگشتی ارز کار ضد انگیزشی است که باید اصلاح شود.

معاون سیاستگذاری وزارت اقتصاد مدیریت مصارف ارزی را در حل ناترازی ارزی موثر دانست و افزود: اگر بتوان ارز مورد نیاز کالاهای اساسی را به گونه‌ای مدیریت کرد که مصارف ارزی کاهش یابد و نوع ارز نیز ارز در دسترس باشد و چسبیده به دلار نباشد، فشار به ارز کاهش می‌یابد و از شوک‌های ارزی جلوگیری می‌شود. برای تغییر مبادی واردات کارهایی در دولت انجام شده است. نوع خرید ارز با قراردادهای بلندمدت امکان‌پذیر است و با تعامل وزارت جهاد و بانک مرکزی قابل انجام است.

«سیاستگذاری ارزی» همگرایی و هم‌افزایی دستگاه‌های متولی را می‌طلبد

در این رویداد یونس سلمانی مشاور اقتصادی وزیر صنعت، معدن و تجارت، ضمن ابراز امیدواری درخصوص عملیاتی‌شدن طرح‌هایی که در این همایش تدوین و نهایی می‌شود، گفت: مهمترین مسئله ما این است که ارز ثبات داشته باشد چراکه نرخ ارز در بسیاری از بخش‌های اقتصاد ایران اثرگذار است. اینکه نرخ ارز در اقتصاد ایران به این اندازه اهمیت پیدا کرده است، یک سری فرصت‌ها به همراه یک سری چالش‌ها ایجاد کرده است؛ اما آنچه مسلم است اینکه در شرایط فعلی ثبات اقتصادی بدون ثبات ارزی محقق نمی‌شود.

سلمانی تسهیل و تسریع گردش جریان ارز را مهمترین عامل در ایجاد ثبات ارزی دانست و افزود: سیاستگذاری ارزی جزئی از منظومه سیاستگذاری کلان کشور است و بدون توجه به سیاست‌های تجاری-تولیدی، سیاست‌های فناوری-نوآوری و سیاست‌های بازارهای مالی-سفته‌بازی، امکان تحقق سیاستگذاری برای حوزه ارزی نیست. پایین بودن بهره‌وری در حوزه صنعت و پایین بودن صادرات با ارزش افزوده به طور حتم در بازار ارز اثرگذار است و بنابراین باید یک بسته سیاستی شامل سیاست‌های ارزی، سیاست‌های صنعتی و تجاری و دیگر سیاست‌ها طراحی شود. بانک مرکزی و وزارت صنعت، معدن و تجارت و سایر دستگاه‌های اجرایی در ماه‌های اخیر همکاری‌های خوبی در این زمینه داشته‌اند ولی لازم است با همکاری دیگر دستگاه‌ها این طراحی تسریع شود.

وی در ادامه افزود: موضوع بعدی اینکه برای مدیریت هر حوزه‌ای در اقتصاد نیاز به تعریف بسترها و ابزارهای متناسب با نیازهای بخش خصوصی یا کل بازیگران بازار داریم. راه‌اندازی مرکز مبادله ارز و طلا در این خصوص کمک کننده بود. همچنین نیاز داریم که ابزارهایی برای کمک به مردم برای حفظ ارزش دارایی ایجاد کنیم که در شرایط بحرانی تقاضای ارز به مقدار کنونی افزایش پیدا نکند. موضوع دیگر اینکه کانال‌های بازگشت ارز باید تسریع شود که در حال حاضر تحریم در این زمینه مشکلات جدی ایجاد کرده است و لازم است

با مشارکت فعال حاکمیت بازگشت ارز تسهیل و تسریع شود. این اقدام باید در قالب یک چارچوب شفاف برای بانک مرکزی و وزارت صنعت، معدن و تجارت در دستور کار قرار بگیرد که پیش‌بینی‌پذیری و امکان قاعده‌گذاری را برای سیاستگذار فراهم کند. مسئله بعدی گام‌های فراتر از سیاست تثبیت در بازه کوتاه مدت آینده است. در این زمینه جریان مثبت ارزی و در دسترس بودن منابع حاصل از صادرات مهمترین مسئله است که لازمه آن رقم زدن یک اتفاق مهم در حوزه تولید است. به بیان دیگر بدون تحول در حوزه تولید، امکان حاکم ساختن سازکار بازار در کنار ثبات ارزی فراهم نیست و همچنان برای تحقق این مهم به مداخله بانک مرکزی نیاز است.

مشاور وزیر صنعت، معدن و تجارت در پایان گفت: مسئله بعدی القاء امید به آینده برای سرمایه‌گذاران و فعالین اقتصادی است. در همه کشورها نیز تحقق پیش‌بینی‌پذیری و ایجاد امید به آینده از مهمترین اهداف در اقتصاد است. در این زمینه باید نگاه بلندمدت در حکمرانی غلبه پیدا کند و سیاست‌هایی که در بلندمدت شرایط را به سمت شرایط ایده آل سوق می‌دهد در اولویت قرار بگیرد. در این زمینه همکاری بین دستگاه‌های متولی بسیار مهم است چراکه برخی دستگاه‌ها مسئول اموری هستند که جنس کوتاه مدت دارد و برخی دیگر مسئول امور میان مدت و بلندمدت هستند. در نهایت لازم است این دستگاه‌ها تمامی سیاست‌ها را در کنار یکدیگر با هماهنگی طراحی کنند و در این زمینه انتظار داریم در همایش سالانه اقتصاد مقاومتی طرح‌های سیاستی تدوین شود که این همکاری در آن دیده شده باشد.

همایش اقتصاد مقاومتی بستر پاسخ به سوالات اصلی در حکمرانی ارزی

در ادامه مجید شاکری کارشناس اقتصادی، ضمن تقدیر از برگزاری همایش سالانه اقتصاد مقاومتی باهدف احصا سوالات اصلی در حکمرانی کشور و پاسخگویی به آن‌ها، گفت: به عقیده من پیش از سیاستگذاری و حکمرانی ارزی باید ارتباط آن با سه مقوله «سیاست‌های

کنترل حساب سرمایه»، «سیاست‌های توسعه صنعتی» و «سیاست‌های خارجی» تبیین شود. در واقع ارتباط سیاست ارزی با این سه مقوله پیش‌نیاز سیاستگذاری ارزی است.

سیاستگذاری ارزی در اقتصاد ایران نیازمند کنترل حساب سرمایه است

مجید شاکری افزود: سوال اول اینکه حساب سرمایه در شرایط تحریم چگونه بسته میشود؟ این یک واقعیت است که در شرایط تحریمی کنونی، ایران نمیتواند تاحدودی دست از سیاست ارزی تثبیت شده بردارد و برای این مهم باید بتواند حساب سرمایه را کنترل کند و در زمان لازم آن را ببندد. این دعوا درخصوص کنترل حساب سرمایه و بستن آن در اقتصاد ایران پیشینه دیرینه دارد که به سال ۱۳۵۳ برمی‌گردد که در آن زمان مسئولین بانک مرکزی با مسئولین دیگر درخصوص ضرورت کنترل و احیانا بستن حساب سرمایه وارد چالش می‌شدند و تجربه نشان داد این مسئله یکی از اولویتهای اصلی حکمرانی ارزی است.

شاکری ضمن تاکید بر اینکه کنترل سیاست‌های ارزی و نرخ ارز تنها از طریق کنترل جریان ریال ممکن نیست، افزود: حتما به کنترل حساب سرمایه نیاز داریم. این سوال سختی است که چگونه می‌توانیم با وجود تحریم‌ها و دیگر شرایطی که بر تعاملات خارجی ایران حاکم است، حساب سرمایه را کنترل کنیم. روسیه نیز بعد از جدی شدن تحریم‌ها با همین مسئله مواجه شده است. اما پاسخ به این سوال لزوما در قالب معامله با غرب نیست و می‌توان بدون این کار نیز موفقیت‌هایی در این زمینه بدست آورد.

وی افزود: در ایران عمده مبادلات ارزی و دارایی‌های خارجی در اختیار صرافی‌های تراستی است که به دلیل کوچک مقیاس بودن و تحریم ناپذیر بودن در دوره قدیم تشکیل شدند. اما در دوره فعلی به دلیل بزرگ شدن تعدادی از این صرافی‌های تراستی و نقش آفرینی تعداد محدودی از آنها، مزیتی در دور زدن تحریم‌ها ندارند و نکته دیگر اینکه ساختار عملکرد آنها به نحوی است که در زمان لازم بانک مرکزی ما را تنها می‌گذارند که مهمترین نقطه

بروز آن تاخیر در تخصیص ارز به واردکنندگان کالا و سود بردن از این تاخیر با استفاده از سرمایه ارزی است. به بیان خلاصه درحال حاضر تراسی ها نه همراه و تسهیل کننده سیاست‌های بانک مرکزی هستند و نه در تحریم ناپذیری مزیت جدی دارند و نه عملکرد آن‌ها برای بانک مرکزی شفاف است. اما این تراسی‌ها امروز قدرت و نفوذ دارند و می‌توانند در سیاستگذاری‌ها اثر بگذارند.

ضرورت تبیین رابطه سیاست ارزی با سیاست‌های صنعتی و خارجی

این کارشناس اقتصادی درخصوص ضرورت تبیین رابطه سیاست ارزی با برنامه توسعه صنعتی کشور گفت: به طور معمول در ثبت سفارش برای واردات کالا شرایط طوری بود که هیچ محدودیتی پیش روی ثبت سفارش با حجم بالا وجود نداشت و در برخی موارد خصوصا در زمان‌های تشدید بحران ارزی به یکباره با نیاز گسترده برای واردات در سامانه ثبت سفارش مواجه میشدیم. یک کار خوبی که در یک ماه گذشته با همکاری بانک مرکزی و وزارت صنعت، معدن و تجارت انجام شد، محدودیت گذاری بر اساس سابقه واردکنندگان است و نکته مهم اینکه این کار از سر ضعف و در زمان محدودیت‌های ارزی انجام نشده‌است. اما این کار همچنان یک نقطه ضعف دارد و آن اینکه بخشی از یک برنامه توسعه صنعتی نیست درحالیکه باید اینطور باشد. در واقع برنامه ارزی باید با برنامه توسعه همخوانی داشته باشد.

شاگری درخصوص ضرورت برقراری رابطه بین سیاستگذاری ارزی و سیاست خارجی کشور گفت: مهمترین تلاش ما برای یک معامله فراگیر با طرف غربی در قالب برجام، رفع مشکلات ارزی بود، چراکه دیگر تحریم‌ها ازجمله درحوزه فروش نفت نیز در عمل یک تحریم ارزی بود و خریداران را از پرداخت پول نفت ایران منع کرده بود. اما آنچه حاصل برجام بود یک ساختار رسمی برای پرداخت‌های خارجی ایران نبود و بعد از اجرای آن نیز همچنان بیش از ۸۵ درصد مبادلات خارجی ایران در ساختار غیر رسمی انجام می‌گرفت.

در هفته‌های اخیر یک تجربه موفق در این زمینه حاصل شد و آن انتقال پول به قطر بود و در این زمینه بانک مرکزی هدف را محقق شدن خواسته نهایی ایران در نظر گرفت و به این ترتیب مانند برجام منطقه فراری وجود ندارد چراکه ایران هدف خود را تخصیص ارز به واردات عنوان کرد و تنها رفع برخی موانع دسترسی به منابع ارزی به عنوان هدف ایران مطرح نشد.

عضو کمیته علمی دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی در پایان این همایش را بستر پاسخ به سوالات اصلی در حکمرانی ارزی عنوان کرد و افزود: امیدواریم بتوانیم در این همایش به این سوالات موجود پاسخ بدهیم.

«طرح سیاستی» نقطه قوت همایش اقتصاد مقاومتی

در این رویداد محمد سلیمانی عضو هیات علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه امام صادق (ع)، ضمن پرچالش خواندن حوزه مدیریت ارزی در اقتصاد ایران، گفت: با توجه به گستره این چالش‌ها نیازمند مطالعات علمی هدفمند هستیم تا بتوان مشکلات را حل کرد. خوشبختانه تمرکز این همایش بر طرح‌های سیاستی و نکات ناظر به اجراست.

سلیمانی با اشاره به تعریف حکمرانی ارزی اظهار داشت: حکمرانی ارزی، پیاده‌سازی قواعد و ترتیبات نهادی است که با ساماندهی بازار ارز و شناخت و شکل‌گیری نیازهای ارزی به دنبال رسیدن به ثبات اقتصادی است. شناخت ذینفعان، اقتصاد سیاسی و روابط بین آن‌ها بسیار مهم است و باید مبتنی بر آن طرح‌های سیاستی را ارائه داد. عضو هیات علمی دانشگاه امام صادق (ع)، اندیشه ورزی در حوزه ارزی را در ۷ حوزه لازم دانست و به ذکر آنها پرداخت.

۷ حوزه نیازمند اندیشه ورزی در حکمرانی ارزی کشور

سلیمانی اولین حوزه را تاثیر و تاثیر نرخ ارز با سیاست‌های پولی بازار ارز معرفی کرد و افزود: باید به این سوالات پاسخ داد که حوزه ارز چه اثراتی بر سیاست‌های پولی بانک مرکزی دارد؟

چه باید کرد که حس انفعال بانک مرکزی در حوزه سیاست پولی بر طرف شود؟ در این حوزه مطالعه بر روی جهت علیت نرخ ارز و تورم مهم است و باید به این سوال نیز پاسخ داد که آیا چند نرخ بودنی بودن ارز خوب است و آیا تاکنون کمکی کرده است؟

وی حوزه دوم را مدیریت بازار ارز عنوان کرد و اظهار داشت: امکان شکل گیری بازار رسمی به عنوان مرجعیت قیمت اهمیت دارد و سیگنال های این بازار باید مورد پذیرش همه ذینفعان بازار قرار بگیرد. در حوزه تقاضای ارز با مواردی همچون قاچاق و خروج سرمایه روبرو هستیم و باید برای مقابله با آن فکر کرد. اینکه چه ترتیبات نهادی و نظامات انگیزی باید شکل بگیرد که همه ارزهای کشور به صورت پایدار و مستمر در بازار عرضه بشود، جای تامل دارد. آیا موثرترین راه برای عرضه ارز شناور سازی نرخ است؟ عرضه ارز در این زمینه خیلی مهم است و از ارزهای خانگی و احتکار شده نیز نباید غفلت کرد. سوال دیگر اینکه چه راهکارهایی می توان اتخاذ کرد که این نوع ارزها عرضه شود؟

عضو هیات علمی دانشگاه امام صادق علیه السلام محور سوم مطالعات را تعیین نظام ارزی عنوان کرد و افزود: در شرایط تحریم که ناگزیر به مداخله هستیم چگونه می توان تعهد حاکمیت را به ثبات نرخ ارز تضمین کرد؟

وی حوزه چهارم را مسائل نهادی و بازیگران بازار ارز نظیر صرافی ها و تراستی ها معرفی کرد و به عنوان پرسش گفت: چگونه می توان بازتعریفی از نقش صرافی ها در بازار ارزی داشت؟ چه باید کرد که سوء استفاده ها در مسئله تراستی ها از بین برود؟ بانک مرکزی نیز باید در حوزه پیش بینی پذیری بازار، نظارت و مدیریت ذخایر تدبیر داشته باشد.

سلیمانی حوزه پنجم را نقشه ارزی کشور و ارتباط آن با ثبات نرخ ارز عنوان کرد و افزود: توسعه تولید کالاهای اساسی برای کاهش مصارف ارزی می تواند در دستور کار قرار گیرد. یک برنامه توسعه برای جابجایی ایران در زنجیره ارزش جهانی باید در این زمینه تدوین شود و این کار برای تامین مستمر منابع ارزی کشور می تواند مفید باشد. همچنین تجارت با

کشورهای همسو با ارز غیر دلاری نیز می‌تواند مورد توجه قرار گیرد. در این زمینه توسعه روابط اقتصادی با چین مهم است و طراحی روابط برای بهبود وضعیت ارزی لازم است.

سلیمانی ششمین حوزه را سفته بازی در حوزه ارز عنوان کرد و اظهار داشت: عوامل تشدیدکننده و شکل دهنده سفته بازی باید مورد مطالعه قرار گیرد. زیرا که در حوزه کنترل انتظارات فعالان بازار و حمله‌های سفته بازانه تاکنون فکر خاصی نشده است.

عضو هیات علمی دانشگاه امام صادق علیه السلام حوزه هفتم مورد نیاز برای مطالعه و ارائه طرح‌های سیاستی را رمز ارزها معرفی کرد و افزود: در حوزه رمزارزها نیاز به کار فنی‌تر و حرفه‌ای‌تری است. زیرا که رمز ارزها می‌توانند به عنوان ابزار پرداخت باشند و در حوزه مالیه به عنوان ابزار بازار ارز برای تحمل سفته بازی کمک کنند.

هدف همایش اقتصاد مقاومتی بهبود کیفیت تصمیم‌گیری است

در این رویداد محمد امینی رعیاً مدیر اندیشکده اقتصاد مقاومتی هدف از همایش سالانه اقتصاد مقاومتی را بهبود کیفیت تصمیم‌گیری در کشور عنوان نمود و آن را بستر مناسبی برای گفتگو میان تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران پیرامون مسائل اصلی اقتصاد کشور و مقاوم‌سازی اقتصاد ایران به معنی واقعی کلمه دانست و افزود: رویکرد اندیشکده اقتصاد مقاومتی که در همایش نیز دنبال می‌شود، شناخت عمیق و ریشه‌ای مسائل و حل پایدار آن است. خروجی این همایش در ده سال اخیر چنین ادعایی را ثابت می‌کند.

امینی رعیاً در ادامه گفت: شیوه برگزاری همایش سالانه اقتصاد مقاومتی در ۱۰ سال گذشته دائماً بهبود یافته است. در الگوی فعلی پس از افتتاحیه نشست‌های تخصصی برگزار می‌شود. همچنین در این فاصله طرح‌های سیاستی به جای مقالات مرسوم دریافت و توسط کمیته علمی داوری خواهد شد و در اختتامیه یک بسته سیاستی از همایش به نهادهای تصمیم‌گیر ارائه خواهد شد.

وی افزود: دریافت طرح سیاستی به جای مقالات مرسوم در همایش‌ها، نشانگر آن است که همایش به دنبال یک خروجی مشخص در قالب یک تصمیم یا سیاست است تا برای تصمیم‌گیران قابل استفاده باشد و ملاحظات اجرایی نیز در آن لحاظ شده باشد.

۴ مسئله سیاستگذاری ارزی با هدف تحقق ثبات و رونق اقتصادی

مدیر اندیشکده اقتصاد مقاومتی ادامه داد: نام این همایش «حکمرانی ارزی، ثبات و رونق اقتصادی» انتخاب شد زیرا ما به نوعی از حکمرانی ارزی نیاز داریم که ثبات و رونق اقتصادی را همزمان به همراه داشته باشد و محقق کند. عامل اصلی بی‌ثباتی اقتصادی ما در سال‌های اخیر ارز بوده‌است، لذا ثبات از این جهت معنی دار است. همچنین حکمرانی ارزی ما باید پیشران توسعه صنعتی و رونق اقتصادی و صادراتی باشد و بخش دوم عنوان نیز از این جهت انتخاب شده است.

وی افزود: برای تحقق این هدف چهار مسئله مهم وجود دارد که باید در جریان همایش به آن پرداخته و دنبال شود. اول آنکه بازار ارز پیش‌بینی‌پذیر شود و ثبات داشته باشد. باید توجه داشت که منظور از ثبات در بازار ارز، ثابت نمودن نرخ اسمی ارز نیست زیرا تجربه نشان داده است که این رویکرد نتوانسته اهداف را محقق سازد. بلکه منظور این است که بازار ارز و نظام ارزی کشور برای همه اعم از فعال اقتصادی و برنامه ریز کلان، امکان پیش‌بینی داشته باشد. لذا این مسئله یکی از مواردی است که باید در چارچوب همایش به آن پرداخته شود و راهکارهای آن تدقیق گردد.

امینی رعیا تصریح کرد: مسئله دوم، قیمت‌سازی به جای قیمت‌گذاری است. قیمت‌سازی نرخ ارز با استفاده از ابزارهای قانونی و اصلاح سازکارها و حل ریشه‌ای مسائل اتفاق می‌افتد، به گونه‌ای که نرخ ارز در بازار به نقطه‌ای که از سوی سیاستگذار مناسب تشخیص داده می‌شود، هدایت شود. این درحالیست که قیمت‌گذاری معمولاً با مصوبه و دستور اعمال می‌شود و خیلی هم پایدار نیست چون امکان و ظرفیت نظارت بر آن وجود ندارد و پیچیدگی‌های فراوانی دارد.

این کارشناس اقتصادی در ادامه گفت: مسئله سوم رسمی نمودن نظام پرداخت است، اما نه به شیوه های گذشته که وابسته به بانک های متعارف در جهان باشد. زیرا در این صورت به محض برقراری جریان پرداخت، بانکها و بنگاه هایی که با ایران تعامل می کنند، شناسایی و تحریم می شوند. رسمی نمودن نظام پرداخت در شرایط تحریم، به گونه ای که تحریم پذیر نباشد، از طریق همسان سازی محل تولید و مصرف ارز و انطباق نقشه ارزی و تجاری امکان پذیر است. دولت باید در این زمینه ذیل یک برنامه مشخص نقش آفرینی فعالانه داشته باشد. به عنوان مثال انتخاب کشورهای مبدا واردات کالاهای اساسی باید به گونه ای باشد که بتوان جریان ارزی را با صادرات کالا یا خدمات به این کشورها، تراز نمود و تنوع مبادی واردات از این منظر اهمیت ویژه ای دارد.

مدیر اندیشکده اقتصاد مقاومتی در پایان گفت: مسئله چهارم که در این همایش باید دنبال و به آن پاسخ داده شود، رونق بخشی به ظرفیت های خالی تولید و توسعه صنعتی و ارزآوری است که به علت بعضی سیاستهای ارزی متوقف شده است. در حال حاضر دستگاه های مسئول برای پوشش ضعف در حکمرانی جریان ارزی، محدودیت هایی وضع کرده اند که تولید و توسعه صنعتی و صادرات را با چالش مواجه کرده و در بعضی حوزه ها کاملا متوقف کرده است. می توان با اصلاح سیاستها و ایجاد سازکارهای مناسب، این محدودیتها را رفع نمود. به عنوان مثال می توان به ظرفیت تولید و صادرات آرد با گندم وارداتی در کشور اشاره نمود که به علت ناکارآمدی نظام ارزی و محدودیت های آن، غیرفعال مانده است.

کلیپ افتتاحیه

فیلم کامل افتتاحیه

فرآیندهای ارزی واردات؛ چالش‌ها و راهکارها

نشست اول؛ وزارت صنعت، معدن و تجارت

نشست «فرآیندهای ارزی واردات؛ چالش‌ها و راهکارها» به عنوان اولین نشست تخصصی از دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی، روز چهارشنبه یکم آذرماه ۱۴۰۲، با حضور جمعی از اساتید و صاحب‌نظران و فعالان این حوزه در وزارت صنعت، معدن و تجارت برگزار شد.

در این نشست یونس سلمانی مشاور اقتصادی وزیر صنعت، معدن و تجارت، مظفر ناصری طاهری رئیس گروه تنظیم مقررات صادرات و واردات وزارت صنعت، معدن و تجارت، صالح ادیب زاده بنیانگذار گروه توسعه صنایع غذایی تحفه، اسماعیل علی دادی کارشناس حقوق اقتصادی، مهدی دارابی مدیر گروه پولی و بانکی مرکز پژوهش‌های مجلس، مراد محمدی پژوهشگر اقتصاد کشاورزی و محمد مهدی فامیل محمدی کارشناس اقتصادی اعضای اصلی این نشست بودند.

در این نشست به سوالات زیر پاسخ داده شد:

۱- مهمترین چالش سازکار فعلی ثبت سفارش، تخصیص و تأمین ارز از منظر سیاستگذاری و اجرا چیست؟

۲- چه اقداماتی برای اصلاح فرآیندهای فعلی و رفع اختلال‌های موجود پیشنهاد می‌کنید؟ همچنین سیاست اخیر در خصوص ایجاد محدودیت بر ثبت سفارش (۱۲۵ - ۸۵) را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

۳- چه اقداماتی می‌توان برای کارآمدسازی سازکارهای رسمی با هدف پاسخ به کلیه تقاضاهای بازار انجام داد؟

بی‌ثباتی بازار ارز، افزایش حجم ثبت سفارش را به دنبال داشته است

در ابتدای این نشست یونس سلمانی مشاور اقتصادی وزیر صنعت، معدن و تجارت، گفت: واردات، چه در بعد کلان و چه در سطح بنگاه، یکی از مهمترین متغیرهای اقتصادی است. اولاً، از منظر تأمین مواد اولیه و واسطه چون کشور ما قادر به فراهم‌سازی تمام مواد اولیه نیست و بنابراین در ایران واردات را در میان‌مدت و بلندمدت خواهیم داشت. ثانیاً واردات ماشین‌آلات و دسترسی به تکنولوژی تولیدی نیز برای کشور ما خیلی مهم است. اگرچه در سال‌های اخیر به دلیل برخی محدودیت‌ها همچون تحریم‌های ظالمانه دسترسی تولیدکنندگان ما به ماشین‌آلات تولیدی محدود شد. مورد دیگر نیز واردات کالاهای مصرفی و کارکرد تنظیم‌بازاری واردات است. ما در چند سال اخیر سعی کردیم سهم این بخش را تا حد ممکن پایین بیاوریم و در حال حاضر عمده واردات ما کالای اساسی است. در بحث واردات اولین قدم ثبت سفارش است. ثبت سفارش بیش از آن که یک فرآیند باشد یک متغیر رفتاری است که نمودار رفتار واردکنندگان است. ذات واردات یک رفتار بنگاهی است که به دنبال حداکثرسازی سود خود است. لذا هر جا که با نااطمینانی در فضای اقتصادی مواجه

می‌شویم ثبت سفارش‌ها افزایش می‌یابد.

وی ادامه داد: نااطمینانی اقتصادی باعث می‌شود صف طولیلی از ثبت سفارش‌ها بوجود آید که بسیاری از آن‌ها تقاضای مضاعف یا آتی است چون به نحوی به واردکنندگان القا می‌شود که ممکن است بازار دچار بی‌ثباتی شود و فضای دونرخی که در بحث ارز وجود دارد نیز این مساله را تشدید می‌کند. همچنین فرآیندهای بعد از ثبت سفارش نیز دچار صف می‌شود چون ورودی به این شکل هست و بقیه فرآیند نیز به همین صورت پیش می‌رود. ابتدای امسال نیز به همین دلیل با صف طولانی ثبت سفارش‌ها مواجه شدیم. با هماهنگی میان بانک مرکزی و صنعت، معدن و تجارت قاعده ۱۲۵-۸۵ شکل گرفت که البته ابتدای کار هست اما به نظر می‌رسد بتواند به حل این مساله کمک کند. اصل مساله این است که بحث ارز در کشور ما باید سیاستگذاری یکپارچه داشته‌باشد. بحث واردات سمت سیاستگذاری تجاری و بحث ارز سمت سیاستگذاری ارزی قرار می‌گیرد و این دو مساله باید حتماً باهم هماهنگ باشند نه این که در خلاف جهت یکدیگر حرکت کنند.

لزوم تنوع‌بخشی به روش‌های تامین ارز مورد نیاز واردات

سلمانی افزود: در بحث فرآیندهای ارزی واردات ما دو کار انجام می‌دهیم؛ برخی کارها از جنس اقدامات تسهیل کننده است که به تسریع روند ثبت سفارش تا ترخیص کالا بینجامد. برخی از جنس کنترل‌ها و فیلترهایی است که کارکرد آن در شرایط خاصی است که افراد به دلیل پیش‌بینی از شرایط جاری و آینده اقدام به ثبت سفارش مضاعف می‌کنند. اگر بخواهیم ریشه‌ای پاسخ دهیم یک طرف سیاست تجاری صادرات و طرف دیگر آن واردات است. ما در کشور سابقه تفکیک سیاست‌ها و هماهنگ نکردن آن‌ها را داریم. اما حداقل در مورد یک سیاست خاص اقتصادی لازم است اجزای آن را در کنار هم در نظر بگیریم. واقعیت امر این است که تولیدکننده و بازرگان به خاطر نیازی که به واردات دارد به هر قیمتی شده‌است می‌خواهد آن را زنده نگه دارد و توسعه دهد. نمی‌گوییم این کار صحیحی است اما به هر حال

رسالت بنگاه این است که مواد اولیه خود را تامین کند تا تولیدش رونق داشته باشد.

مشاور وزیر صنعت، معدن و تجارت اظهار داشت: بهتر است ما اولویت خود را در توسعه صادرات قرار دهیم و تاکید نکنیم که حتما همه ارز حاصل از صادرات را به بانک مرکزی تحویل دهند. تنها در حد نیاز سیاستگذار ارز صادرات را دریافت کنیم اما اجازه دهیم اگر کسی صادرات دارد خودش در قبال آن واردات داشته باشد. باید این موارد را فعال کنیم تا به بازگشت ارز کمک کنیم. ما باید برویم به سمت روشی که منابع ارزی را تقویت کنیم و کاری کنیم تا به چرخه اقتصاد رسمی کشور بازگردند. در فرآیندهای فعلی و اختلال‌هایی که وجود دارد همواره سیستم می‌طلبد که اصلاحاتی بوجود آید. اما باید سعی کنیم نیاز واردکننده را رفع کنیم و این اطمینان را به تولیدکننده بدهیم که از باب تامین ارز مواد اولیه نگرانی نداشته باشد. باید آخرین سیاست ما سیاست‌های محدودکننده کنترلی باشد.

یکپارچگی در طراحی و اجرای سیاست‌های مختلف اقتصادی لازمه مقابله با بازار غیررسمی ارز

وی همچنین افزود: در بحث هزینه تامین ارز و واردات، اختلاف جدی بین نرخ‌هایی که صادرکننده انتظار دارد ارزش را بفروشد و نرخی که دولت تعیین می‌کند وجود دارد. عمده کسانی که دارند واردات انجام می‌دهند در صنایع میان دستی و پایین دستی قرار دارند. معمولا این گونه نیست که هزینه هرچقدر بوده یک سود متعارف روی آن بگذارد بلکه بازار نرخ را تعیین می‌کند. در بحث بازار سهمیه اگر واقعا بخواهیم بازاری را ببینیم باید کل آثار آن را ببینیم و نگاه ما بازار و رفتار تولیدکننده باشد چون برخی هزینه‌ها را بالا می‌برد و بازهم ممکن است ضررش به تولیدکننده برسد. بحث بازار رسمی و غیررسمی به بازار بر می‌گردد. کالاهایی که قاچاق پذیر هستند خیلی حساس‌اند. کمی نرخ مالیات کم و زیاد شود سریعاً از مسیر واردات رسمی خارج و از مسیر قاچاق تامین می‌شود. این یک منظومه است. ما با این مرزهای پهناور کشور اگر هم همه چیز را در کشور سامانه‌ای کنیم تا زمانی که

تفاوت قیمت‌ها و حاشیه سودهای بازار رسمی و غیررسمی وجود داشته باشد نمی توان بازار غیررسمی را کنترل کرد.

سلمانی اضافه کرد: سیاست‌های اقتصادی روی هم اثر می‌گذارند. یک سیاست در بازار ارز روی تولید، تجارت و ... اثر می‌گذارد و بالعکس. برای محدود کردن مسیرهای غیررسمی و سوق دادن نیازهای مشروع به بازار رسمی شاید مهم‌ترین اقدام، ابزارسازی در بازارها است. مثلاً ما مرکز مبادله را راه انداخته‌ایم. اما باید حتما تفاوتی بین رویکرد خصولتی که سال‌ها پیگیری می‌کرده‌ایم با مرکز مبادله وجود داشته باشد و بخشی از نیازهایی که در بازار متشکل قابل پاسخگویی نبود را ساماندهی کنیم یا پاسخ دهیم. یا مانع از ورود تقاضای ارزی که به دلیل بحث‌های احتیاطی و حفظ ارزش پول است به بازار غیر رسمی شویم. یا در بحث واردات اگر بحث کسب سود هست باید بین واردات رسمی و غیررسمی تفاوتی قائل شویم. اگر واردات غیررسمی محدود شود درآمد دولت ابتدا کم می‌شود اما در بلندمدت به نفع دولت است. نباید کوتاه مدت و جزیره‌ای تصمیم بگیریم.

مشاور وزیر صنعت، معدن و تجارت افزود: اگر ارز به راحتی تولیدکننده و بازرگان قرار گیرد به راحتی ارز را می‌خرد و نیازش را رفع می‌کند اما وقتی بسترها و ابزارها ناقص است این اتفاق نمی‌افتد و بازار غیررسمی گسترش می‌یابد. وجود بازار غیررسمی مساله اصلی نیست؛ بازار غیررسمی در همه کشورها وجود دارد اما مساله مرجعیت بازار غیررسمی است.

موضوع تولید، محور اصلی سیاست‌های ارزی، تجاری و پولی دولت

وی خاطر نشان کرد: در سیاست‌های ارزی، تجاری و حتی پولی و مالی دولت، باید تولید محور اصلی باشد. ضمن این که سیاست‌های ارزی و تجاری بسیار در هم تنیده هستند و باید با هم به صورت هماهنگ اتخاذ شوند و در خود سیاست‌های تجاری نیز صادرات و واردات درهم تنیده است و نمی‌توان آن‌ها را از هم جدا کرد. ما باید چالش‌ها و موانع را رفع کنیم تا صادرات رونق گیرد و منابع ارزی افزایش یابد که در آن صورت کمترین نیاز را به

سیاست‌های کنترلی در بحث واردات داریم.

سلمانی در پایان تاکید کرد: سعی کنیم بازار رسمی را با توسعه ابزارها و بسترها توسعه دهیم تا بتواند نیازهای مشروعی که در بازار غیررسمی هست سوق پیدا کند به سمت بازار رسمی و مرجعیت ما بازار رسمی باشد. تا زمانی که مرجعیت تعیین نرخ بازار غیررسمی باشد همه این چالش‌ها وجود خواهند داشت. ما باید سیاست‌های تجاری خود را به طوری بچینیم که فرصت آریبیتراژ به حداقل برسد و نفع آن به تولید برسد. اگر نگاه این باشد که ارز ما اینقدر است و به اندازه آن توسعه صادرات بدهیم نمی‌توانیم به توسعه اقتصادی فکر کنیم. اما اگر نگاه ما این باشد که در بلندمدت دسترسی ما به منابع ارزی افزایش یابد می‌توانیم شاهد اقدامات مهمی باشیم. راهکار بلندمدت این است که چکار کنیم دسترسی‌مان به منابع ارزی در بلندمدت افزایش یابد.

عدم شفافیت در شیوه‌های تامین ارز، چالشی بزرگ برای فعالان اقتصادی

در ادامه این نشست مظفر ناصری طاهری رئیس گروه تنظیم مقررات صادرات و واردات وزارت صنعت، معدن و تجارت، گفت: مهمترین چالش ثبت سفارش و سیاستگذاری ارزی، تعریف شفاف، روشن و صریح از شیوه‌های تامین ارز و همچنین نقطه انتقال ریسک و مسئولیت تصمیماتی است که در حوزه ارز در کشور ما گرفته می‌شود. این تعریف به نظر می‌رسد وجود ندارد. بعضا تصمیمات در فضای خلا گرفته می‌شود. ثبت سفارشی قابل اتکا است که تامین ارز شده‌باشد نه تخصیص. اولین اقدام لازم اصلاح صدر ماده ۱۱ قانون اجرایی مقررات صادرات و واردات است. در صدر این قانون به عنوان حقوق شهروندی تاجر و فعال اقتصادی، «تغییر در سود بازرگانی» و بحث «محدودیت و ممنوعیت» آورده شده و صحبتی از تفاوت نرخ ارز به میان نیامده‌است. مبنایی ترین چالش سیاستگذار ما در بحث ارز این است و چالش بعدی که اساسی تر است این است که ما چه تعریفی از سیاست‌های

ارزی داریم. در سایت بانک مرکزی سیاست‌های ارزی آمده‌است اما در آن مانیفستی برای تضمین حقوق واردکنندگان وجود ندارد. واردات اساسا برای سیاستگذار ما پسندیده نیست. وی ادامه داد: راهکار پیشنهادی من این است که کد ۸ رقمی ثبت سفارش زمانی صادر شود که شخص تامین ارز شده‌است. ولی بانک مرکزی این کار را نمی‌کند. شیوه‌های تامین ارز تعریف شفافی ندارد، نقطه انتقال ریسک، هزینه و مسئولیت در کشور شفاف نیست و همه هزینه‌ها به فعال اقتصادی بار می‌شود. ضعف اساسی دیگر که در کشور ما وجود دارد این است که بستر قوانین سخت‌افزاری است و به افراد وابسته است و براساس ارتباطات و اغراض فردی یا مشکلات طبیعی، بسیار دچار مشکل می‌شود. فرض بانک مرکزی این است که هر ایرانی اگر ارز دارد، این ارز برای بانک مرکزی است و بانک مرکزی باید برای آن تصمیم بگیرد. این فرض درستی نیست.

ضرورت تنوع‌بخشی به سبد ارزی کشور و روش‌های تامین ارز واردات

ناصری طاهری افزود: درحوزه واردات چه شیوه‌های تامین مالی داریم که در سامانه جامع تجارت وجود دارد و سیاستگذار به آن پافشاری می‌کند. کالاهای اساسی یعنی اولویت ۲۱ فقط می‌تواند با ارز ۲۸۵۰۰ تومانی وارد شود. به هیچ وجه نمی‌توان ارز دیگری در ازای آن مصرف کرد. مساله دیگر واردات از محل صادرات خرد است؛ همه صادرکنندگان می‌توانند درمقابل صادرات خود اقدام به واردات کنند به جز کالای اساسی. نوع سوم نیز واردات از محل ارز حاصل از صادرات دیگران است که کالاهای خیلی کمی (تنها حدود ۳ تا ۴ هزار ردیف تعرفه) مشمول این قاعده است.

وی اظهار داشت: مساله بدتر این که در روزهای گذشته از جانب دفاتر تخصصی وزارت صنعت، معدن و تجارت اعلام شد که یک سری از تعرفه‌ها از سهمیه ارزی مستثناست. وزیر صنعت، معدن و تجارت بسیاری از ردیف تعرفه‌ها را به عنوان ارز حاصل از صادرات دیگران تعریف نکرده‌است. اگر می‌خواهیم قانون دور زده نشود و دچار بحران نشویم آقای علی آبادی

تصمیم بگیرند که کلیه واردات از محل ارز حاصل از صادرات دیگران به استثنای کالای اساسی مجاز گردد. علاوه بر این، تا چند ماه گذشته واردات از محل ارز حاصل از صادرات دیگران ۳ روزه انجام می شد ولی الآن ۱ ماه طول می کشد. پس واردات با ارز حاصل از صادرات دیگران باید برای همه به استثنای کالای اساسی مجاز باشد.

عدم یکپارچگی در سیاستگذاری تجاری سبب افزایش حجم بازار غیررسمی شده است

وی همچنین افزود: یکی از علت‌های ایجاد بازار غیررسمی در کشور فقدان رژیم تجاری متحدالشکل با سیاستگذاری درست است. بسیاری از تجارت‌ها ظاهراً رسمی است اما در واقع غیررسمی است. ما برای کوله بر، مناطق آزاد، ته لنجی و ... قوانین متعددی داریم. تجارت خارجی ما وقتی می‌خواهد از سیاست اساسی خودش دور شود مثلاً برای ملوان و ته لنجی و کوله بر و پپله و تسهیلاتی قائل می‌شویم که در مرزها بمانند و از دولت رضایت داشته‌باشند و تجارت خارجی دچار مشکل می‌شود. مثلاً در این صورت واردکننده به جای طی مسیر رسمی، از طریق پپله‌وران کالای خود را به داخل کشور می‌آورد که خیلی ساده‌تر است و تنها با یک ثبت آماری انجام می‌شود.

این مقام مسئول اضافه کرد: الآن شبکه‌ای تحت عنوان تاجران داخلی (شبکه افق) تعریف شده که تا حدودی به اهدافش رسیده‌است. ما سیاستی که نقش همه بازیگران عرصه تولید و تجارت را در آن تعریف کرده‌باشیم نداریم. در واقع بخش قابل توجهی از تجارت رسمی ما در ذات خود غیررسمی است. یکی از عوامل گسترش بازار غیررسمی، عدم بازنگری در نظام تعرفه است. آخرین آماری که ستاد مبارزه با قاچاق اعلام کرد این بود که واردات کالای قاچاق گروه ۱۰، ۶۰۰ درصد افزایش پیدا کرده‌است.

ناصری طاهری تصریح کرد: حسب قانون برنامه ششم و هفتم ما از دفاتر مختلف وزارتخانه‌ها در سراسر کشور استعلام کردیم که کدامیک از تعرفه‌های گروه ۴ یا اولویت‌های ۲۰، ۲۷

ارزی غیرفعال شوند. اگر اشتباه نکنم یکی دو تا دفتر تا الآن به ما جواب داده‌اند. و مساله اصلی که ما می‌ترسیم گروه ۲۷ را برداریم، قانون استفاده از حداکثر توان تولید داخلی است. من مدیر اگر بروم خرید کنم و جلوی قانون بایستم در آینده دچار معضل حقوقی و قضایی می‌شوم. خروجی این قانون این است که اگر تا دیروز می‌گفتیم یک صنعت انکوباتوری به اسم صنعت خودرو داریم، خروجی این قانون اکثر صنایع خواهند بود. امیدوارم نویسندگان این قانون حتما در آن بازنگری کنند. اکثر ارزی که در کشور در حوزه رفع تعهد ارزی جابجا می‌شود با ۲۵۰۰ تومان رفع تعهد می‌شود. بانک مرکزی کجاست؟ امیدوارم رژیم تجاری متشکلی داشته باشیم. قانون مقررات صادرات و واردات برای ۳۰ سال پیش است و باید حتما بروز شود. سال‌هاست این قانون آماده شده اما تصویب نشده‌است.

نرخ ارز مهمترین عامل تنوع بخشی به روش‌های تأمین ارز واردات

وی خاطرنشان کرد: شاید مهم ترین عاملی که بتواند به تنوع بخشی سبب ارزی ما برای واردات کمک کند قیمت گذاری است. باید برنامه درست و بلندمدتی برای ارزش گذاری و نرخ گذاری ارز حاصل از صادرات و ارز مورد نیاز واردات داشته باشیم. اگر قرار است همچنان حمایتی از کالای اساسی بکنیم نرخ ارز کالای اساسی همان ۲۸۵۰۰ باشد و کم کم سعی کنیم به سمت بازار شناور حرکت کنیم.

ناصری طاهری در پایان تاکید کرد: تنوع بخشی به سبب واردات مهم است. الآن تکلیفی دستوری است و به نوعی باعث باز توزیع رانت بین دارندگان ارز دولتی می‌شود. از همه مهم تر عدم مداخله در نرخ گذاری کالاهای اساسی است.

عدم تطابق بین سیاست‌های تجاری و ارزی؛ اصلی ترین چالش حوزه ارز

در ادامه این نشست اسماعیل علی دادی کارشناس حقوق اقتصادی، گفت: مهم ترین چالش

حوزه ارز، عدم تطابق بین سیاست‌های تجاری و ارزی است. نتیجه این امر آسیب‌های مختلفی اعم از رسوب کالا است. دلیل این است که ثبت سفارش‌هایی که از سمت وزارت صنعت، معدن و تجارت صادر می‌شود ظاهراً با منابع ارزی ما تناسب ندارد. یک جایی باید میزان منابع ارزی ما را مشخص کند تا متناسب با آن ثبت سفارش انجام شود. اگرچه همه ثبت سفارش‌ها منجر به واردات نمی‌شود اما حدود آن مشخص است.

وی ادامه داد: نتیجه عدم هماهنگی دستگاه‌های حاکمیتی صف طولیل ثبت سفارش است. قانون مقررات صادرات و واردات می‌گوید ثبت سفارش توسط حاکمیت قاعدتا باید به تامین ارز منجر شود. دلیل عدم تحقق این امر، نبود هماهنگی میان دستگاه متولی ثبت سفارش و دستگاه متولی تخصیص ارز است. این هماهنگی ناشی از اشخاصی است که باید این دو را هماهنگ کنند. اگر ما منابع ارزی نداریم چرا ثبت سفارش می‌کنیم. اگر فرض کنیم کالا کم داریم، اگر ثبت سفارش کنیم آیا کالا کم نمی‌آید؟ نتیجه این می‌شود که باید از قانون کوتاه بپاییم. تبصره ۳ ماده ۷ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز می‌گوید منشا ارز باید مشخص باشد. دلیل آن هم مبارزه با پولشویی نیست بلکه عدم ایجاد فشار بر بازار آزاد است. پس از تصویب این قانون خیلی زود استثنائات آن بوجود آمد. قانونی که استثنا بخورد عملاً از کار افتاده است. اگر اعتقاد نداریم به مشخص بودن منشا ارز چرا برای آن قانون ایجاد می‌کنیم. بازرگان کالایش را به بندر می‌آورد و با فشار بر فرد یا بخشی از حاکمیت کاری می‌کند که کالایش ترخیص شود.

ممنوعیت وارداتی منجر به عدم واردات کالاهای ممنوعه نشده است

علی دادی افزود: سیاست‌های کنترل ارزی باید موقت باشد. ما از سال ۹۷ گروه کالایی ایجاد کردیم که بیش از ۱۰۰۰ کالا ممنوع شده است. سابقه نداشته است که ما بیش از ۵ سال واردات این حجم از کالا را ممنوع کرده باشیم. دو هدف هم ظاهراً داشت که اولی جلوگیری از خروج ارز و دومی حمایت از کالای داخلی بوده است. بخش دوم که به نظرم شعار بود

اما بخش اول نیز زیر سوال است؛ آیا کالاهایی که ممنوع کردیم وارد کشور نشد؟ آیا تولید داخل شکل گرفت؟ اغلب کالاهایی که الآن وارد می‌شود کیفیت پایینی دارد. آیا این منابع ارزی را بیشتر مصرف نمی‌کند؟ ما قبلا کالاهایی می‌آوردیم که برندهای مشخصی بودند و دوام بیشتری داشتند اما الآن کالای ارزان بی‌کیفیت می‌خریم به اسم مصرف کمتر ارز و از آن طرف برآورد می‌شود ته لنجی و کوله بر ۸ میلیارد دلار ارز مصرف می‌کنند. آیا عدد ۶۰ میلیارد دلار واردات ما کمتر شده است؟ این طور به نظر نمی‌رسد. درحوزه ممنوعیت کالا و مصارف ارزی باید بازنگری شود.

این کارشناس اقتصادی اظهار داشت: اگر می‌گوییم کالایی بدون تخصیص ارز نباید ترخیص شود، آیا ارز کالایی که در بندر تخلیه می‌شود واقعا خارج نشده‌است؟ یا خارج شده و الآن به دنبال ارز خود است؟ اگر به سیاست منشا ارز اعتقاد داریم باید از ورود کالاهایی که ثبت سفارش نشده‌اند چه کالای بخش دولتی چه کالای بخش خصوصی جلوگیری کنیم. شرکت بازرگانی دولتی ایران چندین هزار تن کالا وارد می‌کند که هنوز ثبت سفارش نکرده‌است. آیا نمی‌خواهد از منابع ارزی ما استفاده کند؟ ما برنامه‌ریزی برای منابع ارزی نداریم. همه هم می‌خواهند تولید کنند. مثلا ما ۵۰ میلیارد دلار منابع ارزی داریم. این را به چه کسی تخصیص بدهیم؟ عمده اختلاف قیمت بین ارز آزاد و دولتی را چه کسی استفاده می‌کند؟ تولیدکننده یا صراف؟ ما نه در سیاست‌های مقداری و نه قیمتی درست عمل نکرده‌ایم. ما سیاست‌های مختلفی داریم اما در هیچ کدام جدی نیستیم. اگر منشا ارز مهم است باید از مبدا جلوی آن را بگیریم. درمورد استثناهای تجاری ملوانی، کوله بری و مناطق آزاد و ویژه باید جدی باشیم و درمورد ممنوعیت واردات ببینیم آیا به اهدافمان که در سال ۹۷ درمورد آن بحث کردیم رسیده‌ایم یا نه.

عدم ثبات قوانین و مقررات به همه بازیگران اقتصادی آسیب جدی می‌زند

وی همچنین افزود: یکی از مشکلات تغییر مکرر قوانین حوزه تجاری و ارزی است. دولت قوانین را به مصوبات دستگاه‌ها واگذار کرده و هرروز مصوبات متعدد و جدید ایجاد می‌شود. یک روز واردات موز ممنوع است یک روز کشمش و ... قانون احکام دائمی که تصویب شد در کمتر از یک سال مصوبات مختلف از دستگاه‌های مختلف جلوی آن را گرفت. این عدم ثبات قوانین و مقررات به همه دستگاه‌ها آسیب جدی می‌زند و دستگاه‌های نظارتی نیز ممکن است حتی از آخرین قوانین اطلاعی نداشته باشند چون به درستی اطلاع‌رسانی نمی‌شود. عباراتی که در بخشنامه‌ها می‌آید بار حقوقی دارد اما بدون توجه صادر می‌شود. در قانون مبارزه با قاچاق، بندی با عنوان سامانه مقررات تجاری آمده و وزارت صنعت، معدن و تجارت ملزم شده‌است این سامانه را بالا بیاورد و گفته‌است تنها سامانه‌ای که در حوزه قوانین و مقررات باید مرجع باشد این سامانه است و بعد از تشکیل این سامانه هر قانونی خارج از این سامانه لازم الاجرا نیست که این سامانه الآن وجود ندارد. در قانون حداکثر استفاده از توان تولید داخلی مصوب ۹۸ می‌گوید گروهی بنشینند ممنوعیت‌ها را مشخص کنند. اگرچه با ممنوعیت موافق نیستیم و سیاست‌های تعرفه‌ای مناسب تر است. با ممنوعیت عملاً از کالای ایرانی حمایت نمی‌شود چون به صورت قاچاق می‌آید اما با تعرفه کمتر. درمورد ممنوعیت واردات کالاها هر سال مصوبه سران قوا می‌گوید تا زمانی که این مصوبه نیاید همچنان فهرست کالاهای قبلی باقیست.

علی دادی اضافه کرد: در بحث مدیریت استثنائات تجاری نه تنها رو به جلو نمی‌رویم بلکه داریم عقب می‌رویم. دره‌مین مدت چند بازارچه مرزی ایجاد شده‌است چون هرچایی می‌رویم می‌خواهیم مردم را خوشحال کنیم. استثنائات تجاری را باید محدود کنیم نه این که هرروز آن را گسترش دهیم. عدم مدیریت استثنائات تجاری که بخش زیادی از مصارف ارزی را تشکیل داده‌است و به اقتصاد رسمی فشار می‌آورد خیلی زیاد شده‌است. در سال

۱۳۹۷ قیمت حمل کامیون ته لنجی ۴۰ برابر شد چون مسیر بسیار بازی ایجاد شد که کالا بتواند از آن مسیر وارد کشور شود و تقاضا برای این مسیر افزایش یافت. اقتصاد ما در حال تغییرات متعدد است و بخش زیادی از مشکلات به همین دلیل است.

لزوم ثبت سفارش متناسب با منابع ارزی و نیازهای کشور

وی خاطرنشان کرد: ثبت سفارش و ثبت آماری باید متناسب با منابع ارزی و با بررسی نیازهای کشور انجام شود. در غیر این صورت هر کس هر کالایی و به هر میزان می‌خواهد به کشور وارد می‌کند و ضمن مصرف ارز کشور، نظم را در اقتصاد از بین می‌برد. در حوزه سیستم‌های تجاری باید نظارت ارزی خود را خیلی جدی‌تر انجام دهیم. مساله ثبت آماری در استثنائات تجاری آغاز شده‌است اما باید خیلی جدی‌تر انجام شود.

علی دادی در پایان تاکید کرد: اگر برنامه‌ریزی انجام می‌دهیم باید بلندمدت باشد و از موارد کوتاه‌مدت بگذریم. اگر واردکنندگان بدانند دولت در اجرای قانون جدی است متناسب با آن برنامه‌ریزی‌های خود را انجام می‌دهند. مثلاً امحای کالای قاچاق در نگاه کوتاه مدت این است که کالایی که ارز برای آن صرف شده‌است از بین می‌رود اما در بلندمدت به نفع کشور است و بازدارندگی ایجاد می‌کند.

نتیجه سیاستگذاری غلط ارزی، رکود در تولید داخلی و صادرات است

در ادامه این نشست صالح ادیب زاده بنیانگذار گروه توسعه صنایع غذایی تحفه، گفت: تولید یک چرخه زندگی و حیات است. اگر آن را درک کنیم نوع نگاه وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت جهاد، بانک مرکزی و سایر دستگاه‌ها با نهادهای تولیدی متفاوت می‌شود. بر خوردی که با تولیدکننده می‌شود حتی بعضاً از برخوردی که با بازرگان می‌شود سخت‌تر و شدیدتر است. تولید باید یک چرخه ادامه‌دار باشد. یک بازرگان می‌تواند کارش را تعطیل کند اما تولیدکننده نمی‌تواند. تغییراتی که در شیوه و زمان بندی ثبت سفارش ایجاد می‌شود

تبعاتی برای تولیدکننده دارد. آیا اساساً به این تبعات فکر می‌کنیم؟

وی ادامه داد: به طور ناگهانی گروه کالایی ماده اولیه ما را از ۲۲ به ۲۱ تغییر دادند. می‌خواستند منت سر ما بگذارند و بگویند به جای ارز ۳۸ هزار تومانی ارز ۲۸ هزار تومانی به شما می‌دهیم. ما ۴ ماه در وزارت صنعت، معدن و تجارت و جهاد کشاورزی خواهش می‌کردیم که اشتباه می‌کنید، ارز ۲۸ تومانی را به ما می‌دهید که چه شود. اغلب مصرف‌ما صید صیاد است که وزارت جهاد کشاورزی قدرت کنترل قیمت آنان را ندارد. در واقع ۴ ماه تولید ما تعطیل شد چون مواد اولیه داخلی تامین نمی‌شد و جلوی تامین مواد اولیه خارجی را نیز گرفتند. این گروه ۲۱ قواعدی دارد که با تولید ما تطابق ندارد. بعد از ۴ ماه توانستیم مسئولین را قانع کنیم گروه کالایی ما را برگردانند. قبلاً ثبت سفارش در کمتر از ۳۰ روز انجام می‌شد اما الان بیشتر از ۶۰ روز طول می‌کشد. اگر بفهمیم و بشناسیم که حیات تولید یعنی چه، می‌توانیم صف تخصیص ارز را نیز مدیریت کنیم.

عدم تامین ارز برای طرح‌های توسعه‌ای تولید؛ خلأ سیاستگذاری ارزی

ادیب زاده افزود: مسئولین فکر کنند که چه بلایی در بحث صادرات سر تولیدکننده می‌آید. من یک فعالیت تولیدی دارم، وزارت صنعت، معدن و تجارت می‌گوید تولیدکننده براساس سابقه خود حق واردات دارد. تولیدکننده تولیدش را افزایش داده‌است، بازارش را گسترش داده‌است اما می‌گویند حق ندارید بیشتر ثبت سفارش کنید. چرا مسئولین قاعده تولید را درک نمی‌کنند؟ حداقل این را قائل باشید که فرد اگر توانمندی توسعه برای خودش بوجود آورده‌است از او حمایت کنید. متأسفانه این نگاه در سیستم تضعیف شده‌است.

منطق اشتباه در سیاستگذاری ناشی از دور بودن از واقعیت فضای تولید و تجارت است

بنیانگذار گروه توسعه صنایع غذایی تحفه افزود: اگر بحث ترخیص ۹۰ درصد و ۱۰۰ درصد

وضع نمی‌شد چه بلایی سر تولیدکننده می‌آمد؟ از یک طرف بحث ثبت سفارش وجود داشت. از طرف دیگر محدودیت ارزی وجود داشت و از سوی دیگر باید کالا در گمرک باقی می‌ماند تا اتفاقی رخ دهد. این مصوبه باعث شد تولیدکننده بتواند در صف قرار گیرد و کالایش را وارد کند و تولیدش را ادامه دهد. تغییرات قوانین و شرایط در کشور ما آنقدر سریع است که لازم است چنین مسائلی وجود داشته‌باشد. پیله‌وری باید باشد. اما مساله این است که چگونه نظارت و کنترل می‌کنیم.

وی به مثالی در این مورد اشاره کرد: زمانی به کشتی‌های صیادی خارجی مجوز دادند که برای صید ماهی میکروفید که دارای پروتئین خالص ۱۰۰ درصد بوده و ارزش غذایی بالا و کاربردهای ویژه‌ای دارد به ایران بیایند. این کشتی‌ها تخلفاتی انجام دادند و مسئولین به جای شناسایی و روش کنترل تخلفات این مساله را از ریشه زدند. این کشتی‌ها رفتند، این نعمت برداشت نشد و شرکت‌های داخلی نیز متضرر شدند.

ادیب زاده در پایان تاکید کرد: نباید این قدر خشک برخورد کنیم. ما همین الان امکان انتقال ارز به کشورهایی مثل هند و چین را نداریم. چون می‌گویند حتما باید ثبت سفارش و تخصیص انجام شود و حتما از طریق نظام بانکی این انتقال ارز انجام شود. به ما می‌گویند مثلا یک میلیون دلار سهمیه واردات دارید، یک میلیون دلار را وارد می‌کنیم و به عنوان مواد اولیه تولید مصرف می‌کنیم اما دیگر اجازه واردات نمی‌دهند. این قوانین باید اصلاح شود. اگر منطق اشتباه را در قوانین نپذیریم و راهکارهای مناسب برای آن‌ها پیدا نکنیم چه کسی می‌خواهد این اشکالات را برطرف کند؟ با این ابزارها ما را محدود می‌کنند ولی با حل این مسائل می‌توانند کمک کنند حرکت شکل بگیرد.

داشتن پویایی و رویکرد اقتصادی؛ لازمه فرآیندهای ارزی واردات مناسب

در ادامه مهدی دارابی مدیر گروه پولی و بانکی مرکز پژوهش‌های مجلس، گفت: تا کنون

به فرآیندهای ارزی و تجاری به عنوان یک سازه مهندسی و یک فرآیند بروکراتیک نگاه شده‌است نه یک فرآیند اقتصادی. ثبت سفارش، تخصیص، پیمان سپاری و... را در ادبیات اقتصادی جهان کنترل‌های ارزی می‌نامند. کنترل‌های ارزی همه اقداماتی است که سیاستگذار برای کنترل نرخ ارز انجام می‌دهد. کنترل‌های ارزی برای زمانی است که موازنه پرداخت‌های خارجی کشور در معرض شوک باشد. کشور ما در چنین شرایطی است که دلیل آن اتکای شدید به صادرات نفتی در چند سال اخیر و کسری مزمن در تراز تجاری غیرنفتی و دومین دلیل تحریم‌ها و شوک‌های خارجی است. حتی صندوق بین‌المللی پول هم به کنترل‌های ارزی توصیه می‌کند اما با شروط و قواعد آن.

وی ادامه داد: مهم‌ترین مساله کنترل‌های ارزی بازگشت ارز است. کنترل‌های ارزی یک ابزار موقتی و کمکی برای سیاستگذار ارزی و تجاری برای کنترل مقداری است. در حالت عادی بدون کنترل ارزی در نظام ارزی شناور مدیریت شده سیاستگذار ارزی صرفاً با خرید و فروش ارز باید نرخ را کنترل کند. در شوک‌های ارزی بانک مرکزی صرفاً با خرید و فروش ارز نمی‌تواند نرخ ارز را کنترل کند. کنترل نرخ ارز به معنای تثبیت نیست بلکه به معنای کاهش نوسانات نرخ ارز حول روند بلندمدتش است. کنترل ارزی برای این است که سیاستگذار علاوه بر خرید و فروش ارز، بتواند با کنترل طرف عرضه و تقاضا نیز نرخ ارز را کنترل کند. ۹۰ درصد مشکلات در فرآیندهای ارزی و تجاری مربوط به این مساله است. ما می‌خواهیم به لحاظ مقداری عرضه و تقاضای بازار ارز را کنترل کنیم. مشکل آنجاست که ما در کنار کنترل مقداری کنترل قیمتی هم می‌کنیم. ما نمی‌توانیم هم کنترل مقداری کنیم هم کنترل قیمتی به شکل تعیین دستوری نرخ ارز. این دو سیاست باهم ناسازگارند و در شرایط فعلی نتیجه بکارگیری همزمان این دو سیاست این است که هر دو ناکارآمد شده‌اند. تا وقتی دو سیاست قیمتی و مقداری باهم اجرا می‌شود واردات ۹۰ درصدی، رسوب، بخشنامه‌های شبانه و... وجود خواهد داشت.

وی افزود: دومین ریشه چالش فرآیندهای ارزی و تجاری این است که کنترل‌های ارزی ذاتا موقتی است و اولین عارضه جانبی آن اصطکاک‌هایی است که بر سر راه تولیدکننده، واردکننده و صادرکننده ایجاد می‌شود. دومین عارضه آن دونرخی یا چندنرخی شدن بازار ارز است که در اثر کنترل‌های ارزی رخ می‌دهد. مشکل ما این است که نگاهمان به کنترل‌های ارزی ابزار موقتی نیست. شرط کنترل‌های ارزی این است که همواره با تسهیل باشد. ما از سال ۱۳۱۰ تا الآن کنترل ارزی داشته ایم اما قوانین آن زمان بهتر بود چون با وجود کنترل‌های ارزی، با تعیین دستوری نرخ ارز اصطکاک‌های مازاد ایجاد نمی‌کردند.

اتخاذ همزمان سیاست کنترل مقداری و کنترل قیمتی در حوزه ارز شدنی است

دارایی افزود: اختلال را باید از زاویه بازار نگاه کنیم که طرف عرضه و تقاضا دارد و یک بعدش هم قیمت است. مهم ترین مساله صادرات این است که صادرکننده مساله بازگشت ارز را دارد که به خاطر نرخ ارز است. صادرات غیرنفتی ما در ۶ ماهه اول امسال ۶ درصد کاهش داشته‌است. نمی‌توانیم به صادرکننده بگوییم سرمایه‌گذاری کند و صادراتش را به نرخي که دولت می‌گوید انجام دهد. هر مدیری که نرخ ۳۷۵۰۰ گذاشته‌است آیا حاضر است خودش با این نرخ صادرات کند و ارزش را تحویل بانک مرکزی دهد؟ طبق برنامه توسعه باید ۲۳ درصد یعنی ۱۰، ۱۲ میلیارد دلار صادرات ما افزایش یابد. چه کسی با این مشکلات ارزی و نرخ‌های دستوری می‌آید صادرات کند؟ مهم ترین مشکل ما سیاست‌های بانک مرکزی است که نرخ گذاری کرده‌است. ما موافق پیمان‌سپاری ارزی هستیم اما وقتی پیمان‌سپاری می‌کنیم باید تلاش حداکثری ما این باشد که تسهیل کنیم. پیمان‌سپاری به اندازه کافی مشکل ایجاد می‌کند؛ با نرخ گذاری و رفع تعهد ارزی مشکلات را چندبرابر نکنیم.

این کارشناس اقتصادی اظهار داشت: در بحث تقاضا مشکل تولیدکننده و واردکننده این است که ما مهندسی به تولید نگاه می‌کنیم. تولید یک موجود زنده و در جریان است. امروز

نمایشگاهی در چین ۳۰ درصد تخفیف گذاشته‌است؛ تولیدکننده الآن باید کالایش را بخرد. به دلیل شوک‌های اقتصادی تولیدکننده امروز باید کالا را وارد کند تا تولیدش متوقف نشود و کارگزارانش بیکار نشوند. ما با یک سازه مهندسی مواجه نیستیم بلکه با موجودی مواجهیم که حیات دارد. من با این که وزارت صنعت، معدن و تجارت نسبت به بانک مرکزی صلاحیت بیشتری در تخصیص دارد و این که به عنوان گلوگاه در ثبت سفارش قرار بگیرد موافقم. اما این در دنیا تجربه شده‌است؛ این مساله با بازار سهمیه حل می‌شود. قبلا رانت واردات به این صورت تقسیم می‌شد که هرکس بیشتر صف بایستد رانت می‌گیرد. ما الآن رانت را به واردکننده‌هایی می‌دهیم که سابقه واردات دارند. قطعا الآن سهمیه واردات بین کسانی که سابقه واردات دارند و کسانی که ندارند معامله می‌شود.

وی ادامه داد: در بحث نرخ ارز نمی‌دانم کشور قانون دارد یا نه. در ماده ۲۰ احکام دائمی توسعه آمده‌است که نظام ارزی کشور شناور مدیریت شده‌است و بانک مرکزی فقط حق دارد مداخله مقداری کند نه قیمتی. خلاف قانون این کار را کرده‌ایم و صادراتمان را نابود کرده‌ایم. فساد هم پشت این وجود دارد. تفاوت ۵۰ هزار تومان و ۳۷۵۰۰ به نفع چه کسی است؟ من نمی‌دانم چرا هیئت عالی نظارت مجمع تشخیص مصلحت نظام ورود نمی‌کند؟ این وضعیت با بند ۱۹ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی تناقض دارد. آقای رئیسی از قبل از ریاست جمهوری اذعان داشتند که نرخ ۴۲۰۰ فسادزا است.

نرخ ارز تعیینی برای بازگشت ارز صادراتی، مانعی برای افزایش صادرات

وی همچنین افزود: در طرف واردات، مهم‌ترین مساله این است که سیاستگذار می‌گوید ما منابع ارزی مشخصی داریم و بیشتر از آن نمی‌توانیم وارد کنیم. لذا تخصیص و ثبت سفارش را یا باید صفی کنیم، یا با رانتی مثل ۱۲۵-۸۵ بدهم و بالاخره باید به نحوی این واردات را توزیع کرد. از آن طرف تولیدکننده می‌گوید من با شوک ارزی مواجهم و حتی حاضر

هزینه‌اش را بدهم اما مطمئن باشم کالایم را هر وقت خواستم می‌توانم وارد کنم. راه حل این مساله بازار سهمیه است. وزارت صنعت، معدن و تجارت طبق گروه‌های کالایی موجود سهمیه واردات را مشخص کند، هر کسی سهمیه داشت بتواند واردات کند و هر کس نخواهد می‌تواند آن را بفروشد و واردکننده هم بداند هر زمانی می‌تواند آن را بخرد و به راحتی واردات انجام دهد. حتی می‌توانیم سهمیه را به صادرکننده‌های خرد بدهیم که تشویق شوند.

وی خاطرنشان کرد: از سمت صادرات اولین مساله خود نرخ ارز است. مساله رفع تعهد صادرکننده باید تاحد ممکن تسهیل شود. یکی از مسائل این است که مدیریت وجوه ارزی صادرکننده تسهیل شود. خیلی ساده است. یک صادرکننده یک روز ارزشش را یک دلار زودتر می‌آورد، به او یک اوراق مهلت می‌دهیم، این را فرد دیگری می‌خرد که راضی است ارز خود را دیرتر بیاورد و اوراق مهلت را هم بخرد و هزینه‌اش را بپردازد و مدیریت وجوه ارزی‌اش را بتواند انجام دهد. خیلی کارها می‌تواند از طریق بازاری حل شود.

داریابی اضافه کرد: در قانون آمده است که واردات درمقابل صادرات عملا برای صادرکنندگان خرد آزاد است اما با توجه به جذابیت نرخ ۳۷۵۰۰، در سمت تقاضا محدودیت هست و قیمت تعادلی که با این نرخ در میاید برای صادرکننده خرد جذاب نیست. راه حل من این است که تفکیک بازار انجام شود و بخشی از واردات مجاز که می‌خواهند واردات در مقابل صادرات کنند، حجمشان بیشتر شود تا نرخ واقعا جذاب شود یا این که سهمیه صادرات را به صادرکنندگان خرد بدهیم. باید یک بازار رسمی متشکل بدون دخالت‌های دستوری داشته باشیم که همه ارزها به آن بازار رسمی بیاید اما در کوتاه مدت می‌توان این راهکارها را در پیش گرفت.

استفاده از ابزارهای تشویقی برای افزایش بازگشت ارز حاصل از صادرات

وی خاطرنشان کرد: با توجه به این که موازنه خارجی پرداخت‌های کشور ما به دلیل کسری

مزمن تجاری و به دلیل شوک‌های خارجی در معرض شوک و عدم تعادل هست کنترل‌های ارزی را لازم داریم. کنترل‌های ارزی اصطکاک‌ها را افزایش می‌دهد و نرخ بازار غیررسمی ایجاد می‌کند و ما باید سعی کنیم اصطکاک‌ها را به حداقل برسانیم. مساله اساسی و مهم در چالش‌های فرآیندهای ارزی و تجاری این است که سیاست‌های مقداری و قیمتی را باهم اعمال می‌کنیم. تا زمانی که این دو را همزمان داشته باشیم شاهد انواع اصطکاک‌ها، تخلفات، مفاسد و ... خواهیم بود. باید بین سیاست قیمتی و مقداری یکی را انتخاب کنیم. اگر هم می‌خواهیم نظام قیمت‌گذاری دستوری داشته باشیم کل نظام تولید و واردات و صادرات را دولتی کنیم و تا آخر زنجیره توزیع را برعهده بگیریم. اگر نمی‌توانیم تنها به کنترل‌های مقداری آن هم به صورت حداقلی و تعدیل شده بسنده کنیم.

دارایی در پایان تاکید کرد: موازنه پرداخت‌های خارجی ما تنها با کنترل‌های ارزی درست نمی‌شود. ما هم به کنترل‌های ارزی نیازمندیم هم تعدیل تدریجی نرخ ارز. کشوری که دچار ناترازی‌های شدید اقتصادی است و در کوتاه‌مدت و میان‌مدت امکان حل ناترازی‌هایش وجود ندارد متأسفانه باید نرخ ارزش طبیعتاً افزایش پیدا کند. باید انتخاب کنیم که یا تدریجی نرخ ارز را افزایش دهیم یا به صورت جهشی و پله‌ای نرخ ارز افزایش پیدا خواهد کرد. کل اقتصاد کشور معطل نگاه قیمت‌گذاری است. در نظام بازنشتگی، تولیدی، مصرفی و ... همه کشور معطل این نگاه است که فکر می‌کند قیمت را می‌شود کنترل کرد. اصل مساله اینجاست. همه کنترل‌های ارزی زمانی جواب می‌دهد که قیمت‌گذاری را رها کنیم.

حذف روابط غیررسمی؛ یکی از راهکارهای کاهش صف ثبت سفارش

در ادامه این نشست مراد محمدی، پژوهشگر اقتصاد کشاورزی، گفت: این که ۵۰ میلیارد دلار درآمد ارزی که به سختی به دست می‌آید صرف چه اموری شود، مساله مهمی است. بانک مرکزی هم صحبتش این است که هر وقت ۱۸ میلیارد دلار دست من بوده‌است در اختیار کشاورزی قرار داده‌ام. امسال به نظر می‌رسد مدیریت مصرف منابع ارزی در حوزه واردات کالاهای اساسی و نهاده‌های دامی بهتر انجام شده‌است. تاکید در وزارت جهاد بر

این است که به دلیل عدم تامین نهاده‌ها، تولید دچار مشکل نشود که به نظر می‌رسد امسال اتفاقات خوبی افتاده است هرچند که ممکن است همچنان مشکلاتی برای صادرکنندگان و واردکنندگان وجود داشته باشد.

وی ادامه داد: تسهیل فرآیندهای واردات و حذف روابط غیررسمی می‌تواند یکی از راهکارهای کاهش صف ثبت سفارش و تسهیل فرآیند ثبت سفارش، تخصیص و تامین ارز باشد. بحث بعدی اطلاع رسانی رسمی به واردات کننده‌هاست. بحث بعدی عدم ایجاد انحصار در واردات توسط گروه‌ها و افراد خاص است. باید برویم به سمت این که یک محیط رقابت سالم و غیر انحصاری شکل بگیرد. لزومی ندارد به سمت واردات کالایی که امکان تولیدش در داخل هست برویم. برای واردات هر کالا باید اولویت‌سنجی شود که چقدر اولویت ورود آن کالا به کشور وجود دارد و چه اثری روی بازار می‌گذارد.

تسریع در ترخیص کالا از کمبود صنعتی کالا و فشار بر منابع ارزی جلوگیری می‌کند

این پژوهشگر اقتصاد کشاورزی اظهار داشت: با حذف انحصار، کارآمدسازی نظام توزیع کالایی و تسریع در ترخیص کالاها می‌توان به این بخش کمک کرد چون در بازار کمبودهای صنعتی ایجاد می‌شود. مثلاً ۴ میلیون تن نهاده در گمرک داریم اما تولیدکننده می‌گوید آن نهاده را ندارم. این موجب فشار بر تامین ارز کشور می‌شود.

وی همچنین افزود: ذرت یک گیاه پر آب بر است و حدود ۱ میلیون تن در کشور تولید و حدود ۷ میلیون تن وارد می‌شود. وقتی در دنیا برای فرد خاصی انحصار ایجاد کردید که کشور ما را با ایشان می‌شناسند ایشان هم با گرفتن ارز از بانک مرکزی به نرخ جهانی کشور را دچار فشار تامین ارز می‌کند. مثلاً اگر فرض کنیم قیمت جهانی ذرت تنی ۲۲۰ دلار است، انحصارگر ارز آن را به ازای هر تن ۲۲۰ دلار از بانک مرکزی می‌گیرد اما در اصل به ازای هر تن ۱۸۰ دلار پرداخته است و به این ترتیب فشار بیشتری بر منابع ارزی وارد کرده است.

این مسئله برای سایر نهادهای دامی نیز صادق است.

وی تأکید کرد: مسائلی که در مورد روش‌های رسمی واردات هست در مورد صادرات نیز وجود دارد. مثلاً صادرات غیر رسمی دام زنده از طریق قاچاق به راحتی صورت می‌گیرد و ارزش آن نیز باز نمی‌گردد.

افزایش شفافیت و تقویت تولید داخل؛ ۲ راهکار کاهش صف ثبت سفارش

محمدی اضافه کرد: افزایش اطلاعات در مورد نیاز کالا بسیار مهم است. ما مثلاً فلان کالا را ۳۰۰ هزار تن نیاز داریم و حدود ۶۰ درصد آن از واردات تامین و بقیه در داخل تولید می‌شود. بعد ما ۹۰۰ هزار تن ثبت سفارش کالا را انجام می‌دهیم. این سیاستگذار را دچار سردرگمی خواهد کرد. اگر این موارد را در کنار هم قرار دهیم می‌توان یک تصمیم درست گرفت.

وی خاطرنشان کرد: شفاف‌سازی، ایجاد بانک‌های اطلاعاتی و تقویت تولید داخل می‌تواند خیلی از چالش‌ها را حل کند. در مورد تقویت تولید داخلی، روسیه یک زمانی برای نان مملکتش دچار مشکل بود اما به واسطه تقویت تولید داخلی الآن دارد قیمت محصولات غذایی را در دنیا تعیین می‌کند. این مهمترین کار است و در آن حالت نیازهای وارداتی و متعاقب آن مشکلات ارزی کمتر خواهد شد.

در فقدان آمارهای دقیق تجارت خارجی، هرگونه سیاست کنترلی نبرد با دشمن فرضی است

در ادامه این نشست محمد مهدی فامیل محمدی کارشناس اقتصادی، گفت: با توجه به اینکه بخش قابل توجهی از واردات با استفاده از منابع حاصل از فروش نفت انجام می‌شود، برای بررسی تراز تجاری کشور باید صادرات را بصورت مجموع نفتی و غیرنفتی در نظر گرفت و در این صورت کشور با مازاد ارزش مواجه است، با این حال بانک مرکزی به درستی همچنان

کنترل‌های ارزی سخت‌گیرانه خود را اعمال می‌کند. اولین علت اینکه رفتار دولت همچنان مشابه شرایط کسر تراز تجاری است، وجود خطاهای بزرگ در آمار تجارت کشور هم به دلیل حسابداری غلط و هم به دلیل وجود مقادیر عمده در تجارت غیررسمی است. در شرایطی که وضعیت صحنه تجارت خارجی اینچنین برای دولت مبهم باشد، هرگونه سیاست کنترلی نبرد با دشمن فرضی است و لزوماً به نتیجه صحیح منجر نمی‌شود؛ چنانکه سال‌هاست با انواع سیاست‌ها در صدد کوچک‌سازی بازار غیررسمی ارزی و کالایی هستیم و به هدف نزدیک نشده‌ایم.

وی در ادامه گفت: علت دوم ضرورت رفتار کنترلی در بازار ارز، وجود منابع ارزی در حوضچه‌های مختلف و بعضاً غیرقابل استفاده است که منابع ارزی را دچار کمیابی و بانک مرکزی را ملزم می‌کند برای استفاده از منابع در دسترس و پرتقاضا محدودیت در نظر بگیرد. با این حال در همه سیاست‌های کنترلی حتماً باید خروجی سیاست ارزیابی شود تا مضرات آن بیش از منافع آن نباشد و همچنین با سایر سیاست‌های اقتصادی در تناقض نباشد. به طور مثال وضع ممنوعیت ترخیص ۹۰ درصدی در قانون مبارزه با قاچاق کالا، موجب می‌شود فشار ناکارآمدی سیاست‌گذاری ارزی کشور به دوش تولیدکننده و بازرگان منتقل شود. به همین دلیل ضرورت دارد مجدداً شورای امنیت کشور مجوز ترخیص ۹۰ درصدی را که در همین هفته منقضی شده، تمدید کند تا لطمه‌ای به حوزه تولید و صادرات وارد نشود.

کلیپ نشست اول

فیلم کامل نشست اول

پیمان سپاری ارزی صادرکنندگان؛ ضرورت و الزامات

نشست دوم؛ وزارت امور اقتصادی و دارایی

نشست «پیمان سپاری ارزی صادرکنندگان؛ ضرورت و الزامات» به عنوان دومین نشست تخصصی از دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی، روز سه‌شنبه هفتم آذرماه ۱۴۰۲، با حضور جمعی از اساتید و صاحب‌نظران و فعالان این حوزه در وزارت امور اقتصادی و دارایی برگزار شد.

عبدالمجید دهقانیان سرپرست دفتر ارزش گمرک ایران، رویا عاطفی منش رییس گروه ارز و موازنه پرداخت‌های وزارت امور اقتصادی و دارایی، احسان قمری کارشناس تجارت بین‌الملل، احمد معروف‌خانی رئیس هیات مدیره اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفتی، محمدمهدی گرجی مدیر بازرگانی داخلی شرکت بازرگانی پتروشیمی، زین العابدین هاشمی دبیر اتحادیه صادرکنندگان خشکبار، سامان ملک پور کارشناس ارزی وزارت امور اقتصادی و دارایی، حسین عطالهی کارشناس اقتصادی، افشین غلامعلی پور کارشناس انرژی اندیشکده

اقتصاد مقاومتی و سید محمدرضا موسوی کارشناس اندیشکده اقتصاد مقاومتی اعضای اصلی این نشست بودند.

در این نشست به سوالات زیر پاسخ داده شد:

۱- چه چالش‌هایی بر سر راه اجرای سیاست پیمان‌سپاری ارزی وجود دارد و ریشه این چالش‌ها چیست؟

۲- با توجه به محدودیت منابع ارزی در شرایط فعلی و ضرورت بازگشت ارزهای صادراتی، چه راهکارهایی به منظور تسهیل این امر و اصلاح چالش‌های آن می‌توان ارائه داد؟

۳- در شرایط فعلی چگونه می‌توان با استفاده از بسترهای موجود به سطح بالاتری از اشراف دست یافت؟ تا چه میزان امکان استفاده از بسترهای نوین به منظور افزایش اشراف بانک مرکزی وجود دارد؟

عدم شفافیت زنجیره ارزش کالاهای وارداتی و صادراتی چالش بزرگ تعیین ارزش گمرکی

در ابتدای این نشست عبدالمجید دهقان‌یان سرپرست دفتر ارزش گمرک ایران، گفت: زنجیره ارزش ما از تولید تا مصرف کننده نهایی نه در واردات و نه در صادرات شفاف و مشخص نیست. شاید عمده‌ترین دلیل مشکلات همین عدم شفافیت باشد. موضوع دیگر بخشنامه‌های ناگهانی است که بازرگانان را در وضعیت غیر قابل پیش‌بینی و نابسامانی قرار می‌دهد. این را قبول داریم که وضعیت اقتصاد کشور مطلوب نیست و به دلیل مسائلی مثل تحریم‌ها باید قوانین خاصی اعمال شود؛ از یک طرف نه می‌توان به طور کامل به بازار آزاد روی آورد و از طرف دیگر دولت نیز به طور مشخص نقش آفرینی نمی‌کند.

وی ادامه داد: در بررسی ارزش چه در واردات و چه در صادرات، گمرک به قوانین عمل می‌کند و نمی‌تواند از آن عدول کند. مثالی هم بوده است که ارزش یک کالا با پیشنهاد یک

انجمن افزایش پیدا کرد و بعد از اعمال، اولین مخالف همان انجمن بود و تهدید کرد که تولید را تعطیل می‌کند. این درحالیست که ارزش کالاهای صادراتی عموماً در حد کف قیمت صادراتی تعیین می‌شود. اما تولیدکنندگان معتقدند اگر ارزش‌ها بالاتر برود صادرکنندگان متضرر می‌شوند.

ارزش کالاهای صادراتی ابتدا به نرخ ریال ثبت شود و با نرخ ارز متناسب تسعیر شود

سرپرست دفتر ارزش گمرک ایران گفت: بر اساس قانون، ارزش صادراتی باید معادل قیمت تمام شده درب کارخانه به اضافه قیمت نقل و انتقال تا مرز ایران باشد و گمرک نمی‌تواند از این قانون عدول کند و قیمت فروش کالاها در خارج از کشور را مبنا قرار دهد.

دهقانیان اضافه کرد: پیشنهاد من این است که در امور گمرکی، ارزش کالاهای صادراتی ابتدا به نرخ ریال ثبت شود و با نرخ ارز متناسب تسعیر شود. در رسیدگی به ارزش کالای صادراتی تلاش کرده‌ایم از نظر کارشناسان، دستگاه‌های متخصص و همچنین صادرکنندگان استفاده کنیم.

وی خاطرنشان کرد: تا قبل از سال ۱۳۹۷، گمرک الزامی در تعیین ارزش کالاهای صادراتی نداشت، اما از سال ۱۳۹۷ و در کنار اعمال سیاست‌های رفع تعهد ارزی، گمرک متولی تعیین ارزش کالاهای صادراتی شد و به دلیل افزایش نرخ ارز، ارزش کالاهای صادراتی به مرور کمتر و کمتر شد. در ادامه با فشار تورمی، تولیدکنندگان تقاضا کردند که ارزش کالاهای صادراتی افزایش پیدا کند. امروز نرخ مبنای تسعیر ارزش کالاهای صادراتی نرخ ETS است. در مجموع امروز من از کیفیت تعیین ارزش کالاهای صادراتی از سوی گمرک دفاع می‌کنم.

تعدد آیین‌نامه‌های اجرایی، نقطه ضعف اساسی رفع تعهد ارزی

در ادامه این نشست احسان قمری کارشناس تجارت بین‌الملل، گفت: بحث رفع تعهدات

ارزی که به غلط با عنوان «پیمان سپاری ارزی» مطرح می‌شود، از سال ۹۷ و با خروج آمریکا از برجام و تشدید تحریم‌ها، به طور جدی تری در دستور کار قرار گرفت. در ۶ ساله که از اعمال این سیاست می‌گذرد تجربیات زیادی به دست آورده‌ایم. در دوران بعد از جنگ تا سال ۱۳۷۹ نیز پیمان سپاری ارزی اجرایی شده بود ولی به جز این دو بازه، کشور در اعمال این سیاست تجربه نداشت و حکمرانی رفع تعهدات ارزی فاقد ادبیات و تجربه بود. اما امروز با وجود این تجربیات، نه دولت از اعمال این سیاست راضی است و نه صادرکنندگان راضی هستند. به جز محصولات پتروشیمی و پایین دستی و بالادستی نفت، حدود ۱۵ میلیارد دلار کالا از کشور صادر می‌شود.

وی افزود: یکی از مشکلات در زمینه رفع تعهدات ارزی، تکرر آیین نامه‌ها و مصوبات است که از گمرک تا صادرکنندگان را با مشکلات زیادی مواجه کرده است. باید بین سیاست‌های ارزی و تجاری تفاوت قائل شد و بین آن‌ها همسویی ایجاد کرد. مسئول سیاست تجاری وزارت صنعت، معدن و تجارت و مسئول سیاست ارزی بانک مرکزی است. در ابتدای اعمال سیاست‌های رفع تعهد ارزی، بانک مرکزی یک بازیگر محل و بلا تکلیف بود و عملاً به به‌عنوان تصدی‌گر بازگشت ارز صادراتی و تخصیص‌دهنده ارز به واردات ایفای نقش می‌کرد.

بانک مرکزی صلاحیت تصمیم‌گیری در خصوص رفع تعهد ارزی را ندارد

قمی ادامه داد: از نظر من بانک مرکزی این صلاحیت را نداشت که در خصوص رفع تعهد ارزی صادرکنندگان و تخصیص ارز به واردات تصمیم‌گیری کند. برخی صادرکنندگان از سال ۱۳۹۷ هنوز پرونده باز رفع تعهد ارزی دارند و این مشکل ریشه در عدم اعتماد به صادرکنندگان دارد. تکرر و تعدد آیین‌نامه‌ها و تغییرات سریع دستورالعمل‌ها نیز ریشه در همین عدم صلاحیت فنی بانک مرکزی برای تصمیم‌گیری در خصوص رفع تعهدات ارزی دارد.

این کارشناس تجارت بین‌الملل بیان داشت: در اواخر سال ۱۳۹۹ و اوایل سال ۱۴۰۰، بالاخره تصمیم گرفته می‌شود که مصوبات تجمیع شود؛ هرچند بازهم در آن دوره بانک مرکزی بازهم به صورتی غیر کارشناسی ورود کرد و مصوبه کمیته اقدام ارزی را تغییر داد. با اینحال تجمیع آیین‌نامه‌ها با وجود مشکلات اعمال شده از سوی بانک مرکزی، در نهایت مفید واقع شد و به نسبت قبل شرایط بهتری در رفع تعهد ارزی صادرکنندگان حاکم شد. من معتقدم در حوزه حکمرانی ابزار ما برای ایفای تعهدات ارزی صادرکنندگان غلط است و در این زمینه انتقاد به بانک مرکزی وارد است. من از طرفداران سیاست تثبیت هستم ولی باید توجه داشته باشیم که اعمال این سیاست به چه قیمتی تمام می‌شود. من فکر میکنم امروز این سیاست تثبیت به قیمت تبدیل شدن رویه واردات در قبال صادرات به پولشویی درحال اجراست.

سیاست‌های ارزی، تجاری و صنعتی باید با یکدیگر هماهنگ باشد

وی اظهار داشت: سیاست‌های ارزی، تجاری و صنعتی باید در کنار یکدیگر دیده شود. امروز مهمترین مشکل ما در تجارت واردات کالاهای با ارزش افزوده و صادرات کالاهای با ارزش کمتر است. هر تن کالای وارداتی ایران بالای ۱۲۰۰ دلار است ولی در مقابل کالاهای صادراتی ایران به ازای هر تن کمتر از ۴۰۰ دلار صادر می‌شود. اگر بناداریم سیاست‌های ارزی و تجاری و صنعتی به درستی اعمال شود باید برای این مسئله نیز تدبیری بیاندیشیم. قمری در ادامه گفت: بانک مرکزی از روز اول سیاست رفع تعهد ارزی، با ریاست‌های مختلف معتقد بودند سامانه نیما لنگرگاه نرخ ارز است. در واقع نرخ در این سامانه برای بانک مرکزی بسیار مهم است و از طریق این سامانه ارز خیلی از نیازهای کشور را تامین می‌کند. اما تمرکز بر نیما به قدری بود که از مسائل دیگر چشم پوشی شد. من یکی از مخالفان واردات در مقابل صادرات خرد هستم چراکه این فرآیند یک صادرکننده را به یک واردکننده تبدیل می‌کند که تخصصی در این زمینه ندارد.

رفع تعهد ارزی همه صنایع نباید یکسان باشد

این کارشناس تجارت بین‌الملل افزود: ابتدا باید تعیین کنیم که سهم بخش‌های مختلف در صادرات چقدر است و بعد از آن سهم هریک از گروه‌های کالایی در تامین ارز واردات چقدر است و بعد از آن باید کیفیت ارزی که هریک از گروه‌های کالایی تامین می‌کنند مورد توجه قرار دهیم. بنابراین اعمال سیاست یکسان برای همه گروه‌های کالایی به هیچ عنوان مطلوب نیست و باید با ابزارهای تشویقی سیاست‌های مطلوب برای هر صنعت تنظیم شود. از سال ۱۳۹۷ تعداد زیادی از صادرکنندگان حدود ۱۰ میلیارد دلار ارز خود را بازنگرداندند و امروز به مرور در حال بازگشت ارزهای خود هستند و تراز سامانه نیما نیز منفی ۱۰ میلیارد دلار شده است که نشان دهنده اهمیت رفع تعهد ارزی صادرکنندگان است.

اختلاف قیمت ارز در بازارهای رسمی و غیر رسمی انگیزه صادرات را کاهش می‌دهد

در ادامه این نشست رویا عاطفی منش رییس گروه ارز و موازنه پرداخت‌های وزارت امور اقتصادی و دارایی، گفت: بعد از خروج آمریکا از برجام منابع ارزی کشور با کمبود مواجه شد و از آن زمان لازم بود محدودیت‌هایی بر هزینه‌های ارزی ایجاد می‌کردیم. تا پیش از تحریم‌ها به دلیل فراوانی منابع نفتی، این امکان فراهم بود که دولت‌ها نرخ ارز را تا حدودی در قالب یک رژیم میخکوب ارزی، پایین نگه‌دارند. اما بعد از تشدید تحریم‌ها ایران به ناچار به سمت رژیم چند نرخ حرکت کرد که بر اساس تجربه کشورها، صرفاً باید در یک بازه کوتاه مدت و در دوره گذار اعمال شود و به سرعت کنار گذاشته شود.

وی ادامه داد: وقتی صادرکننده می‌تواند ارز حاصل از صادرات خود را در بازار غیر رسمی بیش از ۵۰ هزار تومان بفروشد و ما او را مجبور می‌کنیم که ارز را به قیمتی حدود ۳۷ هزار تومان بفروشد، طبیعی است که انگیزه عرضه ارز از سوی آن‌ها را کاهش می‌دهیم و مشکل از همین جا شروع می‌شود. در این زمینه روش اجرا نیز با چالش‌هایی مواجه بود و در برخی

بازه‌ها تعدد بخشنامه‌ها به قدری بود که ماهم عقب می‌ماندیم. به طور مثال صادرات ریالی به عراق و افغانستان یا رفع تعهد به شکل پلکانی بارها دچار تغییر شد که بخش خصوصی را دچار سردرگمی می‌کرد.

واردات در ازای صادرات بهترین روش برای تعهد ارزی صادرکنندگان است

رییس گروه ارز و موازنه پرداخت‌های وزارت امور اقتصادی و دارایی همچنین گفت: از طرف دیگر باید به دولت هم توجه کنیم که با کمبود درآمدهای نفتی مواجه شده بود و به منابع ارزی نیاز بیشتری داشت. اما مشکل اینجا بود که شیوه‌های رفع تعهد ارزی ایراداتی داشت و انگیزه صادرکنندگان را کاهش می‌داد. استفاده از کارت‌های بازرگانی یکبار مصرف و موارد دیگر چالش‌های زیادی بود که در این مسیر با آن مواجه بودیم. نکته دیگر اینکه بحث خروج سرمایه از زیر یک میلیارد دلار در سال ۱۳۹۶ به حدود ۶ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۰ رسیده‌است که به نوعی الزام به ارزان‌فروشی ارز در داخل کشور یکی از دلایل آن است. بیش‌اظهاری واردات و کم‌اظهاری صادرات و قاچاق ارز از جمله چالش‌هاست.

وی در پایان گفت: روش‌های رفع تعهد ارزی به مرور زمان تکمیل شد و مواردی مثل پرداخت بدهی‌های خارجی یا واردات در ازای صادرات نیز مطرح شد. به نظر من بهترین شیوه برای رفع تعهد ارزی همین واردات در ازای صادرات است که انگیزه صادرکنندگان را از بین نمی‌برد. در این روش انتقال کوتاه‌مدت صادراتی از سوی صادرکننده به واردکننده، عملاً رفع تعهد ارزی انجام می‌شود. در مجموع انتظار داریم دولت و بانک مرکزی با توجه به بازخوردهای بخش خصوصی روش‌ها را بهبود دهند.

«بازگشت ارز» برای تداوم فرآیند تولید صادرکنندگان ضروری است

در ادامه این نشست زین العابدین هاشمی دبیر اتحادیه صادرکنندگان خشکبار، گفت: کسی با

بازگشت ارز مشکلی ندارد. علاوه بر این اگر تولیدکننده و صادرکننده ارز خود را برنگرداند، به هیچ عنوان نمی‌تواند فرآیند تولید خود را ادامه بدهد و از این جهت نیز بازگشت ارز صادرات برای تولیدکنندگان خصوصا در حوزه محصولات غذایی و خشکبار امری ضروری است. صادرات خشکبار تا سال ۱۳۹۹ روندی صعودی داشت و به حدود ۲.۵ میلیارد دلار رسید ولی در سه سال اخیر روند نزولی را طی کرده است که مسائل مربوط به رفع تعهد ارزی یکی از دلایل این کاهش است و ممکن است تا مرز نابودی نیز پیش برود.

وی ادامه داد: بحث اصلی بر سر این است که شیوه بازگشت ارز حاصل از صادرات چگونه باید باشد. به طور خاص در بخش کشاورزی که نیاز به حمایت دارد و قشر وسیعی از مردم را با خود درگیر کرده است، باید روش‌هایی برای رفع تعهد ارزی در دستورکار قرار بگیرد که مشوق تولید باشد. اما قوانین و مصوبات اعمال شده عکس این روند را محقق کرده است. الان صادرکنندگان محصولات خشکبار اغلب ایرانی نیستند و اتباع کشورهای خارجی در این زمینه نقش آفرینی می‌کنند.

سیاستگذاری برای رفع تعهد ارزی نباید بدون مشارکت صادرکنندگان انجام شود

دبیر اتحادیه صادرکنندگان خشکبار افزود: ارز صادرکننده در اختیار صرافیهاست و بانک مرکزی باید نظارت بهتری بر عملکرد آن‌ها داشته باشد و تولیدکنندگان را وارد فرآیندهای پیچیده رفع تعهد ارزی نکند. در غیر اینصورت شیوه فعلی تبعات منفی قابل توجهی بر بخش تولید خواهد گذاشت.

هاشمی گفت: سیاستگذار بر جزئیات فنی بخش‌های مختلف آگاهی ندارد و به همین دلیل نمی‌تواند سیاست مطلوبی وضع کند. چاره این مشکل کمک گرفتن از فعالان تولید و صادرات است به نحوی که سیاست‌های نهایی با نیازهای واقعی بخش تولید همخوانی داشته باشد. در بازه سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹ به نوعی این اتفاق افتاد و در بخش خشکبار

شاهد رشد صادرات بودیم. ولی امروز سیاست‌ها عملاً مشوق واردات هستند. اگر چین یا هر کشور دیگری برای رفع تعهد ارزی صادرکنندگان سیاست‌گذاری می‌کند، در کنار آن سیاست‌های متعددی برای حمایت از آن‌ها وضع می‌کند.

وی در پایان تاکید داشت: به بیان دیگر تا زمانی که سیاست‌گذاری پشت درهای بسته و بدون نظرخواهی از بخش خصوصی واقعی انجام شود، نتیجه مطلوب حاصل نمی‌شود و تنها صناعی که ارتباطاتی دارند می‌توانند حق خودشان را در این فرآیند بگیرند. اگر واردات در ازای صادرات برای غیر آزاد شود، در یک هفته ۷ تا ۸ هزار تومان نرخ دلار کاهش پیدا خواهد کرد و رفع تعهد ارزی نیز وضعیت بهتری پیدا خواهد کرد.

صادرکنندگان باید در قاعده‌گذاری برای رفع تعهد ارزی مشارکت داده شوند

در ادامه این نشست محمدمهدی گرجی مدیر بازرگانی داخلی شرکت بازرگانی پتروشیمی، گفت: هر مصوبه‌ای با یک هدفی تصویب می‌شود. هرچند ضرورت بازگشت ارز حاصل از صادرات سابقه زیادی دارد ولی در سال ۱۳۹۷ مصوبه رفع تعهد ارزی توسط دولت قبل با هدف ایجاد ثبات در بازار ارز به تصویب رسید. اما مشکل اصلی این بود که قاعده‌گذاری در این خصوص به بانک مرکزی سپرده شد؛ درحالی‌که باید تولیدکنندگان و صادرکنندگان در این زمینه مشارکت داده می‌شدند و در دیگر کشورها نیز به همین شکل است. نتیجه این است که شان این مصوبه از بین رفته است.

وی افزود: در حال حاضر ایران در شرایط تحریمی قرار دارد و باید مزیت رقابتی کشور را در این وضعیت پیدا کنیم و راهبرد پیشرفت کشور را تبیین کنیم و همه سیاست‌ها و همه نهادها باید در خدمت این راهبرد پیشرفت باشد؛ ولی در حال حاضر به این شکل عمل نمی‌کنیم. من با همه احترامی که برای مسئولین بانک مرکزی قائلم معتقدم بانک مرکزی به هیچ عنوان نمی‌تواند در این خصوص قاعده‌گذاری مفیدی داشته باشد. هر روز شاهد

قاعده جدید از سوی بانک مرکزی در اموری مثل کارت‌های بازرگانی، شیوه‌های بازگشت ارز، شیوه تامین ارز واردات، سهمیه‌بندی‌های کالایی، ارزش‌گذاری گمرکی و موارد مشابه هستیم؛ درحالی‌که تولید و تجارت یک فرآیند دو یا سه ماهه نیست و حداقل یک سال به ثبات قانونی نیاز دارد که تولیدکننده بتواند به صادرات برسد. بنابراین این قاعده امروز دست صادرکننده را بسته است.

بانک مرکزی نهاد مناسبی برای اجرای سیاست رفع تعهد ارزی نیست

گرچی گفت: من معتقدم در سیاست رفع تعهد ارزی مشکل اصلی در اجرا کننده است که به دلیل عدم صلاحیت کارشناسی و ناتوانی در تحقق اهداف، کل روند آن را با چالش مواجه کرده است. در این زمینه کمبود زیرساختی و تحریم‌ها نیز مزید بر علت شده است.

مدیر بازرگانی داخلی شرکت بازرگانی پتروشیمی، ظرفیت صادرات صنعت پتروشیمی را تا ۴۰ میلیارد دلار عنوان کرد و افزود: یکی از معضلات بزرگ ما این است که از یک طرف نهادهای مختلف دولت با یکدیگر هماهنگی لازم را دارند و از طرف دیگر دولت‌های مختلف که بعد از یکدیگر وارد اجرا می‌شوند، سیاست‌های به شدت مختلفی را اتخاذ می‌کنند که نشان از آن دارد که روند مشخصی طی نمی‌شود. امروز دستگاه‌های مختلف دولت سیزدهم با یکدیگر مشکل دارند و این مشکل مانع هماهنگی در مسائل حیاتی اقتصاد کشور از جمله در رفع تعهد ارزی شده است.

وی در پایان گفت: برای تصمیم‌گیری درخصوص سیاست رفع تعهد ارزی، ابتدا باید نیازهای ارزی و منابع ارزی به شکل واقع‌بینانه‌ای نوشته شود و برای افزایش منابع درآمدی برنامه‌ریزی شود. پیشنهاد دیگر این است که به جای بخش‌های دولتی، تاجای ممکن تصمیم‌گیری را به بخش خصوصی واقعی بسپاریم و آن را توانمند کنیم. سیاست مهم بعدی اینکه باید به سمت تک‌نرخ حرکت کنیم، تا زمانی که تفاوت نرخ رسمی با نرخ غیر رسمی به این میزان بالا باشد، صادرکننده همواره به دنبال این است که از نرخ غیر رسمی

منتفع شود و به همین دلیل هم می‌بینیم که واردات موبایل که نیاز کشور نیست رونق دارد. نکته دیگر اینکه اگر صادرکننده خودش واردکننده باشد، منشا فساد می‌شود و باید جلوی آن گرفته شود و به جای آن تسهیلات زیادی برای عرضه ارز از سوی صادرکنندگان به دولت و بانک مرکزی فراهم شود.

قابل کنترل نبودن «صرافی‌های تراستی» چالش اصلی رفع تعهد ارزی

در ادامه این نشست حسین عطالهی کارشناس اقتصادی، گفت: اینکه گفته شود در ادبیات نظری اقتصاد کلان کشورها، مسئله‌ای به عنوان رفع تعهد ارزی دیده نمی‌شود، حرف دقیقی نیست. به طور مثال درخصوص کشور چین تجربه‌ای ۷۰ ساله وجود دارد که برای ایران نیز قابل استفاده است و مواردی همچون دسته بندی کالاهای وارداتی برای تخصیص ارز یا الزام صادرکنندگان به بازگشت منابع ارزی در آن دیده می‌شود. آنچه مسلم است اینکه رفع تعهد ارزی و بازگشت ارز حاصل از صادرات به کشور ضرورت دارد، اما شیوه‌های فعلی که در دستور کار قرار دارد حتما با چالش‌هایی مواجه است.

وی افزود: در سابقه پیمان سپاری ارزی، صادرکنندگان بر اساس قانون موظف بودند ارز خود را به شبکه بانکی تحویل دهند که می‌توانست تحت نظارت بانک مرکزی باشد. اما بعد از تحریم‌ها و قطع ارتباط بانک‌های ایران با دیگر بانک‌های جهان، ایران به شیوه استفاده از صرافی‌های تراستی در مبادلات خارجی روی آورد و این صرافی‌ها تحت نظارت و حاکمیت بانک مرکزی قرار ندارد. این مسئله مشکل مهم اجرای پیمان سپاری ارزی یا رفع تعهد ارزی است. مشکل دیگر شکل گیری بازار ارز غیر رسمی و غیر شفاف است که به نوعی به عنوان ابزار دور زدن قوانین پیمان سپاری ارزی یا رفع تعهد ارزی مطرح شده است. مسائلی مثل خالی فروشی و موارد مشابه نیز از جمله مشکلات ایجاد این بازار غیر رسمی است. در چنین شرایطی مهمترین مسئله، تعیین نرخ برای ارز حاصل از صادرات است که باید در مورد آن به طور دقیق تری تامل شود.

بازگشت ارزهای صادراتی برای سرمایه‌گذاری در تولید کشور ضروری است

این کارشناس اقتصادی ادامه داد: کل بده بستان ایران با دنیا حدود ۱۰۰ تا ۱۲۰ میلیارد دلار در سال است. از ۵۲ میلیارد دلار واردات ما در سال ۱۴۰۱، حدود ۷۵ درصد آن صرف امور روزانه می‌شود و بخشی از سرمایه‌ها نیز به کشور بازمی‌گردد؛ در چنین شرایطی بدون ایجاد منابع جدید و مدیریت منابع فعلی، امکان سرمایه‌گذاری برای اقتصاد کشور فراهم نخواهد بود. بنابراین اینکه بانک مرکزی به عنوان مسئول سیاست‌های ارزی، اهمیت ویژه‌ای برای بازگشت ارزهای صادراتی از طریق رفع تعهد ارزی قائل است، قابل احترام است. در طرف منابع حدود ۶۰ تا ۸۰ درصد منابع ارزی از طریق گروه‌هایی مثل پتروشیمی و منابع معدنی حاصل می‌شود و اینکه بانک مرکزی بر این گروه‌های خاص قواعد ویژه وضع می‌کند قابل درک است. در عین حال نباید همه سیاست‌های رفع تعهد ارزی برای همه صنایع و صادرکنندگان به شکل یکسان اعمال شود.

وی در پایان گفت: نکته مهم دیگر اینکه صادرکنندگان بعد از انجام صادرات، ارز خود را به سرعت می‌فروشند و در زمان سررسید رفع تعهد ارزی به دنبال تامین ارز هستند تا آن را به دولت و بانک مرکزی بفروشند و این مسئله نیز باید سامان پیدا کند. به عقیده من برای دوره گذار فعلی لازم است سیاست‌ها متناسب با شرایط هر کدام از صنایع تنظیم شود و به مرور زمان به سمت تعیین هماهنگ سیاست‌های ارزی، تجاری و صنعتی حرکت کنیم.

رفع تعهد ارزی نباید برای همه گروه‌های کالایی به یک شکل اجرا شود

در ادامه این نشست احمد معروف‌خانی رئیس هیات مدیره اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفتی، گفت: عدم رعایت اقتضائات گروه‌های مختلف کالایی در رفع تعهد ارزی چالش بزرگ صنعت، تولید و تجارت کشور شده است. اعضای اتحادیه ما بیش از ۴.۶ میلیارد دلار در سال

۱۴۰۱ صادرات داشتند و عموماً واحدهای خصوصی با پراکندگی جغرافیایی در سراسر کشور با مقیاس‌های کوچک هستند.

وی افزود: اخیراً این گروه‌های کالایی مشمول عرضه ارز حاصل از صادرات به سامانه نیما شدند. ما در جلسات تصویب این مصوبه گفتیم این مصوبه به زیان و تعطیلی تولیدکنندگان این اتحادیه منجر می‌شود، اما بانک مرکزی صرفاً برای افزایش عرضه ارز در سامانه نیما و کمبود عرضه ارز در این سامانه، این تصمیم را گرفت. ولی حرف ما این بود که اگر تولیدکنندگان خرد از وضعیت سوددهی به وضعیت ضرر وارد شوند، دیگر تولید و صادرات متوقف می‌شود و ارزی برای عرضه نخواهند داشت. اما بانک مرکزی برای رفع این مشکل صرفاً این را تصویب کرد که خوارک ارزان به واحدهای اتحادیه ما داده شود؛ بنابراین در واقع بانک مرکزی مشکل خودش را حل کرده و مشکل ما را به ستاد تنظیم بازار و بورس کالا حواله داده است. درحالیکه در بورس کالا خوارک صنایع ما با ۷۰ درصد رقابت نسبت به قیمت پایه قابل خریداری است و بنابراین در وضعیت فعلی تولید توجیه ندارد. اما همچنان روند ادامه دارد و وزارت نفت و ستاد تنظیم بازار نیز توانست کمکی به ارزان شدن خوارک ما برای سوددهی کند. نتیجه اینکه از ۱۵ آبان و با ابلاغ مصوبه جدید بسیاری از تولیدکنندگان با مشکلات جدی مواجه شده‌اند که نتیجه عدم کارشناسی در رفع تعهد ارزی است.

رئیس هیات مدیره اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفتی در پایان تأکید کرد: امروز تنها توقع ما این است که سیاست رفع تعهد ارزی صادرکنندگان به نحوی کارشناسانه و با رعایت اقتضائات صنایع انجام شود. امروز تصمیم گیر در این حوزه بانک مرکزی است و حتی به نظرات صریح وزارت صنعت، معدن و تجارت و وزارت نفت نیز اعتنایی نمی‌کند. درحالیکه افزایش ناترازی در سامانه نیما به بیش از ۱۰ میلیارد دلار نشان از آن دارد که مسیر صحیحی را طی نمی‌کنیم. راهکار این است که دستگاه‌ها و تشکل‌های تخصصی در تصمیم‌گیری دخیل شوند و یک سیاست کلی به همه صنایع پایین دستی و بالادستی تحمیل نشود.

رفع تعهد ارزی باید مشوق سرمایه‌گذاری در توسعه صنایع پایین دستی باشد

در ادامه این نشست افشین غلامعلی پور کارشناس انرژی اندیشکده اقتصاد مقاومتی، گفت: سیاست‌های ارزی در کشور باید متناسب با سیاست‌های تجاری و صنعتی تنظیم شود، درحالی‌که به نظر می‌رسد امروز نهادهای مختلف در حاکمیت بدون توجه به ضرورت این هماهنگی، برای خودشان تصمیم‌گیری می‌کنند و نتیجه این روند تغییرات سریع در آیین‌نامه‌های مربوط به رفع تعهدات ارزی صادرکنندگان است.

وی ادامه داد: بخش پتروشیمی حدود ۳۰ درصد معادل ۱۷ میلیارد دلار رفع تعهد ارزی نقش دارد. از طرف دیگر در برنامه هفتم قرار بر این است که حدود ۴۰ میلیون تن به ظرفیت تولید محصولات پتروشیمی اضافه شود که نیازمند سرمایه‌گذاری کلان است. اما عدم پیش‌بینی پذیری و تغییر قواعد حاکم بر صنعت پتروشیمی یک چالش بزرگ برای سرمایه‌گذاران در این زمینه است.

این کارشناس حوزه انرژی اضافه کرد: به طور مثال در یک هلدینگ خاص یک پتروشیمی موظف شده است همه منابع درآمدی خود را با عرضه در سامانه نیما رفع تعهد کند و از طرف دیگر یک پتروشیمی دیگر برای سرمایه‌گذاری در توسعه تولیدات خود به منابع ارزی نیاز دارد و باید برای تخصیص ارز در صف قرار بگیرد. این روند دست کم ۲۰ درصد هزینه تامین سرمایه ارزی مورد نیاز برای طرح‌های توسعه‌ای بخش پتروشیمی را افزایش داده است. همچنین باید توجه داشت که به تعویق افتادن طرح‌های توسعه‌ای پتروشیمی به خودی خود به منزله کاهش درآمدهای ارزی در آینده است.

رفع تعهد ارزی صادرکنندگان باید متناسب با یک برنامه جامع سیاست صنعتی باشد

در ادامه این نشست سامان ملک پور کارشناس ارزی وزارت امور اقتصادی و دارایی، گفت: مسئله اصلی در رفع تعهد ارزی مسئله تعیین نرخ است. همه اذعان داریم که در تامین منابع ارزی وضعیت مطلوبی نداریم و به دلیل تحریم‌ها دسترسی به منابع ارزی با مشکل مواجه شده است. در این شرایط دولت برای مشکلات ناشی از جهش‌های ارزی، به طور موقت به سیاست تثبیت روی آورده و نظام چندنرخ ارز را برگزیده است. نتیجه این نظام چند نرخی ایجاد رانت است؛ البته باید توجه داشته باشیم که رانت با فساد متفاوت است و در واقع رانت میتواند خلاق باشد.

وی افزود: تعیین سیاست صنعتی و در اولویت قرار دادن برخی زنجیره‌های تولید وارداتی و صادراتی، پیش‌نیاز مهم تعیین سیاست‌های ارزی است. در واقع ابتدا دولت به عنوان یک کل واحد، باید تعیین کند که قصد دارد از کدام بخش‌های تولیدی حمایت کند و سیاست‌های تخصیص ارز واردات و رفع تعهد ارزی را متناسب با این سیاست صنعتی تنظیم کند. در تهیه یک برنامه صنعتی برای بخش‌های مختلف اقتصاد کشور، لازم است متغیرهای مختلفی از جمله نقش ایران در زنجیره‌های تولید جهانی، کیفیت تعامل با دیگر کشورها، وضعیت فعلی صنایع داخلی، اهمیت امنیت غذایی و دیگر موارد مشابه مورد توجه قرار بگیرد و در انتها بر اساس آن سیاست‌های ارزی تنظیم شود.

این کارشناس اقتصادی در پایان گفت: امروز ناچار به چندنرخ بودن ارز هستیم و حرکت به سمت نظام تک نرخی نیز به یک دوره گذار نیاز دارد و نباید در این زمینه تعجیل شود؛ چراکه ممکن است مشکلاتی را در زمینه تورم، تنظیم بازار و تامین نیازهای وارداتی ایجاد کند. سیاستگذاری رفع تعهد ارزی به مسائل متعدد دیگری در زمینه تنظیم بازار، تامین ارز واردات و تعیین قیمت کالاها وابسته است و به همین دلیل باید در قالب یک بسته جامع با هماهنگی همه دستگاه‌های متولی تنظیم شود.

بازگشت ارز صادرات باید با رفع چالش‌های فعلی در دستور کار باشد

در ادامه این نشست سید محمدرضا موسوی کارشناس اندیشکده اقتصاد مقاومتی، گفت: پیمان سپاری ارزی یا رفع تعهد ارزی با فراز و نشیب‌های زیادی همراه بوده و بیش از هر چیز تابع درآمدهای نفتی کشور بوده است. از ابتدای سال ۱۳۹۷ مسئله رفع تعهد ارزی به شکل قانونی تثبیت شد و در طول سال‌های اخیر مصوبات متعددی در این خصوص تصویب و ابلاغ شده است. وضع موجود در زمینه پیمان سپاری صادرکنندگان مطلوب نیست و لازم است بهبود پیدا کند. از جمله مواردی که جزء چالش‌های وضع موجود محسوب می‌شود می‌توان به مواردی چون اختلاف نرخ رفع تعهد ارزی با نرخ بازار غیررسمی، استثنائات رفع تعهد ارزی، شیوه‌های بازگشت ارزهای صادراتی، در نظر نگرفتن اقتضانات گروه‌های کالایی مختلف، صادرات ریالی و کیفیت ارزش‌گذاری گمرکی کالاها اشاره کرد.

وی افزود: اصل پیمان سپاری ارزی و بازگشت ارز صادرات یک ضرورت تردید ناپذیر برای اداره امور ارزی کشور و اشراف سیاستگذاران بر درآمدهای ارزی است و این مسئله در شرایط تحریمی فعلی اهمیت بیشتری دارد. اما مسئله مهم روش اجرا و شیوه‌هایی است که پیش روی صادرکنندگان گذاشته شده است. علاوه بر این، مسئله تعیین نرخ رفع تعهد ارزی، چند نرخی بودن ارز، تشتت و تنوع آیین‌نامه‌های مختلف، اعمال سیاست یکسان برای همه گروه‌های کالایی و مشکلات نقل و انتقالات بانکی، از جمله چالش‌های بازگشت ارز حاصل از صادرات است.

بانک مرکزی باید بر جریان مبادلات ارزی کشور اشراف داشته باشد

این کارشناس اقتصادی ادامه داد: ما میتوانیم با استفاده از راهکارهایی نظیر توسعه بخش خصوصی واقعی و صنایع مولد، افزایش درآمدهای ارزی با رفع محدودیت‌های فعلی رفع تعهد ارزی، دسته‌بندی صنایع بر اساس کیفیت ارز و میزان ارزآوری، شناور کردن نرخ رفع تعهد ارزی و استفاده از روش‌های متنوع در رفع تعهد ارزی شرایط را از وضعیت فعلی به

سمت وضع مطلوب سوق بدهیم.

وی افزود: یکی از مهمترین الزامات رفع تعهد ارزی، اشراف سیاستگذاری ارزی بر جریان مبادلات ارزی کشور است که به دلیل تحریم‌ها با مخاطره مواجه شده است. در واقع روش‌های فعلی مبادلات بانکی کشور، اشراف اطلاعاتی بانک مرکزی را تحت الشعاع قرار داده است. برای این مهم باید صادرات تشویق شود و به سمت تک نرخی کردن ارز حرکت کنیم و اقتضانات بخش خصوصی در سرمایه‌گذاری برای تولید را نیز در دستور کار قرار دهیم و شبکه‌های پرداخت رسمی را توسعه دهیم.

کلیپ نشست دوم

فیلم کامل نشست دوم

سیاست ارزی بهینه در مختصات اقتصاد ایران

نشست سوم؛ دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران

نشست «سیاست ارزی بهینه در مختصات اقتصاد ایران» به عنوان سومین نشست تخصصی از دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی، روز چهارشنبه ۲۲ آذرماه ۱۴۰۲، با حضور جمعی از اساتید و صاحب‌نظران و فعالان این حوزه در دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران برگزار شد.

تیمور رحمانی عضو هیئت علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران، مهدی نوری عضو هیئت علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران، محسن یزدان پناه کارشناس حوزه پولی و بانکی، محمد اخباری مدیر اداره بررسی‌های اقتصادی بانک مرکزی، مهدی دارابی مدیر گروه پولی و بانکی مرکز پژوهش‌های مجلس و سید محمدرضا موسوی کارشناس حوزه پولی و بانکی اعضای اصلی این نشست بودند.

در این نشست به سوالات زیر پاسخ داده شد:

- ۱- با توجه به وضعیت کنونی اقتصاد ایران چه ترتیبات ارزی را متناسب با این شرایط می‌دانید؟ آیا سیاست تثبیت را در شرایط کنونی اقتصاد ایران تجویز می‌کنید؟
- ۲- سیاست تثبیت اجرا شده توسط بانک مرکزی را چگونه ارزیابی می‌کنید؟ چه اقداماتی برای اصلاح یا تکمیل آن ضروری است؟

سیاست تثبیت ارز بانک مرکزی در کوتاه مدت قابل دفاع است

در ابتدای نشست تیمور رحمانی عضو هیئت علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران، ضمن اشاره به اینکه حوزه ارز ذی نفعان زیادی دارد، گفت: این مسئله اظهار نظرات علمی را در این زمینه با چالش مواجه کرده است. من معتقدم در بلندمدت ما نباید سیاست ارزی داشته باشیم و تنها هدفگذاری ما باید روی تدوین سیاست پولی باشد. در این چارچوب درخصوص ارز نیز باید در چارچوب سیاست پولی تصمیم گیری شود. هرچند این توصیه برای بلندمدت است و ممکن است در کوتاه مدت توصیه‌هایی برای سیاستگذاری ارزی داشته باشیم، اما در بلندمدت معتقدم باید سیاست پولی پیش‌برنده حوزه ارز باشد.

وی افزود: برای مدت کوتاهی در دوره اخیر سیاست تثبیت به معنی تحت کنترل گرفتن بازار ارز نه ثابت نگه داشتن نرخ ارز، اقدام خوبی است که بانک مرکزی به سمت آن حرکت کرده است. بنابراین اگر از من سوال کنند سیاست تثبیت برای اواخر سال ۱۴۰۱ تصمیم خوبی بود، من معتقدم بله در کوتاه مدت و به طور موقت باید این اقدام صورت می‌گرفت. اما مسئله اینجاست که اجرایی شدن سیاست تثبیت، تنها با سیاست ارزی ممکن نیست و باید سیاست‌های پولی و مالی دولت نیز با این سیاست همراه باشد. در واقع اگر سیاست پولی و مالی دولت با سیاست تثبیت بانک مرکزی همراه نباشد، بانک مرکزی امکان تحقق آن را ندارد. بنابراین کنترل بازار ارز باید با کنترل رشد نقدینگی و کنترل هزینه‌های دولت همراه شود. علاوه بر این سیاست بهبود روابط با کشورهای خارجی نیز در این زمینه موثر است و

من معتقدم در دوره فعلی هم باید این سیاست‌ها با هماهنگی یکدیگر اعمال شود تا کارایی داشته باشد.

رحمانی گفت: من فکر میکنم در هماهنگی سیاست مالی دولت و مجلس و همراهی نظام بانکی در تسهیلات دهی، با سیاست تثبیت دچار مشکل هستیم و اگر این موارد نیز مرتفع شود، سیاست تثبیت بانک مرکزی میتواند به اهداف خود برسد. پس توصیه من این است که سیاست مالی هم با سیاست بانک مرکزی همراه شود.

احتیاط بانک مرکزی در سیاستگذاری ارزی ناشی از ریسک‌های اقتصاد ایران است

استاد اقتصاد دانشگاه تهران، ضمن اشاره به اینکه وقتی فردی در جایگاه مسئول بنشیند، خیلی تفاوت می‌کند با کارشناسی که از بیرون به مسائل نگاه میکند، افزود: بنابراین در انتقاد به مسئولین بانک مرکزی باید به این مسئله توجه داشته باشیم. من در جریان هستم که انتقاداتی که به بانک مرکزی مطرح می‌شود، به رئیس کل میرسد و وی این موارد را مطالعه می‌کند، اما به دلیل اینکه ایران در معرض ریسک‌های زیادی است، آن‌ها تلاش کرده‌اند دست به عصا و با احتیاط عمل کنند.

رحمانی ادامه داد: سیاست ثابت نگه داشتن نرخ ارز در کشورهایی مثل کشورهای حاشیه خلیج فارس، صرفاً در ثابت نگهداشتن نرخ خلاصه نمی‌شود و به طور خاص مسئله خروج سرمایه و مدیریت جریان ورودی و خروجی سرمایه برای این کشورها بسیار مهم و اثرگذار است و ابتکار آن‌ها در این زمینه است که در غیر اینصورت ثابت نگه داشتن نرخ شدنی نیست. در حال حاضر هیچ اتفاق نظری درخصوص نرخ ارز بنیادین اقتصاد ایران وجود ندارد و اقتصاددانان در این زمینه اتفاق نظر ندارند. پس مسئله ما باید این باشد که تداوم و پیش‌بینی پذیر کردن اقتصاد و بازار ارز، با چه نرخ شدنی است. من معتقدم بانک مرکزی نباید نرخ اسمی ارز را ثابت نگه دارد، بلکه باید بر ثابت نگه داشتن نرخ ارز حقیقی متمرکز شود؛ یعنی

وقتی تورم ماهانه کشور حدود ۲ تا ۲.۵ درصد است، نرخ ارز نیز باید در همین حدود به طور ماهانه و سالانه تعدیل شود.

این استاد اقتصاد دانشگاه تهران، ضمن بیان اینکه نرخ بهره آنطور که باید در اقتصاد ایران کار نمی‌کند، گفت: هرچند تعیین سیاست نرخ بهره ضروری است ولی در کنار آن باید سیاست‌های دیگری نیز در دستور کار قرار بگیرد که یکی از مهمترین آن‌ها رفع مشکلات ناترازی نظام بانکی و تعدیل شعارهای توسعه‌ای دولت است. بنابراین کارکرد سیاست پولی در اقتصاد ایران نیازمند پیش‌نیازهایی است که باید به طور همزمان اجرایی شود. من فکر می‌کنم مسئله خروج سرمایه در کشور به کارکرد نظام پولی کشور برمی‌گردد که به یکباره برای عده‌ای سرمایه ایجاد می‌کند و می‌تواند آن را با خروج سرمایه از کشور خارج کند.

پیش‌بینی پذیر کردن نرخ ارز باید هدف اصلی بانک مرکزی باشد

در ادامه این نشست مهدی نوری عضو هیات علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران، ضمن تاکید بر اینکه متغیرهای اقتصادی درونزا هستند، افزود: به طور مثال بانک مرکزی به طور مستقل نمیتواند تعیین کننده نرخ ارز، رشد نقدینگی یا تورم باشد. نکته مهم دیگر در تصمیم‌گیری برای سیاست ارزی این است که باید به مختصات اقتصاد ایران توجه شود. به طور خاص وابستگی به درآمدهای نفتی یا ناترازی‌های مختلف در اقتصاد ایران وجود دارد و بدون توجه به آن‌ها نمی‌توان برای سیاست ارزی تصمیم‌گیری کرد. نکته مهم بعدی ضرورت مدیریت انتظارات است و بانک مرکزی به عنوان مقام ناظر و تنظیم‌گر حوزه ارز، باید به سیاست‌های ارتباطی توجه ویژه داشته باشد. نکته دیگر اینکه باید بپذیریم در حال حاضر سرمایه اجتماعی بانک مرکزی نزد فعالین کسب و کارها کاهش یافته است، هرچند در یک سال اخیر کارهای خوبی در این حوزه از سوی بانک مرکزی انجام شده‌است ولی با شرایط مطلوب فاصله دارد.

وی پیش‌بینی پذیر بودن نرخ ارز برای فعالین اقتصادی را مهمترین هدف سیاستگذاری ارزی در کشور دانست و افزود: مقامات بانک مرکزی شعار پیش‌بینی پذیری را می‌دهند اما اگر در عمل به سمت ثابت نگه داشتن نرخ ارز حرکت کنند، تحقق آن در بلندمدت و به تبع پیش‌بینی پذیر بودن آن محل ابهام است. من پیشنهادم این است که یک کریدور ارزی در نظر گرفته شود که ضمن پویایی در نرخ، هدف بانک مرکزی را محقق کند.

رفع ناترازی‌های اقتصاد ایران پیش‌نیاز مهم تحقق اهداف سیاست تثبیت است

این عضو هیات علمی دانشگاه تهران، ضمن اشاره به ضرورت اتخاذ سیاست تثبیت در کوتاه مدت، گفت: اما مشخص نیست برنامه بلندمدت بانک مرکزی چیست که باید در اولین فرصت درخصوص آن تصمیم‌گیری و اطلاع‌رسانی شود. من معتقدم تا ناترازی‌های اقتصاد ایران حل نشود، امکان تحقق سیاست تثبیت در بلندمدت فراهم نخواهد بود. راه حل اصلی اقتصاد ایران به بانک مرکزی برنمی‌گردد و در این زمینه کل نهادهای اقتصادی مسئول هستند. نکته دیگر اینکه تصور می‌شود صرف مانور دادن روی نرخ‌ها و تعیین نرخ دستوری کار را حل می‌کند؛ ولی آنچه مسلم است اینکه تا زیرساخت‌ها فراهم نباشد، نرخ‌های دستوری به نتیجه نمی‌رسد.

این استاد اقتصاد، ضمن تأکید بر اینکه نادیده گرفتن بازار غیر رسمی به حذف آن منجر نمی‌شود، گفت: در حال حاضر بازار غیر رسمی ارز بر انتظارات اثرگذار است و بانک مرکزی باید به آن هم توجه داشته باشد. علاوه بر این در حال حاضر شاهد رشد بازار ارزهای دیجیتال هستیم و این مسئله نیز باید در تعیین سیاست ارزی مورد توجه مسئولین قرار بگیرد.

مدیریت منابع و مصارف ارزی مزیت مهم سیاست تثبیت بانک مرکزی است

در ادامه این نشست محمد اخباری مدیر اداره بررسی‌های اقتصادی بانک مرکزی، ضمن اشاره به تنوع در نظام ارزی کشورهای مختلف، گفت: به طور خاص کشورهای حاشیه خلیج فارس نظام ثبات نرخ ارز را در دستور کار دارند و برای مدت طولانی نرخ برابری دلار به ارز ملی را ثابت نگهداشته‌اند. اینکه ثابت نگهداشتن نرخ ارز به عنوان یک نقطه منفی مطرح شود، صحیح نیست و به عکس تلاش برای ثبات نگهداشتن نرخ ارز به پاسخگو بودن نهادهای مسئول در این زمینه منجر می‌شود. در مقابل کشورهایی هستند مثل آرژانتین که به دلیل فروپاشی اقتصادی، حتی قیمتگذاری داخلی نیز بر اساس دلار آمریکا انجام می‌شود. وی ضمن اشاره به اینکه سیاستگذار ارزی باید به حوادث ماندگار اقتصادی توجه داشته باشد، گفت: باید به مردم و فعالین اقتصادی درخصوص اخبار و حوادث زودگذر اطلاع رسانی شود که انتظار نداشته باشند آن‌ها در سیاست ارزی بانک مرکزی اثرگذار باشد. در دوره‌هایی از جمله در اواسط دهه ۹۰ بانک مرکزی قصد داشت برای مدیریت بازار ارز گام بردارد، اما این اقدام بدون توجه به مقتضیات عرضه و تقاضای ارزی انجام می‌شد. اقتصاد ما نوعا اقتصادی است که در معرض شوک قرار دارد و با تحریم مواجه است و در این شرایط منابع و مصارف ارزی باید مدیریت شود و این مسئله بخش مهمی از سیاست تثبیت بانک مرکزی است. بنابراین اینکه گفته شود بازار آزاد تعیین کند منابع و مصارف ارزی چگونه باشد، به هیچ عنوان جواب نمی‌دهد و این وضعیت تجربه شده است. موفقیت نسبی بانک مرکزی در دوره اخیر نیز به طور مستقیم به مدیریت منابع و مصارف ارزی وابسته است که در قالب آن تلاش شده است سیاست تجاری با سیاست ارزی همراه شود.

بانک مرکزی ذخایر ارزی را فدای سیاست تثبیت نکرده است

مدیر اداره بررسی‌های اقتصادی بانک مرکزی، ضمن تاکید بر اینکه به اقتصاد باید به شکل

سیستمی نگاه شود، گفت: اگر به سمت صادرات محور شدن اقتصاد و مدیریت واردات حرکت کنیم، به ثبات بازار ارز کمک می‌کند. در سیاست پولی نیز بهبود عملکرد بانک‌ها و اصلاح شیوه ورود آن‌ها به بازار ارز و مسکن میتواند به ثبات بازار ارز کمک کند. بانک مرکزی در این زمینه هم ورود و تلاش کرده است مشکل ناترازی بانک‌ها را رفع کند؛ بانک ناتراز هیچ توجهی به نرخ بازار ندارد و به هر هزینه‌ای حاضر است منابع مورد نیاز خود را تامین کند و هیچ توجهی به تبعات آن در اقتصاد ندارد و در این شرایط نمی‌توان از سازکار بازار و تعادل نرخ صحبت کنیم. تاکید بانک مرکزی بر کنترل ترازنامه بانک‌ها نیز با همین هدف دنبال شد و به نتایج مطلوبی در کنترل رشد نقدینگی منجر شد. علاوه بر این مسئله ناترازی بودجه دولت نیز در این زمینه موثر است و باید تلاش شود از این ناحیه سیاست تثبیت بانک مرکزی با اخلال مواجه نشود.

اخباری ضمن تاکید بر اینکه بانک مرکزی برای تحقق سیاست تثبیت، ذخایر ارزی را فدا نکرده است، افزود: در عین حال در زمان تحریم، ذخیره ارز برای کشور یک مسئله مهم است و در واقع درآمدهای ارزی کشور از جنس ذخیر نیستند که بتوانیم به آن دست نزنیم و مصرف نکنیم. نیازهای ارزی کشور به مراتب بیشتر از مصارف فعلی است و بنابراین هرچقدر درآمد ارزی داشته باشیم، امکان تخصیص به امور اولویت‌دار از جمله نوسازی سرمایه‌های بخش تولید وجود دارد.

افزایش نرخ ارز رسمی به طور حتم نرخ بازار غیر رسمی را نیز افزایش می‌دهد

وی افزود: اینکه بازار غیر رسمی در انتظارات تورمی اثرگذار است مورد قبول ماست و به این نکته بی توجه نیستیم. ولی اینطور نیست که بگوییم نرخ رسمی تعیین شده از سوی بانک مرکزی هیچ اثری در اقتصاد، قیمت تمام شده کالاهای وارداتی یا انتظارات تورمی ندارد. در حال حاضر برای واردات کالاهای اساسی از جمله دارو و نهاده‌های کشاورزی به تامین ارز

نیاز داریم و اینطور نیست که تخصیص ارز ارزان به واردات این کالاها به افزایش مصرف به شکلی بی رویه منجر شده باشد. در عین حال بانک مرکزی مسئول ذخیره سازی کالاهای اساسی نیست و صرفاً بحث تخصیص ارز را در این زمینه انجام می‌دهد.

وی ضمن تاکید بر اینکه در مقالات اقتصادی، به سیاست تثبیت ارزی نیز پرداخته شده است، افزود: اینکه گفته شود سیاست تثبیت بانک مرکزی با علم اقتصاد سازگاری ندارد، قابل قبول نیست. دلیل وجود بازار غیر رسمی سیاست‌های تجاری کشور است که نیاز ارز غیر رسمی ایجاد کرده است؛ بنابراین این تصور که اگر نرخ رسمی افزایش پیدا کند، نرخ غیر رسمی بالا می‌رود و تعادل خودش را دارد، صحیح نیست؛ افزایش نرخ ارز رسمی به طور حتم به افزایش نرخ غیر رسمی منجر می‌شود و چرخه‌ای از افزایش قیمت‌ها را آغاز می‌کند. من معتقدم افزایش نرخ ارز در شرایط فعلی اقتصاد ایران به بهبود شرایط تولید کشور منجر نمی‌شود.

سیاست ارزی نامطلوب نقطه ضعف اساسی اقتصاد ایران است

در ادامه این نشست محسن یزدان پناه کارشناس حوزه پولی و بانکی، پاشنه آشیل اقتصاد کلان کشور در چند دهه اخیر را سیاست ارزی دانست و افزود: این عجیب است که سیاست‌های اشتباه قبلی به طور مکرر تکرار می‌شود و اثری از درس آموزی نیست. من معتقدم آنچه امروز توسط بانک مرکزی تحت عنوان سیاست تثبیت نرخ ارز دنبال می‌شود هیچ پشتوانه‌ای در علم اقتصاد ندارد و نمیتوان یک مقاله در تایید آن پیدا کرد. در یک رویکرد آن چیزی که تورم را ایجاد می‌کند انتظارات است و مسیر لنگر کردن انتظارات و تعیین مناسب سیاست پولی است. در رویکرد دیگری آن چیزی که انتظارات را متاثر می‌کند رفتار بلندمدت بودجه‌ای دولت است و اگر رفتار بودجه‌ای دولت مناسب نباشد، حتی سیاست پولی هم از کارایی می‌افتد. در رویکرد پسا کینزی که به تازگی مطرح شده است نیز به این رویکرد توجه میشود که اختلاف سمت عرضه و دارایی‌ها، منشا اثرات تورمی است و در واقع تورم حاصل یک موازنه سیاسی برای تقسیم کیک اقتصاد است. بنابراین در آنچه در علم

اقتصاد مطرح می‌شود، صحبتی از سیاست تثبیت ارزی نیست. سازکار اثرگذاری نرخ ارز در انتظارات تورمی به طور حتم نرخ بازار غیر رسمی است و نمیتوان انتظار داشت که نرخ‌های رسمی دولت از جمله در سامانه نیما بتواند در این زمینه اثرگذار باشد.

وی افزود: اینکه گفته شود نرخ ارز لنگر انتظارات تورمی شود، بله در کوتاه مدت ممکن است، کما اینکه در ۹ ماه اخیر اینطور بوده است. اما این روند اقتصاد را از همه عناصر پیش بینی پذیر مهم خود خالی و سرمایه‌گذاری خارجی را تضعیف می‌کند؛ چراکه تداوم این روند به هیچ عنوان قابل پیش بینی پذیری نیست. اگر ایران نمیتواند بودجه تراز داشته باشد، اگر نمیتواند ناترازی نظام بانکی را رفع کند، سرکوب نرخ ارز مسیری بسیار خطرناک است؛ چراکه هرچه زمان بیشتری این ثبات حاکم باشد، در زمان جهش بیشتر آزاد می‌شود و خرابی بیشتر به بار می‌آورد. با روند فعلی اگر در آینده نزدیک با حوادثی چون کاهش قیمت نفت یا روی کار آمدن جمهوری خواهان در آمریکا مواجه شویم، به طور حتم اثرات مخربی در اقتصاد ایران خواهد داشت. آن چیزی که اقتصاد را پیش‌بینی پذیر می‌کند این است که اگر ما از ناترازی‌های موجود مطلع هستیم، متناسب با آن نرخ ارز را نیز تعدیل کنیم.

تثبیت نرخ اسمی ارز با پیش‌بینی پذیر کردن بازار ارز همخوانی ندارد

یزدان پناه ادامه داد: من معتقدم تعیین سیاست ارزی و به طور خاص نرخ ارز رسمی، اهمیت ویژه‌ای در اقتصاد ایران دارد و از این ناحیه وظیفه سنگینی بر عهده بانک مرکزی گذاشته شده است. از این زاویه لازم است تعیین سیاست ارزی بانک مرکزی بر مبنای اصول علمی انجام شود تا اثرات نامطلوبی نداشته باشد. در واقع سوال اینجاست، آیا وضعیت ذخایر بانک مرکزی با توجه به تهدیدات پیش رو در حال تضعیف یا در حال تقویت است؟ آمار و ارقام نشان می‌دهد وضعیت ذخایر در حال تضعیف است و در چنین شرایطی سیاست تثبیت شدنی نیست. سوال دوم این است که وضعیت تراز پرداخت‌ها چگونه است؟ میتوان گفت در مجموع صادرات دولتی و غیر دولتی کشور حدود ۱۰۰ میلیارد دلار است که دست کم حدود ۲۰

میلیارد دلار آن به شکل خروج سرمایه هدر می‌رود که اثری بسیار نامطلوب بر اقتصاد ایران دارد. نکته دیگر اینکه ثابت نگهداشتن نرخ ارز اسمی به تضعیف تولید و صادرات کالاهایی مثل پوشاک منجر می‌شود و نباید تداوم پیدا کند. بانک مرکزی باید نرخ ارز حقیقی را ثابت نگهدارد و این شدنی است.

وی افزود: شعار سیاست تثبیت اعتبار بانک مرکزی را افزایش نمی‌دهد و بلکه اعتبار از دست رفته آن را بیش از پیش از بین می‌برد. اینکه بانک مرکزی خطاب به مردم بگوید انتظاراتان را متناسب با آنچه من می‌گویم تعدیل کنید، هیچ جای دنیا اجرایی نیست و انتظارات مطابق با واقعیت‌های اقتصاد سازگار است. بنابراین بانک مرکزی باید نرخ ارز را به شکل تدریجی و متناسب با محدودیت‌های خود تعدیل کند.

این کارشناس اقتصادی افزود: وجود بازار غیر رسمی برای ارز یعنی با اعلام اطلاعات نادرست در واردات و صادرات، ارز مازادی به دست آمده و به بازار غیر رسمی برده شده است و از طرف دیگر تقاضا برای ارز برای خروج سرمایه نیز بالاست.

سیاستگذاری ارزی باید متناسب با واقعیت‌های اقتصاد ایران تنظیم شود

در ادامه این نشست مهدی دارابی مدیر گروه پولی و بانکی مرکز پژوهش‌های مجلس، ضمن اشاره به اینکه در بازار غیررسمی ارز بازار شناور حاکم است، اما در بازار رسمی نظام چند نرخ داریم، افزود: بی‌ثباتی در سیاستگذاری هم جزئی از ترتیبات ارزی ایران است. ترتیبات ارزی باید متناسب با شرایط اقتصاد هر کشور تعیین شود؛ اولین نکته اینکه ناترازی اقتصادی و رشد نقدینگی متناسب با آن جزئی از اقتصاد کشور است و بعید به نظر می‌رسد که در کوتاه مدت و حتی در بلندمدت این ناترازی‌ها حل شدنی نیست. دومین مختصات اقتصاد ایران این است که با شرایط کشورهایی که سیاست تثبیت نرخ اسمی را در دستور کار دارند قابل مقایسه نیست. سوم اینکه اقتصاد ایران نیاز زیادی به واردات کالاهای واسطه‌ای

و سرمایه‌ای دارد که امکان کاهش واردات آن در کوتاه مدت ممکن نیست. چهارم اینکه شوک‌های خارجی و خروج سرمایه ضربه سختی به موازنه پرداخت‌های کشور وارد می‌کند. پنجم اینکه بانک مرکزی هیچگاه به طور پیش‌دستانه سیاست ارزی خود در تعیین نرخ رسمی را تعدیل نکرده است و همواره به طور اجباری اینکار را کرده است که اثرات نامطلوبی برای اقتصاد داشته است.

وی افزود: ششمین شرایط خاص اقتصاد ایران که باید سیاست ارزی متناسب با آن تعیین شود، این است که در موازنه پرداخت‌ها مشکل داریم و بازار ارز باید به جای خرید و فروش از محل موازنه پرداخت‌ها کنترل شود. اما امروز کنترل ارزی به یک ابزار دائمی تبدیل شده و روز به روز سفت و سخت‌تر می‌شود. ویژگی هفتم اینکه در اقتصاد ایران لنگر انتظارات تورمی نرخ ارز است، اما نرخ غیر رسمی در این زمینه اثرگذار و رهبر است و این تصور که نرخ رسمی بانک مرکزی در این زمینه اثرگذار است، با واقعیت همخوانی ندارد. مقصر اینکه اثرگذاری بازار غیر رسمی بر انتظارات تورمی بالاست نیز خود ما هستیم. هشتم اینکه بخش زیادی از تجارت خارجی ایران، خصوصا در صادرات و ارزآوری، از طریق کانال غیرشفاف صرافی‌های تراستی انجام می‌شود که قابل حکمرانی نیست و تحقق سیاست تثبیت را غیرممکن می‌شود. ویژگی نهم انتظارات منفی نسبت به آینده در اقتصاد ایران است. دهم عدم باورپذیری هدفگذاری‌های بانک مرکزی است که در این زمینه همواره به سیاست‌های شکست خوره قبلی توجه می‌شود و حرف بانک مرکزی ارزشی برای فعالین اقتصادی ندارد. بنابراین شرایط اقتصاد ایران به نحوی است که امکان ثابت نگهداشتن نرخ ارز وجود ندارد و هیچ کس اعتمادی به شعار بانک مرکزی در این زمینه ندارد.

جلوگیری از جهش ارزی در آینده مهمتر از تثبیت نرخ ارز در کوتاه مدت

این کارشناس اقتصادی ادامه داد: من معتقدم کنترل‌های ارزی در ایران باید انجام شود و

این غیر قابل اجتناب است، ولی اینکه بانک مرکزی سیاست کنترل مقداری و کنترل قیمتی را در کنار هم اعمال کرده است، به طور حتم جواب نمی‌دهد. وقتی ۷ نرخ ارز رسمی در اقتصاد ایران وجود دارد، جلوگیری از فساد ناشی از آن شدنی نیست. خطرناک ترین سیاست این است که در چنین شرایطی برای مدتی طولانی به طور مصنوعی نرخ ارز رسمی را پایین نگهداریم و بعد از آن شاهد یک جهش ارزی دیگر باشیم.

وی افزود: تداوم سیاست ارزی تثبیت بانک مرکزی امکان جهش ارزی در آینده را بالا می‌برد. اثر دیگر آن کاهش ذخایر ارزی است. اثر دیگر افزایش واردات کالاها خصوصا کالاهای مشمول ارز ترجیحی است. چهارم اینکه کسری تجاری گمرکی تشدید میشه و به دلیل تردید صادرکنندگان در ثبات نرخ در آینده، بازگشت ارز نیز با مشکل مواجه میشود. پنجم اینکه در شرایط فعلی و با تداوم ثبات، جهش نرخ رسمی ارز نیز در آینده ناگزیر است. بحث بعدی افزایش فساد در فرآیند تخصیص ارز است.

سیاست ارزی باید در قالب برنامه کلان توسعه طراحی شود

دارایی ادامه داد: خارج از طراحی یک برنامه برای توسعه و طراحی یک نظام رفاهی مبتنی بر آن، هر راهکاری داده شود به نظر من اجرایی نخواهد بود و به نتیجه نمیرسد. بنابراین از بانک مرکزی انتظار می‌رود اگر سیاستمداران کلان هم به دلیل علم نداشتن، صحبت از سیاست‌های شعاری مثل تثبیت کنند، مقامات بانک مرکزی مبتنی بر شرایط واقعی این انتظارات را تعدیل کنند، نه اینکه بر شعارهای نشدنی تاکید کنند. اقدام دیگری که باید صورت بگیرد اینکه کنترل‌های ارزی به مرور کاهش پیدا کند.

وی افزود: من معتقدم بانک مرکزی باید به جای تثبیت نرخ اسمی، تثبیت نرخ حقیقی ارز را در دستورکار قرار دهد. این سیاست از سال ۲۰۱۷ از سوی دولت روسیه اجرایی شد و نتیجه آن افزایش ذخایر ارزی روسیه تا پیش از شروع جنگ بود که به نقطه قوت این کشور در زمان تحریم تبدیل شد. پیشنهاد دیگر این است که در دوره گذار نرخ رشد ارز را متناسب

با نرخ سود سپرده قرار دهیم؛ در واقع اگر نرخ ارز رسمی با نرخ تورم بالا نمی‌رود، دست کم متناسب با سود بانکی افزایش پیدا کند. پیشنهاد دیگر ایجاد یک بازار مبادله برای ارز به شکل آزاد است.

وابستگی به «صرافی‌های تراستی» نقطه ضعف بزرگ سیاست تثبیت بانک مرکزی

این کارشناس اقتصاددان ادامه داد: در شرایط فعلی وقتی انتقال ارز ایران از مسیر صرافی‌های تراستی انجام می‌شود، نه تنها به طور کامل تحت نظارت و حکمرانی آمریکا و امارات قرار دارد، بلکه بانک مرکزی ایران نمیتواند درخصوص آن سیاستگذاری کند. بنابراین نداشتن بستر رسمی نقل و انتقال پول با شرکای تجاری، یکی از مهمترین نقاط ضعف سیاست تثبیت بانک مرکزی است و این باید تغییر کند.

نرخ ارز نباید در شوک‌های اقتصادی با نوسانات پدیده مواجه شود

در ادامه این نشست سید محمدرضا موسوی کارشناس حوزه پولی و بانکی، دو هدف سیاستگذاری ارزی از سوی بانک مرکزی در دوره‌های مختلف را تامین پایدار ارز و ایجاد ثبات در نرخ عنوان کرد و افزود: از سیاست تثبیت برداشت‌های متفاوتی می‌شود؛ برداشت اول سیاست ثبات را در مقابل هرگونه تغییر می‌داند که هدف از آن صرفاً اهداف رفاهی و جلوگیری از افزایش هزینه‌های مردم است. اما تعبیر منطقی از ثبات، این است که نرخ ارز در مقابل شوک‌ها و نوسانات پدیده ثبات داشته باشد. بنابراین لازم است یک روند بلندمدت طراحی شود و ثبات برای رشد نرخ ارز در نظر گرفته شود. چراکه در سیاستگذاری ارزی علاوه بر اهداف رفاهی باید بحث مزیت رقابتی تولید را نیز در نظر بگیریم. تغییرات محدود و پیش‌بینی پذیر نرخ ارز اثرات منفی محدودی دارد ولی جهش‌های ارزی و نوسانات پدیده ارز صدمات زیادی به اقتصاد وارد می‌کند.

وی افزود: الزامات این سیاست تثبیت این است که عوامل ایجاد شوک شناسایی شود و از اثرگذاری آن‌ها جلوگیری شود. بحث موازنه پرداخت‌ها و تلاش برای مدیریت منابع و مصارف ارزی از مهمترین الزامات تحقق این سیاست تثبیت است؛ درحالی‌که هنوز از منظر موازنه پرداخت و هم در بازار غیر رسمی از منظر خروج سرمایه و تقاضای سفته بازان، احتمال وقوع شوک وجود دارد. بنابراین من معتقدم که ثبات نرخ رسمی و غیر رسمی ارز در یک بازه ۹ ماهه، اگر با پیش بینی پذیر کردن آینده همراه نشود، جای خوشحالی و افتخار ندارد. تلاش‌های بانک مرکزی برای تحقق سیاست تثبیت اگرچه قابل تقدیر است ولی کافی نیست و باید تکمیل شود.

کلیپ نشست سوم

فیلم کامل نشست سوم

بازیگران حکمرانی ارزی؛ هماهنگی در سیاستگذاری و اجرا

نشست چهارم؛ نهاد ریاست جمهوری

نشست «بازیگران حکمرانی ارزی؛ هماهنگی در سیاستگذاری و اجرا» به عنوان چهارمین نشست تخصصی از دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی، روز سه‌شنبه ۵ دی ماه ۱۴۰۲، با حضور جمعی از اساتید و صاحب‌نظران و فعالان این حوزه در ساختمان کوثر نهاد ریاست جمهوری برگزار شد.

علی حسین نبی‌زاده مشاور ارزی رئیس کل بانک مرکزی، علیرضا شاهمیرزایی معاون تجارت و خدمات وزارت صنعت، معدن و تجارت، مجید کریمی مدیر کل دفتر بازارهای مالی وزارت امور اقتصادی و دارایی، موسی شهبازی گیائی دبیر کمیسیون اقتصادی دولت، مجید شاکری مدرس دانشگاه و کارشناس مالیه بین‌الملل و حسن حسن‌خانی کارشناس مسائل اقتصادی، اعضای اصلی این نشست بودند.

۱- با توجه به وجود نهادها و بازیگران مختلف فعال در حوزه حکمرانی ارزی کشور (از سیاستگذاری تا اجرا و نظارت) در حال حاضر تعریف وظایف و مسئولیت‌ها و حدود و ثغور فعالیت هریک از نهادها را چگونه ارزیابی می‌کنید؟ چه آسیب‌ها و ناکارآمدی‌هایی از این حیث متوجه حکمرانی ارزی کشور شده است؟

۲- حالت بهینه‌جانی هریک از بازیگران در نقشه حکمرانی ارزی کشور، از منظر جایگاه، وظایف و اختیارات چگونه باید باشد؟

۳- سازکار و الزامات رسیدن از وضع موجود به وضع مطلوب را چطور ترسیم می‌کنید؟ الزامات قانونی، اصلاح آیین‌نامه‌ها، افزایش اختیارات نهادهای فعلی، تأسیس نهادهای جدید و سایر ابزارهای حکمرانی چگونه می‌توانند به رسیدن به وضع مطلوب کمک بکنند؟

حکمرانی ارزی نیازمند نقش آفرینی نهادی مرتبط با سیاست خارجی است

در ابتدای نشست مجید شاکری مدرس دانشگاه و کارشناس مالیه بین‌الملل، گفت: در درجه اول سوال حکمرانی ارزی یک سوال سیاست خارجی است. در این عرصه باید ابتدا یک مازاد تراز تجاری ایجاد شود و امکان انبارش آن فراهم گردد. ایران همواره حساب جاری مثبتی با احتساب نفت دارد بنابراین همه چیز از جمله سیاستگذاری ارزی و تجاری بعد از این شروع می‌شود که بتوانیم درآمد ارزی کسب و ذخیره کنیم و از آن برای رفع نیازها بهره ببریم. بنابراین امکان ایجاد یک ساختار پرداخت رسمی خارجی برای ایران اهمیتی ویژه دارد و تاثیر اساسی تحریم نیز از همین مسیر بر اقتصاد ایران وارد شده است. بنابراین برگشت به ریل حکمرانی ارزی از سوی حاکمیت نیازمند یک ساختار پرداخت رسمی است و من معتقدم تا این ساختار ایجاد نشود و امکان ذخیره و استفاده از دارایی‌های خارجی وجود نداشته باشد، امکان حکمرانی ارزی وجود ندارد.

وی افزود: پاسخ ما به تحریم ایجاد یک ساختار غیر رسمی بوده که نماد آن تراستی‌ها هستند، اما این ساختار قابل اعمال حاکمیت نیست. مصارف ارزی ایران در طول سال هموار و ثابت نیست و در برخی از زمان‌ها نیازهای ارزی بیشتر می‌شود که در چنین زمان‌هایی شبکه تراستی‌ها با حاکمیت همکاری نمی‌کند. مسئله این نیست که صرافی‌ها جهش‌های نرخ ارز نسبت به ریال در داخل کشور حساس هستند و در این مواقع از تامین ارز خودداری می‌کنند، بلکه این صرافی‌ها صرفاً با نگاه ارزی و علاقه به رسوب ارزی در حساب‌های خودشان، حاضر به همکاری با حاکمیت در برخی امور نمی‌شوند. باید از این ساختار تراستی محور گذر کنیم و امکان انبارش بدون نگرانی و تخصیص به موقع را فراهم کنیم چراکه این کار اولین گام برای صحبت در مورد حکمرانی ارزی است.

این کارشناس اقتصادی ادامه داد: باید گفت ساختار تراستی مبادلات خارجی موجب شده است ایران نتواند به طرز کم هزینه و به هنگامی از دارایی‌های یوآئی خود در چین استفاده کند و همین مسئله در مدیریت تخصیص ارز به واردات چالش ایجاد کرده که در نهایت به جهش‌های ارزی منجر شده است. شرایط فعلی بازار ارز ایران به نحوی است که بالا رفتن توان تخصیص به هنگام ارز از سوی بانک مرکزی اثری بسیار سریع و فوری در مدیریت بحران‌های ارزی دارد، اما در شرایط فعلی و با ساختار تراستی فعلی، این امکان از بانک مرکزی سلب شده است. اینکه ارز حاصل از صادرات غیرنفتی یا حتی نفتی را زیر کلید بگیریم، بسیار به این موضوع مرتبط است. در حال حاضر در فروش نفت نیز دولت بعد از فروش آن به طرف‌های مقابل، قدرت کافی در تخصیص به هنگام منابع ارزی به مصارف خود را ندارد.

حکمرانی ارزی نیازمند نقش آفرینی یک نهاد مرتبط با «سیاست خارجی» است

شاگردی در خصوص اینکه چه نهادی باید ابتکار عمل را در حکمرانی ارزی به دست بگیرد،

گفت: وزارت خارجه برای فکر اقتصادی تربیت نشده و یک نهاد كاملا حقوقی است و در مذاكرات نیز نمایندگان وزارت خارجه تنها به ابعاد حقوقی مسائل توجه می‌کنند. در مذاكرات ایران با کشورهای خارجی، که وزارت خارجه مسئول مذاكرات بوده نیز اینکه یک ساختار پرداخت رسمی از طرف مقابل بخواهیم هیچگاه مطرح نشده است. بنابراین وزارت خارجه با شرایط فعلی برای مدیریت حکمرانی ارزی و ایجاد بستر لازم برای آن مناسب نیست. در واقع به نهادی نیاز داریم که متناسب با نیازهای مصرفی ایران و شرایط حاکم بر مبادلات خارجی و همچنین جزئیات تحریمی، بسته‌های پیشنهادی طراحی کند و مذاكرات را نیز در آن لحاظ کند.

وی افزود: هماهنگی بین بانک مرکزی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت اقتصاد، بانک‌های تجاری و دیگر نهادهای مرتبط با سیاست ارزی، در حکمرانی مطلوب ارزی اهمیت دارد؛ کما اینکه همکاری بین وزارت صنعت، معدن و تجارت و بانک مرکزی در مدیریت ثبت سفارش در ماه‌های اخیر نتایج مطلوبی در پی داشته است؛ اما آنچه امروز پیش‌نیاز حکمرانی ارزی است باید در حوزه سیاست خارجی جستجو شود. در ادامه و بعد از اینکه کنترل جریان مبادلات ارزی کشور تحت کنترل حاکمیت درآمد، در آن زمان می‌توانیم در خصوص نقش نهادهای مذکور در حکمرانی ارزی صحبت کنیم. بنابراین اولین کار در حکمرانی ارزی و حتی دیگر بخش‌های حکمرانی اقتصاد کشور، تحت کنترل درآوردن مبادلات حواله ارزی است که در حال حاضر به هیچ عنوان حواله‌های مختلف قابل حکمرانی و حتی رصد نیست. باید توجه داشت تا زمانی که مبادلات ارزی ایران تحت کنترل حاکمیت قرار نگیرد، حکمرانی ریال نیز نمی‌تواند در این زمینه مفید واقع شود.

ایجاد ترازنامه ارزی پیش‌نیاز حکمرانی ارزی مطلوب

در ادامه این نشست، حسن حسن‌خانی کارشناس مسائل اقتصادی گفت: تشکیل نظام پرداخت رسمی زیرساخت مهم سیاست‌گذاری ارزی است. اما تقویت پایداری و حکمرانی

مستلزم از بین بردن زمینه‌های فساد نیز هست. در واقع بدون رفع بسترهای فسادزا ممکن نیست بتوانیم حکمرانی ارزی را به درستی انجام دهیم. اینکه جریان گردش ارز در کشور به طور شفاف قابل رویت از سوی حاکمیت نیست، یکی از مهمترین مشکلات زیرساختی بازار ارز کشور است. هرچند تجارت خارجی کشور امروز با مبادلات تراستی انجام می‌شود، اما بیش از ۸۵ درصد ارز در گردش یا به طور مستقیم از سوی دولت جریان دارد یا دولت و شرکت‌های دولتی به شکل غیرمستقیم در آن نقش دارند؛ بنابراین دولت می‌تواند در رصدپذیر کردن گردش مالی ارز در کشور نقش آفرینی کند و دستاوردهایی بدست بیاورد.

وی افزود: من معتقدم اگر بتوانیم یک ترازنامه ارزی در اقتصاد ملی، اعم از تجارت خارجی و مبادلات داخلی، ایجاد کنیم، یک گام بزرگ در سیاست‌پذیری و حکمرانی بازار ارز کشور برداشته‌ایم. وقتی کشوری تحت تحریم قرار می‌گیرد و با مشکلاتی مثل ۶ سال متوالی تورم بالای ۴۰ درصد مواجه می‌شود، طبیعی است که مسائل کوتاه مدت و مدیریت شوک‌های کوتاه مدت در اولویت قرار بگیرد.

ایجاد نهاد تصمیم گیر و هماهنگ کننده در حکمرانی ارزی ضروری است

این کارشناس اقتصادی ادامه داد: اینکه سیاست ارزی اعلام شود ولی لیست کالاهای مشمول ارزهای مختلف با فاصله زمانی زیادی از آن تعیین شود، یک نقطه ضعف اساسی در حکمرانی ارزی کشور است. در واقع شفافیت و اجرای مطلوب سیاست‌ها، یکی از مهمترین الزامات حکمرانی مطلوب ارزی است. به طور خاص در جهش‌های ارزی چند سال اخیر، عدم هماهنگی نهادهای دولتی و مسئول در حوزه ارزی، یکی از مهمترین نقاط ضعفی بود که نمایان شد. تردید و عدم هماهنگی سیاستگذاران ارزی در کشور ما باید برطرف شود و اگر سیاستی در دستور کار قرار می‌گیرد، باید با هماهنگی همه دستگاه‌ها اجرا شود. اما امروز در کشور ما نهادی که باید تصمیم گیر و هماهنگ کننده سیاست ارزی باشد وجود ندارد. من

معتمد این نهاد می‌تواند ذیل معاونت اول یا حتی بانک مرکزی شکل گیرد و در این زمینه وزارت صنعت، معدن و تجارت باید به شدت نقش‌آفرینی کند و در اموری مثل اولویت‌بندی کالاها و سهمیه‌بندی میزان ثبت سفارش به کمک بانک مرکزی بیاید.

حسن‌خانی در پایان گفت: تغییر نقش ایران از یک صادرکننده نفت خام به یک مرکز توزیع انرژی، ترانزیت و مبادله کالاهای اساسی مطلوب است و می‌تواند اثرگذاری زیادی بر بهبود حکمرانی ارزی داشته باشد، اما فکر میکنم الزاماتی دارد که به دلایل مختلف در دستور کار قرار نگرفته است.

شاخص اصلی حکمرانی ارزی «تقویت تولید و سرمایه‌گذاری» است

در ادامه این نشست، موسی شهبازی غیاثی دبیر کمیسیون اقتصادی دولت، گفت: ما در شرایطی قرار داریم که از سال ۱۳۹۷ ویژگی تاریخی اقتصاد ایران که اتکاء به درآمدهای نفتی و عادت بودجه‌ریزی مبتنی بر درآمدهای نفتی بود کنار گذاشته شد. تا پیش از آن در واقع اقتصاد ایران به مثابه بیماری بود که با مسکن درآمدهای نفتی خود را سرپا نگه می‌داشت. ولی از آن زمان تا امروز این مسکن کمرنگ شده و مشکلات ساختاری بیش از پیش نمایان شده است. در طول تاریخ اقتصاد ایران، وابستگی بین صنایع افت کرده است و ارتباطات بین بخشی مناسبی به صنایع شکل نگرفته است. این مسئله ریشه در تامین ارز حاصل از درآمدهای نفتی داشت که موجب شده بود صنایع مختلف به جای ایجاد زنجیره‌های تولید به هم پیوسته، نیازهای خود را به سادگی از طریق واردات تامین کنند. اما تحریم از طریق کاهش درآمدها و مختل کردن مبادلات این روند را برهم زد.

شاخص اصلی حکمرانی ارزی «تقویت تولید و سرمایه‌گذاری» است

وی با تاکید بر اینکه نگاه ما به تحریم باید یک مقوله ماندگار باشد که همواره وجود خواهد داشت، گفت: حکمرانی ما نیز باید مبتنی بر همین پیش‌بینی باشد و در این زمینه مقوله حفظ

ذخایر ارزی بسیار مهم است. در واقع کنترل نوسانات ارزی نباید به قیمت قربانی کردن ذخایر ارزی محقق شود. من معتقدم صرف کنترل نوسانات ارزی برای ارزیابی حکمرانی ارزی کشور کافی نیست. زمانی حکمرانی ارزی مطلوب است که تولید و سرمایه‌گذاری را تشویق و تسهیل کرده باشد. کنترل نوسانات ارزی یا مدیریت نرخ ارز نیز باید در جهت تقویت بنیه تولید و سرمایه‌گذاری در دستور کار قرار بگیرد.

شهبازی غیاثی با اشاره به اینکه تفوق نگاه کوتاه بر بلندمدت مشکلات زیادی را برای اقتصاد کشور ایجاد کرده است، افزود: اولویت دادن به کوتاه مدت موجب شده در مدیریت نرخ ارز یا بودجه‌ریزی صرفاً نگاه کوتاه مدت حاکم باشد و تصمیماتی اخذ شود که آینده اقتصاد را با بحران مواجه کند. توجه به بلندمدت به طور حتم برای حکمرانی ارزی مطلوب ضروری است. شاخص مهم بعدی برای ارزیابی حکمرانی ارزی، میزان ذخایر ارزی برای مدیریت شوک‌های خارجی است. مسئله بعدی بحث مدیریت نرخ ارز است؛ من معتقدم رفع مشکلات ساختاری پیش‌نیاز ایجاد ثبات در بازار ارز است و تا زمانی که مشکلات ساختاری وجود دارد، امکان ثابت نگه داشتن نرخ ارز وجود ندارد.

مدیریت «تخصیص ارز» مسئله مهم حکمرانی ارزی

این کارشناس اقتصادی ادامه داد: درخصوص مصارف ارزی هنوز نتوانستیم به این سوالات پاسخ دهیم که اولویت‌بندی در واردات کالاها در چه نهادی انجام می‌شود؟ به طور مثال یک طرح مربوط به گردشگری اگر نیاز به ارز داشته باشد، خود را کجا باید ارائه بدهد و چه دستگاهی با چه منطقی باید درخصوص اولویت دادن یا ندادن به ارز مورد نیاز این طرح تصمیم‌گیری کند؟ من فکر می‌کنم در این زمینه هنوز جمع‌بندی در دولت وجود ندارد. بنابراین در اولویت‌بندی برای تخصیص ارز نیز مشکل داریم و رفع این نقیصه نیز برای حکمرانی صحیح ارزی ضروری است. در این زمینه جانمایی ایران در اقتصاد جهانی بسیار مهم است و متناسب با آن باید برای تخصیص ارز تصمیم‌گیری شود.

وی افزود: علاوه بر این باید در یک سطح فرادستگاهی و با نقش آفرینی ویژه بانک مرکزی، سقف تامین ارز سالانه کشور تعیین شود و هر کدام از دستگاه‌ها نیازهای ارزی سالانه خود را تعیین کنند و متناسب با آن با واردکنندگان وارد تعامل شوند و اجازه ثبت سفارش را ندهند. نبود نظم مشخص در فرآیند ثبت سفارش و تخصیص ارز امروز یک نقیصه مهم در حکمرانی ارزی کشور است. در واقع باید هر کدام از دستگاه‌ها مبتنی بر برنامه‌ریزی سالانه تعیین شده و سقف تامین ارز آن، ثبت سفارش را مدیریت کند و در ادامه بانک مرکزی نیز در اولین فرصت ارز مورد نیاز واردات ثبت سفارش شده را تخصیص دهد تا هم واردات کالاها نظم بگیرد و هم از انباشت کالاها در گمرکات جلوگیری شود.

بانک مرکزی باید مرجعیت بازار ارز را به دست بگیرد

شهبازی غیاثی ادامه داد: من معتقدم در شناخت مشکلات بازار ارز و حکمرانی ارزی کشور، اختلاف نظر جدی بین دستگاه‌های مختلف وجود ندارد. به طور خاص اینکه نرخ در بازار غیررسمی بر انتظارات مردم اثرگذار است و به نوعی نرخ ارز غیررسمی به لنگر انتظارات تبدیل شده است، یک نقص فعلی در بازار ارز ایران است و باید اقداماتی با هماهنگی دستگاه‌های مختلف، برای گذر از این شرایط در دستور کار قرار بگیرد به نحویکه جلوی اثرگذاری‌های گسترده غیرمتعارف بر همه بازارهای اقتصادی با طراحی ابزارها و سیاست‌های مناسب گرفته شود تا لنگر بودن نرخ ارز کاهش یابد. در عین حال در شرایط فعلی نمی‌توانیم این را متصور باشیم که با انجام اقداماتی بازار ارز غیررسمی به یکباره به کلی از بین برود؛ بلکه باید بانک مرکزی به عنوان سیاستگذار اصلی بازار ارز رهبری قیمت و بازار را به دست گرفته و به عنوان یک سیاستگذار فعال و اثرگذار بر بازار با اقتدار بالا ظاهر شود و نه تنها دنباله رو بازار غیررسمی نباشد و بلکه بر بازار ارز بتواند اثرگذار باشد، این مهم با نفی کامل بازار ارز محقق نمی‌گردد بلکه بانک مرکزی باید بر همه عرضه (پیمان سپاری ارزی) و تقاضای ارز امکان مدیریت و اعمال سیاست داشته باشد.

وی در پایان گفت: ذکر این نکته ضروریست که به طور قطع در بازار همواره یک نرخ غیررسمی که تامین مالی قاچاق یا خروج سرمایه را برعهده دارد وجود دارد که به رسمیت شناختن این نرخ هدف هیچکس نیست و نباید باشد؛ لذا اینکه بیابیم نرخ قاچاق و بازار غیررسمی ارز را به رسمیت بشناسیم، اساسا غلط است ولی در کنار آن چشم پوشی نمودن و بی توجهی به نرخ بازار نیز موجب از دست رفتن مرجعیت بانک مرکزی در سیاست ارزی شده و در بازار ارز واگرایی بین نرخ بازار و نرخ بانک مرکزی ایجاد خواهد کرد و بانک مرکزی را دنباله روی نرخ بازار خواهد نمود.

متولی تامین ارز باید در حکمرانی ارزی مشارکت داده شود

در ادامه این نشست، علیرضا شاهمیرزایی معاون تجارت و خدمات وزارت صنعت، معدن و تجارت، گفت: ابتدا باید ببینیم مسائل و مشکلات حکمرانی ارزی چیست و سپس نگاشت نهادی مناسب برای آن پیشنهاد دهیم. من معتقدم انحراف در شناخت مسائل داریم. مثلا برخی میخواهند مسأله تورم را با حکمرانی ارزی حل کنند درحالیکه به اعتقاد من ریشه تورم در حکمرانی ریال است و پاسخ بسیاری از مشکلات کشور در ضعف حکمرانی ریال است. اگر بخواهیم تورم را ناشی از مسائل ارزی بدانیم، همان حرف دولت قبل را تکرار کرده ایم که تورم را ناشی از تحریم می‌دانست.

وی افزود: یکی دیگر از خطاها این است که فکر کنیم مسأله اصلی در حکمرانی ارزی، مقابله با تخلفات برخی تراستی‌ها یا صرافی‌ها است. همه این مسائل درست است ولی مسائل اصلی اینها نیستند. مسأله اصلی ما در حکمرانی ارزی، باید رشد اقتصادی و تسهیل ورود سرمایه خارجی به کشور باشد.

تخصیص ارز واردات باید پیرو سیاست صنعتی کشور باشد

شاهمیرزایی با تاکید بر اینکه مشکلات ما در حکمرانی ارزی، تاثیر عمیقی بر سیاست صنعتی

و تولیدی خواهد گذاشت گفت: من معتقدم سیاست صنعتی باید در تعیین سیاست ارزی تعیین کننده باشد، نه اینکه به طور برعکس سیاست ارزی، سیاست صنعتی کشور را تعیین کند. وقتی صحبت از رشد تولید و تامین ارز می‌شود، وزارت صنعت، معدن و تجارت مسئول دانسته میشود، اما وقتی صحبت از نحوه تخصیص ارز و تامین نیازهای ارزی بخش تولید می‌شود، میگوییم باید تمرکز در مدیریت ارزی باشد.

وی ادامه داد: مثلاً در حکمرانی ارزی باید طوری عمل میکردیم که این مشکلات در صادرات به کشوری مثل عراق ایجاد نشود. وقتی نتوانیم مشکلمان را با متولی ارز در عراق حل کنیم، ناگهان میبینیم صادرکننده ایرانی از صادرکننده ترک و غیره در عراق ۰۲ درصد ارز را گرانتر باید بخرد و لذا صرفه ندارد. یا مثلاً سیاست رفع تعهد ارزی باید به گونه ای اجرا شود که صادرات کاهش نیابد. من معتقدم مشکل اصلی ما در تعامل با عراق، تحریم‌های آمریکا نیست بلکه خود دولت عراق از اختیاراتی که دارد استفاده نمیکند و این مسئله باید در قالب حکمرانی ارزی مطلوب رفع شود تا به صادرات صدمه وارد نشود.

اعطای یارانه به مردم، نباید حکمرانی ارزی را مخدوش کند

معاون وزیر صنعت، معدن و تجارت افزود: یکی دیگر از نگاه‌های غلط این است که فکر کنیم حکمرانی ارزی باید در خدمت سیاست‌های یارانه‌ای باشد. اگر قرار است به مردم یارانه داده شود که ما هم موافق هستیم باید داده شود، ولی چرا با روشهای دیگری این کار انجام نمیشود؟ وقتی از ارز بعنوان ابزار اعطای یارانه استفاده میکنیم، نه تنها تولید کالاهای اساسی را در کشور بدون صرفه میکنیم، بلکه با ایجاد فضای چندقیمتی در ارز، تمام ساختارهای تولید و توزیع انواع کالا را با بحران روبرو میکنیم.

وی با تأکید بر اینکه نباید در تخصیص ارز ملاحظات اجتماعی و سیاسی را مداخله دهیم، افزود: همانطور که در قطع گاز و برق، گاهی صنعت را فدای مصرف کنندگان میکنیم و می‌گوییم ملاحظات اجتماعی وجود دارد، در تخصیص ارز هم اگر ارز نهادهای تولید داده

نشود، ولی برای واردات گوشی همراه همیشه ارز به موقع بدهیم و ارز نیمایی که نوعی ترجیحی است به آنها تعلق گیرد، این کار غلط است. قطعاً کاهش سطح تولید کشور، در آینده ارزآوری را نیز کاهش می‌دهد.

شاهمیرزایی ادامه داد: یکی از مهمترین کارکردهای حکمرانی ارزی مطلوب، جذب سرمایه خارجی است. ما امروز در حوزه‌هایی مثل واردات خودرو و توسعه حمل و نقل عمومی، سرمایه‌گذار خارجی داریم، ولی اگر در زمینه تعیین منشأ ارز سختگیری کنیم، نمی‌توانیم از این سرمایه‌گذاران استفاده کنیم. بنابراین ایجاد هماهنگی بین سیاست تجاری و سیاست ارزی، یکی از مهمترین الزامات حکمرانی ارزی مطلوب کشور است و باید مسئولیت و اختیاراتی که به هر دستگاه سپرده می‌شود، سختیت داشته باشد تا دستگاه بتواند پاسخگوی اقدامات و نتیجه کار باشد. اما در این زمینه در اجرای سیاست‌های مطلوب، مسائلی همچون اقتصاد سیاسی نیز وارد می‌شود که کار را دشوارتر می‌کند.

اصلاح «ترتیبات ارزی» هزینه تامین غذای اساسی را کاهش می‌دهد

در ادامه این نشست مجید کریمی مدیرکل دفتر بازارهای مالی وزارت امور اقتصادی و دارایی، گفت: ما به دنبال حکمرانی ارزی و پیاده‌سازی قواعد و ترتیباتی هستیم که علاوه بر ایجاد ثبات، نیازهای ارزی کشور را رفع کند. صادرکنندگان، بانک مرکزی، قاچاقچیان و دارندگان ارزهای خانگی، عرضه‌کنندگان ارز هستند، از طرف دیگر متقاضیان ارزی نیز واردکنندگان، قاچاقچیان وارداتی و سفته‌بازان هستند. در ارتباط بین عرضه‌کنندگان ارز و متقاضیان آن نیز صرافی‌ها، بانک مرکزی و سامانه‌های مختلف نقش آفرینی می‌کنند. درخصوص منابع نفت و گاز و تامین نیازهای وارداتی کالاهای اساسی نیز بانک مرکزی به طور مستقیم نقش واسطه را ایفا می‌کند و حتی نرخ گذاری نیز می‌کند.

وی افزود: در سامانه‌های موجود نیز تفاوت زیادی وجود ندارد و همچنان اجماع و تصمیم کارشناسی مبنی بر اینکه سازکارهای حاکم بر آنها چه باشد، وجود ندارد و درخصوص

مسائلی مثل کیفیت تقاطع‌گیری بین عرضه و تقاضا، قیمتگذاری، ایجاد ابزارهای مشتقه، نحوه ورود سرمایه‌گذار خارجی و موارد مشابه ابهامات فراوانی وجود دارد. اینکه متولی توسعه صنعتی کشور چه نهادی است و سیاستگذار ارزی چه نقشی در آن دارد، مسئله‌ای است که هنوز در حاکمیت روی آن اتفاق نظری وجود ندارد. به عنوان مثال دیگر تعیین نرخ تسعیر ارز در بورس کالا با چه سازکاری تعیین می‌شود؟ متولی پاسخگویی درخصوص تأخیر در تأمین ارز چه نهادی است؟ مدیریت ثبت سفارش و آمادگی درخصوص آن برعهده کدام نهاد است؟ این ابهامات و مشکلات سال‌هاست در اقتصاد ایران وجود دارد و حکمرانی ارزی را تحت تأثیر قرار داده است.

کریمی آزادسازی منابع بلوکه شده و تلاش برای تصویب بودجه ارزی را از جمله اقدامات خوب بانک مرکزی برای مدیریت بازار ارز برشمرد و افزود: اما این اقدامات باید در قالب یک برنامه کلی در حکمرانی ارزی باشد. روش‌های رفع تعهد ارزی نیز یکی دیگر از چالش‌های سیاست ارزی کشور است. نکته دیگر اینکه من فکر می‌کنم نیازی نیست خرید و فروش طلا از بورس کالا خارج شود و در مرکز مبادله طلا و ارز مورد مبادله قرار بگیرد. تأمین به هنگام ارز واردات یکی دیگر از چالش‌های موجود است که استفاده بهینه از ذخایر ارزی می‌تواند این مشکل را تا حدودی رفع کند. مسئله بعدی تلاش برای کاهش اثر انتظاری نرخ ارز است که پیش‌نیازهای مهمی همچون مدیریت بحران‌های کوتاه مدت و بهبود وضعیت عملکرد بانک‌های تجاری دارد. نباید به ارز واردات کالاهای اساسی شوک وارد شود اما بهتر است به مرور زمان و به طور مستمر افزایش یابد تا از افزایش قابل توجه آن بعد از چند سال جلوگیری شود.

اصلاح «ترتیبات ارزی» هزینه تأمین غذای اساسی را کاهش می‌دهد

مدیرکل دفتر بازارهای مالی وزارت امور اقتصادی و دارایی، واردات غذای اساسی را یکی از مهمترین نیازهای تأمین ارز کشور عنوان کرد و افزود: امروز سازکارهای حاکم بر واردات

غذای اساسی مشکلات و ابهامات زیادی دارد. تفاوت در نرخ گذاری ارز برای واردکنندگان دولتی و خصوصی، عدم شفافیت در میزان ارز تخصیص یافته به واردکنندگان، تأخیر در تامین ارز واردات کشتی‌های حامل غذای اساسی، تمایل برخی تامین کنندگان فعلی به استفاده از درهم امارات و مواردی از این دست، هزینه دولت در خرید کالاهای اساسی در شرایط فعلی را به مراتب افزایش داده است. تامین ارز بعد از واردات در نهایت به گران شدن قیمت نهایی کالاهای وارداتی منجر می‌شود درحالی که اگر دولت فرآیند تامین ارز را اصلاح کند و به طور مستقیم با تولیدکننده‌های کشورهای مثل روسیه و برزیل وارد مذاکره و تعامل شود، قیمت تمام شده واردات به مراتب کاهش خواهد یافت. علاوه بر این استفاده از روش تهاتری از جمله در کالاهایی مثل کود یا اوره با کشور برزیل، میتواند در کاهش هزینه تامین این کالاها و بهبود روش تخصیص ارز مورد نیاز آن بسیار حائز اهمیت باشد.

کریمی ادامه داد: در مجموع می‌توان گفت اقداماتی همچون مذاکره و خرید از شرکت‌های تولیدکننده اصلی، توجه به بازار روسیه، خرید در فصول مناسب، حضور در بازارهای مشتقه و اجاره و احداث انبار در مبداء، به طور حتم میتواند در کاهش نیازهای ارزی واردات کالاهای اساسی نقش داشته باشد و در نهایت گامی در جهت بهبود حکمرانی ارزی کشور باشد.

وی افزود: من معتقدم امروز واردکنندگان کالاهای اساسی در این فرآیند انحصار ایجاد کرده‌اند، درحالی که انحصار دولتی به مراتب بهتر از انحصار شرکت‌های خصوصی است که قابل اعمال حاکمیت نیستند. در واقع روش اصلی باید شکستن انحصار و وارد کردن شرکت‌های متعدد برای واردات باشد، اما تا زمانی که امکان تحقق این روش نباشد، باید شرکت‌های دولتی خودشان به فرآیندهای مذاکره و واردات کالاهای اساسی وارد شوند.

«توانمندی در مدیریت انتظارات» هدف اصلی حکمرانی ارزی مطلوب

در ادامه این نشست علی حسین نبی زاده، مشاور ارزی رئیس کل بانک مرکزی و عضو هیات مدیره مرکز مبادله ارز و طلا، در این نشست گفت: به عقیده من حکمرانی ارزی در

تعیین نرخ خلاصه نمی‌شود، بلکه مهمترین مسئله در این زمینه شکل دهی به انتظارات در بازار است. اگر انتظارات در بازار ارز کنترل شود، نرخ ارز کنترل می‌شود و سرمایه گذاری افزایش می‌یابد، اما در غیر اینصورت هیچ هدفی در بازار ارز قابل تحقق نیست. در این زمینه باید توجه داشت که صرف داشتن ذخایر ارزی کفایت نمی‌کند و مهمتر از آن شکل دهی به انتظارات است. در حال حاضر با وضعیت مطلوب در این زمینه فاصله داریم ولی بانک مرکزی در حال حرکت به این سمت است.

وی افزود: برخی معتقدند در بازار ارز تعیین نرخ می‌تواند به تسویه بازار منجر شود، اما من معتقدم این تصور صحیح نیست، چراکه نیازهای ارزی به قدری بالاست که اگر قرار باشد با بالا رفتن نرخ تقاضا کاهش پیدا کند، مقدار بالا رفتن آن قابل پیش بینی نیست. در هیچ کشوری صادرکننده این اجازه را ندارد که ارز خود را جز در کانال‌های رسمی عرضه کند، اما در ایران گفته میشود که اگر نرخ‌گذاری مناسبی انجام نشود، صادرکننده ارز خود را در بازار غیر رسمی می‌فروشد، درحالیکه نباید به این شکل باشد و وجود این مشکل تنها متوجه بانک مرکزی نیست. تا پیش از این گفته میشد که چون ارزهای دولت بلوکه میشود و امکان فروش آن فراهم نیست، بانک مرکزی نباید به ازای آن ریال به دولت بدهد، اما امروز که ارز در حال فروش است این نگرانی مطرح میشود که چرا ذخایر بانک مرکزی در حال کاهش است.

بانک مرکزی در بسیاری از امور تنها مجری سیاست‌های دولت است

عضو هیات مدیره مرکز مبادله ارز و طلا ادامه داد: تعیین نرخ ۲۸۵۰۰ برای ارز واردات کالاهای اساسی یا گره خوردن سیاست یارانه‌ای به سیاست ارزی، ارتباطی به بانک مرکزی ندارد و این مسئله از سوی دولت به این شکل تصمیم‌گیری شده است. در واقع دولت تصمیم گرفته است ارز حاصل از درآمدهای نفتی خود را با نرخ خاص به واردات کالاهای اساسی تخصیص دهد و بانک مرکزی در این زمینه تنها یک واسطه است. یا اینکه گفته

میشود بانک مرکزی مخالف تخصیص ارز به واردات خودرو یا تامین ارز واردت کالاهای دیگر است نیز صحیح نیست و بانک مرکزی پیرو سیاست‌های تخصیصی ابلاغی از سوی دولت است. اما از وزارت صنعت، معدن و تجارت و دیگر وزارتخانه‌ها انتظار می‌رود در این زمینه مجوز تخصیص ارز به واردات بیش از نیاز را ندهد و اولویت بندی داشته باشد. به طور خلاصه بانک مرکزی در بسیاری از مسائل مربوط به حکمرانی ارزی، تنها اجرا کننده و واسطه امور است و اینکه تبعات برخی تصمیمات نابه‌جا به بانک مرکزی حواله شود، منطقی نیست.

وی افزود: اینکه مبادلات خارجی ایران از کانال صرافی‌های تراستی انجام می‌شود، به طور حتم نقص‌هایی دارد، اما شکل‌گیری این شبکه تراستی، در زمان خود مناسب بود و در ادامه باید برای آن قواعدی گذاشته میشد و امروز مشکل از نبود این قواعد است.

تصویب بودجه ارزی راهکاری مناسب برای حرکت به سمت حکمرانی ارزی مطلوب

نبی زاده ادامه داد: آرزوی من این است که مثل یک بودجه ریالی یک بودجه ارزی نیز داشته باشیم. این اقدام به طور حتم در مدیریت بهتر منابع ارزی و ایجاد هماهنگی بیشتر بین دستگاه‌های متولی نقشی اساسی خواهد داشت.

وی در ادامه افزود: امروز بازار ارز غیر رسمی برای مقادیر بسیار کم و مراجعین بسیار زیاد مطرح است. به همین دلیل امروز بخش زیادی از مردم بازار غیر رسمی را رفع کننده نیاز خود می‌دانند و نرخ ارز این بازار برای آن‌ها مهم است. مرکز مبادله نیز برای همین شکل گرفته است و قرار نیست به مانند بازار نیما عمل کند؛ بلکه قرار است تمام نیازهای رسمی در بستری شفاف پاسخ داده شود و در این صورت به مرور بازار غیر رسمی کنار می‌رود. نکته دیگر اینکه ما تلاش داریم بازار نقدی که در بازار حواله وجود دارد جمع شود و معاملات به شکل فوروارد انجام شود و افراد بتوانند نیازهای آینده خود را در این بازار تامین کنند. در این

صورت بازار از یک حالت غیر قابل پیش‌بینی به یک حالت قابل پیش‌بینی برای خریداران ارزی تبدیل شود. درخصوص طلا نیز همین برنامه در دستور کار است که مبادلات آتی آن در مرکز مبادله شکل بگیرد.

عضو هیات مدیره مرکز مبادله ارز و طلا در پایان گفت: نکته آخر اینکه تقویت صندوق تثبیت و عملکرد مناسب این صندوق نیز می‌تواند به ایجاد آرامش در بازار ارز و بهبود انتظارات تورمی کمک کند. استفاده بهینه از ابزارهای تامین مالی در قالب صندوق تثبیت، نه تنها مشکلات بازار ارز را رفع می‌کند، بلکه در شرایط تحریمی امکان سیاستگذاری و تامین مالی را نیز بهبود می‌دهد.

کلیپ نشست چهارم

فیلم کامل نشست چهارم

سیاستگذاری رمزارزها و رمزارایی‌ها و جایگاه آن در نظام ارزی کشور

نشست پنجم؛ پژوهشکده امور اقتصادی وزارت اقتصاد

نشست «سیاستگذاری رمزارزها و رمزارایی‌ها و جایگاه آن در نظام ارزی کشور» به عنوان پنجمین نشست تخصصی از دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی، روز سه‌شنبه ۱۲ دی ماه ۱۴۰۲، با حضور جمعی از اساتید و صاحب‌نظران و فعالان این حوزه در پژوهشکده امور اقتصادی وزارت اقتصاد برگزار شد.

محمد جلال دستیار وزیر امور اقتصادی و دارایی، محسن رضایی صدراآبادی دبیر ستاد ملی رمزارزها، سامان قاسمی مدیر گروه بازارهای مالی پژوهشکده امور اقتصادی، محمدسعید شادکار عضو هیات علمی دانشگاه الزهرا (س)، مهدی فاطمیان رییس هیات مدیره انجمن فینتک و عباس آشتیانی کارشناس حوزه بلاکچین، اعضای اصلی این نشست بودند.

۱- با توجه به اهمیت رمزارزها و رمزدارایی‌ها در اقتصاد و کاربردهای مشابه آن‌ها با سایر ارزهای خارجی، فرصت‌ها و تهدیدهای ناشی از گسترش استفاده از رمزارزها و رمزدارایی‌ها توسط بازیگران مختلف در نظام ارزی کشور چیست و سیاستگذاری این ارزها از منظر حکمرانی نظام ارزی چه الزامات و ملاحظاتی دارد؟

۲- چه ظرفیت‌هایی برای توسعه کاربردهای رمزارزها و رمزدارایی‌ها در عرصه‌های مختلف اقتصاد ایران - به ویژه از منظر تجارت بین‌الملل و تأمین مالی - وجود دارد؟ چه راهکارهایی برای تحقق این ظرفیت‌ها پیشنهاد می‌دهید؟

در مواجهه با رمزارزها خلا رویکرد توسعه‌ای مشهود است

در ابتدای این نشست مهدی فاطمیان رییس هیات مدیره انجمن فینتک، با ذکر اینکه در حال حاضر با رسمیت بخشی به حوزه رمزارزها و رمزدارایی‌ها فاصله داریم، گفت: ولی اگر فرض کنیم که در آینده نهاد حاکمیتی تصمیم می‌گیرد این پلتفرم‌ها را به رسمیت بشناسد، آن‌ها میتوانند ابزاری برای دور زدن تحریم باشند. در حال حاضر ورود ارز به داخل کشور با تحریم مواجه است و ابزارهای حوزه رمزدارایی‌ها و رمزارزها می‌تواند خدمات مالی متنوعی برای بی‌نیازی کشور از تحریم در بخشی از مبادلات خارجی به حاکمیت ارائه دهد که یک فرصت بسیار حائز اهمیت است و باید از آن استفاده شود.

وی افزود: از طرف دیگر برخی فکر می‌کنند اگر به این حوزه به شکل رسمی بها داده شود و قانونی شود، حاکمیت پولی بانک مرکزی تحت تاثیر قرار می‌گیرد. مسئله بعدی قواعد مبارزه با پولشویی در حوزه رمزارزها است که میتواند یکی از تهدیدهای توسعه این حوزه باشد. در حال حاضر در دنیا نیز قاعده‌گذاری برای مبارزه با پولشویی در این حوزه پیشرفت زیادی نداشته است. من معتقدم به دلیل ماهیت دیجیتال بودن این حوزه، امکان مقابله با پولشویی و تخلفات وجود دارد. علاوه بر این به دلیل ورود شرکت‌های دانش بنیان و کسب و کارها پیشرو به این حوزه، این امکان وجود دارد که ما در داخل قواعد لازم برای مقابله با تخلف و

پولشویی را به شکل پیشرو تدوین و اجرا کنیم.

فاطمیان با اشاره به اینکه رمزپول یا ریال دیجیتال بانک مرکزی میتواند پلی برای ارتباط حاکمیت با فعالین حوزه رمزارزها و رمزدارایی‌ها باشد، افزود: اما تا به حال آن پروژه به شکلی که باید و شاید جلو نرفته و پیشرفتی در این زمینه حاصل نشده است. نکته بعدی اینکه اگر این حوزه شفاف را به یک ابزار رایج جابه‌جایی بین مردم تبدیل کنیم، که در حال حاضر به استناد مصوبه هیات وزیران ممنوع است، به واسطه نظارت پذیری به مراتب بیشتر آن در مقایسه با نظام بانکی فعلی ما، امکان مقابله با تخلف و پولشویی نیز اجرایی پذیری بیشتری خواهد داشت. به طور مثال تخلفاتی که امروز در شبکه بانکی می‌بینیم در حوزه رمزارزها و رمزدارایی‌ها به مراتب راحت‌تر قابل مقابله است. نکته بعدی پایان دادن به انحصار شبکه پرداخت و رفع مشکلاتی همچون حک شبکه پرداخت پمپ بنزین‌ها است که یکی دیگر از فرصت‌های توسعه این حوزه است.

در مواجهه با رمزارزها خلا رویکرد توسعه‌ای مشهود است

وی افزود: مواجهه با پدیده رمزارزها در ایران مراحل از جمله بی تفاوتی، انسداد، محدود کردن و در ماه‌های اخیر ساماندهی و تنظیم‌گیری را طی کرده است. هیچکدام از این نگاه‌ها توسعه‌ای نیست و صرفاً به صورت واکنش حاکمیت به این پدیده بوده است. وقتی رمزارزها را به عنوان دارایی بپذیریم، ظرفیت‌های زیادی از جمله توثیق وثیقه حول آن ایجاد می‌شود. پذیرش این پدیده به عنوان ارز و وسیله مبادله، مزایای در مبادلات برای ما دارد و همینطور در حوزه تامین مالی نیز می‌تواند گشایش‌هایی ایجاد کند. اما تا امروز به این فرصت‌ها توجه نشده است. هرچند من معتقدم اگر این پدیده به عنوان دارایی شناخته شود نباید با اخذ مالیات یا موارد تهدیدساز دیگر، مردم را از پلتفرم‌های داخلی فراری بدهیم و در این زمینه باید با ظرافت برخورد شود.

رئیس هیات مدیره انجمن فین تک در پایان گفت: تصریح قانونگذاری و تسهیل فعالیت کسب و کارهای رسمی، در کنار برخورد جدی با بازارها و کسب و کارهای غیررسمی و زیرزمینی اقداماتی است که باید در این حوزه در دستور کار قرار بگیرد. رمزدارایی باید به عنوان یک دارایی رسمی و با قابلیت انتقال بالا مورد پذیرش واقع شود. نکته آخر اینکه امکان نوآوری در این حوزه زیاد است و برای بهره مندی از این ظرفیت باید شرایط ورود بازیگران جدید به این حوزه و تداوم فضای رقابتی باز بماند.

افزایش شفافیت و حمایت از کسب و کارها باید در دستور کار باشد

در ادامه این نشست عباس آشتیانی کارشناس حوزه بلاکچین، گفت: اگر رمزپول‌های ملی را کنار بگذاریم، ارزهای دیجیتال بیشتر قابلیت دارایی دارند ولی در مقایسه با دیگر دارایی‌ها به مراتب قابلیت جابه‌جایی ارزی بیشتری دارند. در حال حاضر در همه کشورهای جهان به استثناء یک کشور، استفاده از رمزارزها به جای پول ملی و به عنوان وسیله مبادله ممنوع است و در کشور ما نیز چنین است. این پدیده امروز در تجارت جهانی نقش آفرینی مطلوبی دارد. اما در کشور ما با این پدیده بیشتر به عنوان دارایی مطرح است. در واقع دلیل اصلی خرید رمزارزها از سوی مردم، حفظ ارزش پول و نگاه خرید دارایی است. بنابراین خرید رمزارزها از سوی مردم علت تورم نیست، بلکه معلول تورم است و مردم با انگیزه حفظ ارزش سرمایه به سمت دارایی‌های رمزنگاری شده و دیگر دارایی‌ها سوق داده شده‌اند.

وی افزود: سیاستگذاری باید به نحوی باشد که با توجه به ویژگی‌های این فناوری، شفافیت این حوزه به بالاترین حد برسد تا امکان شناخت تقلب و تخلف بالا برود و امکان سیاستگذاری برای آن فراهم باشد. رویکرد دوم سیاستگذاری کلان باید محدود کردن بازار زیرزمینی و سهم پلتفرم‌های خارجی باشد. در واقع سکوها و پلتفرم‌های داخلی که قابل تنظیم‌گری هستند نباید محدود شوند تا در مقابل بازارهای زیرزمینی و پلتفرم‌های خارجی توسعه پیدا نکند. حداکثر کردن شفافیت و حداقل کردن پلتفرم‌های زیرزمینی و خارجی در کنار هم وقتی

محقق می‌شود که پلتفرم‌های داخلی به رسمیت شناخته شوند و این مسئله با عدم ترویج این حوزه در کشور تقابلی ندارد.

محدود کردن پلتفرم‌های داخلی رمزارزها به فرار سرمایه منجر می‌شود

آشتیانی ادامه داد: بانک مرکزی تهدیدهای متعددی را برای توسعه این حوزه مطرح کرده که خروج سرمایه، هجوم مردم برای تبدیل پول ملی به رمزارز، تاثیر منفی بر نرخ ارز و عدم امکان مدیریت جریان دارایی و امکان سیاستگذاری از جمله این موارد هست. این تهدیدها اغلب امروز محلی از اعراب ندارد و برخی دیگر نیز برای رفع آن‌ها راه حل وجود دارد. در کنار تهدید تسهیل تجارت، کاهش فشار بر بازار ارز از طریق تامین نیاز خرد ارزی، امکان ارزآوری، امکان بازگشت کامل ارز حاصل از صادرات، تامین مالی خارجی به عنوان فرصت‌های این حوزه مطرح است که به آن‌ها توجه جدی نشده است.

وی درخصوص نحوه مواجهه با تهدیدهای مذکور گفت: برای جلوگیری از روند تبدیل پول ملی به رمزدارایی از سوی مردم نیز باید اقداماتی همچون عدم ترویج، آموزش و افزایش شفافیت باید در دستور کار قرار بگیرد. در دنیا فرار سرمایه از طریق رمزارزها سهمی به شدت محدود دارد و تنها می‌توان انتقال رمزدارایی‌ها از پلتفرم‌های داخلی به خارجی را مصداق مهم فرار سرمایه عنوان کرد. علاوه بر این من فکر میکنم در صورت نبود رمزدارایی‌ها، امروز نرخ تورم در کشور به مراتب بیشتر بود چراکه وجود این بازارها فشار را بر بازار دیگر دارایی‌ها کاهش داده و مانع از افزایش شدیدتر قیمت‌ها شده است. نکته دیگر اینکه نظارت بر جریان مبادلات و سیاستگذاری نیز در بازار دارایی‌های رمزنگاری شده به مراتب سهل‌تر از بازارهایی مثل طلا، دلار یا خودرو است. به طور کلی برطرف کردن تهدید یا تشدید آن به نحوه عمل کردن ما بستگی دارد و در حال حاضر من معتقدم نحوه رگولاتوری ما با شرایط اقتصاد دیجیتال جهانی همخوانی ندارد.

تامین رمزارز از سوی مردم به منزله محدود شدن منابع ارزی کشور نیست

این کارشناس حوزه رمزارزها ادامه داد: بانک مرکزی اینطور تصور می‌کند که تهیه هر نوع رمزارزی نیازمند صرف منابع ارزی کشور است که اینطور نیست این یک اشتباه اساسی است. استخراج رمزارزها، افزایش قیمت دارایی‌ها، دریافت هدایای مختلف، ارائه کنندگان خدمات به کشورهای خارجی و موارد متعدد دیگر همگی می‌توانند منشا تامین رمزارز باشند و اینطور نیست که تنها مسیر رسیدن به رمزارز در کشور، صرف منابع ارزی باشد. نکته دیگر اینکه حجم مبادلات در بازار رمزارزها بسیار کمی از حجم کلی مبادلات در کشور دارد و این حوزه نمی‌تواند در افزایش سرعت گردش پول و افزایش قیمت‌ها نقش داشته باشد.

وی در پایان ضمن اشاره به اینکه وضع مالیات مستقیم بر خرید و فروش رمزارزها، علاوه بر مالیات عملکرد، میتواند تهدیدی برای این حوزه باشد، گفت: تامین نیازهای خرد ارزی به ویژه برای مسافرت با استفاده از رمزارزها، به شدت کاربردی است و میتواند به ساماندهی بازار ارز داخلی نیز کمک کند. پیشنهاد دیگر من این است که بانک مرکزی حدود ۱۵ درصد از ارز حاصل از صادرات را برای برخی از صادرکنندگان بزرگ، برای عرضه رمزارز در پلتفرم‌های داخلی در نظر بگیرد تا به این ترتیب علاوه بر کمک به بازگشت کامل ارز حاصل از صادرات امکان رونق این پلتفرم‌ها نیز فراهم می‌شود.

بیش از ۲۰ نهاد با پدیده رمزارزها درگیر هستند

در ادامه این نشست محسن رضایی صدراعزاد دیبر ستاد ملی رمزارزشها، ضمن بیان اینکه اهمیت این حوزه در کشور درک نشده و دلیل آن هم این است که هنوز به یک بحران تبدیل نشده است، گفت: تنها در بازه انتهای سال ۱۳۹۹ و اوایل ۱۴۰۰ به دلیل ورود گسترده مردم برای خرید رمزارزها، این حوزه مقداری مورد توجه قرار گرفت ولی در مجموع اهمیت این حوزه به درستی درک نشده است. این حوزه تهدیدها و فرصت‌های بالقوه‌ای دارد که بروز و

ظهور آن به کیفیت عملکرد ما بستگی دارد. تا زمانی که کار ایجابی و عملیاتی جدی نکنیم این حوزه هیچ فرصتی برای ما نخواهد داشت. از طرف دیگر تهدیدهای این حوزه به ناچار و به دلیل بی توجهی مسئولین، از حالت بالقوه به بالفعل تغییر می‌کند.

وی افزود: نگاه ما برای بررسی این حوزه باید نگاه جامع و زیست بومی باشد و باید به همه فرآیندهای آن نظر کنیم و بعد از آن متنی بر پیش‌بینی از آینده، به سیاستگذاری بپردازیم. این حوزه وجوه مختلفی از جمله در بازار ارز به عنوان وسیله مبادله، تولید و استخراج، استفاده به عنوان دارایی و خرید و فروش برای سودآوری دارد که همه این‌ها باید در کنار هم مورد توجه قرار بگیرد. در این ۴ محور تهدیدها و فرصتهایی وجود دارد. عمده‌ترین تهدیدی که در دنیا برای توسعه این حوزه مطرح شده، استفاده از آن برای پولشویی، فرار مالیاتی یا دیگر تخلفات مالی بوده است. به طور خاص در کشور ما نیز از این بستر برای تامین مالی فعالیت‌های مجرمانه و برخی شورش‌ها نیز استفاده شده است که باید برای آن تدبیر شود. برای مقابله با این تهدید در دنیا شرکت‌های رصد و کنترل متعددی ایجاد شده است که دستاوردهای متعددی به همراه داشته است و در داخل کشور نیز باید به این سمت حرکت کنیم. هرچند اینطور نیست که قوانین کشورهای دیگر به شکل یکسان در ایران نیز قابلیت تصویب و اجرا باشد، چراکه این قوانین باید با ساختار حقوقی هر کشوری متناسب باشد و انتظار این است که یک نهاد متولی تهیه نسخه بومی قوانین تنظیمی را طراحی و تصویب کند؛ درحالی‌که اقدامی در این زمینه صورت نگرفته است.

رضایی صدرآبادی ادامه داد: یکی دیگر از اتفاقی که به عنوان مقدمه باید در این حوزه بیفتد، نهادسازی است. ما برای این پدیده که یک پدیده چندوجهی است و بیش از ۲۰ نهاد کشور از جمله بانک مرکزی، وزارت اقتصاد، وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت نیرو و وزارت نفت را با خود درگیر می‌کند، به یک نهاد متناسب نیاز داریم تا از اقدامات جزیره‌ای جلوگیری شود.

فرصت‌های متعدد ایران در مواجهه با پدیده رمزارزها

وی افزود: تولید و استخراج رمزارز در کشور از نظر حکمرانی منفعت دارد، چراکه به هر حال نیاز مبادلاتی برای آن‌ها وجود دارد و در صورت عدم تولید داخلی، باید منابع ارزی کشور صرف تامین آن شود. اما اگر تولید در داخل انجام شود، تامین نیاز مبادلاتی داخلی، بدون خروج ارزی ممکن می‌شود.

دبیر ستاد ملی رمزارزها گردش مالی بازار رمز دارایی‌ها در دنیا را بیش از ۱۷۰۰ میلیارد دلار عنوان کرد و افزود: بیش از ۹۰ درصد از این گردش مالی در سکوه‌های بین‌المللی انجام می‌شود. اگر ایران می‌توانست بدون نیاز به مطرح کردن نام ایران، یک سکو برای تصاحب تنها یک درصد گردش جهانی این بازار ایجاد کند، اقدامی به شدت اثرگذار، درآمدزا و کاربردی انجام داده بود. دست کم ایران می‌توانست یک سکوی مبادله بزرگ برای مطرح شدن در عرصه منطقه ایجاد کند. اما دلیل عدم حرکت به این سمت نیاز به سرمایه‌گذاری در حدود چند میلیون دلار نیاز دارد که از توان و ریسک پذیری بخش خصوصی خارج است. وی افزود: در بحث مبادلات خرد خارجی فراهم کردن بستر برای پرداخت گردشگران یا دانشجویان خارجی است که در حال حاضر در پرداخت‌های خود با مشکلات زیادی مواجهند و استفاده از این ظرفیت می‌تواند شرایط را برای پرداخت‌های خرد آن‌ها فراهم کند.

اقدامات متناقض در مواجهه با پدیده رمزارزها منطقی نیست

رضایی صدرآبادی در پایان با تاکید بر اینکه باید در مواجهه با این حوزه تعارف را کنار بگذاریم، افزود: اینکه هرگونه مبادله برای مردم ممنوع باشد و در طرف مقابل درگاه پرداخت از طرف دولت به پلتفرم‌ها داده شود، متناقض است و به نظر من باید سیاست سکوت کنار گذاشته شود. اینکه گفته شود قصد دامن زدن و ترویج نداریم، دلیلی منطقی برای اتخاذ سیاست سکوت و اقدامات متناقض نیست و حاکمیت باید با شفافیت با این حوزه و مردم برخورد کند.

«وثیقه‌گذاری رمزارزها» خرید اعتباری کالاهای وارداتی را ممکن می‌کند

در ادامه این نشست محمد جلال دستیار وزیر امور اقتصادی و دارایی، گفت: با مقولات جدیدی همچون پدیده رمزارزها ابتدا باید پدیده انگارانه مواجه شد نه مبتنی بر تهدید و فرصت، همچنین باید به صورت مستمر نحوه مواجهه به روزرسانی شود. ذات اقتصاد دیجیتال به نحوی است که برای نقش آفرینی نیازی به اخذ مجوز از کشورها ندارند و فارغ از مرزها توسعه پیدا میکند. بنابراین به این حوزه باید نگاه انطباقی داشته باشیم و بهترین تصمیم را بگیریم. در حال حاضر تنها درخصوص عدم تولید رمزارزها با استفاده از نیروی برق جمع‌بندی وجود دارد و در دیگر حوزه‌ها نه امکان کنار گذاشتن وجود دارد و نه ساختارها برای رسمیت دادن و امکان تنظیم‌گیری فراهم است.

وی با تأکید بر اینکه اگر با یک پدیده جدید به موقع مواجه نشویم، به مرور تهدیدهای آن بیشتر می‌شود، افزود: معرفی ظرفیت‌های این پدیده در حوزه مبادلات خارجی میتواند نقطه شروع به رسمیت شناختن آن باشد. به طور مثال ایده وثیقه‌گذاری رمزارزها نزد نهادهای مالی و شرکت‌های بزرگ خارجی در کشورهای صادرکننده کالا به ایران می‌تواند جایگزینی برای اسناد اعتباری باشد که به دلیل تحریم‌ها مدتهاست که از آن محروم هستیم. بنابراین استفاده از رمزارزها به عنوان وثیقه بین‌المللی در تجارت بین‌المللی برای خرید اعتباری به شدت مفید خواهد بود. ظرفیت بعدی ایجاد ارزهای جایگزین بر پایه دارایی‌های رمزنگاری شده است که میتواند به خصوص با همکاری مجموعه‌های مثل بریکس، بخشی از مشکلات مبادلات تجاری خارجی کشور را رفع کند. شفافیت و امنیت بلاک چین، این امکان را برای ایران فراهم می‌کند. ظرفیت سوم راه‌اندازی نوعی گواهی سپرده کالایی یا توکن بر مبنای دارایی‌های کشور است که می‌تواند به عنوان ابزار تضمین برای خرید اعتباری یا خرید مدت‌دار مورد استفاده قرار بگیرد و دست کم واردات شرکت‌های صادراتی را بدون نیاز به تامین ارز ساماندهی کند.

جلال در پایان گفت: با توجه به واقعیت‌های حاکم بر اقتصاد ایران، از جمله اینکه نرخ ارز نمی‌تواند تک‌نرخ شود و موارد مشابه، من فکر می‌کنم این امکان وجود دارد که یک تجربه موفق در حوزه رمزارزها معرفی شود و مورد استفاده قرار بگیرد تا از فضای جدل کنونی خارج شویم و اجماعی برای به رسمیت شناختن این حوزه ایجاد شود. من معتقدم نقطه عزیمت به این سمت استفاده از ظرفیت‌های این حوزه در مبادلات خارجی است.

فعالین رمزارزها باید در بستری شفاف و رصدپذیر توسعه پیدا کنند

در ادامه این نشست محمدمسعود شادکار عضو هیات علمی دانشگاه الزهرا (س)، گفت: حوزه رمزارزها به طور حتم تهدیدها و فرصت‌های متعددی را برای اقتصاد ایران به همراه دارد. از جمله تهدیدها می‌توان به فرار سرمایه، پولشویی و تقلب، تضعیف حکمرانی پولی و اثرگذاری نامطلوب بر بازار ارز اشاره کرد؛ که البته این موارد بالفعل نیست و در صورت مواجهه صحیح قابل مدیریت است. از مهمترین فرصت‌ها در حوزه رمزارز نیز، استفاده از نوآوری‌های این حوزه در رفع چالش‌های مبادلات خارجی است.

وی افزود: اما در حال حاضر نه از فرصت‌های این حوزه به درستی استفاده شده و نه تدابیر مطلوبی برای مقابله با تهدیدها در دستورکار قرار گرفته است؛ من فکر می‌کنم این وضعیت ناشی از ترس و نگرانی جدی نهاد تنظیم‌گر در این حوزه است که ریشه در عدم شناخت و رصد این حوزه دارد. مسئله اصلی برای کنترل تهدیدها و استفاده از ظرفیت‌ها غلبه بر ترس و نگرانی نهاد تنظیم‌گر است. برای این مهم نیز لازم است شفافیت و نظارت‌پذیری در این حوزه ایجاد شود و فعالین رسمی این حوزه در بستری شفاف و رصدپذیر فرصت توسعه پیدا کنند. تنظیم‌گری و ساماندهی اگر به درستی انجام شود می‌تواند نگاه توسعه‌ای را نیز به همراه داشته باشد. در فضایی منظم و قاعده‌مند امکان توسعه نوآوری در این حوزه فراهم می‌شود. پیشنهاد من به اعضای این حوزه و تنظیم‌گران به طور خاص بانک مرکزی این است که برای عبور از وضعیت ترس و جهل فعلی، ایجاد یک بستر برای همکاری با فعالین این حوزه را در دستورکار قرار دهد.

رسمیت بخشیدن به پدیده رمزارزها و رمزارایی‌ها اجتناب ناپذیر است

در ادامه این نشست سامان قاسمی مدیر گروه بازارهای مالی پژوهشکده امور اقتصادی، گفت: چند سالی است که پدیده جدید کریپتوکارنسی ظاهر شده ولی در قوانین و مقررات ما هنوز به این حوزه پرداخته نشده است. اگر این پدیده را به عنوان دارایی بپذیریم باید به یک نوع برای آن قانون‌گذاری کنیم و اگر به عنوان وسیله مبادله بپذیریم موضوع متفاوت است. امروز شاید بیش از ۳۰۰ پلتفرم مبادله برای رمز ارز داریم که هنوز رسمیت پیدا نکرده‌اند. اینکه بگوییم قانونی نیستند صحیح نیست ولی هنوز رسمی نیستند و هیچ نهادی متولی ساماندهی آن‌ها نیست. اگر این دارایی‌ها به عنوان دارایی‌های رسمی شناخته شوند، امکاناتی مثل وضع مالیات یا قوانین کنترلی برای آن قابل وضع خواهد بود.

وی افزود: من معتقدم در حال حاضر کشور ما پذیرای این حوزه به عنوان رمزارز و وسیله مبادله نیست و فعلاً تنها میتوانیم به بحث رمزارایی‌ها و رسمیت یافتن آن از سوی دولت بپردازیم. هرچند من معتقدم حرکت به این سمت اجتناب ناپذیر است و مردم به این سمت حرکت خواهند کرد. حتی در صورتی که پلتفرم‌های داخلی برای این حوزه فراهم نشود، فعالین این حوزه از طریق پلتفرم‌های خارجی به استفاده از آن خواهند پرداخت. اینکه مردم به سراغ پلتفرم‌های خارجی بروند امر مطلوبی نیست و میتواند مصداق فرار سرمایه باشد. اگر با یک پدیده جدید به موقع مواجه نمیشویم و به مرور تهدیدهای آن بیشتر میشود. اما چون اجتناب ناپذیر است باید در این خصوص حکمرانی کشور به جمع‌بندی برسد. اگر قاعده گذاری کنیم نیاز مردم در یک فضای امن مدیریت شده پاسخ داده می‌شود ولی اگر این کار را نکنیم فرصت‌ها را از دست می‌دهیم و فقط تهدیدها باقی می‌ماند.

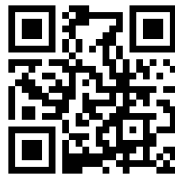
پویایی رمزارزها امکان رصد معاملات را فراهم کرده است

قاسمی با اشاره به پویا بودن حوزه رمزارزها، گفت: چندسال پیش وقتی درخصوص بلاکچین صحبت میشد از غیر قابل شناسایی بودن مطرح میشد، اما امروز در رمزارزها اینطور نیست و قابلیت شناسایی وجود دارد. بنابراین در چند سال اخیر این حوزه به دلیل پویایی بالا با تغییرات زیادی مواجه شده است و بسیاری از تهدیدها در این حوزه از بین رفته است. به طور خاص این بازار به دلیل اینکه قیمت‌ها در آن متأثر از قیمت‌های جهانی است، حتی اگر حجم عظیمی از سرمایه مردم ایران به آن وارد شود، برخلاف دیگر بازارها قابلیت افزایش شدید قیمت را ندارد و در واقع این بازار یک سوپاپ اطمینان و یک فرصت است.

مدیر گروه بازارهای مالی پژوهشکده امور اقتصادی در پایان گفت: ما در کشور با مشکلات زیادی در حوزه تامین مالی مواجهیم و توسعه این حوزه می‌تواند مفید واقع شود. در حال حاضر میزان سرمایه‌گذاری در کشور وضعیت مطلوبی ندارد و به کمترین میزان در دهه‌های اخیر رسیده است. من فکر نمیکنم هیچ دولت یا حاکمیتی مخالف توسعه ابزارهای تامین مالی پروژه‌های زیرساختی و تولیدی باشد و در این زمینه نیز رمزارزها یک فرصت هستند.

کلیپ نشست پنجم

فیلم کامل نشست پنجم

بازارسازی و مداخلات مؤثر ارزی در بازار ارز ایران

نشست ششم؛ مرکز مبادله ارز و طلای ایران

نشست «بازارسازی و مداخلات مؤثر ارزی در بازار ارز ایران» به عنوان ششمین نشست تخصصی از دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی، روز سه‌شنبه ۱۹ دی ماه ۱۴۰۲، با حضور جمعی از اساتید و صاحب‌نظران و فعالان این حوزه در مرکز مبادله ارز و طلای ایران برگزار شد.

علی سعیدی مدیرعامل مرکز مبادله ارز و طلای ایران، علیرضا گچ‌پز زاده معاون امور ارزی و بین‌الملل بانک ملی ایران، مینو کیانی راد معاون ارزی سابق بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، محسن بوالحسنی مدیرعامل صرافی توسعه صادرات، محمدطاهر رحیمی کارشناس اقتصادی و حسین عطااللهی کارشناس اقتصادی اعضای اصلی این نشست بودند.

در این نشست به سوالات زیر پاسخ داده شد:

۱- تحلیل شما از مرجعیت نرخ ارز و سهم بازار رسمی و غیر رسمی در آن چیست؟ به نظر شما چه موانعی بر سر راه مرجعیت بازار رسمی ارز و نرخ آن وجود دارد و چه عواملی منجر به بزرگ شدن حجم بازار غیررسمی ارز در اقتصاد ایران شده است؟ چه راهکارهایی برای کاهش حجم بازار غیررسمی و مرجعیت بازار رسمی ارز و نرخ آن پیشنهاد می کنید؟

۲- الگوی مطلوب مداخله مؤثر و مدیریت ذخایر ارزی بانک مرکزی چه ویژگی‌هایی دارد و توسعه ابزارهای نوین مالی مانند ابزارهای مشتقه، صندوق تثبیت ارز، ابزارهای سرمایه گذاری ارزی و ... تا چه میزان می تواند در مدیریت نوسان‌های بازار ارز مؤثر باشد؟

هدف مرکز مبادله محدود کردن بازار غیر رسمی ارز است

در ابتدای نشست علی سعیدی مدیرعامل مرکز مبادله ارز و طلای ایران، گفت: واژه مرجعیت قیمت جایی رخ می دهد که عموم مردم به دلیل اعتمادی که دارند، به آن مراجعه کنند و نمیتوان به طور اجباری آن را برای مردم تعیین کرد. نوسانات بالا در بازارهای دارایی در صورتی که به بالا رفتن سود انتظاری از بازارها منجر شود، بسیاری از فرصت‌های سرمایه‌گذاری، از صرفه اقتصادی می افتند و به همین دلیل کشورها با کاهش نوسانات، تلاش کرده‌اند در بازارهای مالی پیش بینی پذیری را ایجاد کنند. هدف ما در مرکز مبادله ارز و طلا ابزارسازی و کمک به پیش‌بینی‌پذیری و همچنین پاسخگویی به تامین نیازهای خرد ارزی مردم است. تامین نیاز خرد مشروع ارزی مردم در مرکز مبادله، می تواند به کاهش تقاضا در بازار غیر رسمی و کاهش مرجعیت این بازار است.

وی افزود: گستره ابزارهای مالی می‌تواند در تحقق الگوی مطلوب در بازار ارز بسیار مؤثر باشد. ما دنبال کاهش نوسانات هستیم ولی به طور معمول این نوسانات از بین نمی‌رود و باید برای آن چاره اندیشید. این بدین معنی است که اگر فردی قصد دارد ریسک خود را کاهش دهد، این امکان برای وی فراهم باشد. در عین حال موفقیت ابزارها خیلی به سواد مالی و دانش

و درک عمومی سرمایه‌گذاران و حتی رسانه‌ها مرتبط است؛ در واقع ذائقه ادراکی جامعه در موفقیت ابزارهای مالی بسیار موثر است.

«تامین مالی» و «پوشش ریسک» ۲ هدف ابزارسازی در مرکز مبادله ارزی است

سعیدی ادامه داد: ابزارهای مالی به طور کلی به دو دسته تقسیم می‌شود: ابزارهای تامین مالی و ابزارهای پوشش ریسک. در بحث ابزارهای تامین مالی، اوراق مابجه، اوراق سلف ارزی و موارد مشابه برای تامین مالی ارزی پروژه‌ها در کشور در دستور کار قرار دارد و به دنبال توسعه ابزارها و افزایش میزان تامین مالی از این طریق هستیم. مسئله تامین مالی ارزی پروژه‌های داخلی یکی از مهمترین اولویت‌های مرکز مبادله ارز و طلا است که بعضا تا ۱۵ میلیارد دلار نیز نیاز پروژه‌ها مطرح شده و از توان یک شرکت برای سرمایه‌گذاری خارج است.

مدیرعامل مرکز مبادله ارز و طلای ایران در ادامه گفت: در مورد ابزارهای پوشش ریسک یا مشتقه نیز ابزار پیمان آتی طراحی شده و در مسیر نهایی شدن برای استفاده در مرکز مبادله است که مهمترین کارکرد آن ایجاد فضای پیش‌بینی پذیری در بازار ارز است. در مرکز مبادله ابزارهای ریسک و مشتقه عموماً با هدف پوشش ریسک و ایجاد پیش‌بینی پذیری برای خریداران و فروشندگان ارز طراحی و اجرا می‌شود و برخلاف ابزارهای بازار بورس، هدف اصلی سرمایه‌گذاری و خرید و فروش نیست.

ابزارهای مرجعیت در بازار ارز به درستی درک و استفاده نشده است

در ادامه این نشست علیرضا گچ‌پز زاده معاون امور ارزی و بین‌الملل بانک ملی ایران، گفت: در ایران نوع نگاه به ابزارهای مالی و مفاهیم این حوزه با دیگر کشورهای دنیا متفاوت است. به طور خاص به حوزه ارز نگاه فقط محدود به سرمایه‌گذاری و مبادله نیست و موضوعات

فراسرزمینی و سیاسی نیز به شدت مرجعیت بازار رسمی ارز را با چالش مواجه کرده است که بدون توجه به آنها نمی‌توان مرجعیت بازار رسمی را محقق کرد. علاوه بر این مرجعیت باید به طور طبیعی توسط بانک مرکزی مدیریت شود، اما این نهاد امروز همه ابزارهای لازم برای تحقق این مرجعیت را ندارد.

وی افزود: در واقع سوال اصلی این است که برای تحقق مرجعیت در بازار ارز، از چه ابزارهایی و به چه روش‌هایی استفاده می‌کنیم. در حال حاضر ابزارها به خوبی درک نشده و به درستی به کار گرفته نشده است. به همین دلیل عموم اقدامات مطابق اصول علمی نبوده است. این مسئله یکی از دلایل اصلی ظهور و مرجعیت بازار غیر رسمی ارز در اقتصاد ایران بوده است.

ارز نباید وسیله ذخیره ارزش در اقتصاد ایران باشد

گچ‌پز زاده ادامه داد: مسئله دیگر اینکه در اقتصاد ایران ارز کارکردهای متعدد دیگری از جمله حفظ ارزش دارایی پیدا کرده است که موجب افزایش تقاضا در بازار غیر رسمی شده است. در حال حاضر حدود ۲۰ میلیارد دلار نزد عموم مردم بدون کمک به بخش تولید، صرفاً در قالب ارز ذخیره شده که اگر ما برای این مهم ابزارسازی کرده بودیم، سرمایه مردم برای خرید ارز صرف نمی‌شد. بنابراین اقدام دیگر برای ایجاد مرجعیت رسمی در بازار ارز این است که با اقداماتی ارز را به جایگاه واقعی آن در اقتصاد برگردانیم تا به این طریق تقاضا در بازار غیر رسمی کاهش پیدا کند.

«پیش‌بینی پذیری» برای مرجع شدن بازار رسمی ارز ضروری است

وی افزود: سازکار واقعی کردن قیمت را باید در مجموعه اقتصاد کشور دنبال کنیم. باید تا جایی که می‌توانیم باید اثرگذاری‌های برونزا و سیاسی بر بازار ارز را محدود کنیم تا الگوی واقعی اقتصادی پدید بیاید. من معتقدم تا زمانی که بخش اقتصاد را به درستی مدیریت نکنیم، شعارهای سیاسی ما هم به نتیجه نخواهد رسید. مسئله سازکارها و ابزارهای مدیریت

و کنترل بازار ارز به مراتب مهمتر از این است که سیاست تعیین نرخ چه باید باشد؛ مهم پیش‌بینی پذیری و امکان برنامه ریزی برای اقتصاد است. عدم اطمینان به سیاست‌های حاکمیت در افکار عمومی و بخش اجتماعی کشور، یکی دیگر از مشکلات است که مرجعیت بخشی به بازار رسمی ارز را نیز با چالش مواجه کرده است که در صورت رفع این مشکل، به راحتی بیشتری میتوان در این بخش به اهداف خودمان برسیم.

بر اساس قانون بازار مورد تایید بانک مرکزی باید مرجع بازار ارز باشد

در ادامه این نشست مینو کیانی راد معاون ارزی اسبق بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، مرجع قانونی بازار ارز کشور را بازار مورد تایید بانک مرکزی دانست و افزود: بر اساس قانون اخیر بانک مرکزی، به صراحت مرجعیت در بازار ارز به بازاری سپرده شده است که صلاحیت آن را بانک مرکزی تعیین کند. در قوانین پول و بانکی قبلی نیز به طور مشابه مدیریت بازار ارز به عهده بانک مرکزی سپرده شده بود. بنابراین قانون به صراحت تعیین کرده است که بانک مرکزی متولی تعیین مرجع نرخ و بازار ارز است.

وی افزود: در دهه ۸۰ مشکل اساسی در تعیین نرخ و مدیریت بازار ارز وجود نداشت و این مهم در بازار بین بانکی به صورت تک نرخی مدیریت میشد. اما در دهه ۹۰ و بعد از بروز مشکلات ارزی، بانک مرکزی تلاش کرد با ایجاد مرکز مبادله ارزی در سال ۱۳۹۱، بانک‌ها را در فضایی مشترک برای خرید و فروش ارز کنار هم قرار دهد تا از این طریق به تقاضای موجود در بازار پاسخ داده شود. آن مرکز بعد از چند سال به دلایلی منحل شد. در سال ۱۳۹۷ و بعد از جهش ارزی آن سال، بازار متشکل ارزی شکل گرفت و هدف آن نیز ایجاد مرجعیت در بازار ارز بود که نسخه کامل تر مرکز مبادله ارزی سال ۱۳۹۱ بود. امروز نیز مرکز مبادله ارز و طلای ایران با تجربه نمونه‌های سال ۱۳۹۱ و ۱۳۹۷ شکل گرفته است تا مرجعیت بازار ارز را به دست بگیرد.

حکمرانی ریال اهمیت بالایی در بهبود شرایط بازار ارز دارد

کیانی راد ادامه داد: در بازار باید با کمک گرفتن از سازکار عرضه و تقاضا قیمت تعادلی تعیین شود و بانک مرکزی نیز بر اساس قانون می‌تواند مداخلات خود را انجام دهد و این مسئله با استفاده از سازکار بازار تناقضی ندارد. من معتقدم اهمیت حکمرانی ریال برای بهبود شرایط بازار ارز بسیار بالاست و حتی اقداماتی که باید در حکمرانی ریال صورت بگیرد، اهمیت بیشتری از اقدامات ارزی دارد. وجود تقاضای سفته بازانه اجتناب ناپذیر است و برای کاهش آن‌ها باید به سمت کاهش ریسک و پیش‌بینی پذیری حرکت کنیم. وقتی صحبت از مرجعیت نرخ می‌شود حواسمان باشد که قرار نیست بانک مرکزی نرخ را به شکل دستوری تعیین کند؛ بلکه بانک مرکزی از نظر قانونی مسئول تایید آن نرخ است.

وی افزود: در حال حاضر چند نرخ رسمی وجود دارد و من فکر میکنم مهمترین کار مرکز مبادله ارز و طلای ایران برای حرکت به سمت الگوی مطلوب، باید انطباق عرضه ارز با تقاضای مشروع به نحوی که اختلاف نرخ در بازارهای رسمی کاهش پیدا کند. در این زمینه تقاضای ارز برای سوداگری یا خروج سرمایه مدنظر نیست و فقط نیاز ارزی برای فعالیت تجاری و تولیدی مدنظر است. این دست افراد باید بتوانند در سریعترین زمان ممکن از مجاری رسمی ارز خود را تامین کنند تا انگیزه‌ای برای تقاضای ارز در بازار غیر رسمی نداشته باشند. بنابراین مرکز مبادله ارز باید بتواند تقاضای ارزی قانونی، احتیاطی و تجاری را پوشش دهد.

انطباق «نقشه ارزی و تجاری» مصداق مداخله موثر در بازار ارز است

معاون ارزی اسبق بانک مرکزی، کنترل تورم و ایجاد ثبات در بازار ارز را مهمترین اهداف مداخله بانک مرکزی در بازار ارز عنوان کرد و افزود: در نهایت همه این موارد با هدف ایجاد تعادل در تراز پرداخت‌ها انجام میشود. در ایران به بخش سرمایه‌ای تراز پرداخت‌ها کمتر توجه میشود و این مسئله موجب شده با وجود تراز تجاری مثبت، بازار ارز با نوسانات جدی

مواجه شود. یکی از اقدامات برای بهبود بازار ارز متمرکز شدن روی حساب سرمایه در تراز پرداخت‌های کشور است؛ به این معنی که راه‌های برای ورود سرمایه و جلوگیری از خروج سرمایه تعبیه شود.

وی در توضیح روش‌های مداخله ارزی بانک مرکزی گفت: عرضه ارز یا طلا، همچنین عملیات بازار باز، مدیریت ورود و خروج سرمایه، تطابق بخشی به نقشه ارزی و تجاری کشور و مدیریت تعرفه‌های واردات همگی می‌توانند مصداق مداخله ارزی موثر بانک مرکزی باشند چراکه به تامین بهینه نیازهای ارزی منجر می‌شوند. در عین حال حجم مداخله با توجه به ابزارهای بانک مرکزی و کارایی بازارها باید تعیین شود. زمان بندی مداخله نیز بسته به بروز بحران می‌تواند به قبل از بروز شوک یا در حین و بعد از آن باشد.

کیانی راد ادامه داد: در نهایت یکی از مهمترین اقداماتی که به بهبود کارکرد مداخلات در بازار ارز منجر می‌شود، ایجاد شفافیت در این زمینه و شفاف کردن هرگونه مداخله از سوی بانک مرکزی و دولت است. ارزیابی مداخلات بعد از آن و اتخاذ تدابیر لازم بر اساس نتایج این ارزیابی نیز در بهبود مداخلات ارزی بانک مرکزی بسیار حائز اهمیت است.

در به کار گیری ابزارهای مالی در بازار ارز ۵۰ سال از دنیا عقب هستیم

وی افزود: بسیاری از ابزارهای مالی که در طول ۴۰ تا ۵۰ سال اخیر در دنیا مورد استفاده است، ممکن است برای ما نوین باشد، اما در اصل ابزارهای جا افتاده و شناخته شده‌ای هستند که به دلیل غفلت یا موانع اجرایی، هنوز در ایران مورد استفاده قرار نگرفته است. همه این موارد باید در نهایت به برگرداندن اعتماد و کاهش ریسک سرمایه‌گذاری است تا به مرور شاهد رونق اقتصادی باشیم.

معاون ارزی اسبق بانک مرکزی در پایان گفت: من معتقدم صندوق تثبیت ارزی نمیتواند در شرایط فعلی به درستی این وظیفه را ایفا کند و لازم است هدف تثبیت ارزی با ابزارهای متعدد دیگری دنبال شود. نکته دیگر اینکه ثابت نگه داشتن نرخ ارز با وجود تورم بالا، در

بلندمدت ممکن نیست و وقوع جهش ارزی را اجتناب ناپذیر می‌کند. همچنین لازم است تدابیری در تسویه ارزی صادرکنندگان در دستورکار قرار بگیرد، که ضمن افزایش انگیزه آن‌ها در بازگشت ارز و عرضه آن در کانال‌های رسمی، در نهایت از عرضه ارز در بازارهای غیر رسمی جلوگیری شود.

اقدامات لازم برای مرجعیت بخشی به بازار رسمی ارز

در ادامه این نشست محسن بوالحسنی مدیرعامل صرافی توسعه صادرات، گفت: منظور از مرجعیت به طور کلی می‌تواند دو مورد باشد؛ اول اینکه بازار مرجع ارز چه میزان از حجم و درصد از معاملات را پوشش می‌دهد و مسئله بعدی رهبری قیمتی یا مرجع نرخ بودن فارغ از میزان سهم از بازار است که به پذیرش مردم برمی‌گردد. در بخش رسمی بازار ارز اینکه سهم از معاملات چقدر است، اختلاف نظرهایی وجود دارد. برخی معتقدند بخش اصلی معاملات با نرخ‌های رسمی انجام می‌شود و بازار غیر رسمی سهمی بسیار کم در معاملات دارند و صرفاً به عنوان سیگنال قیمتی در اقتصاد اثرگذار است. اما من معتقدم باید بپذیریم که در حال حاضر بخش‌هایی مثل قاجاق، خروج سرمایه، سوداگری و حتی برخی نیازهای خدماتی سهمی قابل توجه در تقاضای ارز کشور دارد که در بازارهای رسمی پوشش داده نمی‌شود و به همین دلیل نمی‌توان ادعا کرد سهم بازار غیر رسمی از معاملات ارزی کشور بسیار پایین است. درخصوص تامین ارز خدمات تلاش شده است در سال‌های اخیر سرفصل‌های متعددی به سرفصل‌های رسمی مشمول تخصیص ارز اضافه شده‌اند اما هنوز جای کار زیاد است.

وی افزود: کاهش تقاضا در بازار غیر رسمی و کاهش معاملات در این بازار، باید به شکل علمی و غیر دستوری و از طریق افزایش هزینه ورود به این بازار و تامین نیازهای مشروع بازار رسمی عملی شود. در واقع من معتقدم عدم مرجعیت و مقبولیت بیشتر ناشی از اختلاف قیمت در بازارهای رسمی است. در سال‌های اخیر تلاش شده است اختلاف قیمت‌ها کاهش یابد و به سمت تک‌نرخ کردن ارز حرکت کنیم، که هرچند هزینه دارد ولی مزایای متعددی

نیز در پی خواهد داشت. بازار رسمی ارز باید از جنبه‌های عمق بخشی، پذیرش عمومی، پیش‌بینی پذیری و ثبات در تعیین قواعد پیشرفت کند تا بتواند به جایگاه مرجعیت برسد. حکمرانی ریال و نظارت هوشمند بسیار در تحقق اهداف ارزی و مرجعیت بخشی به بازار رسمی اثرگذار است. آنچه مسلم است اقتصاد و ارز دستور پذیر نیست و باید با سیاست‌های مناسب این چرخه را در مسیر درست هدایت کنیم.

مداخله بانک مرکزی در بازار ارز امری معمول در همه کشورهاست

مدیرعامل صرافی توسعه صادرات مداخله بانک مرکزی در بازار ارز را امری معمول در همه کشورهای عنوان کرد و افزود: نباید نگاه منفی به آن داشته باشیم. نکته دیگر اینکه مداخله باید دو سویه باشد و صرفاً نباید در بحران‌های ارزی انتظار ورود بانک مرکزی را داشته باشیم. در ایران مداخله به روش‌های مختلفی انجام می‌شود که ورود مستقیم یا شکل دهی به انتظارات را میتوان از جمله آن‌ها نام برد. مداخله یک فرایند فعالانه نسبت به شرایط عرضه و تقاضای بازار است. علاوه بر این شفافیت در مداخلات بسیار حائز اهمیت است و در بسیاری از کشورها همزمان با مداخلات اطلاع رسانی عمومی انجام میشود ولی در ایران به دلیل برخی حساسیت‌ها، مداخلات شفاف نیست.

وی افزود: دو ویژگی خاص اقتصاد ایران، یکی فروش نفت و وجود درآمدهای نفتی است که موجب شده با نوسانات قیمت نفت، بازار ارز ایران نیز با نوسان مواجه شود. بحث دیگر بحث تحریم است که ضمن اثرگذاری بر شرایط بازار ارز، امکان ذخیره سازی ارز از سوی بانک مرکزی را با چالش مواجه کرده و امکان مداخله را با وجود بهره مندی از تراز مثبت ارزی، سخت کرده است. اگر امکان ذخیره ارزی در خارج از کشور نداریم، باید به نحوی این منابع ارزی در داخل مدیریت شود که علاوه بر زایش، امکان استفاده در زمان لازم را فراهم کند؛ وگرنه صرف تشکیل صندوق تثبیت ارزی که تنها یک اسم باشد، تفاوتی ایجاد نمی‌کند. برخی تصور می‌کنند مداخله ارز بانک مرکزی باید با هدف تثبیت نرخ ارز انجام

شود؛ درحالیکه در سال‌های اخیر تجربه‌های منفی در این زمینه داشته‌ایم. توسعه صادرات و ایجاد درآمد ارزی در کنار مدیریت واردات و مبادی وارداتی نیز به نوبه خود در بهبود شرایط بازار ارز اثرگذار است.

تقاضای قاچاق و خروج سرمایه ریشه نوسانات ارزی با وجود تراز تجاری مثبت

در ادامه این نشست محمدطاهر رحیمی کارشناس اقتصادی، ضمن بیان اینکه در ایران تقریباً در تمامی سال‌ها تراز تجاری با احتساب صادرات نفت مثبت بوده است، گفت: اما با وجود این نوسانات ارزی شدیدی را به صورت پی در پی تجربه می‌کنیم. این یک تناقض بزرگ است که کشوری با تراز مثبت ارزی حدود ۳۰ تا ۵۰ میلیارد دلاری، هر سال با نوسانات و جهش ارزی مواجه باشد. ریشه این تناقض وجود تقاضاهای نامشروع برای ارز در بازار است که در دیگر کشورها کنترل شده‌است. به طور خاص می‌توان به تقاضا برای خروج سرمایه و قاچاق اشاره کرد که تقریباً هیچ تدبیری برای کنترل آن‌ها اعمال نشده است و نتیجه آن کسری تراز پرداخت‌های کشور است.

وی افزود: علت دیگر این است که ترکیب سبد ارزی ایران، مناسب نیست که ریشه در مبادی واردات غیر متنوع ایران دارد. در واقع در واردات به درهم و دلار وابسته هستیم و این مسئله نیز مشکلات بازار ارز را تشدید کرده است. در برخی مواقع حتی خودمان به این نیاز به ارزهای خاص دامن زده ایم، درحالیکه باید در جهت عکس تدبیر می‌کردیم.

با وجود تحریم‌ها، اتخاذ سیاست ترجیحی برای بازار ارز بهترین گزینه ممکن است

این کارشناس اقتصادی ادامه داد: نکته بسیار مهم دیگر اینکه ایران کشوری تحت تحریم است و این مسئله در بازار ارز و سیاستگذاری برای آن حائز اهمیت است. مهمترین تاثیر این

مسئله، برهم زدن تعادل بازار و از بردن کارایی آن است. بنابراین نمیتوان بسیاری از اقداماتی که در شرایط کارایی بازار قابل اعمال است، در بازار ارز ایران کاربردی نیست که از جمله این موارد میتوان به تک نرخی کردن ارز با استفاده از سازکار عرضه و تقاضا اشاره کرد. حتی پیش از تحریم‌ها نیز بازار ارز ایران فاقد کارایی بود و در شرایط تحریم این مسئله تشدید شده است. در این شرایط صحبت از تک نرخی کردن ارز با افزایش نرخ ارز رسمی عملی نیست. در شرایطی که بازار کارایی ندارد، چاره‌ای جز اتخاذ سیاست ترجیحی نداریم. سیاست ترجیحی نقطه مطلوب نیست ولی در شرایط عدم کارایی بازار، بهترین نقطه ممکن است.

خلا ابزارهای حکمرانی پولی و مالی در بازار ارز ایران

وی افزود: با وجود شرایط تحریمی، لازم است اقداماتی برای ایجاد کارایی در بازار ارز انجام شود. اعمال ابزار حکمرانی در بازار ارز به معنی مداخله نیست و لازمه ایجاد کارایی در بازار است. در بازار ارز ایران مهمترین خلا عدم اعمال ابزارهای حکمرانی است. بانک مرکزی باید بتواند با ابزارهای حکمرانی سرعت گردش پول را در بازار ارز کنترل کند تا از این طریق بتواند رشد نقدینگی درونزا را کنترل کند. فلسفه دیگر ابزارهای حکمرانی از بین بردن تقاضای غیر واقعی برای ارز از جمله خروج سرمایه و قاچاق است. نکته بعدی اینکه با ابزار حکمرانی باید به نحوی عمل شود که تنها پول ملی و اوراق مبتنی بر پول ملی به ذخیره ارزش تبدیل شود و دیگر موارد از جمله ارز و طلا این کارکرد را در اقتصاد نداشته باشد. بنابراین بانک مرکزی و به طور کلی حاکمیت باید بتواند با ابزارهای حکمرانی شرایطی را فراهم کند که امکان ایجاد یک بازار ارز کارا فراهم شود.

رصد تراکنش‌های مالی و نظام اعتبارسنجی برای مداخله موثر در بازار ارز ضروری است

رحیمی ضمن تاکید بر اینکه مداخله صرف تعیین نرخ یا بازه‌ای برای نرخ به شکل دستوری

نیست، افزود: مداخله ابزار محور و زیرساخت محور است. تنها اگر ابزارهای لازم در اختیار باشد، امکان مداخله موثر فراهم می‌شود. مثل بازار ارز در ایران مثل یک دانش آموز ابتدایی است که امکان اعمال ابزارهای نوین در آن فراهم نیست و در حال حاضر باید ابزارهای حکمرانی مذکور در اولویت قرار بگیرد. امروز بیش از ۶۰ درصد کشورهای جهان رژیم ارزی تثبیت را اجرایی کرده اند. این رژیم نه کمونیستی است نه غیر علمی، اما این رژیم باید با ابزارهای لازم در دستور کار قرار بگیرد. درحالیکه در ایران فاقد این ابزارها هستیم.

وی افزود: رصد تراکنش‌های مالی یکی از مهمترین ابزارهای بانک مرکزی برای کنترل سرعت گردش پول، نقدینگی درونزا و کنترل تقاضا در بازار ارز است که برای مداخله موثر ضروری است. کشورهای بسیاری در دنیا در بازه‌های طولانی رشد نقدینگی داشته داشتند و رشد اقتصادی آن‌ها به مراتب کمتر از رشد نقدینگی بوده است درحالیکه با ابزارهای حکمرانی اجازه ایجاد تورم را هم نداده‌اند. این مهم با کنترل سرعت گردش پول تحقق یافته است که بدون آن توسعه بازارهای مالی و مداخلات موثر امکان پذیر نیست. نبود نظام جامع اعتبارسنجی و اعتباردهی، از نقاط مغفول دیگر است که اثرات متعددی بر بازار ارز نیز دارد. تضعیف تولید و صادرات و افزایش تقاضای مہار نشده در بازار ارز از جمله این موارد است. در حال حاضر بسیاری از بانک‌ها ما دارایی ارزی موهومی دارند و به ذی نفع افزایش نرخ ارز تبدیل شده اند. رفع این مشکل برای کارایی بازار ارز و مداخلات موثر ضروری است. در مجموع بخش زیادی از مشکلات بازار ارز ایران را باید در عملکرد بانک‌های تجاری و عدم نظارت صحیح بر آن جستجو کرد.

مهمترین دلیل جذابیت بازار غیر رسمی ارز، بالا بودن نقدشوندگی این بازار است

این کارشناس اقتصادی مهمترین دلیل جذابیت بازار غیر رسمی ارز را بالا بودن نقدشوندگی این بازار عنوان کرد و افزود: سیالیست یا نقدشوندگی بازار ارز غیر رسمی با اقدامات زیادی

تشدید شده و به همین دلیل امروز به لنگر انتظارات عاملان اقتصادی تبدیل شده است. ریشه این نقدشوندگی بالا فراهم بودن امکان خرید و فروش ارز در آن سوی واردکنندگان و صادرکنندگان است. در واقع سازکار فعلی بازگشت ارز صادرات و تخصیص ارز به واردات به این شکل است که در قالب مذاکره، صرفاً مبلغی بین دو طرف رد و بدل می‌شود و هم ارز صادرکننده در بازار غیر رسمی عرضه میشود و هم واردکننده مجبور است ارز خود را از بازار غیر رسمی تأمین کند. بانک مرکزی میتواند با ایجاد یک سیستم پرداخت رسمی برای ارز و کوتاه کردن صف تخصیص، به سرعت بازار ارز غیر رسمی را محدود کند.

وی در پایان گفت: تا زمانی که ابزارهای پولی، مالی و حکمرانی ارزی را فراهم نکنیم، مرجعیت بخشی به بازار رسمی ارز و فراهم کردن امکان مداخله موثر ممکن نیست. این ابزارها در بسیاری از کشورها امروز اجرایی شده است. ارز نباید عامل انتظارات فعالین اقتصادی باشد و این مهم مستلزم توسعه بازارهای مالی (نه به معنی مالی کردن اقتصاد) در کنار استفاده از ابزارهای حکمرانی است.

همه نیازهای ارزی مشروع باید در بازار رسمی پاسخ داده شود

در ادامه این نشست حسین عطاللهی کارشناس اقتصادی، ضمن تأکید بر اینکه باید اقداماتی برای حرکت به سمت تثبیت مرجعیت بازار رسمی ارز در دستور کار قرار بگیرد، گفت: در مرجعیت افزایش سهم از معاملات و پذیرش عمومی بسیار حائز اهمیت است. آنچه مطلوب است اینکه ارز باید برای واردات کالا مورد استفاده قرار بگیرد و به این ترتیب متقاضیان آن باید افرادی باشند که به واردات کالا یا خرید خدمات از خارج از کشور نیاز دارند. بنابراین باید بتوانیم از یک طرف تقاضای خروج سرمایه و قاچاق را کنترل و محدود کنیم و از طرف دیگر با اقداماتی خرید ارز را از گزینه‌های سرمایه‌داران برای حفظ ارزش دارایی خارج کنیم. به بیان دیگر ارز نباید کارکرد سرمایه‌گذاری داشته باشد. در این زمینه علاوه بر اقدامات فنی و زیرساختی، لازم است مسائل اقتصاد سیاسی نیز به همراهی بازار ارز بیاید.

وی ضمن بیان اینکه در حال حاضر ابزارهای کاملی برای ایجاد مرجعیت برای بازار ارز رسمی نداریم، افزود: همه تقاضاهای مشروع پاسخ داده نمیشود و تقاضای نامشروع زیادی نیز وجود دارد که مهار نشده است و تا زمانیکه این شرایط برقرار باشد، مرجعیت بخشی به بازار رسمی محقق نمی‌شود.

این کارشناس اقتصادی ضمن اشاره به تجربه چین در مدیریت بازار ارز، گفت: مقامات چینی بعد از دهه‌ها فراز و نشیب و آزمون سیاست‌های مختلف، به سمت ایجاد بازار رسمی ارز و فراهم کردن ابزارهای متعدد برای مدیریت آن حرکت کردند. این رویکرد در کنار ایجاد مرکز مبادله ارزی شروع ساماندهی به بازار ارز چین بود. اقتصاد ایران نیز می‌تواند از تجربیات آن‌ها بهره ببرد. مرکز مبادله ارز و طلای ایران نیز با رویکرد مشابه و با هدف ابزارسازی برای مرجعیت بخشی به بازار رسمی تشکیل شده است.

کلیپ نشست ششم

فیلم کامل نشست ششم

ساز کار بهینه نظام پرداخت بین‌المللی در اقتصاد ایران

نشست هفتم؛ مرکز همکاری‌های تحول و پیشرفت ریاست جمهوری

نشست «ساز کار بهینه نظام پرداخت بین‌المللی در اقتصاد ایران» به عنوان هفتمین نشست تخصصی از دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی، روز سه‌شنبه ۳ بهمن ماه ۱۴۰۲، با حضور جمعی از اساتید و صاحب‌نظران و فعالان این حوزه در مرکز همکاری‌های تحول و پیشرفت ریاست جمهوری برگزار شد.

حمیدرضا معبودی پژوهشگر بانکداری بین‌الملل، سید حسنعلی حسینی مدیرکل امور بین‌الملل بانک کارآفرین، حمید قنبری پژوهشگر حقوق بانکی، سید حسن محفوظی مدیر گروه تولید و تجارت اندیشکده اقتصاد مقاومتی و سید محمدرضا موسوی کارشناس پول و بانک اعضای اصلی این نشست بودند.

۱- با توجه به شرایط فعلی اقتصاد ایران و اقتضائات موجود، حرکت به سمت ایجاد و توسعه نظامات پرداخت رسمی در مبادلات مالی بین‌المللی تا چه میزان ضروری و امکان پذیر است؟

۲- آیا در شرایط فعلی می‌توان بازیگران مختلف شبکه پرداخت غیر رسمی را به نحوی مدیریت کرد که نظارت بر کمیت، کیفیت و نوع نقدینگی ارزی در دسترس امکان پذیر باشد و با استفاده از آن هزینه، ریسک و زمان تأمین ارز در شبکه پرداخت غیررسمی به حداقل برسد؟ تحقق این امر چه الزاماتی دارد؟

افزایش فعالان در نظام پرداخت غیر رسمی به بهبود عملکرد آن منجر می‌شود

در ابتدای این نشست حمیدرضا معبودی پژوهشگر بانکداری بین الملل گفت: برای صحبت درخصوص نظام پرداخت خارجی ایران، باید یک نگاه بازارگرایانه داشته باشیم. تجربه نشان داده است که مفهومی به عنوان نظارت پسینی کیفیت کافی را نداشته است. شاید بد نباشد که از این زاویه به موضوع نگاه کنیم که چگونه میتوان رقابت را ایجاد کرد تا شرایط بازار بهتر شود. برای ایجاد رقابت با پیچیدگی‌های متعددی مواجهیم که مهمترین آن محرمانه بودن آن است. در سال‌های اخیر کارمزد نقل و انتقال پول به عددی رسیده که به نظر نرخ معقولی می‌رسد و به نظر من رقابت این کاهش هزینه را ایجاد کرده است.

وی افزود: اما همچنان باید دید آیا با وجود رقابت، امکان ورود و خروج آزاد نیز فراهم است؟ در وهله اول بانک‌ها در حال ارائه خدمات هستند، اما در واقع بانک‌ها صرفاً مهملی برای مدیریت ریسک هستند و تجار در حال اجرای عملیات اصلی هستند. گستردگی که در دور جدید تحریم‌ها در تجار ایجاد شده است، توانسته است قیمت نقل و انتقال را کاهش دهد. برای اینکه بتوانیم ورود و خروج به بازار را تسریع کنیم، باید ریسک پذیری داشته باشیم. در روز اول به فردی که عملیات نقل و انتقال را انجام می‌دهد به یکباره ارقام بالا سپرده نمی‌شود و با ارقام کوچکتر کار شروع می‌شود و در ادامه ارقام بزرگتر می‌شود و صرفاً کیفیت

کار می‌تواند به ماندگاری افراد کمک کند. من به شخصه با نظارت و پیگیری و توجه ویژه به نرخ‌ها موافق نیستم و فکر میکنم با اقدامات زیرساختی از جمله ایجاد رقابت و فراهم کردن امکان ورود و خروج آزاد به این عملیات، نتیجه بهتری حاصل می‌شود.

این پژوهشگر بانکداری بین‌الملل ادامه داد: نکته بعدی که می‌تواند به کاهش هزینه نقل و انتقال و ایجاد شفافیت کمک کند، اصلاح بازار ارز کشور است. وقتی نرخ ارز از ۴۲۰۰ تا حدود ۵۰ هزار تومان در بازار وجود داشته باشد، عملاً شرایط را برای نقل و انتقال پول دشوار می‌کند و در این زمینه به ثبات و کاهش تفاوت نرخ‌ها نیاز داریم. به حداقل رساندن تفاوت نرخ‌ها، عملاً به کاهش اختلاف در کارمزدها نیز منجر می‌شود و نظارت نیز با سادگی بیشتری انجام می‌شود. نکته مهم اینکه نقل و انتقال پول را صرفاً محدود به افراد خاصی نبینیم و باید به آن به شکل یک بازار نگاه کرد و با ریسک‌پذیری و آزاد گذاشتن بازار، شرایط بهتری را رقم زد.

متنوع کردن روش‌های پرداخت خارجی به کاهش هزینه‌ها منجر می‌شود

معبودی در ادامه افزود: اگر ما اعتقاد به رقابت داریم، نباید تفاوتی بین نظام پرداخت رسمی و غیر رسمی جز نرخ نقل و انتقال قائل شویم. در واقع ایجاد کردن نظام پرداخت رسمی خوب است و به افزایش رقابت کمک می‌کند، اما نباید به محدود کردن دیگر روش‌ها و ایجاد انحصار منجر شود. همین الان ما داریم درخصوص واردات کالاهای اساسی، از نظام پرداخت رسمی و بانک‌های مطرح استفاده میکنیم و مجوز اوفک آمریکا هم برای این امر اخذ شده است. من فکر میکنیم اگر دانش این کار را داشته باشیم، به جز برای گندم، جو و ذرت، میتوانیم کالاهای دیگر را هم به مرور وارد پروسه نظام پرداخت رسمی کنیم و من معتقدم عملاً یک جنگ دانشی در جریان است و فقط مسئله محدود به طراحی ابزار نیست. اگر ما را به اتوبان راه نمی‌دهند باید برویم و مجوز ورود به اتوبان را بگیریم، نه اینکه صرفاً

بر طراحی ابزارهای متنوع برای عبور از جاده خاکی تمرکز کنیم. من معتقدم ارتباط بانک‌های ایرانی باید با بانک‌های دیگر کشورها برقرار بماند و قطع این روابط به سود کشور نیست و به تضعیف دانش بانکداری بانک‌های داخلی منجر میشود. به طور کلی باید به دنبال متنوع بودن روش‌های پرداخت و نقل و انتقال باشیم و نباید در هیچ روشی انحصار ایجاد کنیم.

اقدامات لازم برای مدیریت بهتر نظام پرداخت خارجی کشور

در ادامه این نشست سید حسنعلی حسینی مدیرکل امور بین‌الملل بانک کارآفرین، ضمن اشاره به اینکه از ابتدای تحریم‌ها مسئولین کشور درصدد بودند نظارتی بر مسئله نقل و انتقال پول داشته باشند، افزود: کمیت و کیفیت و نوع نقدینگی دائم در حال رصد است و روبه بهبودی است. اگر ارز را یک کالا ببینیم هم سمت عرضه دارد و هم سمت تقاضا؛ من معتقدم نظارت با کنترل و تقویت بخش عرضه امکان پذیر است. بازیگران عرضه صادرکنندگان نفت خام، پتروشیمی‌ها، صادرکنندگان کانی‌های فلزی و امثالهم هستند و باید عرضه ارز از سوی این بازیگران کنترل شود.

وی در خصوص اقداماتی که میتواند به مدیریت بهتر مبادلات خارجی و بازگشت ارزهای صادراتی منجر شود، گفت: یکی از کنترل‌ها در این زمینه، جلوگیری از ایجاد شرکت‌های پوششی از سوی عرضه‌کنندگان ارز بوده است که از ابتدای ۱۴۰۲ در دستور کار قرار گرفته و موثر بوده است. مسئله مهم بعدی کاهش اختلاف قیمت ارز در سامانه‌های مختلف از جمله نیما و غیره است. نکته دیگر نظارت دائمی بر موجودی، صادرات، تولید و انبار صادرکنندگان است که شرایط را برای جلوگیری از صادرات قاچاق و عدم عرضه ارز فراهم می‌کند. نظارت بر حواله‌ها اقدام دیگری است که به کنترل بهتر این بازار منجر می‌شود. بانک‌ها تا امروز به این حوزه وارد نشده‌اند ولی میتوانند با ایجاد شرکت‌های راهبر به این زمینه وارد شوند که به نظارت پذیری بیشتر این بازار منجر میشود و هزینه نقل و انتقال را نیز کاهش می‌دهد. بانک‌ها هنوز در عملیات تراستی وارد نشده‌اند و صرفاً به عنوان کارگزاری فعالیت می‌کنند

که ریسک کمتری دارد. مسئله بعدی مدیریت در توزیع ارز در سامانه نیماست که میتواند به مدیریت پرداخت‌های غیر رسمی کمک کند و هزینه‌ها را کاهش دهد. اگر پولی که نزد یک بانک است بتواند برای امور مربوط به همان بانک تخصیص پیدا کند و نیازی به عرضه ارز و خریداری دوباره آن از سوی بانک مذکور نباشد، هزینه‌ها را کاهش میدهد و سرعت تخصیص ارز را نیز افزایش می‌دهد.

کاهش هزینه مبادلات خارجی ایران با انطباق نقشه ارزی و تجاری

مدیرکل امور بین‌الملل بانک کارآفرین ادامه داد: از طریق همسان سازی محل تولید و مصرف ارز و به تعبیری انطباق نقشه ارزی و تجاری باید به دنبال کاهش هزینه نقل و انتقال ارز باشیم. تلاش برای افزایش کیفیت ارزهای دریافتی دیگر عامل مهم در کاهش هزینه نقل و انتقال است. مسئله بعدی تغییر مبادی وارداتی است و باید مبادی واردات متناسب با منابع ارزی کشور تعیین شود و برای این مهم نیاز به مذاکرات سیاسی و تعامل با کشورها داریم. استفاده از سازکارهای دوجانبه و چندجانبه در مبادلات مالی نیز در شرایط فعلی کشور بسیار کمک کننده است و به طور خاص باید در راه اندازی نهادهای پایاپای به صورت دوجانبه و چندجانبه با کشورها وارد تعامل شویم. خیلی از بانک‌ها در کشورهای مقصد صادرات ایران، با بانک‌های جهانی زیادی در تعامل نیستند و حاضرند در تعاملات مالی بازرگانان ایرانی نقش آفرینی کنند و باید از این فرصت نیز استفاده کنیم. استفاده از دیگر روش‌های تسویه و پایاپای سازی با استفاده از طلا و نفت نیز باید مورد توجه قرار گیرد. وی در پایان گفت: وقتی کشور در معرض تحریم است مستقیماً از ابزارهایی مثل LC نمیتوانیم استفاده کنیم و یکی از مشکلات بزرگ بازرگانان کشور همین است. نبود این ابزارها به عنوان ابزارهای پرداخت، یکی از دلایل اصلی تشدید مشکلات بازار ارز کشور است. اما باید به سمت استفاده از این روش‌های پرداختی با کشورهای خاص به شکل دوجانبه حرکت کنیم و این شدنی است و نیاز به تعامل سازنده بانک‌ها، بازرگانان و دولت‌های

دو کشور دارد ولی استفاده از این روش باید مختص کشورها و بانک‌ها طراحی شود و مورد استفاده قرار بگیرد و عمومیت ندارد.

سامانه‌ها برای مدیریت مبادلات ارزی کارایی لازم را ندارد

در ادامه این نشست حمید قنبری پژوهشگر حقوق بانکی گفت: گاهی تصور می‌شود که اگر یک داشبورد از منابع و مصارف ارزی داشته باشیم میتوانیم به بهترین نحو بازار را مدیریت کنیم و نرخ را تعیین کنیم و بحران ارزی نخواهیم داشت و بر همین اساس سامانه‌های متعددی ایجاد شده است. اما این تصور صحیح نیست و حرکت در این مسیر خودش مشکلات متعددی را برای بازار ارز ایجاد کرده است. متأسفانه امروز افرادی که مسیر اشتباه مذکور را توصیه و در آن جهت حرکت می‌کنند، نزد سیاستگذاران محبوب ترند. رویکرد مقررات ارزی در رابطه با اینکه چه پولی به چه مصرفی برسد با رویکرد سامانه‌ها کاملاً متفاوت است. در مقررات، به بانک‌ها اجازه داده شده است برای تخصیص ارز به واردات از هر ارزی میتوانند استفاده کنند و فقط برخی استثنائات در این زمینه مطرح شده است؛ اما در سامانه‌ها این اجازه‌ها به طور کامل بسته شده است و ترتیبات عملی در مقررات منتشر شده بانک مرکزی نیز درج نیست که به یکی از منسahای رانت و نارضایتی تبدیل شده است. هر کدام از این سامانه‌ها مشکلات مخصوص به خود را در این حوزه ایجاد کرده‌اند.

وی افزود: در شرایط تحریم ما میخواهیم بدانیم پول کجاست و تحت کنترل کیست. فرض کنید از صادرکننده بپرسیم ارز شما کجاست و او نیز یک بانک خاص را نام ببرد، امکان راستی آزمایی آن در شرایط تحریم از سوی ایران فراهم نیست. در چنین شرایطی نباید به دنبال سامانه بازی و تلاش برای ردگیری منابع ارزی باشیم. در شرایط فعلی ما تنها میتوانیم به این بسنده کنیم که صادرکننده ارز حاصل از صادرات را وارد کند و واردکننده نیز بعد از تخصیص ارز، کالا را به کشور وارد کند و نظارت بیش از این عملی شدن نیست. اما دولت باید بداند ارز خودش، که حاصل از فروش نفت است، کجاست و در این خصوص میتوان

به شکل جزئی تر به دنبال این باشیم که این ارز در اختیار کدام صرافی یا شبکه تراستی است و باید به واردات چه کالایی اختصاص پیدا کند. اما در مورد دیگر موارد، نباید به فکر تخصیص ارز یک صادرکننده خاص به یک واردکننده خاص باشیم. در واقع حکمرانی در نظام پرداختها از سوی دولت و بانک مرکزی باید به ارز حاصل از صادرات نفت و شرکت‌های دولتی محدود شود.

ایجاد نظام پرداخت رسمی با همکاری چین و روسیه امکانپذیر است

قنبری با بیان اینکه نظام پرداخت رسمی اجزاء مختلفی دارد که روابط کارگزاری، پیام رسانی و تسویه را شامل میشود، افزود: اگر بانکی پیدا کنیم که حاضر باشد با ما کار کند، امکان رفع مشکل پیام رسانی تا حدی فراهم است، ولی مسئله اصلی بحث روابط کارگزاری و افتتاح حساب برای بازرگانان ایرانی است که به سادگی قابل رفع نیست. بنابراین در شرایط تحریم، که ماندگاری آن را جزء فروض در نظر می‌گیریم، برای ایجاد نظام پرداخت، سه راه وجود دارد. مسیر اول استفاده حداکثری از استثنائات تحریمی آمریکاست که مهمترین مشکل آن این است که اگر به این سمت حرکت کنیم، گویا تحریم‌ها را به رسمیت شناخته‌ایم و به همین دلیل امروز نه بخش دولتی و نه بخش خصوصی، تمایل زیادی برای حرکت به این سمت و استفاده از استثنائات تحریمی آمریکا ندارد. در واقع هر نوع مصالحه با طرف‌های خارجی که به نوعی پذیرفتن تحریم آمریکا علیه ایران در آن مستتر باشد، ممکن است عواقبی در پی داشته باشد و این مسئله بازدارندگی ایجاد کرده است.

وی ادامه داد: مسیر دوم این است که به سراغ کشورهای دیگر برویم و از آن‌ها درخواست کنیم در قالب روش‌های رسمی با ایران کار کنند. به طور خاص در مورد اتحادیه اروپا این مسئله مطرح میشد که دولت به طور مستقیم نه بانک دارد و نه فعالیت اقتصادی دارد و همه این موارد از سوی بخش خصوصی مدیریت میشود و بخش خصوصی نیز تمایلی به تعامل با ایران ندارد. اما بررسی‌های دقیقتر نشان داد که در این زمینه عراق میشد و در یک مورد

خاص در مسئله دستور دولت به بانک مرکزی، دولت بریتانیا میتواند بر مبنای تعهدات بین‌المللی خود به بانک مرکزی این کشور دستور دهد که در تعامل با ایران همکاری کند اما از این کار خودداری کرد و مشکل ایران در آن زمان حل نشد. مسیر سوم همکاری با کشورهایی همچون چین و روسیه است که حاضرند فراتر از تحریم‌ها با ایران وارد تعامل مالی رسمی شوند. در این زمینه می‌توان انتظار داشت دست کم بخش‌های دولتی از جمله بانک‌ها و شرکت‌های دولتی با ایران وارد تعامل شوند؛ که البته نیاز به تعامل جدی و دقیق بین دولتی با کشورهای هدف دارد. من تصور میکنم در شرایط فعلی محتمل‌ترین گزینه در رسمیت بخشیدن به بخشی از مبادلات خارجی ایران، مسیر سوم یعنی همکاری دوجانبه و چندجانبه با کشورهای خواهان مبادلات تجاری با ایران است.

«بلا تکلیفی» در سال‌های تحریم، دلیل اصلی شکل نگرفتن نظام پرداخت رسمی

این پژوهشگر حقوق بین‌الملل ضمن انتقاد از اینکه نهادهای مسئول صدور مقرر ارزی، بسیار متعدد شده‌اند، افزود: این مسئله یکی از نقاط ضعف اصلی ما در حکمرانی ارزی است و اثر آن در مبادلات غیر رسمی نیز کاملاً مشخص است. من معتقدم در شرایط تحریم به جای افزودن بر مصوبات، باید دست بخش خصوصی را باز گذاشت و به او گفت برو از هر طریقی میتوانی صادرات را انجام بده؛ چراکه در بازارهای مالی همیشه بخش خصوصی و فعال تجاری، از سیاستگذار دولتی جلوتر است.

وی در پایان در پاسخ به این سوال که چرا ایران هیچگاه به سمت ایجاد نظام پرداخت رسمی با دیگر کشورها حرکت نکرده است، گفت: ما نمیدانستیم ۱۰ تا ۱۲ سال قرار است تحریم باشیم و در این دوره بارها به سمت برداشته شدن تحریم‌ها حرکت کردیم. بعد از انعقاد برجام یک خوش بینی در باز شدن گره مبادلات رسمی خارجی ایران ایجاد شد و اصلاً تصور نمیشد فردی چون ترامپ در آمریکا بر سر کار بیاید، یا اینکه ترامپ از برجام خارج شود و بعد از آن

هم تصور میشد فرد بعدی بار دیگر به برجام برمی‌گردد، اما این پیش‌بینی‌ها همگی غلط از آب درآمد و ایران عملاً در دوره بلاتکلیفی بود. از طرف دیگر صرف خواستن ایران برای راه‌اندازی نظام پرداخت رسمی کافی نیست و باید در تعامل دوجانبه و چندجانبه با کشورها این مهم محقق شود.

تقویت ساختار حقوقی لازمه بهبود عملکرد نظام پرداخت غیر رسمی

در ادامه این نشست سید حسن محفوظی مدیر گروه تولید و تجارت اندیشکده اقتصاد مقاومتی، ضمن اشاره به این واقعیت که نمیتوانیم به طور مطلوبی بر شبکه پرداخت غیر رسمی کشور نظارت کنیم، افزود: حتی اگر در آینده نظام پرداخت رسمی را توسعه دهیم، باز هم به این شبکه موجود پرداخت غیر رسمی نیاز داریم و این شبکه ماندگار خواهد بود. تصمیمی که الان گرفته شده و سازکار نظارتی که میخواهیم بر آن انجام دهیم یک ساختار درختی و نظارت هر طبقه بر طبقه پایین‌تر است که بخشی از ریسک را پوشش می‌دهد اما به یک پیوست حقوقی نیاز دارد که با فرض ماندگار بودن آن این سازکار حقوقی یک نیاز اساسی در بهبود نظارت و عملکرد این شبکه تراستی تاثیر بگذارد. مسئله بعدی که به نقدشوندگی و تامین به موقع کمک می‌کند، بحث تسهیل و متنوع کردن روش‌های رفع تعهد ارزی است. من معتقدم صادرکنندگان باید بتوانند در تامین کالاهای اساسی و ضروری کمک کنند و انگیزه آن‌ها به نحوی مدیریت شود که در اولین فرصت ارز حاصل از صادرات خود را صرف تامین نیازهای کشور کنند و تعهد ارزی خود را رفع کنند. در سازکار فعلی ذی‌نفعان هیچ علاقه‌ای به عرضه سریعتر ارز ندارند و این مسئله مطلوب نیست.

وی افزود: برخی اینطور مطرح می‌کنند که بانک مرکزی باید به عنوان واسطه اصلی، همه ارزهای صادرکنندگان را خریداری کند و خودش به واردکنندگان اختصاص دهد. اما من معتقدم این روش به نقدینگی بالایی نیاز دارد و به دلیل مشغله‌های متعدد مسئولین بانک مرکزی عملی نیست و در نهایت به ناکارآمدی منجر میشود. بر اساس تعریف سازمان‌های

جهانی، اگر کشوری به اندازه سه ماه واردات ذخایر ارزی داشته باشد، مطلوب است. بنابراین انتظار از بانک مرکزی این است که به اندازه ۲ ماه واردات کشور، ارز در دسترس داشته باشد تا بتواند راسا آن را اختصاص دهد، اما اینکه به واسطه اصلی بین صادرکنندگان و واردکنندگان تبدیل شود، منطقی نیست.

این کارشناس اقتصادی در ادامه گفت: یکی دیگر از مشکلات این عرصه تعداد و تنوع بالای بخشنامه‌های رفع تعهد ارزی و دیگر موارد این حوزه است که به کلی ثبات را برهم زده است؛ به طوریکه بعضا گفته می‌شود تنها کسی که از آخرین نسخه بخشنامه مطلع است، تنها صادرکننده آن است و دیگر بازیگران این حوزه از آن اطلاعی ندارند. بنابراین یکی دیگر از الزامات بهبود عملکرد کشور در مبادلات ارزی، فراهم کردن ثبات و پیش‌بینی‌پذیری است. مجموعه این اقدامات به بهبود رفتار بازیگران شبکه پرداخت غیر رسمی کمک می‌کند؛ ولی نباید تنها در تامین ارز و بهبود شرایط بازگشت ارز به روش‌های غیر رسمی بسنده کنیم چراکه ضررهایی نیز برای کشور در پی خواهد داشت.

۴ مزیت ایجاد نظام پرداخت رسمی مبادلات خارجی برای اقتصاد ایران

محفوظی درخصوص ضرورت حرکت به سمت ایجاد نظام پرداخت رسمی، گفت: مهمترین مسئله اثرگذاری چنین نظام پرداختی بر توسعه تجارت و ورود سرمایه به کشور است. در واقع حتی در خصوص کشورهای دوست، برای تعامل تجاری و سرمایه‌گذاری در ایران، به یک نظام پرداخت رسمی دست کم برای تعامل با این کشورها نیاز داریم. در شرایط فعلی و با اتکاء به شبکه تراستی، نمیتوان انتظار داشت بیش از تامین نیازهای یومیه، اقدام فراتری در تعامل با کشورها قابلیت اجرا داشته باشد و این مسئله توسعه کشور را به تاخیر می‌اندازد. اهمیت بعدی نظام پرداخت رسمی، تسهیل حکمرانی ارزی کشور است چراکه از نظر شفافیت، مسئله بازگشت ارز صادراتی و بیش یا کم اظهاری گمرکی به مراتب به تجارت

کشور کمک می‌کند و این مسئله اثرگذاری جدی بر بهبود حکمرانی ارزی دارد. بحث بعدی مقاوم سازی اقتصاد و کاهش اثرات تحریم است؛ در این زمینه باید توجه داشت که پیشنهاد هرگونه همکاری بلندمدت و راهبردی با دیگر کشورها، ایجاد یک زیرساخت در قالب نظام پرداخت رسمی است. کاهش ریسک و هزینه مبادلات نیز از جمله مزایای ایجاد نظام پرداخت رسمی است. بنابراین نباید صرفاً نگاه کاهش هزینه مبادله باشد و این مسیر مزایای به مراتب بیشتری برای اقتصاد ایران به ارمغان خواهد آورد.

رسمیت بخشی به نظام پرداخت خارجی از مسیر تراز کردن تجارت با کشورها

وی افزود: وقتی از ایجاد نظام پرداخت رسمی صحبت می‌کنیم، منظور این نیست که برویم با یک بانک رسمی در یک کشور خارجی وارد تعامل شویم، که نتیجه‌ای جز تحریم و بلوکه شدن منابع ندارد. رسمیت بخشی به نظام پرداخت کشور در شرایط تحریم، از مسیر تراز کردن تجارت با کشورها و شرکای بزرگ تجاری کشور می‌گذرد که تحریم ناپذیر است. از یک طرف ایجاد نظام پرداخت رسمی، پیش‌نیاز تعامل راهبردی با کشورهاست و از طرف دیگر برای ایجاد نظام پرداخت رسمی نیاز به این داریم که یک برنامه برای تعامل اقتصادی با کشورها در دستور کار داشته باشیم. به طور خاص در این زمینه حرکت به سمت تراز کردن حسابها با کشورها میتواند به فرآیند ایجاد نظام پرداخت رسمی سرعت ببخشد.

مدیر گروه تولید و تجارت اندیشکده اقتصاد مقاومتی ادامه داد: در نظام پرداخت غیر رسمی راهبرد این است که افراد با رفع نیاز کشور در مبادلات خارجی، خودشان نیز سود ببرند؛ باید توجه داشت که در ایجاد نظام پرداخت رسمی با کشورها نیز باید همین رویه در دستور کار باشد و لازم است یک برنامه پر سود دو طرفه برای این مهم طراحی شود. در تعامل با بانکها نیز باید همین راهبرد مورد توجه باشد. استفاده از نظام پرداخت رسمی کشوری مانند چین نیز یکی از راهبردهایی است که باید مورد توجه باشد. در بحث پایایی سازی و

تسویه به ابزارهای متعددی نیاز داریم که باید خودمان آن‌ها را طراحی کنیم و توسعه دهیم. به طور خاص استفاده از ارز شبه جهانروایی مثل یوآن در تسویه، به عنوان مکمل ابزارهای پایاپای سازی وجوه تجاری با سایر کشورها، به طراحی و قوه عاقله و ابزارهای لازم نیاز دارد. بدون چنین زیرساخت‌ها و ابزارهایی صرف عضویت ایران در بانک بریکس یا دیگر نهادهای مشابه مزیت روی زمینی برای ایران ایجاد نمی‌کند.

سیاستگذاری یکپارچه ارزی و تجاری برای مدیریت مبادلات خارجی ضروری است

محفوظی همچنین گفت: در طرح توسعه نظامات بانکی بین‌الملل، اسفند ماه سال گذشته مصوبه‌ای از سوی معاون اول رئیس جمهور به تصویب رسید و به بانک‌ها و بانک مرکزی نیز ابلاغ شد، اما تا زمانی که بانک‌ها، بانک مرکزی و حتی صادرکنندگان بزرگ، در ایجاد نظام پرداخت رسمی ذی نفع نشوند، نمی‌توان انتظار پیشرفت در این زمینه را داشت. در عین حال الزامات دیگر آن از جمله تراز کردن تجارت با کشورها نیز باید از سوی سازمان توسعه تجارت و دیگر نهادهای متولی در دستور کار قرار بگیرد.

وی در پایان گفت: سیاست‌های ارزی وابسته به سیاست‌های تجاری است ولی فعلاً یک یکپارچگی بین سیاستگذاری ارزی و تجاری کشور دیده نمی‌شود. سوق دادن مبادلات خارجی به کشورهایی که امروز با ایران مبادله دارند، یک ضرورت است اما به دلیل عدم یکپارچگی که گفته شد، به این سمت حرکت نکرده‌ایم. با فرض ماندگاری تحریم‌ها در آینده، مهمترین اقدام بانک مرکزی در مدیریت پرداخت‌های خارجی، باید تلاش برای تراز تجاری و رسمیت بخشی به نظام پرداخت خارجی کشور مبتنی بر آن باشد. پیدا کردن جایگزین برای یک بانک خاص که دیگر با ایران کار نمی‌کند یا توسعه شبکه ترانستی، به هیچ عنوان اقدامی بلندمدت برای بهبود شرایط مبادلات خارجی ایران، کاهش اثرات تحریم و حکمرانی ارزی بهتر نیست.

«عدم شفافیت» مهمترین نقص نظام پرداخت غیر رسمی و تراستی

در ادامه این نشست سید محمدرضا موسوی کارشناس پول و بانک، گفت: عدم شفافیت ورود و خروج ارز برای بانک مرکزی مهمترین نقطه ضعف استفاده از شبکه پرداخت غیر رسمی و شبکه تراستی است که امروز بخش اصلی مبادلات ارزی کشور از طریق آن انجام می‌شود. این مسئله علاوه بر ایجاد مشکلاتی همچون عدم بازگشت ارز، امکان اظهار خلاف واقع در قیمت کالاهای وارداتی و صادراتی و همچنین عدم اطمینان دسترسی به هنگام به منابع ارزی، به طور کلی حکمرانی ارزی را با مشکل مواجه کرده است.

وی افزود: یکی از اقداماتی که باید برای بهبود عملکرد در این زمینه در دستور کار قرار بگیرد، استفاده از ظرفیت حکمرانی ریال است. رد مبادلات شبکه تراستی مذکور در گردش جریان ریال موجود است و استفاده از حکمرانی ریال و دیگر اطلاعات آماری داخلی، میتواند به مدیریت این تراستی ها کمک کند.

موسوی در پایان گفت: در عین حال اقدام ضروری در این زمینه ایجاد بسترهای رسمی برای نظام پرداخت خارجی است که به کاهش هزینه و ایجاد شفافیت منجر می‌شود. اما در این مسیر افراد و نهادهایی که امروز از وضع فعلی مبادلات خارجی نفع می‌برند، تمایلی برای همکاری ندارند. به طور خاص اگر یک بانک از مبادله فعلی در بستر شبکه تراستی کارمزد بیشتری از شبکه پرداخت خارجی رسمی بدست بیاورد، به طور حتم انگیزه‌ای برای همکاری در این زمینه ندارد و حتی ممکن است در اظهار نظرهای رسمی ایجاد بستر رسمی را غیر ممکن تصویر کند.

کلیپ نشست هفتم

فیلم کامل نشست هفتم

انطباق نقشه ارزی و تجاری کشور؛ ضرورت و الزامات

نشست هشتم؛ وزارت جهاد کشاورزی

نشست «انطباق نقشه ارزی و تجاری کشور؛ ضرورت و الزامات» به عنوان هشتمین نشست تخصصی از دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی، روز سه‌شنبه ۱۰ بهمن ماه ۱۴۰۲، با حضور جمعی از اساتید و صاحب‌بنظران و فعالان این حوزه در وزارت جهاد کشاورزی برگزار شد.

علیرضا پیمان‌پاک قائم مقام وزیر جهاد کشاورزی، مجید کریمی مدیر کل دفتر بازارهای مالی وزارت امور اقتصادی و دارایی، حمیدرضا فرتوک زاده عضو هیات علمی دانشگاه صنعتی مالک اشتر، مهدی رزم‌آهنگ مدیر گروه اقتصاد بین‌الملل مرکز پژوهش‌های مجلس، مسعود براتی کارشناس و پژوهشگر اقتصاد بین‌الملل، مصطفی موفق یامی پژوهشگر بانکداری بین‌الملل و محمد امینی رعیا کارشناس مسائل اقتصادی اعضای اصلی این نشست بودند.

در این نشست به سوالات زیر پاسخ داده شد:

- ۱- با توجه به زیرساخت‌های موجود و وضعیت شرکای تجاری کشور، اجرای راهبرد انطباق نقشه ارزی و تجاری کشور را - به ویژه در زمینه واردات غذای اساسی - تا چه اندازه امکان پذیر می‌دانید؟ تحقق امر با چه موانعی روبروست و دارای چه الزاماتی است؟
- ۲- تحقق راهبرد انطباق نقشه ارزی و تجاری کشور چه تأثیری بر مدیریت بازار ارز خواهد داشت؟ نقش بانک مرکزی را در این زمینه چگونه ارزیابی می‌کنید؟

بخشی از ارز واردات کالاهای اساسی باید از محل صادرات صنعتی تامین شود

در ابتدای این نشست حمیدرضا فرتوک زاده عضو هیات علمی دانشگاه صنعتی مالک اشتر، یکی از مشکلات نظام ارزی کنونی کشور را باز بودن حلقه اتصال بین واردکنندگان و صادرکنندگان عنوان کرد و افزود: طراحی تراز ارزی درون زا ناظر به هریک از صنایع داخلی یکی از مهمترین اقداماتی است که باید در این زمینه در دستور کار قرار بگیرد. اقتصاد مقاومتی یک گفتار حکمرانی است و امروز متاسفانه اثری از این گفتار در مبادلات ارزی خارجی کشور دیده نمی‌شود. من معتقدم امروز برخی از صنایع به این بلوغ رسیده‌اند که بتوانند محصولاتشان را به بسیاری از کشورها از جمله روسیه صادر کنند.

وی شناسایی اهرم‌ها و زمان‌های طلایی را در مسیر تحقق انطباق بخشی به نقشه ارزی و تجاری کشور ضروری دانست و افزود: راه برون رفت از وضعیت نامطلوب فعلی استفاده از فرصت‌های طلایی در زمان‌ها خاص و اهرم کردن امکانات موجود است. در حوزه امنیت غذایی مهمترین اهرمی که میتوانیم بسازیم این است که همین الان تصمیم بگیریم که بخشی از هزینه خرید کالای اساسی مان را از طریق صادرات کالای صنعتی پرداخت کنیم. باید این را یاد بگیریم که خرید غلات اهرم فعال کردن صادرات صنعتی باشد. این نقطه آغاز اقتصاد مقاومتی در حوزه خرید کالای اساسی است. هنوز وارد فضای اقتصاد مقاومتی

نشده‌ایم و همه حرف‌هایی که تاکنون مطرح شده در درون نظم آنگلو ساکسونی بوده است. مسائلی همچون پیمان ارزی، قیمتگذاری ارز یا دیگر مشکلاتی که در این مسیر وجود دارد نیز باید متناسب با این هدف مهم مدیریت شود. نباید منتظر بمانیم تا انطباق نقشه ارزی و تجاری از روش‌های دیگری محقق شود.

تشکیل حلقه‌های بسته ارزی بین واردات و صادرات ضروری است

فرتوک زاده ادامه داد: در گلستان سعدی داستانی وجود دارد که نشان می‌دهد بازرگان جزیره کیش در گلستان سعدی در دوره حمله مغول، درک بهتری از کل دیوانسالاری امروز کشور ما داشته و توانسته است نقشه ارزی و تجاری خود را باهم همگرا کند. در حال حاضر اساس واردات کالا در ایران این است که ابتدا باید دلار تامین کنیم و بعد به آن بدهیم تا کالا را به ما بدهد. این اساس مشکلات ما در حکمرانی ارزی است. باید به افرادی که کالا وارد میکنند بگوییم شما باید یک مسیر پایدار تامین ارز فراهم کنید تا امکان واردات فراهم شود. عضو هیات علمی دانشگاه صنعتی مالک اشتر ضمن اشاره به طرح ایلاف برای خارج شدن ایران از نظم آنگلو ساکسونی فعلی، افزود: ما باید به صنعتگر بگوییم اگر سهمیه ارزی میخواهی باید از روسیه یا هر کشور دیگری آن را تامین کنی تا ضمن تحقق انطباق نقشه ارزی و تجاری، نیازهای کشور تامین شود. اهرم شروع حرکت به این سمت واردات کالاهای اساسی و پرداخت اقساط سرمایه‌گذاری کشورهای روسیه و چین برای ساخت نیروگاه و پتروشیمی در ایران است. اگر انطباق نقشه ارزی و تجاری از مسیری غیر از این دنبال شود، مدیریت بازار ارز نیز شدنی نیست و در واقع انطباق نقشه ارزی و تجاری، در صورتی می‌تواند به بهبود حکمرانی ارزی منجر شود که در قالب حلقه‌های بسته بین واردات و صادرات مدیریت شود. یعنی به نیازهای وارداتی این مهم تحمیل شود که نیاز ارزی خود را خودشان تامین کنند. بخش زیادی از صنایع ایران از جمله در تولید تجهیزات و ماشین سازی، امکان صادرات به کشورهایی همچون روسیه را دارند ولی در حال حاضر روند صادرات آغاز نشده

است. به جز ایجاد این مسیرهای بسته ارزی، همچنان تقاضا برای فرار سرمایه و قاچاق وجود خواهد داشت و امکان مدیریت آن فراهم نخواهد شد. به طور خلاصه باید تاکید کنم که تقاضای ارزی در داخل باید در ریل صادرات و تامین ارز پایدار انداخته شود.

باید با فرض ماندگاری تحریم برای بهبود امنیت غذایی برنامه‌ریزی کنیم

در ادامه این نشست مسعود براتی کارشناس و پژوهشگر اقتصاد بین‌الملل، ضمن اشاره به اثرات تحریم بر مبادلات خارجی ایران، گفت: اثر مهم تحریم‌های ریسک محور این بوده است که بسیاری از کشورها را از تعامل رسمی بین بانکی با ایران در کانال‌های فعلی، باز داشته است. حوزه اقلام اساسی بیشتر به منابع حاصل از درآمدهای دولت مرتبط است و مشکل اصلی اینجاست که به دلیل تحریم‌ها ما توان انتقال ناترازی ارزی به جای دیگر را نداریم و به طور خاص در صادرات گاز و برق در انتقال منابع مشکل داریم. در شرایط غیر تحریمی به دلیل دسترسی‌های موجود، این امکان فراهم بود که واردات ایران از یک منطقه جغرافیایی انجام شود و صادرات به جای دیگر باشد. اما تحریم‌ها این انتقال را با چالش مواجه کرد.

وی با تاکید بر اینکه بهبود کانال‌های تامین کالاهای اساسی در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی امری ضروری است، افزود: اما اینکه این اقدام چه میزان به مدیریت بهتر بازار کمک می‌کند، محل بحث است. برای تحقق این مهم حرکت ما باید سمت و سویی داشته باشد که قرار نیست شرایط تغییر کند؛ امید بستن به تغییر شرایط تحریمی ایران، در حال حاضر به ما ضربه می‌زند و باید به طور کلی امیدمان از رفع تحریم از سوی آمریکا را قطع کنیم و به دنبال ایجاد مسیرهای قابل اعتماد دیگر باشیم. به طور خاص باید توجه داشته باشیم که در بلوکه شدن منابع حاصل از صادرات نفت و گاز ایران، مسئله اصلی کشوری نیست که در آن منابع بلوکه می‌شود و نمیتوانیم با تغییر کشور از عراق به عمان مسئله را حل

کنیم. بلکه مسئله مهم این است که تا زمانی که حساب ایران تحت نظر آمریکا قابل رصد و اعمال دخالت باشد، مشکل حل نخواهد شد. من فکر میکنم ابتدا باید یک فهم شکل بگیرد که دوره قبل از تحریم پایان یافته و باید به دنبال ایجاد تراز تجاری در منطقه‌های جغرافیایی خاص باشیم. فهم دیگر که لازم است این است که فقط نباید به صادرات بها بدهیم و باید به دنبال تقویت تجارت دوجانبه، به معنی صادرات و واردات باشیم. اینکه فقط به فکر صادرات باشیم نتیجه آن می‌شود شرایطی که در عراق حاکم است و منابع ما بلوکه می‌شود و دسترسی به بخشی از آن نداریم؛ درحالی‌که اگر تجارت به شکل متوازن رشد می‌کرد این مشکلات کمتر بود. در ادامه سه جنبه یا چندجانبه کردن تسویه مبادلات تجاری نیز قابل بررسی است ولی چالش‌هایی دارد و باید کشورهای مقابل ریسک‌های کار را بپذیرند.

نقش مهم دیپلماسی اقتصادی در انطباق نقشه ارزی و تجاری ایران

براتی ادامه داد: برای ایجاد سازکارهای جدید یا همان ساختن ارتباط بین نقشه ارزی و تجاری، صرف تولید ابزار کفایت نمی‌کند و باید در این زمینه دیپلماسی تجاری و اقتصادی فعال نیز به کمک کشور بیاید. در واقع باید بتوانیم با کشورهای طرف حسابمان قواعدی را به عنوان قواعد پایه مطرح کنیم و مورد قبول همه واقع شود. بنابراین تنها با کشورهایی میتوانیم در این زمینه وارد تعامل شویم که خواهان تغییر نظم موجود یا دست کم خواهان ایجاد نظام جایگزین هستند. در این مسیر صرف مولفه‌های اقتصادی کارگشا نیست و باید از مولفه‌های دیگر در حوزه‌های دیگر استفاده کنیم تا این معامله کلان با کشورهایی مثل چین را شکل بدهیم. اما متأسفانه امروز فاقد این هوشمندی هستیم. هم افزایی برای تغییر نظم امروز در جهان وجود دارد ولی همه کشورها به طور جزئی یک هدف را دنبال نمی‌کنند و اتفاق نظر کامل وجود ندارد. در این مسیر ایران باید با توجه به اهداف خود، بین بازیگران مختلف همگرایی ایجاد کند و برای این مهم برنامه داشته باشد.

وی افزود: امروز به دلیل شرایط حاکم بر جهان فرصت بی نظیری در تبدیل شدن به هاب

غذا برای ایران به وجود آمده است. روسیه به دلیل مشکلاتی که در صادرات محصولات خود از سمت اوکراین دارد، تمایل جدی دارد که مسیر ایران را فعال کند و از طریق ایران غلات تولیدی خود را به کشورهای غرب آسیا و جنوب آسیا و شرق آفریقا صادر کند. این شرایط امروز برای ایران به وجود آمده است و اگر با دیپلماسی اقتصادی فعال از آن استفاده نکنیم، به مرور زمان از اهمیت آن کاسته خواهد شد.

انطباق نقشه ارزی و تجاری نیازمند فرماندهی در راس دولت است

این کارشناس اقتصادی افزود: ما در نقطه‌ای هستیم که اقتصاد پیوند زیادی با امنیت پیدا کرده است و باید ابعاد امنیتی مسائل اقتصادی درک شود. یکی از مشکلات ما امروز درگیر شدن دستگاه‌های اجرایی در روزمرگی است که اولویت‌های دستگاه‌ها و مدیران را تحت تاثیر قرار می‌دهد. متأسفانه ما فرمانده مناسب برای اقتصاد کشور نداریم که با رعایت ملاحظات امنیتی، فضا را برای انجام امور بلندمدت از سوی دستگاه‌ها فراهم کند. اینکه امروز دستگاه‌های اجرایی در تغییر نظم فعلی با مشکلات اجرایی مواجهند، به طور طبیعی با مقاومت ذی نفعان نظم فعلی مواجه میشوند و باید برای آن طراحی کرد و در این زمینه همراهی و درک فرمانده اقتصادی دولت ضروری است.

وی در پایان گفت: نکته دیگر اینکه در دهه‌های اخیر هرچا توانستیم مردم را وارد صحنه کنیم، توانستیم بر ذی نفعان وضع موجود غلبه کنیم و تحول ایجاد کنیم. رفع مشکلات ارزی از طریق انطباق نقشه ارزی و تجاری نیز در راستای منافع مردم است و باید در طراحی مردم را وارد صحنه کنیم و ذی نفعان این نظم فعلی مدیریت شوند و به نوعی تحول را محقق کنیم. افزایش آگاهی مردم حتماً باید بخشی از این طراحی ما باشد. من معتقدم در دولت سیزدهم فرمانده‌ای که فهم میدان داشته باشد و بتواند همه دستگاه‌ها را برای تحقق هدف مهم امنیت غذایی همگرا کند، نداریم.

انطباق نقشه ارزی و تجاری یک مسئله امنیتی-اقتصادی است

در ادامه این نشست مهدی رزم‌آهنگ مدیر گروه اقتصاد بین‌الملل مرکز پژوهش‌های مجلس، ضمن تأکید بر اینکه ایران باید به مانند دیگر کشورها، مفهوم «امنیت ملی» را جدی‌تر بگیرد، افزود: من معتقدم امروز مفهوم امنیت ملی و حفاظت از آن، گمشده حکمرانی ماست. در دنیایی به سر می‌بریم که سیاست اقتصادی امنیتی سازی شده است و در گفته‌های مقامات آمریکایی نیز به دقت مسائل اقتصادی همچون طراحی سیاست صنعتی، حمایت‌گرایی، افزایش ظرفیت تولید داخلی، امنیت غذایی، توسعه زیرساخت‌ها، مشکلات زنجیره تولید، رشد اقتصادی و بهبود سرمایه‌گذاری، از جمله موارد حائز اهمیت در امنیت اقتصادی آمریکا عنوان می‌شود. اما در ایران ما از این مسائل غافلیم. امروز در دنیایی به سر می‌بریم که امنیت و اقتصاد و همچنین سیاست و اقتصاد به شدت درهم تنیده شده‌اند و این مسئله برای ایران که به شدت تحت تاثیر تحریم‌های اقتصادی آمریکا قرار دارد، از اهمیت بیشتری برخوردار است. اقتصاد ایران از سال ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۲، رشد اقتصادی محدودی را تجربه کرده است و درآمد سرانه نیز کاهش یافته است و در چنین شرایطی حتما باید به مسائل اقتصادی نگاه امنیت ملی داشته باشیم.

وی افزود: در دهه‌های اخیر به دلیل وفور درآمدهای نفتی ما در مورد واردات و تامین غذای اساسی، رفتاری به اصطلاح باری به هر جهت و بدون برنامه داشتیم. به مثابه بچه پولداری که دست به نقد است و به جای ظرفیت سازی و سرمایه‌گذاری مشترک با کشورهای مبدا واردات، صرفاً از بازار جهانی اقدام به خرید محصولات مورد نیازمان کرده‌ایم.

شورای عالی امنیت ملی باید نقش آفرینی ویژه داشته باشد

رزم آهنگ با بیان اینکه انطباق نقشه تجاری و ارزی از جنس ترکیب اقتصاد، تجارت و امنیت است تا روابط مالی و بانکی، افزود: در مورد نگاهت نهادی، اینکه کدام نهاد باید متولی باشد، به نظر من وزارت جهاد نمیتواند متولی باشد. بحث امنیت غذایی به قدری مهم است که باید

به نهادی همچون شورای عالی امنیت ملی سپرده شود و باید این نهاد در خصوص آن وارد شود و اقدام کند. شورای عالی امنیت ملی صرفاً در جایگاه صدور مجوزهای موردی ایستاده است ولی باید به میدان ساختن وارد شود و تراز تجاری را ایجاد کند. مسئله امنیت غذایی و چالش‌های اقتصاد ما باید امنیتی شود، تا زمانی که از زوایه دید امنیت ملی به آن نگاه نشود و اهمیت آن برای امنیت ملی درک نشود، اقدامی در این زمینه صورت نخواهد گرفت. این کارشناس اقتصادی در پایان گفت: آمریکا وقتی می‌خواهد تحریم‌های ایران را وضع کند یا بردارد، از آن با عنوان اقدامی در راستای امنیت ملی مطرح می‌کند. شورای امنیت باید از نگاه جزء نگر و ارائه مجوز موردی که ایران را وابسته به امارات کرده است، به سمت نگاه کل نگر و ایجاد ساختارهای مناسب سوق پیدا کند.

اهمیت نقش آفرینی خزانه‌داری بانک مرکزی در انطباق نقشه ارزی و تجاری

در ادامه مصطفی موفق یامی پژوهشگر بانکداری بین‌الملل، ضمن اشاره به آسیب پذیری کشور به دلیل سهم بالای درهم امارات مبادلات ارزی، گفت: وجوه صادرات به کشورهای مختلفی که مبدأ خرید غذای اساسی هستند، از طریق صرافی به امارات منقل شده و به درهم دریافت می‌شود. در مقابل، برای واردات غذای اساسی از همان کشور، از منابع پوششی درهم پرداخت می‌شود. در واقع انطباق تجاری بین صادرات با واردات غذای اساسی وجود دارد، اما انطباق ارزی بین صادرات و واردات غذای اساسی وجود ندارد. یک مثال جالب توجه روسیه است که حتی کانال پرداخت رسمی بانکی نیز با آن ایجاد کردیم. اما منابع صادرات بخش خصوصی به درهم تبدیل می‌شود و در حساب‌های کارگزاری بانکی در روسیه رسوب نمی‌کند تا بتوان آن را به مصرف واردات غذای اساسی رساند.

وی افزود: احیای نظام پرداخت ارزی رسمی گام اول برای تجمیع منابع ارزی صادرات در کشورهای مبدأ واردات غذای اساسی است؛ در نبود نظام پرداخت ارزی رسمی، امکان تجمیع

منابع صادرات فراهم نمی‌شود و منابع ارز صادراتی از مسیر صرافی‌ها به امارات یا ترکیه منتقل می‌شود. ولی این کافی نیست. مسئله بعدی بحث اصلاح نرخ ارز است. در حال حاضر خرید ارز تخصیصی به غذای اساسی با نرخ ترجیحی انجام می‌شود اما صادرکننده تمایلی به فروش ارز حاصل از صادرات خود به این نرخ ندارد. این مسئله امکان استفاده از ارز حاصل از صادرات غیرنفتی برای واردات کالاهای اساسی را با چالش مواجه کرده است. منابعی که برای خرید کالاهای اساسی پرداخت می‌شود، عمدتاً در کشور چین موجود است، در همین کشور متقاضی واردات با نرخ‌های توافقی که صادرکننده تمایل دارد ارز را به آن نرخ به فروش برساند وجود دارد. بانک مرکزی می‌تواند با انجام عملیات خزانه‌داری، ارز حاصل از صادرات بخش خصوصی به کشور مبدأ واردات کالای اساسی را با منابع ارزی موجود در چین پایاپای کند. بدین ترتیب بانک مرکزی مالک ارز حاصل از صادرات در کشور مقابل شده و می‌تواند مستقیماً و بدون واسطه امارات، پرداخت بابت واردات کالای اساسی را انجام دهد. صادرکننده نیز می‌تواند یوان چین دریافتی از بانک مرکزی را به متقاضیان ارز به نرخ توافقی به فروش برساند.

اصلاح نظام پرداخت یارانه غذای اساسی برای استفاده از ارز صادرات غیر نفتی

موفق ادامه داد: تا زمانی که یارانه غذای اساسی در نقطه خرید ارز پرداخت می‌شود، نمی‌توان انتظار داشت ارزهای غیر دولتی به واردات غذای اساسی اختصاص یابد. اگر می‌خواهیم از ارز غیر نفتی و ارز حاصل از صادرات صنعتی برای واردات غذای اساسی استفاده شود، باید در زمینه نرخ‌گذاری ارز کالای اساسی و نحوه تخصیص یارانه غذای اساسی تجدید نظر کنیم. یک پیشنهاد می‌تواند پرداخت یارانه غذای اساسی در نقطه خرید مصرف کننده نهایی باشد. معافیت تحریمی کالای بشردوستانه آمریکا نباید مانع ایجاد مسیرهای بی‌اثر از تحریم باشد و در پایان گفت: یکی از آسیب‌های حوزه ارزی غذای اساسی، معافیت‌های تحریمی غذای

اساسی است. این معافیت‌ها باعث می‌شود ترجیحات حاکمیت به استفاده از منابع مسدود شده در نظام پرداخت ارزی زیر کلید امریکا برای پرداخت غذای اساسی متمایل شود. در نتیجه اولاً تطبیق نقشه ارزی و تجاری کشور اتفاق نمی‌افتد. ثانیاً تمهید مسیره‌های جایگزین خارج از نظام پرداخت تحت کنترل امریکا برای دریافت منابع ارزی حاصل از صادرات دولتی مثل برق و گاز از اولویت حاکمیت خارج می‌شود. تمامی این موارد منجر به شرطی شدن کشور نسبت به فشارهای تحریمی می‌گردد.

شیوه فعلی تامین غذای اساسی بسیار پر هزینه است

در ادامه این نشست مجید کریمی مدیرکل دفتر بازارهای مالی وزارت امور اقتصادی و دارایی، در خصوص شرایط فعلی واردات کالاهای اساسی کشور گفت: تفاوت قیمت گندم در فصل برداشت با فصل غیر برداشت، ۳۵ یورو در تن است؛ به این معنی که اگر ما گندم را در فصل برداشت خریداری کنیم میتوانیم در ۷ میلیون تن واردات، حدود ۲۵۰ میلیون دلار صرفه جویی کنیم. اما امروز شرایط به نحوی است که این صرفه‌جویی ارزی انجام نمی‌شود و در مورد دیگر کالاهای اساسی نیز به همین صورت است. مسئله دیگر اینکه هزینه تبدیل ارزهای به اصطلاح نامرغوب برای ایران حدود ۵ درصد بوده است و این سالانه حدود ۳۵۰ میلیون یورو به هزینه‌های وارداتی کالاهای اساسی ایران افزوده است. این‌ها هزینه‌های استفاده از شبکه ترستی در خرید کالاهای اساسی ایران است. علاوه بر این شبکه ترستی در بسیاری از موارد قابل اعمال حکمرانی نیست و در تخصیص منابع به واردات کالا عموماً با تاخیر عمل می‌کند.

وی افزود: هزینه دموراژ و ماندن بیش از حد متعارف کالاها در گمرکات، به طور متوسط سالانه ۱۰۰ میلیون یورو بوده است. خرید از شرکت‌های واسطه‌ای در کمترین برآوردها ۳ درصد هزینه خرید را افزایش داده است که ممکن است واسطه‌ها بیشتر باشند و افزایش هزینه بیش از این باشد. عدم امکان استفاده از اعتبار اسنادی دست کم ۲,۵ درصد به هزینه

واردات کالای اساسی افزوده است. اینها هزینه‌هایی است که شیوه فعلی خرید کالاهای اساسی و به طور خاص شیوه فعلی تامین ارز کالاهای اساسی به اقتصاد ایران تحمیل کرده است.

کاهش هزینه واردات کالاهای اساسی با انطباق نقشه ارزی و تجاری

کریمی ادامه داد: باید بپذیریم که بهبود این مشکلات لزوماً متوقف بر رفع تحریم نیست و انطباق نقشه ارزی و تجاری یکی از اقداماتی است که باید در این زمینه در دستور کار قرار بگیرد. انطباق نقشه ارزی و تجاری ساختنی است و نیاز به زحمت کشیدن و مذاکره و ایجاد مسیرهای مالی جدید دارد. باید زیرساخت‌های لازم را ایجاد کنیم و بعد از آن بهره ببریم و اینطور نیست که با صرف عملیات مالی بخواهیم مشکلات موجود را رفع کنیم. اینکه گفته میشود کشت قراردادی باید به صورت جدی پیگیری شود، در همین جهت است و می‌تواند در این انطباق نقشه ارزی و تجاری کمک کند. احیای نظام پرداخت رسمی نیز بحث مهمی است.

وی افزود: امروز ما این امکان را فراهم کرده‌ایم که در بانک‌های روسیه تعامل مستقیم رسمی بین بانک‌ها برقرار کنیم و اگر از فرصت‌های موجود و تحولاتی که در جهان در حال شکل‌گیری است، استفاده کنیم، می‌توانیم با کشورهای مختلف از جمله چین رابطه رسمی مالی و بانکی، به ویژه در باز کردن اعتبار اسنادی ایجاد کنیم. ایجاد روابط تجاری بلندمدت نیز یکی از پایه‌های اساسی این نقشه ارزی و تجاری است که در نهایت به کاهش هزینه تمام شده تامین غذای اساسی کشور منجر می‌شود.

سازکارهای دور زدن تحریم برای شرایط امروز اقتصاد ایران کارایی ندارد

مدیرکل دفتر بازارهای مالی وزارت امور اقتصادی و دارایی در پایان گفت: مسئله بعدی نوع تخصیص ارز بانک مرکزی است. تامین ارز باید به موقع انجام شود و این امکان فراهم شود که برای اموری همچون خرید در زمان مناسب، سرمایه‌گذاری در کشورهای مقصد، پیش خرید محصولات و موارد مشابه، برنامه‌ریزی صورت بگیرد. در واقع برای انجام این امور از سوی وزارت جهاد کشاورزی، نیاز است که این نهاد در زمان مناسب به منابع ارزی دسترسی داشته باشد. در زمان شروع تحریم ما سازکارهایی ایجاد کردیم و این سازکارها که عموماً معطوف به دور زدن تحریم بود، در آن زمان دستاوردهای زیادی برای کشور داشت، ولی امروز باید سازکارهای جدید ایجاد کنیم که انطباق نقشه تجاری و ارزی یکی از الزامات وضع کنونی است. نکته دیگر اینکه شیوه فعلی ارتباط ایران با دیگر کشورها و سازمان‌ها و گروه‌ها نیاز به تغییر دارد و باید بحث انطباق نقشه ارزی و تجاری در اولویت قرار ارتباط با کشورها بگیرد و در کمیسیون‌های دوجانبه در دستور کار باشد.

با گذشت ۱۰ سال از تحریم، بیش از ۸۰ درصد کالاهای اساسی از مسیرهای آمریکایی تامین می‌شود

در ادامه این نشست محمد امینی رعیا کارشناس مسائل اقتصادی، ضمن تاکید بر اینکه به یک تغییر مسیر و تحول در حکمرانی ارزی نیاز داریم، گفت: این تحول در چارچوب‌های موجود امکان تحقق ندارد. بهبود شرایط در چارچوب‌های موجود صرفاً در کوتاه مدت می‌تواند دستاوردهایی فراهم کند ولی مشکلات ما در بلندمدت را رفع نمی‌کند. با وجود گذشت ۱۰ سال از تحریم، بیش از ۸۰ درصد واردات کالای اساسی ایران از طریق نظامات مالی آمریکایی تسویه می‌شود و عملاً واردات غذای اساسی ایران به نظام سلطه وابسته است. این محل سوال است که چرا با وجود ضربه خوردن از یک مسئله در طول ۱۰ سال،

همچنان به همان مسیر ادامه داده‌ایم. نظام تراستی و بانک‌هایی همچون ورنگلد را همان تحریم کنندگان برای ایران ایجاد کرده اند و ما هیچ ابتکار عملی در این زمینه نداشته‌ایم. وی با تاکید بر اینکه برداشتن تحریم از مسیر مذاکره نمی‌گذرد، گفت: برداشته شدن تحریم از مسیر بی اثر کردن آن می‌گذرد و تا زمانی که تحریم اثرگذار است، طرف مقابل آن را برنمیدارد.

مسئله اصلی حوزه ارز، نظام پرداخت غیر رسمی است

این کارشناس اقتصادی ادامه داد: در حکمرانی ارزی مسئله از نرخ شروع نمی‌شود ولی در سال‌های اخیر خصوصاً در دوره تحریم مسئله حکمرانی ارزی ما معطوف به تعیین نرخ بوده است. درحالی‌که این مسئله زیربنایی نیست و اولویت اول هم نیست. مسئله از برداشتن تحریم نیز شروع نمی‌شود؛ هرچند اگر اقدامات لازم را انجام ندهیم مجبور به مذاکره برای رفع تحریم خواهیم بود که البته هیچگاه نتیجه نمی‌دهد. مسئله از دسترسی به شبکه تراستی یا مدیریت آن‌ها و اینکه ذیل کدام نهاد عمل کنند نیز شروع نمی‌شود. اینکه شبکه تراستی ذیل نظام بانکی باشد یا ذیل شرکت نفت هیچ تفاوتی در اصل مسئله ایجاد نمی‌کند.

وی افزود: برخی کالاها امروز با کم برآوردی در گمرک ثبت می‌شود و بخش مهمی از ارز حاصل از صادرات ما از این ناحیه اصلاً ثبت نمی‌شود که بخواهد بازگردد. در واردات نیز کالاهای وارداتی با بیش ارزشگذاری ثبت می‌شود و از این محل نیز بخشی از منابع ارزی هدر می‌رود. سامانه تجارت و سامانه گمرکی نمیتواند مشکلات ارزی ما را رفع کند چراکه مشکل در خارج از کشور در حال رخ دادن است و باید با رسمیت بخشی به نظام پرداخت حل شود؛ در واقع ریشه مشکلات ارزی ما رسمی نبودن نظام پرداخت است و این اولویت اصلی در اصلاح حکمرانی ارزی است.

انطباق نقشه ارزی و تجاری، مسیر رسمیت بخشی به نظام پرداخت

امینی رعیا در توضیح راهکارهای پیش‌روی کشور برای حرکت به سمت الگوی مطلوب و رسمیت بخشی به نظام پرداخت، گفت: یک راهبرد این است که تحریم‌ها برداشته شود و به دوران قبل از تحریم بازگردیم؛ این مسیر سال‌ها آزمون شد و برای آن وقت و هزینه کشور صرف شد ولی نتیجه‌ای حاصل نشد، چراکه تحریم‌ها تا زمانی که اثرگذار است، برداشته نمی‌شود. راهبرد دوم اینکه مسیرهای دور زدن تحریم را توسعه بدهیم که به سرعت با تحریم‌های جدید مسدود می‌شود و مشکلات بلندمدت ما را حل نمی‌کند. راهبرد سوم که عملاً تنها راه پیش‌روی کشور برای حل مشکلات در بلندمدت است، انطباق نقشه تجاری و ارزی است؛ یعنی آنجایی که تولید ارز داریم بتوانیم مصرف ارز ایجاد کنیم و هرجایی نیاز ارزی داریم باید بتوانیم تولید ارز کنیم.

وی افزود: آن چیزی که باید از نظام غربی مستقل شود، شیوه‌های تسویه وجوه ارزی است؛ چراکه در نهایت ما به تامین کنندگان کالاهای اساسی مثل برزیل و هند نیاز داریم و باید بخشی از کالاهای اساسی را از این کشورها وارد کنیم؛ اما شیوه تسویه ارزی باید مستقل از نظامات تحت رصد و اعمال دخالت آمریکا باشد. به طور مثال وقتی ما مازاد تولید ارز در چین داریم، باید بخشی از تسویه ارزی مربوط به واردات کالای اساسی در داخل کشور چین و بدون نیاز به نقل و انتقال پول از چین انجام شود. ما امروز به برزیل اوره صادر می‌کنیم که هم مقدار آن کم است و هم به شکل واسطه‌ای انجام می‌شود و امکان استفاده از منابع آن برای واردات کالاهای اساسی فراهم نیست. درحالی‌که این منابع باید در قالب‌های رسمی منتقل شود و صرف واردات کالاهای اساسی از کانال‌های رسمی بشود.

این کارشناس اقتصادی ادامه داد: رسمیت بخشی به نظام پرداخت از طریق انطباق نقشه، مسئله فرادستگاهی است و حتی بانک مرکزی هم نمیتواند به تنهایی درخصوص آن تصمیم گیری کند. راهبری این موضوع باید به طور کلی یکی از مسائل کل نظام حکمرانی کشور باشد و همه دستگاه‌ها باید در این زمینه نقش آفرینی کنند.

مزایای انطباق نقشه ارزی و تجاری و اقدامات عملیاتی

وی ادامه داد: انطباق نقشه ارزی و تجاری، مزایای متعددی دارد؛ اصلاح حکمرانی ارزی کشور باید از این مسیر پیگیری شود و در واقع نقطه شروع اینجاست. محدود کردن ثبت سفارش یا تعیین نرخ و اصلاحاتی از این قبیل، اولویت در اصلاح حکمرانی ارزی و مدیریت بازار ارز نیست و همگی باید بعد از انطباق نقشه ارزی و تجاری در دستور کار قرار بگیرد. بی اثر کردن تحریم نیز از این انطباق نقشه ارزی و تجاری شروع میشود و در ادامه میتواند به برداشته شدن تحریم نیز منتهی شود، چرا که برداشته شدن تحریم ها وابسته به بی اثر کردن آن است.

امینی رعیا افزود: اقداماتی برای تجربه این انطباق در کشور آغاز شده است که امیدبخش است، اما نیاز به اراده جدی تر و یک تحول و اقدام اساسی برای تحقق همه جانبه آن داریم. این کارشناس اقتصادی در پایان گفت: تهاتر اوره با غذای اساسی در برزیل در چارچوب یک نظام پرداخت رسمی، توسعه صادرات در حوزه کشاورزی با محوریت تبدیل کشور به هاب غذا به منظور تامین ارز واردات در این حوزه، تامین بخشی از غذای اساسی کشور از طریق چین و... از جمله اقداماتی است که باید به صورت عملیاتی در دستور کار قرار گیرد و در دولت آغاز شده است.

«روزمرگی» مانع مهم اقدامات بلندمدت در تنوع بخشی به مبادی وارداتی غذای اساسی

در ادامه این نشست علیرضا پیمان‌پاک قائم مقام وزیر جهاد کشاورزی، گفت: برخی از افرادی که در سال‌های قبل در حوزه تحلیل‌گری مشغول بودند، امروز وارد عرصه اجرا شده و با یک دوگانگی مواجه شده‌اند. باید توجه داشته باشیم رسیدن به یک برنامه درست یک مرحله است، اجرایی کردن آن مسئله‌ای دیگر است. امروز اینکه باید تنوع مبادی در واردات

کالاهای اساسی ایجاد کنیم و انحصار را از افراد خاص بگیریم، یک مسئله اثبات شده است و کسی مخالف آن نیست. ولی اجرایی کردن آن در روزمرگی دستگاه‌های اجرایی، بسیار دشوار است و هر روز با مشکل جدید مواجه می‌شود. وقتی می‌خواهیم سهم افراد خاص را کم کنیم، ابتدا با این مشکل مواجه می‌شویم که در تامین نهاده برای رفع مشکل روزمره باید با همین افراد همکاری کنیم و در غیر اینصورت مشکلات روزمره اجازه کار بلندمدت را نمی‌دهد.

وی افزود: امروز کسی از مسئولین وزارت جهاد سوال نمی‌کند که در تنوع بخشی به مبادی واردات، صرفه جویی ارزی یا موارد مشابه چه دستاوردی حاصل کردی، بلکه مسئله قیمت امروز مرغ، اولین چیزی است که وزارت جهاد در مورد آن مورد سوال واقع می‌شود. بنابراین مدیریت مسائل روزمره در کنار اقدامات بلندمدت باید در کنار هم مدیریت شود. وزارت جهاد به طور ویژه بخش زیادی از زمان خود در واردات کالاهای اساسی را درگیر امور روزمره است و فرصت زیادی برای انجام امور بلندمدت در این زمینه ندارد. در عین حال تلاش کردیم با دستگاه‌های متعدد دیگر، در کنار تامین نیاز روزمره، به عنوان اولویت اصلی، در راستای تحقق اهدافی همچون تنوع بخشی به مبادی واردات و کاهش هزینه تامین غذای اساسی، اقداماتی را تعریف و پیگیری کنیم. امروز در مقایسه با دوره‌های قبل، بیشترین هماهنگی را با دستگاه‌های مختلف از جمله بانک مرکزی، وزارت اقتصاد و گمرک داریم.

انطباق نقشه ارزی و تجاری باید به مرور زمان محقق شود

پیمان‌پاک ادامه داد: باید راهبرد مشخصی داشته باشیم که در یکسال چه میزان قصد داریم در انطباق نقشه ارزی و تجاری پیشرفت کنیم و چه میزان از واردات کالاهای اساسی را از طریق طرح‌های مربوط به این مهم محقق کنیم. در واقع باید ایده‌آل‌ها در امنیت بخشی به سبد غذایی، صرفه جویی ارزی، تنوع بخشی به مبادی واردات، انطباق را به طور گام به گام محقق کنیم. وزارت جهاد کشاورزی از ابتدا یک وزارتخانه تولیدی بوده است و توجه به مسائل تجاری در آن در اولویت قرار نداشته است. در سال‌های اخیر بخش تجاری در

اولویت قرار گرفته است ولی همچنان جای کار دارد. ما امروز علاوه بر تنوع بخشی به مبادی واردات، در زمینه تغییر جیره دام و طیور متناسب با منابع ارزی کشور نیز گام برداشته‌ایم که به هیچ عنوان در ساختار سنتی وزارت جهاد پذیرفته نیست.

وی افزود: به طور مثال تلاش کردیم در جهت انطباق نقشه ارزی و تجاری بخشی از نهاده‌های دامی را از هند وارد کنیم. یکی از مشکلات در این مسیر، تدوین استانداردهای لازم از سوی سازمان استاندارد بود که ابتدا گفته شد دو سال زمان می‌برد و ما تلاش کردیم با ریزنی‌های متعدد این اقدام را در سریعترین زمان ممکن محقق کنیم. در مورد همکاری با روسیه نیز با مشکلات مشابهی برخورد کردیم که همگی جزء سختی کار است ولی بدون رفع این مشکلات با همکاری دستگاه‌ها، امکان تحقق این انطباق در نقشه تجاری و ارزی کشور فراهم نمی‌شود.

تحقق اقدامات بلندمدت به هم افزایی همه دستگاه‌ها نیاز دارد

قائم مقام وزیر جهاد کشاورزی ادامه داد: صادرات کالای صنعتی به کشورهای دیگر از جمله روسیه به این سادگی که برخی تصور می‌کنند نیست، ما در دوران سازمان توسعه تجارت، تلاش کردیم با زحمات فراوان در این کشور نمایشگاه ایجاد کنیم و متوجه شدیم نه واردکننده روسی امروز از میزان تولید در ایران اطلاع دارد، نه صادرکننده ایرانی بازار روسیه را می‌شناسد؛ درحالی‌که ایجاد جریان صادراتی نیاز به رفع مشکلات حمل و نقل، نقل و انتقال پول، مسائل حقوقی و هزار مسئله دیگر دارد و به این سادگی نیست.

وی افزود: یکی از مهمترین راهبردهای دولت سیزدهم که مورد تاکید رئیس جمهور قرار دارد، بهبود نقش آفرینی ایران در کریدورهای تجاری است. اما این راهبرد به این مهمی، هنوز در لایه‌های پایینی دستگاه‌های دولتی مقبول نیفتاده و متناسب با آن قاعده‌گذاری نمی‌شود و نتیجه آن نیز افزایش هزینه ترانزیت بوده است. در مورد انطباق نقشه ارزی و تجاری نیز باید به نوعی به یک اراده عمومی در دولت و حاکمیت تبدیل شود و همه

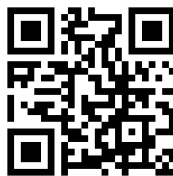
دستگاه‌ها باید آن را بپذیرند و متناسب با آن قوانین و مقررات را تنظیم کنند.

باید با فرض ماندگاری تحریم‌ها برنامه‌ریزی و اقدام کنیم

پیمان‌پاک در پایان گفت: اولین گام در بدنه مدیریتی کشور این است که بپذیریم تحریم ماندگار است و در شرایط تحریم نیز می‌توان تجارت با کشورها را توسعه داد و سازکارهای جایگزین ایجاد کرد. امروز به مدیرانی نیاز داریم که به این حقایق باور داشته باشند. یکی از دستاوردهای ما در تنوع بخشی به مبادی واردات و رفع انحصار در این زمینه این بوده است که امروز برخلاف سال‌های قبل، مسیرهای واردات جدیدی ایجاد شده است و اگر افراد خاص بخواهند با قفل کردن واردات کالای اساسی برای کشور مشکل ایجاد کنند، دست کم تا چند ماه برای ما مشکلی پیش نمی‌آید و میتوانیم مسائل را مدیریت کنیم. در ادامه قصد داریم سهم افراد و سازکارهای جدید را افزایش دهیم و به مرور از وابستگی به انحصارگران بکاهیم.

کلیپ نشست هشتم

فیلم کامل نشست هشتم

دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی
حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی
10th Annual Conference on
Moqavemati Economy

اختتامیه دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی «حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی»

۳۰ بهمن ماه ۱۴۰۲، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

اختتامیه دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی ۳۰ بهمن ماه با موضوع «حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی» به همت اندیشکده اقتصاد مقاومتی و با حضور مسئولین بانک مرکزی، صندوق توسعه ملی، کمیته علمی همایش و جمعی از صاحبان نظران و کارشناسان این حوزه در بانک مرکزی برگزار شد. در این مراسم دبیر علمی همایش، مدیر اندیشکده اقتصاد مقاومتی، رئیس هیأت عامل صندوق توسعه ملی و رئیس کل بانک مرکزی به سخنرانی پرداختند و ۲ طرح سیاستی برگزیده همایش ارائه شد. در پایان نیز از اعضای کمیته علمی همایش، اعضای کمیته داوران و ارائه دهندگان طرح‌های سیاستی منتخب تقدیر به عمل آمد. در ابتدای این همایش علی حسین نبی‌زاده دبیر علمی همایش و مشاور ارزی رئیس کل بانک مرکزی، گزارشی در خصوص محورهای اصلی همایش و خلاصه‌ای از نشست‌های برگزار شده ارائه کرد.

وی ضمن تشکر از مسئولین برگزاری دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی و همچنین تقدیر از همکاری بانک مرکزی، گفت: این همایش به صورت سالانه برگزار می‌شود و کیفیت برگزاری آن از همایش‌های معمولی متمایز است. نوع نگاه مسئولین این همایش به نحوی است که هم مسئولین و هم کارشناسان درگیر موضوع می‌شوند و امکان اظهار نظر پیدا می‌کنند. امسال دهمین سال برگزاری همایش سالانه اقتصاد مقاومتی است و خوشحالیم که بعد از ۱۰ سال و پرداختن به موضوعات مختلف اعم از مسکن، انرژی و بانک، موضوع ارز نیز در این همایش مورد بررسی قرار گرفت و امروز شاهد برگزاری اختتامیه این همایش با موضوع حکمرانی ارزی هستیم.

نی زاده با اشاره به اینکه در این همایش سعی شد در قالب طرح‌های سیاستی نظرات و نکات خبرگان جمع آوری شود، افزود: سعی اندیشکده اقتصاد مقاومتی بر این است که نتایج بدست آمده در نشست‌های این همایش، در رسانه‌ها ترویج شود و تا جای ممکن برای اجرایی شدن پیگیری شود. شورای سیاستگذاری این همایش از اواسط تابستان آغاز به کار کرد و محورهای اصلی آن تعیین شد؛ افتتاحیه همایش با حضور اعضای کمیته علمی همایش دوم آبان ماه در دانشگاه علم و صنعت برگزار شد و در طول این مدت تا اختتامیه ۸ نشست تخصصی با حضور مسئولین مرتبط نیز برگزار شده است. در این راستا از دستگاه‌های مختلف اجرایی از جمله وزارت اقتصاد، وزارت صمت، کمیسیون اقتصادی دولت، وزارت جهاد کشاورزی، مرکز مبادله ارز و طلا و مرکز همکاری‌های تحول و پیشرفت ریاست جمهوری بابت همکاری در برگزاری ۸ نشست تخصصی در دستگاه‌های مختلف در جریان این همایش تشکر می‌کنم.

ارسال ۴۰ طرح سیاستی به دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی

وی افزود: در نشست‌های برگزار شده به طیف متنوعی از موضوعات مرتبط با حکمرانی ارزی پرداخته شد که از جمله آن‌ها می‌توان به مسائل مربوط به واردات، پیمان سپاری ارزی،

رمزارها تا مداخلات بانک مرکزی اشاره کرد. بانک مرکزی نیز تلاش کرد در این موارد از نظرات کارشناسان و دستگاه‌های دیگر که در این نشست‌ها مطرح شد استفاده کند. حدود ۴۰ طرح سیاستی به دبیرخانه این همایش ارسال شده است که ۲۵ مورد آن متناسب با حکمرانی ارزی تشخیص داده شد و در حضور داوران ارائه شد. بعد از داوری ۱۰ طرح نیز منتخب شدند که دو طرح اصلی در اختتامیه ارائه خواهد شد. تا جای ممکن تلاش خواهد شد از طرح‌های ارائه شده در این همایش در صحنه اجرا نیز استفاده شود که در حال حاضر یک طرح اجرایی شده و دو طرح نیز در مرحله پیاده سازی قرار دارد.

دبیر علمی همایش ادامه داد: مدیران و کارشناسان بانک مرکزی ایده‌ها و نظراتی در حوزه حکمرانی ارزی داشتند ولی بنا به ملاحظات در مقام ارائه در این همایش قرار نگرفتند ولی نکات آن‌ها نیز در دستور کار قرار گرفته است. تلاش ما این بود که این همایش علاوه بر بهره‌گیری از ظرفیت خبرگان، تا جای ممکن به صحنه اجرا نیز نزدیک باشد و از اندیشکده اقتصاد مقاومتی نیز همین توقع را داریم که با پیگیری در دستگاه‌های مختلف نتایج این همایش را برای اجرا، پیگیری کنند.

نبی زاده در پایان گفت: بانک مرکزی در حوزه حکمرانی ارزی در ابتدای سال جاری مرکز مبادله ارز و طلا را وارد فاز اجرایی کرد و حکمرانی نوین ارزی خود را آغاز کرد. انتظار این است که دستگاه‌های اجرایی، اعم از دولتی و غیر دولتی، در این زمینه با بانک مرکزی به طور کامل همکاری می‌کردند و ایده‌های مدنظر بانک مرکزی به نحو احسن پیاده می‌شد اما در مقام عمل این همکاری آن‌طور که باید شکل نگرفت و از منظر حکمرانی ارزی بانک مرکزی با چالش مواجه است. به بیان دیگر در برخی حوزه‌ها اختلافات انتفاعی با دستگاه‌ها موجب شده است بانک مرکزی نتواند سیاست‌های مدنظر خود در حکمرانی ارزی را جلو ببرد و ما درخواست داریم دستگاه‌های اجرایی در این زمینه با بانک مرکزی به طور کامل همکاری کنند. انتظار این است که اختلاف نظر ها خودش را در مرحله تدوین سیاست‌ها خودش را نشان دهد و در مرحله اجرا دستگاه‌ها با مسئول حکمرانی ارزی که بانک مرکزی است، همکاری کنند.

سند راهبردهای حکمرانی ارزی، خروجی اولیه دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی

در ادامه اختتامیه این همایش، محمد امینی رعیاً مدیر اندیشکده اقتصاد مقاومتی، ضمن تقدیر و تشکر از دست اندرکاران برگزاری این همایش و همچنین دستگاه‌هایی که در برگزاری آن همکاری کردند، گفت: به طور کلی هدف همایش سالانه اقتصاد مقاومتی کمک به بهبود کیفیت تصمیم‌گیری در کشور است. در این راستا همواره تلاش کردیم با دستگاه‌های اجرایی و متولی ارتباط برقرار کنیم و در تصمیم‌سازی به آن‌ها کمک کنیم و برگزاری همایش سالانه اقتصاد مقاومتی نیز یکی از اقدامات در همین راستا است.

امینی رعیاً گفت: دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی بر موضوع حکمرانی ارزی متمرکز بوده و در این زمینه تلاش کردیم عمده خبرگان و مسئولین متولی را درگیر کنیم و به مباحث اولویت‌دار بپردازیم و یک گفتگوی عمیق و مسئله‌محور برای کمک به تصمیم‌گیری در این حوزه راهبردی ایجاد کنیم.

وی افزود: ما معتقدیم اصلاح و تحول کشور از مسیر گفتگو و مباحثه امکانپذیر است و برای همین، به سهم خود بستر لازم برای این مهم را ایجاد می‌کنیم.

امینی رعیاً در خصوص سند راهبردهای حکمرانی ارزی کشور، گفت: با توجه به نشست‌های برگزار شده در قالب این همایش و طرح‌های سیاستی ارائه شده و همچنین سابقه مطالعاتی و پرداختن به موضوع ارز در اندیشکده اقتصاد مقاومتی و جلسات متعدد با خبرگان و مسئولین این حوزه، در نهایت مجموعه‌ای از ۱۴ راهبرد در ۴ حوزه سیاستگذاری، مدیریت منابع و مصارف ارزی، مدیریت نرخ ارز و نظام پرداخت بین‌المللی، به عنوان جمع‌بندی اولیه اندیشکده اقتصاد مقاومتی از حکمرانی ارزی و خروجی اولیه این همایش تدوین شده است که امیدواریم مبنای عمل متولیان این حوزه قرار بگیرد.

وی افزود: این سند در ادامه به بحث گذاشته خواهد شد و با کمک صاحب نظران و متولیان تکمیل می شود تا بتواند به بهبود کیفیت تصمیم گیری در حوزه ارز کمک کند. همچنین اقدامات عملیاتی ذیل راهبردهای آن تا حصول نتیجه پیگیری خواهد شد.

ریشه یابی از مسائل نظام ارزی، مقدمه حکمرانی مطلوب

امینی رعیا گفت: ابتدا باید توجه داشته باشیم بدون شناخت و ریشه‌یابی دقیق از عوامل نابسامانی موجود بازار ارز، کارآمدسازی «حکمرانی ارزی» به گونه‌ای که هم منجر به «ثبات اقتصادی» شود و هم «رونق اقتصادی» را فراهم سازد، ناممکن خواهد بود.

امینی رعیا ادامه داد: از جمله چالش‌هایی که در زمینه مدیریت بازار ارز وجود دارد عدم دسترسی کشور به نظام پرداخت رسمی است که مشکلات متعددی از جمله افزایش هزینه و هدر رفت منابع ارزی را موجب شده است. چالش بعدی مسئله بازار غیر رسمی است که به دلیل مشکلات موجود در بازار رسمی، ابعاد آن بزرگ شده است. راهبرد بانک مرکزی در این زمینه باید محدودسازی بازار غیر رسمی و پاسخگویی به همه نیازهای مشروع از کانال‌های رسمی باشد. چالش دیگر تعدد دستگاه‌های تصمیم گیر در حوزه ارزی است که موجب بروز عدم هماهنگی و عدم انطباق سیاست‌های ارزی و تجاری و صنعتی شده است.

وی افزود: ثبات بخشی به نرخ ارز به معنای مدیریت شوک‌های ارزی و کنترل نوسان‌های پدیده حول یک بازه مشخص در طول زمان، اولویت سیاستگذار ارزی در مدیریت نرخ ارز است.

امینی رعیا گفت: بازه هدف برای نرخ ارز مبتنی بر تابعی از متغیرهای هدف‌گذاری شده اقتصاد کلان از جمله اهداف رفاهی، سیاست‌های تولیدی-تجاری، محدودیت‌های ارزی و الزامات مدیریت انتظارات تورمی تعیین می شود و هیچکدام از این موارد نمی تواند به تنهایی، مرجع تعیین بازه هدف نرخ ارز توسط بانک مرکزی باشد.

وی ادامه داد: بانک مرکزی بایستی با سالم‌سازی بازار، ابزارسازی و ایجاد زیرساخت‌های لازم، بازار را به سمت بازه هدف نرخ ارز سوق دهد و از نرخ‌گذاری دستوری در قالب مصوبات و بخشنامه‌ها اجتناب نماید. در واقع برای مدیریت نرخ ارز باید به علت افزایش پرداخته شود، نه معلول که خود نرخ است چون نتیجه ای ندارد.

امینی رعیا در خصوص راهبرد حکمرانی ارزی برای ارز ترجیحی گفت: تخصیص ارز با نرخ ترجیحی به منظور اجرای سیاست‌های رفاهی، صرفاً باید در شرایطی انجام شود که متصل به یک برنامه کلان توسعه‌ای باشد و منجر به اثرگذاری منفی بر تولید نشود. به عنوان نمونه تخصیص ارز ترجیحی در زنجیره گندم می‌تواند متمرکز بر دانه سویا شود که هم نیاز به ارز را کاهش می‌دهد و هم منجر به رونق تولید و صادرات و ارزآوری می‌شود و تولید محصول متناسب با نیاز کشور با قیمت متناسب را نیز امکانپذیر می‌کند.

اولویت حکمرانی ارزی «رسمی کردن نظام پرداخت» است

وی در بخشی دیگر از تشریح راهبردهای حکمرانی ارزی اضافه کرد: رسمیت‌بخشی به نظام پرداخت بین‌المللی کشور به منظور کاهش هدررفت منابع و مصارف ارزی، در اولویت اقدامات بانک مرکزی برای تقویت زیرساختی و مدیریت بهینه بازار ارز قرار دارد. بانک مرکزی موظف است با توسعه سازکارها و ابزارهای پرداخت بین‌المللی، نظام پرداخت رسمی را توسعه داده و استفاده از شبکه پرداخت غیررسمی را با در نظر گرفتن ملاحظات شرایط تحریم، به حداقل برساند.

مدیر اندیشکده اقتصاد مقاومتی گفت: انطباق نقشه ارزی و تجاری کشور، به معنای تغییر مبادی واردات به سمت مقاصد صادرات و بالعکس، به منظور کاهش نیاز به ارزهای واسط در تجارت خارجی با کشورهای هدف، از اولویت‌های حکمرانی ارزی است و یکی از مسیرهای اصلی رسمیت‌بخشی به نظام پرداخت بین‌المللی کشور به ویژه در شرایط تحریم محسوب می‌شود. راهبری این مهم در همکاری با دستگاه‌های مرتبط از جمله وزارت جهاد کشاورزی و وزارت صمت، بر عهده بانک مرکزی قرار دارد.

سرمایه‌گذاری صندوق توسعه ملی باید به درآمد ارزی و ثروت ماندگار منجر شود

در ادامه این رویداد مهدی غضنفری رییس هیات عامل صندوق توسعه ملی، ضمن ابراز خرسندی از برگزاری سالانه همایش سالانه اقتصاد مقاومتی توسط اندیشکده اقتصاد مقاومتی، افزود: در مدیریت بازار ارز باید به طور همزمان مدیریت منابع و مصارف و همچنین مدیریت نرخ انجام شود. بزرگترین صندوق ارزی کشور، صندوق توسعه ملی است و این صندوق نیز ماموریت‌هایی دارد که می‌تواند بازار ارز را تحت تاثیر قرار دهد.

وی افزود: بررسی منابع ورودی و برداشت‌ها از صندوق توسعه ملی در بازه سال ۱۳۸۹ تا سال ۱۴۰۲ نشان می‌دهد که در برخی سال‌ها جریان مالی مدیریت شده از سوی این صندوق به بیش از ۲۰ میلیارد دلار می‌رسد که بسیار حائز اهمیت است. در مجموع جمع کل ورودی‌های صندوق توسعه ملی در این بازه حدود ۱۶۰ میلیارد دلار و جمع خروجی‌ها نیز در حدود ۱۳۲ میلیارد دلار است. بدین ترتیب در این بازه حدود ۱۲ ساله صندوق توسعه ملی چیزی حدود ۲۹۲ میلیارد دلار جریان نقدی ارزی را در اقتصاد ایران مدیریت کرده است و در واقع می‌توان گفت در سال‌های اخیر سالانه ۳۰ میلیارد دلار جریان مالی از سوی این صندوق مدیریت می‌شود.

غضنفری ضمن تقدیر و تشکر از دولت و مجلس درخصوص تلاش برای بازگشت منابع ارزی صندوق توسعه ملی، افزود: ما قصد داریم یک جریان مالی در اقتصاد ایران را از طریق صندوق توسعه ملی آغاز کنیم که عبارت است از سرمایه‌گذاری در بالادست نفت و افزایش تولید نفت و گاز ایران و امیدواریم هماهنگی‌های لازم در بین دستگاه‌های متولی در این زمینه به درستی و به سرعت طی شود. ما معتقدیم افزایش تولید در بالادست صنایع نفت و گاز یک اقدام راهبردی و در جهت منافع ملی است و مناسب است که صندوق توسعه ملی به طور ویژه در این حوزه سرمایه‌گذاری کند.

وی ضمن تفاوت قائل شدن بین سرمایه‌گذاری و بنگاه‌داری افزود: بنگاه‌داری برای صندوق توسعه ملی یک سم مهلک است اما قصد ما افزایش سرمایه‌گذاری در اقتصاد است و در واقع اقدام ما به بنگاه‌سازی نزدیک تر است نه بنگاه‌داری. از نظر میزان سرمایه‌گذاری نیز برآورد ما این است که در طول ۵ سال جریان نقدی حدود ۵۰ میلیارد دلار در این حوزه انجام شود و حدود ۳۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری برای جبران عقب ماندگی در میداین مشترک با همسایگان فراهم گردد. به طور کلی قصد ما این است که حدود ۶۰ تا ۷۰ درصد از منابع صندوق در حوزه نفت و گاز، ۲۰ درصد در حوزه معدن و ۱۰ تا ۲۰ درصد منابع نیز در سایر حوزه‌ها سرمایه‌گذاری شود.

رییس هیات عامل صندوق توسعه ملی در پایان گفت: در سال‌های اخیر صندوق‌های ذخیره جهانی به تدریج منابع خود را به سمت سرمایه‌گذاری در فناوری‌های نوظهور برده‌اند و صندوق توسعه ملی کشور ما نیز نباید از این روند جا بماند و در این زمینه هم هدف ما بنگاه‌داری نیست و قصد نداریم به حوزه خرد وارد شویم و صرفاً یک نهاد مالی باقی خواهیم ماند. به طور خاص در کشورهای حاشیه خلیج فارس بسیاری از صندوق‌های سرمایه‌گذاری دولتی و ملی به فناوری‌های نوظهور وارد شده‌اند و در برخی حوزه‌ها در عرصه جهانی پیشرو هستند. انتظار ما این است که بعد از انجام هماهنگی‌ها و مطالعات لازم، از سال ۱۴۰۳ در فناوری‌های نوظهور از جمله هوش مصنوعی سرمایه‌گذاری کنیم.

در دست گرفتن مرجعیت بازار ارز لازمه بهبود حکمرانی ارزی

در ادامه اختتامیه این همایش محمدرضا فرزین رئیس کل بانک مرکزی، ضمن تشکر از اندیشکده اقتصاد مقاومتی بابت برگزاری این همایش سالانه، افزود: وقتی در مورد ارز صحبت می‌کنیم حتماً باید در مورد ریال هم صحبت کنیم. در واقع اگر حکمرانی ارزی هدف ماست به طور حتم باید حکمرانی ریال ما نیز تقویت شود. ما به عنوان بانک مرکزی هدفمان تقویت حکمرانی ریال است و در این راستا روی حکمرانی ارزی نیز تاکید داریم. عملاً

می‌توان گفت ایران یک اقتصاد باز به حساب می‌آید و امروز نیز کم و بیش همین شرایط حاکم است و حجم مبادلات ارزی نسبت بالایی در اقتصاد کشور دارد.

وی ضمن اشاره به اینکه بخش اصلی مبادلات خارجی ایران مربوط به تجارت کالا و خدمات بوده و سرمایه‌گذاری سهم کمی در مبادلات داشته است، افزود: دلیل این امر این بود که به دلیل درآمدهای نفتی عموماً نیازی به تامین مالی خارجی نبود.

نظام ارزی کشور باید از غرب به شرق منتقل شود

فرزین در توضیح اثرات تحریم بر مبادلات خارجی کشور گفت: قبل از تحریم مبادلات خارجی یک روال معمولی داشت و نظام بانکی وظیفه اصلی را در مبادلات به عهده داشت و ابزارهای نظام بانکی در اختیار بانک مرکزی بود. تحریم‌ها موجب شد عمده مبادلات خارجی کشور به سمت کشورهای شرقی و به طور خاص چین منتقل شود ولی نظام مالی ما از این حرکت به سمت شرق جا ماند. امروز ما ۳ بانک در انگلستان داریم که عملاً غیر فعال هستند ولی با وجود مبادلات گسترده با کشور چین، حتی یک بانک فعال در این کشور نداریم. یکی از اقداماتی که در دستور کار امروز بانک مرکزی است، فراهم کردن شرایط برای انتقال زیرساخت‌های موجود در غرب برای تبادلات مالی، که امروز کارایی ندارد، به شرق و فعال کردن آن در کشورهایی مثل روسیه و چین است.

وی افزود: امروز ما از نظر زیرساخت مالی و بانکی در کشورهای متعددی حضور داریم که اساساً ایران هیچ ارتباط سیاسی و تجاری با آنها ندارد ولی در بسیاری از کشورها که مراودات گسترده است، حضور کمتر از انتظار است. چشم انداز پیش روی ایران این نیست که تجارت و روابط با کشورهای غربی توسعه پیدا کند و دلیل این چشم انداز نیز علاوه بر تحریم‌ها، تغییرات اقتصاد بین‌الملل و به ویژه افزایش سهم کشورهای آسیایی در تجارت جهانی است که به دنبال ایجاد زیرساخت‌های مالی و بانکی جدید هستند. در این زمینه ایران نیز باید حضور فعال‌تری داشته باشد و نهادسازی کند و از نهادهای موجود نیز بیشتر بهره

ببرد. حضور فعال در بریکس و استفاده از ظرفیت‌های مالی این گروه و حتی تلاش برای ایجاد بستری بومی جایگزین سوئیفت و FATF ذیل این گروه موضوعاتی است که در تحولات اخیر در دستور کار بانک مرکزی ایران قرار دارد.

تقویت حکمرانی ارزی وابسته به ایجاد نظام پرداخت رسمی

رییس کل بانک مرکزی ادامه داد: نکته دیگر اینکه به دلیل عدم بهره‌مندی از ابزارهای مرسوم در تجارت خارجی، امروز از صرافی‌ها و دیگر ابزارهای غیر معمول در مبادلات استفاده می‌کنیم که مهمترین مسئله آن عدم کنترل و قاعده‌گذاری بر آن از سوی بانک مرکزی است. برای اینکه حکمرانی ارزی خودمان را تقویت کنیم اولین بحث این است که باید ابزارهای لازم برای نقل و انتقالات ارزی کشور تقویت شود.

وی ادامه داد: باید توجه داشته باشیم که تحریم‌ها به طور کلی نتوانسته است تجارت خارجی ایران را فلج کند و از کار بیندازد و در حال حاضر حجم تجارت ایران با زمان قبل از تحریم قابل مقایسه است. اما مسئله اینجاست که اگر قرار است با شرایط فعلی و وجود تحریم‌ها منطبق شویم و در این شرایط مراودات مالی و تجاری خود را با کشورهای دوست و خواهان تجارت افزایش دهیم، به ایجاد زیرساخت‌های جدید نیاز داریم. من معتقدم هرچند تجارت به بهبود روابط سیاسی منجر شود ولی وجود حداقل روابط سیاسی برای توسعه تجارت ضروری است و از این رو اولویت ما توسعه روابط با کشورهای همسایه و منطقه و کشورهای شرق است که خواهان تجارت با ایران هستند. حتی کشورهای اروپایی هم امروز تجارت با کشورهای همسایه و منطقه را در اولویت قرار داده‌اند. این مسئله یکی از مهمترین الزامات تقویت حکمرانی ارزی است.

فرزین افزود: نظام پرداخت کشور باید رسمی شود و باید از طریق ظرفیت‌هایی که در شرق می‌توانیم ایجاد کنیم، به این سمت حرکت کنیم. در نظام تراستی هزینه مبادلات زیاد است و امکان کنترل هم کم است.

رییس بانک مرکزی درخصوص اقدامات لازم برای تقویت حکمرانی ارزی در داخل کشور نیز گفت: من از روز اول منتقد این موضوع بودم که کانال‌های متعددی در نرخ سازی فعال هستند و روز به روز بر تعداد آن‌ها افزوده می‌شود و به طور نسبی مرجعیت نیز پیدا کرده‌اند. ما امیدواریم که مرکز مبادله بتواند به مرجع اصلی در بازار ارز تبدیل شود. در دست داشتن مرجعیت در بازار ارز یکی از الزامات اساسی حکمرانی ارزی کشور است.

وی ضمن اشاره به اینکه گاهی اوقات از مزایای اقتصاد ایران غافل می‌شویم، افزود: مشکلات اقتصاد ایران غیر قابل حل نیست. امروز ما حدود ۵۰ شعبه بانکی در کشورهای مختلف جهان داریم و اینطور نیست که ایران از تجارت و بانکداری جهانی به طور کلی قطع شده باشد. در حوزه ارز ما دائماً در معرض تهدید بوده‌ایم و یکی از اثرات آن این بوده است که امروز در این حوزه افراد خبره و با دانش خوبی داریم که باید از ظرفیت آن‌ها بهره ببریم.

بانک مرکزی باید مرزبان ریال باشد

فرزین با اشاره به اینکه جریانی در کشور شکل گرفته است که اقدامات آن‌ها به طور مستمر حکمرانی ریال را در کشور تضعیف می‌کند، افزود: باید از اینکه هر دارایی دیگری جایگزین پول ملی شود، جلوگیری کنیم، اما برخی قوانین و روال‌های اجرایی مبادله با ریال را پرهزینه می‌کند و عملاً جایگزین ارز ملی را تقویت می‌کند. ما نباید از حکمرانی ریال غافل شویم و مبادلات فعالین اقتصادی باید با ریال انجام بگیرد. امروز یکی از مهمترین سیاست‌های مدنظر بانک مرکزی تقویت حکمرانی ریال است. ما معتقدیم باز بخشی از مبادلات خارجی ایران با کشورهای همسایه با ریال انجام بگیرد و از این مسیر نیز ریال تقویت شود.

وی افزود: ما در بانک مرکزی مرزبان ریال هستیم و باید جایگاه آن را در برابر ارزهای خارجی تقویت کنیم. هیچ صنف و شخصی نباید از چیزی به جز ریال برای مبادلات مالی خود استفاده کند و این مسئله باید به عنوان یک خط قرمز مهم در اقتصاد ایران مطرح شود. تنها در صورتی که ریال حاکم باشد میتوانیم به اموری همچون اخذ مالیات، حکمرانی ارزی

و توسعه تجارت بپردازیم.

فیلم کامل اختتامیه همایش

فصل چهارم

چکیده طرح‌های سیاستی مورد تایید

از ۳۵ طرح سیاستی ارسالی برای دبیرخانه همایش، ۲۵ طرح سیاستی در مرحله اول مورد تایید قرار گرفت و وارد فرآیند بررسی نهایی شد. و در ۴ جلسه با حضور ۱۶ داور از خبرگان حوزه ارزی کشور ارائه گردید. از این تعداد، ۱۰ طرح سیاستی به تایید نهایی کمیته داوران رسید و حد نصاب لازم (نمره ۶۵ از ۱۰۰) را کسب نمود.

محمد مهدی فامیل محمدی

انطباق نقشه ارزی و تجاری کشور با تمرکز بر اصلاح الگوی واردات غذای اساسی

فیلم ارائه

مسئله:

دولت به دلیل فقدان بازوی بین المللی در واردات غذای اساسی، از تنظیم گری در این عرصه ناتوان شده و همین امر، عملیات پرداخت و لجستیک واردات غذای اساسی را پرهزینه، آسیب پذیر و بحران آفرین کرده است.

راهکار سیاستی:

انطباق نقشه ارزی و تجاری کشور از طریق انتقال مصارف ارزی واردات غذای اساسی به محل تولید منابع یا انتقال منابع تولید ارز به محل مصارف.

پیشنهاد های عملیاتی:

واردات بخشی از غذای اساسی در قالب نیاز کشور چین به غلات و دانه های روغنی و با عاملیت این کشور - تهاتر وجوه حاصل از صادرات نفت با غلات و دانه های روغنی - انتقال بازارهای صادراتی اووه به آمریکای جنوبی و اقدام به خرید مستقیم غلات از این کشورها.

علی جوان جعفری

بهینه سازی پیمان سپاری ارزی برای صادر کنندگان با رویکرد توسعه صنعتی و تجاری

فیلم ارائه

مسئله:

با تشدید تحریم ها به خصوص در سال ۹۷، پیمان سپاری ارزی به عنوان یک راهکار اصلی جهت بهبود و کنترل تراز تجاری کشور در دستور کار قرار گرفت. پیمان سپاری ۱۰۰ درصدی گرچه یک سیاست معقول در شرایط تحریمی است و باید به جهت مدیریت بازار ارز مورد استفاده قرار گیرد، اما چالش های نحوه اجرای این سیاست نظیر نرخ پایین خرید ارز در سامانه بانک مرکزی و تسهیل فضا را برای ورود دلال ها به بازار، مشکلات عمده ای را برای سیستم تولیدی و اقتصادی کشور ایجاد کرده است.

راهکار سیاستی:

در بخش راهکارهای پیشنهادی، بسته سیاستی مشخصی برای مسئله ارزی کشور که متناسب با سیاست های توسعه صادرات با ارزش افزوده بالا باشد مورد نیاز است. این بسته شامل سه گام اصلی است:

- ۱- برنامه ریزی مصارف ارزی و ایجاد سیستم تنظیم نیاز های ارزی
- ۲- شناور سازی نرخ ارز در بازار مبادله ای برای گروه های کالایی دارای ارزش افزوده بالاتر پس از افزایش عرضه ارز در بازار
- ۳- تنوع روش های بازگردانی ارز

سید حسن محفوظی موسوی

الزامات ارزی-حقوقی صادرات انرژی با تمرکز بر اصلاح سازکار صادرات گاز به عراق

فیلم ارائه

مسئله:

- بلوکه شدن منابع مالی حاصل از صادرات گاز به کشور عراق توسط ایران و عدم بهره‌مندی ایران از درآمدهای ارزی
- نیاز به پیگیری و اخذ مجوزهای مورد نیاز از نهادهای آمریکایی (وزارت خزانه‌داری آمریکا و...)
- تحت الشعاع قرارگرفتن روابط راهبردی و بلندمدت بین دو کشور ایران و عراق

راهکار سیاستی:

- تعریف بسته مصارف ارزی برای منابع موجود در عراق
 - استفاده از منابع ارزی در عراق برای مصارف خدماتی در این کشور
 - واردات کالا از مبدأ عراق (کالای کشاورزی، صنعتی، نفت کوره و...)
 - استفاده از منابع ارزی در عراق برای سرمایه‌گذاری صادرات‌محور در این کشور

- ادامه واردات کالاهای غیر تحریمی (پیگیری مجوز)
- تنوع در روش‌های دریافت منابع ارزی جدید
- بازنگری حقوقی در سازکار دریافت وجوه حاصل از صادرات گاز
- ارز پرداخت و محل پرداخت
- نهایی‌شدن تعهدات خریدار
- افزودن بند پیش‌پرداخت بهای گاز صادراتی
- صادرات گاز به ازای واردات نفت کوره و سایر فرآورده‌های نفتی از عراق
- دریافت بخشی از عواید صادرات گاز (۱۰%) به ارز دینار برای مصارف در عراق (سرمایه‌گذاری، مصارف خدماتی و...)

حسین عطااللهی

تطبیق نقشه تجاری و ارزی کشور با راه اندازی بازار معاملات قراردادهای سوآپ ارزی در مرکز مبادله ارز و طلای ایران

فیلم ارائه

مسئله:

تفاوت میان نوع تجارت ایران با نوع عملیات انتقال ارز کشور موجب عدم تطابق میان نقشه تجاری و نقشه ارزی کشور شده است.

راهکار سیاستی:

راه اندازی بازار معاملات قراردادهای سوآپ ارزی با محوریت مرکز مبادله ارز و طلای ایران برای پوشش عدم تطابق نقشه تجاری و ارزی منظور از قرارداد سوآپ ارزی، قراردادی است که در آن طرف اول، ارزی (مثلا یورو) را از طرف دوم تحویل می‌گیرد و به طور همزمان ارز دیگری که در اختیار دارد (مثلا دلار) را به طرف دوم برای سررسید مشخصی تحویل می‌دهد. مبادله بین دو ارز به نرخ نقدی صورت می‌گیرد و مبلغ بازپرداخت در همان ابتدای معامله ارزها، به نرخ آتی توافق شده (نرخ روز یا نرخ توافقی) تعیین می‌شود و در تاریخ معینی معامله مجدد خواهد شد.

علی باقری

طراحی شبکه پرداخت فرامرزی جمهوری اسلامی ایران در شرایط تحریم مبتنی بر سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی

فیلم ارائه

مسئله:

- آسیب دیدن ارکان سیستم پرداخت‌های بین‌المللی ایران، پیامرسان مالی بین‌المللی، روابط کارگزاری بانکی، انتقال ارزش با نظام تسویه
- محدود شدن حساب‌های جاری و حساب سرمایه

راهکار سیاستی:

اتخاذ راهکارهای عملیاتی به صورت ترکیبی و به ترتیب اولویت:

۱- روابط و پیمان‌های پولی دو و چندجانبه

۲- راهکارهای حقوقی و سیاسی

۳- بانکداری فراساحلی

۴- استفاده از ارزهای دیجیتال جهانی

۵- استفاده از شبکه‌های تراستی

محمد خلیلی

سیاستگذاری ارزی در ایران؛ بررسی دلالت‌های سیاستی مدیریت قیمت ارز در بازه فروردین تا آبان ۱۳۹۸

فیلم ارائه

مسئله:

سیاستگذاری ارزی در اقتصاد ایران و مسائل حول آن در طول سالهای اخیر تحت تأثیر مسئله تحریم و الگوهای مختلف تصمیم‌گیری سیاستگذار با فراز و نشیب‌های زیادی روبرو بوده است. اعطای ارز با نرخ ترجیحی، مسئله کیفیت ارز و مدیریت انتظارات از جمله مسائلی است که بررسی نحوه مواجهه سیاستگذار با آنها در گذشته می‌تواند تجربه‌های سیاستی ارزنده‌ای را به منظور پیش‌بینی و مدیریت بهتر این بحران‌ها در آینده به ارمغان بیاورد.

راهکار سیاستی:

۱- سیاست اصلی: کنترل «انتظارات قیمتی»

- یک نظام هوشمندانه چند قیمتی به معنای تشکیل کریدور قیمتی، ایجاد لنگر ارزی برای کالاهای اساسی پیش از اصلاح در مبادی ارزی، افزایش عرضه با کاستن از اقلام ترجیحی و احتراز از ورود شوک به بازار

۲- سیاست‌های فرعی:

- اعمال سقف در تراکنش کارتهای بانکی و انتقال وجوه
- قطع دسترسی به پوزهای خارجی
- پیمان سپاری ارزی

۳- معرفی فرصت‌های سودآور سرمایه‌گذاری استخراجی و رانتهی و زنجیره آن

محمد قزلباش

ایجاد و توسعه قراردادهای سلف حوالجات ارزی؛ ابزاری جهت پوشش ریسک نرخ ارز در نظام ارزی ایران

فیلم ارائه

مسئله:

با وجود توسعه قابل توجه ابزارهای مالی ارزی در بازارهای مالی جهان، نظام ارزی ایران فاقد این ابزارهاست. این فقدان سبب انتقال کامل ریسک نرخ ارز به فعالان اقتصادی و به خصوص واردکنندگان در روش مرسوم خرید نقدی و روند افزایشی جدی در نرخ ارز در ماه‌های پیک تقاضای ارز شده است.

راهکار سیاستی:

در قراردادهای سلف حوالجات ارزی، بانک مرکزی اقدام به خرید سلف ارز از صادرکننده برای ماه‌های آتی و فروش سلف ارز به واردکننده (تا سقف مشخص) برای ماه‌های آتی می‌نماید.

با این اقدام هم امکان استفاده از مکانیسم‌های قیمتی به منظور ایجاد انگیزه برای صادرکنندگان به منظور بازگشت سریعتر ارز فراهم است و هم واردکنندگان از دریافت ارز با قیمت مشخص در زمان انجام تعهدات خود (ماه‌های آتی) اطمینان کسب کرده و دیگر برای خرید ارز، به بازار غیررسمی مراجعه نخواهند نمود.

فرزانه عباسی

ضرورت بکارگیری سیستم هشدار زود هنگام (EWS) در ایران

فیلم ارائه

مسئله:

اقتصاد ایران در سه دهه اخیر چندین بحران ارزی را تجربه کرده است. این در حالی است که در سالهای اخیر و با تشدید تحریم های بین المللی این بحران ها هم به جهت تعداد و هم به جهت عمق افزایش یافته اند. با توجه به هزینه های سنگین بحران های ارزی بر اقتصاد کشور، معرفی یک سیستم هشدار زود هنگام بحران های ارزی به منظور کنترل بهتر بحران ضرورت پیدا می کند.

راهکار سیاستی:

استفاده از سیستم های هشدار زود هنگام (EWS) راهکاری است که از طریق شناسایی دقیق علل بحران های ارزی کشور، فراهم آوردن لیستی از متغیرهای مرتبط، شناسایی آسیب پذیری ها، یکپارچه سازی سامانه های مرتبط بصورت برخط و تعبیه سیستم های مدیریت اطلاعات، می تواند به پیش آگاهی و اقدام به واکنش به هنگام در مقابله با بحران های ارزی کمک کند.

روح الله ابو جعفری

طراحی سازگار تأمین مالی جمعی ارزی در ایران

فیلم ارائه

مسئله:

تأمین مالی طرح های کسب و کار یکی از بزرگترین چالش های کارآفرینان و مدیران کسب و کارها به ویژه شرکت های دانش بنیان بوده است. امروزه برای رفع و حل این چالش، لازم است علاوه بر روش تسهیلات که در بسیاری از موارد به عنوان یگانه روش تأمین مالی فرض می شود، روش های نوآورانه و متنوع دیگری نیز بنا به مقتضیات و شرایط شرکت های مختلف مدنظر قرار بگیرد.

راهکار سیاستی:

تأسیس یک پلتفرم تأمین مالی جمعی ارزی، راهکاری است که به منظور تأمین مالی ارزی شرکت های دانش بنیان صادراتی طراحی شده است. در این روش پس از تأیید نهایی طرح توسط فرابورس، منابع سرمایه گذار با همکاری بانک مرکزی، بانک عامل، صرافی و گمرک طی یک فرایند شفاف صرف خرید تجهیزات مورد نیاز شرکت های سرمایه پذیر و ورود این تجهیزات به کشور می شود.

احمد محمدی پور

ایجاد صندوق تثبیت بازار ارز؛ نهادهای جهت اعمال سیاست‌های تثبیتی در بازار ارز ایران

فیلم ارائه

مسئله:

در شرایط فعلی بازار ارز، فقدان نهادهای اعمال سیاست‌های تثبیتی در بازار ارز موجب شده است تا در هنگام نوسان‌های شدید نرخ ارز، وظیفه پیش‌بینی امکان‌نوسان‌های جدی در نرخ ارز، جلوگیری از ایجاد شوک در بازار ارز، هموارسازی نوسانات نرخ ارز و بازارگردانی نرخ ارز حول روند بلندمدت بر زمین بماند و از این طریق، آسیب‌های جدی متوجه کلیت اقتصاد کلان کشور و نظام ارزی شود.

راهکار سیاستی:

با توجه به وجود تجارب مشابه از ایجاد نهادهای اعمال سیاست‌های تثبیتی در بازارهای مالی ایران و جهان، راهکار «ایجاد صندوق تثبیت بازار ارز ذیل بانک مرکزی یا مرکز مبادله ارز و طلای ایران» با هدف استفاده از منابع ریالی و ارزی جهت مدیریت روند حرکتی نرخ ارز می‌تواند زمینه کاهش نوسانات نرخ ارز، جلوگیری از اثرگذاری روندهای نوسانی نرخ ارز بر بازار دارایی‌های مالی و کالاهای مصرفی را فراهم آورده و نقش قابل‌ملاحظه‌ای در پیش‌بینی پذیر کردن نرخ ارز برای فعالان اقتصادی و عموم مردم ایجاد نماید.

سند راهبردهای حکمرانی ارزی کشور

با عنایت به مسائل و نکات ارزشمند مطرح شده در نشست‌های تخصصی، طرح‌های سیاستی و مصاحبه با خبرگان در جریان همایش و همچنین سابقه پرداختن به این حوزه موضوعی در اندیشکده اقتصاد مقاومتی در چارچوب مطالعات داخلی و خارجی، بررسی‌های میدانی و عملیاتی و جلسات متعدد با خبرگان و مسئولین امر، جمع‌بندی اولیه از راهبردهای حکمرانی ارزی کشور تدوین گردید. امید است که این تلاش، زمینه بهبود کیفیت «حکمرانی ارزی» در کشور را فراهم آورد. تکمیل این سند به مرور زمان و پیگیری اقدامات عملیاتی مبتنی بر آن تا حصول نتیجه، در دستور کار اندیشکده اقتصاد مقاومتی قرار خواهد داشت.

مقدمه

نظام ارزی کشور طی یک دهه گذشته با مسائل متعددی روبرو بوده و تغییرات آن، تأثیرات عمیقی بر بخش‌های مختلف اقتصادی داشته است. نابسامانی در نظام ارزی که عمدتاً در شوک‌های ارزی و نوسان‌های شدید نرخ ارز و کاهش مستمر ارزش پول ملی انعکاس یافته، ناشی از عوامل متعدد داخلی و خارجی است. بدون شناخت و ریشه‌یابی دقیق از عوامل این نابسامانی، کارآمدسازی «حکمرانی ارزی» به گونه‌ای که هم منجر به «ثبات اقتصادی» شود و هم «رونق اقتصادی» را فراهم سازد، ناممکن خواهد بود. از جمله اصلی‌ترین چالش‌ها و مسائل نظام ارزی کشور طی سال‌های اخیر می‌توان به عوامل زیر اشاره کرد:

۱) عدم دسترسی به نظام پرداخت رسمی در مبادلات بین‌المللی که ریشه در تحریم‌های مالی و بانکی دارد، منجر به بروز چالش‌هایی نظیر «افزایش حجم شبکه پرداخت غیررسمی»، «عدم شفافیت کامل مبادلات ارزی»، «افزایش هزینه انتقال ارز»، «هدررفت منابع ارزی کشور ناشی از بیش برآورد واردات و کم اظهاری صادرات» و به تبع آن «خروج سرمایه» شده و تراز ارزی کشور را با چالش جدی مواجه کرده است.

۲) اختلالات موجود در فرایند تخصیص و تأمین ارز در بازار رسمی و شکاف نرخ رسمی و غیررسمی از یک سو و عواملی نظیر سهولت دسترسی و سیالیت بالا در بازار غیررسمی ارز از سوی دیگر، موجب انتقال بخشی از عرضه و تقاضای واقعی به بازار غیررسمی شده است. در نتیجه این شرایط، حجم معاملات در بازار غیررسمی ارز که بستر اصلی نوسانات است، افزایش یافته و نرخ این بازار تبدیل به نرخ ارز مرجع برای بسیاری از فعالان اقتصادی کشور و عامل شکل گرفتن انتظارات شده است.

۳) تعدد بازیگران و نهادهای متولی و عدم هماهنگی میان آن‌ها در تنظیم‌گری نظام ارزی، موجب شکل‌گیری رویه‌های متناقض و تداخل در تصمیم‌گیری شده و امکان

انطباق میان سیاست‌های ارزی با سیاست‌های تجاری، صنعتی و تولیدی به عنوان الزام مهم حکمرانی ارزی مطلوب را سلب نموده است.

به منظور رفع این چالش‌ها و مسائل حکمرانی ارزی در کشور با رویکرد ایجاد «ثبات و رونق اقتصادی»، راهبردهایی به شرح زیر پیشنهاد می‌شود:

سیاست‌گذاری

۱) مسئولیت سیاست‌گذاری و تنظیم‌گری حوزه ارز بر عهده بانک مرکزی است. ضروری است اختیارات کافی و متناسب جهت ایفای این مسئولیت و پاسخگویی نسبت به عملکرد آن از سوی نهادهای بالادستی به بانک مرکزی داده شود. سایر دستگاه‌های اجرایی موظف هستند به میزان مسئولیت و اختیارات خود در این زمینه، در هماهنگی با بانک مرکزی به ایفای نقش بپردازند و در انطباق سیاست‌های ارزی با سیاست‌های تجاری، صنعتی و تولیدی همکاری نمایند.

مدیریت منابع و مصارف ارزی

۲) گردش و نگهداری منابع ارزی کشور -چه در مالکیت دولت و چه بخش خصوصی- بایستی تحت اشراف کامل و در چارچوب حاکمیت بانک مرکزی انجام شود.

۳) کاربرد مشروع ارز در اقتصاد، منحصر به واردات کالا و خدمات و سرمایه‌گذاری در بخش حقیقی اقتصاد است. هرگونه استفاده از ارز به عنوان ذخیره ارزش، واسطه مبادلات داخلی، سفته‌بازی، خروج سرمایه و... نامشروع تلقی می‌شود.

۴) معاملات ارز توسط عرضه‌کنندگان و متقاضیان ذی‌صلاح، بایستی حول عرضه و تقاضای مشروع و صرفاً در بازار رسمی انجام شود. ضروری است بانک مرکزی به عنوان سیاستگذار ارزی در همکاری با وزارت صمت به عنوان سیاستگذار تجاری، با تسهیل و

تسریع دسترسی فعالان و بازیگران واقعی به منابع ارزی و پاسخگویی به کلیه نیازهای مشروع در بازار رسمی، زمینه را برای مرجعیت بازار رسمی و کاهش حجم بازار غیررسمی فراهم سازد.

۵) به منظور کوچک‌سازی بازار غیررسمی ارز، بانک مرکزی موظف است با استفاده از ابزارهای حکمرانی ریال، ریسک مبادلات در بازار غیررسمی را افزایش و سرعت، سیالیت و نقدشوندگی آن را کاهش دهد.

۶) ایفای کامل تعهد ارزی برای کلیه صادرکنندگان دولتی و خصوصی الزامی است و اعمال هرگونه استثناء از ایفای تعهد ارزی به عنوان یک سیاست حمایتی، امری نامطلوب و مخل سیاستگذاری ارزی تلقی می‌شود. بانک مرکزی موظف است در همکاری با سایر دستگاه‌ها، با تسهیل فرآیند رفع تعهد ارزی و بازگشت ارز صادراتی از طریق تنوع در روش‌ها متناسب با کالای صادراتی، شرکت صادرکننده، کشور مقصد و نوع ارز به‌دست‌آمده، زمینه را برای افزایش حجم ارزهای بازگشتی فراهم کند.

۷) تامین مالی خارجی برای انجام پروژه‌های داخلی صرفاً باید در مواردی انجام شود که دارای چشم‌انداز مشخص کسب درآمد ارزی از محل صادرات کالا و خدمات باشد.

۸) افزایش شفافیت و توسعه بسترهای رسمی معاملات رمزارزها و همچنین استفاده از ظرفیت آن در حوزه تجارت خارجی، سرمایه‌گذاری و تأمین مالی، بایستی به عنوان رویکرد بانک مرکزی در این حوزه دنبال شود.

مدیریت نرخ ارز

۹) ثبات بخشی به نرخ ارز به معنای مدیریت شوک‌های ارزی و کنترل نوسان‌های پرحدامنه حول یک بازه مشخص در طول زمان، اولویت سیاستگذار ارزی در مدیریت نرخ ارز است.

۱۰) بازه هدف برای نرخ ارز مبتنی بر تابعی از متغیرهای هدف‌گذاری شده اقتصاد کلان از جمله اهداف رفاهی، سیاست‌های تولیدی-تجاری، محدودیت‌های ارزی و الزامات

مدیریت انتظارات تورمی تعیین می شود و هیچکدام از این موارد نمی تواند به تنهایی، مرجع تعیین بازه هدف نرخ ارز توسط بانک مرکزی باشد.

۱۱) بانک مرکزی بایستی با سالم سازی بازار، ابزارسازی و ایجاد زیرساختهای لازم، بازار را به سمت بازه هدف نرخ ارز سوق دهد و از نرخ گذاری دستوری در قالب مصوبات و بخشنامه ها اجتناب نماید.

۱۲) تخصیص ارز با نرخ ترجیحی به منظور اجرای سیاست های رفاهی، صرفاً باید در شرایطی انجام شود که متصل به یک برنامه کلان توسعه ای باشد و منجر به اثرگذاری منفی بر تولید نشود.

نظام پرداخت بین المللی

۱۳) رسمیت بخشی به نظام پرداخت بین المللی کشور به منظور کاهش هدررفت منابع و مصارف ارزی، در اولویت اقدامات بانک مرکزی برای تقویت زیرساختی و مدیریت بهینه بازار ارز قرار دارد. بانک مرکزی موظف است با توسعه سازکارها و ابزارهای پرداخت بین المللی، نظام پرداخت رسمی را توسعه داده و استفاده از شبکه پرداخت غیررسمی را با در نظر گرفتن ملاحظات شرایط تحریم، به حداقل برساند.

۱۴) انطباق نقشه ارزی و تجاری کشور، به معنای تغییر مبادی واردات به سمت مقاصد صادرات و بالعکس، به منظور کاهش نیاز به ارزهای واسط در تجارت خارجی با کشورهای هدف، از اولویت های حکمرانی ارزی است و یکی از مسیرهای اصلی رسمیت بخشی به نظام پرداخت بین المللی کشور به ویژه در شرایط تحریم محسوب می شود. راهبری این مهم در همکاری با دستگاه های مرتبط از جمله وزارت جهاد کشاورزی و وزارت صمت، بر عهده بانک مرکزی قرار دارد.

گزارش تصویری

دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی 10th Annual Conference on Moqavemati Economy

افتتاحیه دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی

سه شنبه ۲ آبان، ساعت ۱۰ الی ۱۲ — دانشگاه علم و صنعت

با حضور و سخنرانی

علی حسین نایزاده

مشاور رئیس کل
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

هجید شاکری

هدرس دانشگاه
و کارشناس عالیہ بین الملل

یونس سلمان

مشاور اقتصادی
وزیر صنعت، معدن و تجارت

سید علی روحانی

معاون سیاستگذاری
وزارت امور اقتصادی و دارایی

محمد سلیمانی

عضو هیئت علمی
دانشگاه امام صادق (ع)

محمد احمده ریضا

مدیر
اندیشکده اقتصاد مقاومتی

10th

[@mett_ir](https://www.facebook.com/mett_ir)
[conf10.mett.ir](https://www.conf10.mett.ir)
[LIVE aparat.com/mett_ir/live](https://www.live.aparat.com/mett_ir/live)

جهت حضور نام و نام خانوادگی خود را به شماره ۰۹۱۷۷۷۶۶۱۵ پیامک نمایید.

دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی 10th Annual Conference on Moqavemati Economy

اولین نشست تخصصی

فرآیندهای ارزی واردات؛ چالش‌ها و راهکارها

🕒 چهارشنبه ۱۴ آذر ساعت ۱۴ الی ۱۷ — 📍 وزارت صنعت، معدن و تجارت

صالح ادیب زاده
بنیانگذار گروه توسعه
صنایع غذایی تحفه

مظفر ناصری طاهری
رئیس گروه تنظیم مقررات صادرات و
واردات وزارت صنعت، معدن و تجارت

یونس سلمانی
مشاور اقتصادی
وزیر صنعت، معدن و تجارت

مهدی فاهیل محمدی
کارشناس
اندیشکده اقتصاد مقاومتی

مهدی دارابی
مدیر گروه پولی و بانکی
مرکز پژوهش‌های مجلس

اسماعیل علی دادی
کارشناس
حقوق اقتصادی

● LIVE aparat.com/mett_ir/live

ثبت نام جهت حضور در نشست (پیامک): ۰۹۱۷۷۷۷۶۶۱۵

دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی
حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی
10th Annual Conference on
Moqavemati Economy

دوهمین نشست تخصصی

پیمان سپاری ارزی صادرکنندگان؛ ضرورت و الزامات

سه شنبه ۷ آذر ساعت ۱۴ الی ۱۷ — وزارت امور اقتصادی و دارایی

احسان قهری
کارشناس
تجارت بین الملل

زین العابدین هاشمی
دبیر اتحادیه
صادرکنندگان خشکبار

عبدالمجید دهقانیان
سرپرست دفتر ارزش
کمرک ایران

محمد مهدی گرجی
مدیر بازرگانه داخلی
شرکت بازرگانه پتروشیعی

افشین غلامعلی پور
کارشناس انرژی
اندیشکده اقتصاد مقاومتی

رویا عاطفه هنش
رئیس گروه ارز و هوازنه پرداخت های
وزارت امور اقتصادی و دارایی

حسین عطااللهی
کارشناس اقتصادی

احمد معروف خانی
رئیس هیئت مدیره اتحادیه
صادرکنندگان فرآورده های نفتی

● LIVE apararat.com/mett_ir/live

ثبت نام جهت حضور در نشست (پیامک): ۰۹۱۷۷۷۷۶۶۱۵

دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی
حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی
10th Annual Conference on
Moqavemati Economy

سومین نشست تخصصی

سیاست ارزی بهینه در مختصات اقتصاد ایران

چهارشنبه ۲۲ آذر ساعت ۱۴ الی ۱۷ — دانشگاه اقتصاد دانشگاه تهران

محمد اخباری

مدیر اداره بررسی های اقتصادی
بانک مرکزی

محسن یزدان پناه

کارشناس
حوزه پولی و بانکی

تیمور رحمانی

عضو هیئت علمی دانشکده اقتصاد
دانشگاه تهران

مهدی دارابی

مدیر گروه پولی و بانکی
مرکز پژوهش های مجلس

مهدی نوری

عضو هیئت علمی دانشکده اقتصاد
دانشگاه تهران

LIVE aparart.com/mett_ir/live

ثبت نام جهت حضور در نشست (پیامک): ۰۹۱۷۷۷۷۶۶۱۵

دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی 10th Annual Conference on Moqavemati Economy

چهارمین نشست تخصصی

بازیگران حکمرانی ارزی؛ هماهنگی در سیاستگذاری و اجرا

سه شنبه ۵ دی ساعت ۱۴ الی ۱۷ — نهاد ریاست جمهوری

هجید کریمی

مدیرکل دفتر بازارهای مالی
وزارت امور اقتصادی و دارایی

علیرضا شاهمیری

معاون تجارت و خدمات
وزارت صنعت، معدن و تجارت

علی حسین نبی زاده

عضو هیئت مدیره
مرکز مبادله ارز و طلا

حسن حسن خان

کارشناس
مسائل اقتصادی

هوسیه شهبازی غیاثی

دبیر
کمیسیون اقتصادی دولت

هجید شاکری

مدرس دانشگاه
و کارشناس مایه بین الملل

● LIVE aparart.com/mett_ir/live

دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی
حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی
10th Annual Conference on
Moqavemati Economy

پنجمین نشست تخصصی

سیاستگذاری رفرارزها و رهمزداراییها و جایگاه آن در نظام ارزی کشور

سه شنبه ۱۲ دی ساعت ۱۴ الی ۱۷ — پژوهشکده امور اقتصادی

سهاان قاسبی

مدیر گروه بازرهای حاله
پژوهشکده امور اقتصادی

محمدسعید شادکار

عضو هیئت علمی
دانشگاه الزهرا (س)

محمد جلال

دستیار وزیر
امور اقتصادی و دارایی

عباس آشتیانی

کارشناس
حوزه بلاچین

مهدی فاطمیان

رئیس هیئت مدیره
انجمن فین تک

محسن رضایه صدرآبادی

دبیر ستاد حل
رفرارزها

LIVE aparat.com/mett_ir/live

دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی
حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی
10th Annual Conference on
Moqavemati Economy

ششمین نشست تخصصی

بازارسازی و مداخلات مؤثر ارزی در بازار ارز ایران

🕒 سه شنبه ۱۹ دی ساعت ۱۴ الی ۱۷ — 📍 مرکز مبادله ارز و طلای ایران

هینو کیانے راد

همعاون ارزی اسبق
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

علے رضا کچ پز زاده

همعاون امور ارزی و بین الملل
بانک ملی ایران

علے سعیدی

مدیرعامل
مرکز مبادله ارز و طلای ایران

حسین عطالاهی

کارشناس
اقتصادی

مهمسن بوالحسنے

مدیرعامل
صرفه توسعه صادرات

محمد طاهر جیعی

کارشناس
اقتصادی

● LIVE aparar.com/mett_ir/live

ثبت نام جهت حضور در نشست (پیامک): ۰۹۰۳۲۰۰۸۱۸۴

دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی
حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی
10th Annual Conference on
Moqavemati Economy

هفتمین نشست تخصصی

سازگار بهینه نظام پرداخت بین المللی در اقتصاد ایران

سه شنبه ۳ بهمن ساعت ۱۴ الی ۱۷ @ مرکز همکاری‌های تحول و پیشرفت ریاست جمهوری

حمید قنبری

پژوهشگر
حقوق بانک

مصطفی موفقی یاقه

پژوهشگر
بانکداری بین المللی

علی حسین نبی زاده

مشاور ارزی
رئیس کل بانک مرکزی

سید حسن محفوظی

مدیر گروه تولید و تجارت
اندیشکده اقتصاد مقاومتی

سید حسنعلی حسینی

مدیرکل امور بین الملل
بانک کارآفرین

حمیدرضا عصبودی

معاون بین الملل
بانک توسعه صادرات ایران

mett_ir
conf10.mett.ir

دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی 10th Annual Conference on Moqavemati Economy

هشتمین نشست تخصصی

انطباق نقشه ارزی و تجاری کشور؛ ضرورت و الزامات

📍 وزارت جهاد کشاورزی

🕒 سه شنبه ۱۰ بهمن ساعت ۱۴ الی ۱۷

هجید کریمی

مدیرکل دفتر بازارهای حاله
وزارت امور اقتصادی و دارایی

حمیدرضا فروتوک زاده

عضو هیئت علمی
دانشگاه صنعتی خواجه نصیر

علیر ضایمان پاک

قائم مقام
وزیر جهاد کشاورزی

مسعود براتی

کارشناس و پژوهشگر
اقتصاد بین الملل

مهدی رزم آهنگ

مدیر گروه اقتصاد بین الملل
مرکز پژوهش‌های مجلس

محمد اهیینه ریعا

کارشناس
اقتصادی

LIVE aparat.com/mett_ir/live

ثبت نام جهت حضور در نشست (پیامک): ۰۹۰۳۲۰۰۸۱۸۴

دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی 10th Annual Conference on Moqavemati Economy

اختتامیه همایش
+ ارائه و تقدیر از آثار برتر
۲۹ بهمن ماه ۱۴۰۲

ارائه و داوری طرح‌های سیاستی (بخش اول)

🕒 پنج شنبه ۲۱ دی - ساعت ۸ الی ۱۲ 📍 خانه اندیشه‌ورزان

کمیته داوران

محمد سلیمانے
عضو هیئت علمی
دانشگاه امام صادق (ع)

علی هرترتھے بیرنک
هدیرعامل شرکت
سازمانهای پایاپای رانک

علی فکری
رئیس سازمان سرمایه گذاری
و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران

طرح‌های سیاستی

طراحی شبکه پرداخت فراهزی کشور در شرایط تحریم
مبتنی بر سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی

علی باقری

بهره‌مندی از بستر سیستم پرداخت مشترک بریکس‌پی
با تأکید بر پول دیجیتال مشترک

اسماعیل‌لله‌گانی

اصلاح الگوی واردات غذای اساسی؛ الزام راهبردی،
راهکارهای اجرایی

محمد مهدی فاهیل محمدی

تطبیق نقشه تجاری و ارزی کشور با راه‌اندازی
بازار معاملات قراردادهای سوآپ ارزی

حسین عطاللهی

الزامات ارزی و حقوقی صادرات گاز به عراق

سید حسن محفوظی

سوئیفت چینی ابتکاری برای انجام تبادلات مالی
خارج از چرخه دلار

حسین قاهری

خانه اندیشه‌ورزان

بنک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

@mett_ir

conf10.mett.ir

دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی
حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی
10th Annual Conference on
Moqavemati Economy

اختتامیه همایش
+ ارائه و تقدیر از آثار برتر
۲۹ بهمن ماه ۱۴۰۲

ارائه و داوری طرح‌های سیاستی (بخش دوم)

📍 پنج شنبه ۲۱ دی - ساعت ۱۳ الی ۱۷ 📍 خانه اندیشه‌ورزان

کمیته داوران

مهدي نوري
عضو هیئت علمی اقتصاد
دانشگاه تهران

محمد سلیمانی
عضو هیئت علمی
دانشگاه امام صادق (ع)

محمد سعید شادکار
عضو هیئت علمی
دانشگاه الزهراء (س)

سامان قاسبی
مدیر گروه بازارهای مالی
پژوهشکده امور اقتصادی

طرح‌های سیاستی

کاربردپذیری رهنزرها؛ اثرات و سیاست‌ها

سید علی میری

ایجاد ساختار پرداخت بین الحلال و مبادلات رهنز دارایی

عیسی صالحیان

بررسی وابستگی قیمت‌های ارزی با صرفی‌های دیجیتال

سید علی میری

سیاست‌گذاری ارزی دیجیتال در اقتصاد ایران

وحید عابدینی

دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی 10th Annual Conference on Moqavemati Economy

اختتامیه همایش
+ ارائه و تقدیر از آثار برتر
۲۹ بهمن ماه ۱۴۰۲

ارائه و داوری طرح های سیاستی (بخش سوم)

پنج شنبه ۲۸ دی - ساعت ۸ الی ۱۲ @ خانه اندیشه ورزان

کمیته داوران

سجاد ابراهیمی
مدیر گروه پولی و ارزی
پژوهشده پولی و بانکی

مجید شاکری
مدرس دانشگاه
و کارشناس مالیه بین الملل

یونس سلمانی
مشاور اقتصادی
وزیر صنعت، معدن و تجارت

علی حسین نیازاده
مشاور ارزی
رئیس کل بانک مرکزی

طرح های سیاستی

تورش امار صادرات و سیاست های مبنی بر آن در اثر
ارزش گذاری کمرکی
محمد مهدی فاعیل محمدی

ناهمین مالی جمعی (کوادفاندینگ) ارزی
روح الله ابو جعفری

ایجاد صندوق تثبیت بازار ارز؛ نهادی در جهت اعمال
سیاست های تثبیتی در بازار ارز ایران
احمد محمدی پور

طرح بازار توافقنامه های ارزی (بنا) مرکز مبادله ارز و
طلای ایران
احمد محمدی پور

الگوی استفاده از حکمرانی برآل جهت کاهش دامنه
شوکه های ارزی
محمد منتوفای

طراحی بازار متشکل کوتاه فروشی
هتین فارابی

موافقت نامه های دوجانبه «اشورق و حمایت متقابل
از سرمایه گذاری» در بازگشت ارزهای ناشی از صادرات
امیر حسین زنجیری

ایجاد و توسعه قراردادهای سلف جوالیات ارزی؛ ارزیابی
در جهت پوشش ریسک نرخ ارز در نظام ارزی ایران
محمد قزلباش

@mett_ir conf10.mett.ir

دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی
حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی
10th Annual Conference on
Moqavemati Economy

اختتامیه همایش
+ ارائه و تقدیر از آثار برتر
۲۹ بهمن ماه ۱۴۰۲

ارائه و داوری طرح‌های سیاستی (بخش چهارم)

پنجشنبه ۲۸ دی - ساعت ۱۳ الی ۱۷ @ خانه اندیشه‌ورزان

کمیته داوران

وهاب قلیچ

مدیر گروه محاسبات مالی و بازاریابی اسلامی
پژوهش‌شده پولی و بانکی

حسین درودیان

مدرس دانشگاه
و کارشناس اقتصادی

هوسیه شهبازی غیانی

مدیر
کمیسیون اقتصادی دولت

سید علی روحانی

همان سیاستگذاری
وزارت امور اقتصادی و دارایی

طرح‌های سیاستی

تقویت ثبات اقتصادی؛ پیشنهادی برای پاداه سازی
سیستم‌های هشدار زود هنگام (EWS) بحران‌های ارزی
فرزانه عباسی

واکاوی علل اختکار ارزی و راهکارهای مقابله با آن
سید حسین حسینی

واکاوی علل سیاست‌گذاری بانک مرکزی در مدیریت
مخارج ارزی؛ اختصاص سهمیه و مبادله ارز
سید حسین حسینی

بررسی اثر و پدیده‌های نوسانات نرخ ارز بر قیمت بازار خودرو؛
افزایش بهره‌مندی‌های اقتصادی در روند دلالی این بازار
رضا آریزاد

سیاست‌گذاری ارزی مطلوب؛ ابزار مهم چهار توم
میرهادی رهگشای

سیستم دینامیک ارزی‌گذاری نرخ ارز بر توم
در اقتصاد ایران
محمد قن‌داهینی

پارسی، واحد پول محلی ریال
سعید حسن زاده

بهبودسازی پیمان بسیاری ارزی برای صادرکنندگان
با رویکرد توسعه صنعتی و تجاری
علی جوان جعفری

بررسی اثر و پدیده‌های نوسانات نرخ ارز بر قیمت بازار خودرو؛
افزایش بهره‌مندی‌های اقتصادی در روند دلالی این بازار
رضا آریزاد

دهمین همایش سالانه اقتصاد مقاومتی
حکمرانی ارزی؛ ثبات و رونق اقتصادی
10th Annual Conference on
Moqavemati Economy

اختتامیه همایش

سخنرانان ویژه

محمد رضا فرزین

رئیس کل
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مهدی غضنفری

رئیس هیات عامل
صندوق توسعه ملی

علی حسین نبی زاده

ارائه گزارش علمی همایش

محمد امینے رعیا

ارائه سند راهبردهای حکمرانی ارزی

دوشنبه ۳۰ بهمن - ساعت ۹ الی ۱۲

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

ارائه طرح های سیاستی برگزیده

الزامات ارزی- حقوقی صادرات انرژی

با تمرکز بر اصلاح سازگار صادرات گاز به عراق

سید حسن محفوظی

انطباق نقشه ارزی و تجاری کشور

با تمرکز بر اصلاح الگوی واردات کالای اساسی

محمد مهدی فامیل محمدی

mett_ir

conf10.mett.ir

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

LIVE aparar.com/mett_ir/live

هر تصمیمی می‌خواهید بگیرید در زمینه مسائل اقتصادی، نگاه کنید ببینید تاثیرش روی مسئله فاصله طبقاتی چگونه است، تاثیر مثبت است یا تاثیر منفی است؛ محاسبه کنید این را. یا مثلا فرض کنید ثبات بازار، کاهش تورم، ثبات نرخ ارز، رشد تولید؛ اینها نقاط برجسته است. همه این نقاط هم نقاط کمی است؛ یعنی قابل اندازه‌گیری است.

بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت ۱۴۰۲/۰۶/۰۸

